

EUROPEJSKI BANK CENTRALNY

EUROSYSTEM

EUROPEJSKI BANK CENTRALNY

BCE ECB EZB EKT EKP

**HISTORIA,
ROLA
I FUNKCJE**

HANSPETER K. SCHELLER

EUROPEJSKI BANK CENTRALNY

EUROSYSTEM

EUROPEJSKI BANK CENTRALNY

© BCE ECB EZB EKT EKP

**HISTORIA,
ROLA
I FUNKCJE**

HANSPETER K. SCHELLER
WYDANIE DRUGIE POPRAWIONE, 2006

Wydanie pierwsze nie było tłumaczone na język polski.

© Europejski Bank Centralny, 2006

Adres

Kaiserstrasse 29
60311 Frankfurt nad Menem
Niemcy

Adres do korespondencji

Postfach 16 03 19
60066 Frankfurt am Main
Germany

Telefon

+49 69 1344 0

Internet

<http://www.ecb.int>

Faks

+49 69 1344 6000

Teleks

411 144 ecb d

Wszelkie prawa zastrzeżone. Zezwala się na wykorzystanie do celów edukacyjnych i niekomercyjnych pod warunkiem podania źródła.

Fotografowie: Claudio Hils, Martin Joppen, Robert Mentsch i Martin Starl, Wspólnota Europejska, Parlament Europejski, Międzynarodowy Fundusz Walutowy.

Data graniczną dla danych uwzględnionych w książce jest 30 września 2006 r.

ISBN 978-92-899-0219-9 (druk)

ISBN 92-9181-999-9 (wersja elektroniczna)

SPIS TREŚCI

WYKAZ SKRÓTÓW	7
PRZEDMOWA	9
PODZIĘKOWANIA	11
WSTĘP	12
ROZDZIAŁ I	
UGW, EBC i euro	15
1.1 Droga do UGW i euro	15
1.1.1 Pierwsze kroki w kierunku europejskiej integracji walutowej	15
1.1.2 Europejski System Walutowy i Jednolity Akt Europejski	19
1.1.3 Traktat o Unii Europejskiej	21
1.1.4 Realizacja UGW i wymiana walut narodowych na euro	22
1.2 Podstawy prawne i charakterystyka UGW	29
1.2.1 Podstawy prawne	29
1.2.2 Charakterystyka	31
ROZDZIAŁ 2	
Bankowość centralna w UGW: aspekty prawne, instytucjonalne i organizacyjne	43
2.1 EBC, ESBC i Eurosystem	43
2.1.1 ESBC i Eurosystem jako ogniwa łączące EBC z krajowymi bankami centralnymi	44
2.1.2 EBC jako wyspecjalizowana instytucja prawa wspólnotowego	45
2.1.3 Krajowe banki centralne strefy euro jako integralna część Eurosystemu	46
2.1.4 Krajowe banki centralne państw członkowskich UE spoza strefy euro	46
2.2 Cele	47
2.2.1 Podstawowy cel – stabilność cen	47
2.2.2 Wspieranie ogólnej polityki gospodarczej	49
2.2.3 Zasada gospodarki rynkowej	49
2.3 Traktatowe zadania EBC	50
2.3.1 Podstawowe zadania Eurosystemu	50
2.3.2 Pozostałe zadania	51
2.4 Centralizacja procesów decyzyjnych i decentralizacja operacji	51
2.5 Rola EBC w Eurosystemie	53
2.5.1 Ośrodek decyzyjny ESBC i Eurosystemu	53
2.5.2 Spójna realizacja decyzji politycznych	65
2.5.3 Uprawnienia regulacyjne EBC	71
2.5.4 Działalność doradcza EBC	73

2.5.5	Kontrola przestrzegania zakazu finansowania i uprzywilejowanego dostępu	76
2.5.6	Realizacja zadań przejętych od EIW	77

ROZDZIAŁ 3

Polityka EBC i działalność Eurosystemu		79
3.1	Prowadzenie polityki pieniężnej	79
3.1.1	Podstawy teoretyczne	79
3.1.2	Strategia polityki pieniężnej EBC	82
3.1.3	Operacje polityki pieniężnej	88
3.2	Operacje zagraniczne	92
3.2.1	Operacje walutowe	93
3.2.2	Zarządzanie rezerwami walutowymi	95
3.3	Systemy płatności i rozrachunku	100
3.3.1	Rozwiązania w zakresie systemów płatności i rozrachunku papierów wartościowych	101
3.3.2	Nadzór nad systemami płatności i rozrachunku papierów wartościowych	104
3.4	Banknoty i monety euro	105
3.5	Gromadzenie i zestawianie statystyk	111
3.6	Badania ekonomiczne	113
3.7	Wkład EBC w nadzór ostrożnościowy i stabilność finansową	114
3.8	Relacje finansowe wewnątrz Eurosystemu	116
3.8.1	Zasoby finansowe EBC	117
3.8.2	Podział dochodu pieniężnego	121
3.9	Usługi zarządzania rezerwami dla urzędowych instytucji zagranicznych	123

ROZDZIAŁ 4

EBC i Wspólnota Europejska		125
4.1	Niezależność	125
4.1.1	Niezależność instytucjonalna	126
4.1.2	Niezależność prawna	126
4.1.3	Niezależność osobista	126
4.1.4	Niezależność funkcjonalna i operacyjna	127
4.1.5	Niezależność finansowa i organizacyjna	128
4.2	Odpowiedzialność demokratyczna	128
4.2.1	Odpowiedzialność jako podstawowy element legitymizacji	129
4.2.2	Charakter i zakres odpowiedzialności EBC	130
4.2.3	Wypełnianie obowiązków związanych z odpowiedzialnością	130
4.3	Współpraca i dialog z instytucjami i organami wspólnotowymi	133
4.3.1	Parlament Europejski	134
4.3.2	Rada Unii Europejskiej i Eurogrupa	135
4.3.3	Komisja Europejska	137
4.3.4	Komitet Ekonomiczno-Finansowy	138

4.3.5	Komitet Polityki Gospodarczej	139
4.3.6	Dialog makroekonomiczny	140
4.4	Reżim językowy EBC	140
4.5	Kontrola sądowa ze strony Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości	141
4.6	Kontrola rzetelnego zarządzania finansami	142

ROZDZIAŁ 5

Zaangażowanie EBC we współpracę międzynarodową	145	
5.1	Wprowadzenie	145
5.2	Kurs polityki EBC w stosunkach międzynarodowych	147
5.3	Relacje EBC z organizacjami międzynarodowymi	147
5.3.1	Międzynarodowy Fundusz Walutowy	148
5.3.2	Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju	150
5.4	Udział EBC w nieformalnych forach ministrów spraw zagranicznych i prezesów banków centralnych	151
5.4.1	Ministrowie finansów i prezesi banków centralnych państw grupy G7	151
5.4.2	Ministrowie finansów i prezesi banków centralnych państw grupy G10	152
5.4.3	Ministrowie finansów i prezesi banków centralnych państw grupy G20	153
5.4.4	Forum Stabilności Finansowej	153
5.4.5	Bank Rozrachunków Międzynarodowych i fora banków centralnych	153

ROZDZIAŁ 6

EBC jako podmiot gospodarczy	157	
6.1	Misja	157
6.2	Ład korporacyjny	157
6.2.1	Rola Rady Prezesów i Zarządu w ramach ładu korporacyjnego	158
6.2.2	Szczeble kontroli wewnętrznej i zewnętrznej	158
6.2.3	Dostęp do archiwów EBC	160
6.3	Struktura organizacyjna	161
6.4	Kadry i relacje pracownicze	161
6.4.1	Kadry	161
6.4.2	Reprezentacja pracowników EBC	163
6.4.3	Dialog społeczny w ramach ESBC	164
6.5	Siedziba EBC	164

ZAŁĄCZNIK 1 **167**

Wyjątki z Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską

ZAŁĄCZNIK 2 **185**

Protokół w sprawie Statutu Europejskiego Systemu Banków Centralnych i Europejskiego Banku Centralnego

SŁOWNICZEK	207
-------------------	------------

BIBLIOGRAFIA	221
---------------------	------------

INDEKS	229
---------------	------------

RAMKI

Ramka 1	Droga do euro	16
Ramka 2	Przegląd działań przygotowawczych przeprowadzonych przez EIW	23
Ramka 3	Nieodwołalnie ustalone kursy wymiany euro	26
Ramka 4	Chronologia integracji europejskiej	28
Ramka 5	Ramy polityki fiskalnej Wspólnoty Europejskiej	33
Ramka 6	Warunki konieczne do przyjęcia euro	36
Ramka 7	Korzyści płynące ze stabilnych cen	48
Ramka 8	Członkowie Rady Prezesów (1 czerwca 1998 r. – 1 lipca 2004 r.)	60
Ramka 9	Mechanizm transmisji monetarnej	80
Ramka 10	Znaczenie niskiej dodatniej stopy inflacji	84
Ramka 11	Dwa filary strategii polityki pieniężnej EBC	86
Ramka 12	Operacje otwartego rynku oraz operacje banku centralnego na koniec dnia	89
Ramka 13	Rezerwy obowiązkowe	91
Ramka 14	Wspólne oświadczenie w sprawie złota (8 marca 2004 r.)	99
Ramka 15	Od projektu do obiegu – przygotowanie banknotów i monet euro	106
Ramka 16	Klucz subskrypcji kapitału EBC	117

TABELE

Tabela 1	System rotacyjny w dwóch grupach (etap pierwszy) – częstotliwość głosowania poszczególnych grup	57
Tabela 2	System rotacyjny w trzech grupach (etap drugi) – częstotliwość głosowania poszczególnych grup	58
Tabela 3	Operacje polityki pieniężnej Eurosystemu	88
Tabela 4	Klucz kapitałowy EBC (%)	118

SCHEMATY

Schemat 1	ESBC i Eurosystem	43
Schemat 2	Strategia polityki pieniężnej EBC ukierunkowana na utrzymanie stabilności	85
Schemat 3	Struktura organizacyjna EBC	161

RYSUNKI

Rysunek 1	Rotacyjny system głosowania w Radzie Prezesów (scenariusz z trzema grupami dla strefy euro obejmującej 27 państw członkowskich)	58
-----------	---	----

ILUSTRACJE

1 Traktat o Unii Europejskiej (Traktat z Maastricht) zawierający Statut ESBC i EBC, podpisany 7 lutego 1992 r.	14
2 Posiedzenie Rady Prezesów w Europejskim Banku Centralnym w listopadzie 2006 r.	42
3 Oświetlony symbol euro przed siedzibą EBC – Eurotower	78
4 Jean-Claude Trichet, prezes EBC, podczas przesłuchania w Parlamencie Europejskim we wrześniu 2005 r.	124
5 Jean-Claude Trichet, obok 47 ministrów finansów i prezesów banków centralnych na dorocznym posiedzeniu Międzynarodowego Funduszu Walutowego w Singapurze we wrześniu 2006 r.	144
6 Eurotower, siedziba EBC we Frankfurcie nad Menem	156
7 Makieta nowej siedziby EBC	166

WYKAZ SKRÓTÓW

BIS	Bank Rozrachunków Międzynarodowych
CESR	Komitet Europejskich Regulatorów Rynku Papierów Wartościowych
CMFB	Komitet ds. Statystyki Walutowej, Finansowej oraz Bilansu Płatniczego
EBA	stowarzyszenie Euro Banking Association
EBC	Europejski Bank Centralny
ECOFIN	Rada Ministrów Gospodarki i Finansów (Rada ECOFIN)
ECU	europejska jednostka walutowa
EFC	Komitet Ekonomiczno-Finansowy
EFWW	Europejski Fundusz Współpracy Walutowej
EIW	Europejski Instytut Walutowy
ERM	mechanizm kursowy
ESBC	Europejski System Banków Centralnych
ESW	Europejski System Walutowy
EWG	Europejska Wspólnota Gospodarcza
HICP	zharmonizowany wskaźnik cen konsumpcyjnych
KBC	krajowy bank centralny
MFW	Międzynarodowy Fundusz Walutowy
MIF	monetarna instytucja finansowa
OECD	Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju
OLAF	Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych
OWPG	ogólne wytyczne polityki gospodarczej
PKB	produkt krajowy brutto
RTGS	rozrachunek brutto w czasie rzeczywistym
TARGET	transeuropejski zautomatyzowany błyskawiczny system rozrachunku brutto w czasie rzeczywistym
UE	Unia Europejska
UGW	Unia Gospodarcza i Walutowa
WE	Wspólnota Europejska

PRZEDMOWA

EBC całkowicie popiera zasady otwartości i przejrzystości i wprowadza je w życie, w szczególności przez różnorodne publikacje objaśniające jego cele i działalność. Poza częstymi i obszernymi publikacjami na temat wydarzeń bieżących w dziedzinach należących do jego kompetencji, EBC publikuje dokumenty robocze i okolicznościowe na określone tematy, tym samym angażując istotną część swoich zasobów w komunikację z sektorem bankowości, uczestnikami rynku, środowiskiem akademickim i opinią publiczną.

EBC wydaje również wszechstronne monografie dotyczące jego roli i działalności. Pierwsza publikacja z tej serii nosiła tytuł „Polityka pieniężna EBC” (*The Monetary Policy of the ECB*), a jej drugie wydanie ukazało się na początku 2004 r. Niniejsza książka koncentruje się na historii, roli i funkcji samego EBC, przedstawiając Bank z prawnego, instytucjonalnego i organizacyjnego punktu widzenia. Opisuje procesy, które doprowadziły do ustanowienia EBC i wprowadzenia euro, rolę i funkcję EBC jako jednostki zarządzającej europejskim systemem pieniężnym, czyli Eurosystemem, a także różne aspekty EBC jako organizacji ponadnarodowej, ustanowionej zgodnie z prawem wspólnotowym. Wszystkie wymienione elementy tworzą podstawę zasad i działalności EBC i Eurosystemu. Jesteśmy przekonani, że informacje zawarte w tej książce przyczynią się do jeszcze lepszego zrozumienia celów i dążeń EBC. Jednocześnie książka przedstawia ważną rolę, którą w Eurosystemie, kierowanym przez EBC, pełnią krajowe banki centralne (KBC). Wspólne działanie EBC i KBC, a także ścisła współpraca w ramach systemu zapewniają właściwe wypełnianie swoich zadań przez Eurosystem.

Krajowe banki centralne ewoluowały przez dziesięciolecia – najmłodsze od pół wieku, niektóre nawet przez dwa stulecia – podczas gdy EBC powstał w trybie przyspieszonym. Dziesięć lat temu Europejski Instytut Walutowy (EIW), poprzednik EBC, wraz z krajowymi bankami centralnymi państw członkowskich Unii Europejskiej, rozpoczął prace nad przyszłym europejskim systemem bankowości centralnej i jego jednostką centralną, czyli EBC. Zaledwie pięć lat później EBC jako instytucja kierująca Eurosystemem przejął odpowiedzialność za wspólną politykę pieniężną w strefie euro, a tym samym za jedną z dwóch najważniejszych walut światowych. Początek trzeciego etapu Unii Gospodarczej i Walutowej (UGW) w 1999 r. nie oznaczał wcale końca rozwoju EBC. Osiągnięcie pełnej Unii Gospodarczej i Walutowej wciąż jest uwarunkowane rozwiązaniem wielu zagadnień, w szczególności związanych z wprowadzeniem euro w 2002 r., a także rozwojem instytucjonalnym Banku.

Wprowadzenie euro stanowiło ogromne wyzwanie dla całej strefy euro. Przewiduje się, że zrodzi ono duże zapotrzebowanie na informacje o instytucji odpowiedzialnej za stabilność euro. Ponieważ EBC działa w niezwykle złożonym środowisku, konieczne jest przede wszystkim dostarczenie informacji podstawowych i tym samym zaspokojenie potrzeb informacyjnych międzynarodowego grona odbiorców. W związku z tym Zarząd EBC poprosił o napisanie niniejszej książki eksperta, który od początku lat 90. odgrywał ważną rolę w przygotowaniu UGW, a także utworzeniu i rozwoju EBC.

Książka jest przeznaczona dla osób, które chcą uzupełnić swoją wiedzę na temat wszystkich aspektów prawnych, instytucjonalnych i organizacyjnych EBC. Rozszerzenie UE dodatkowo rozbudowuje grupę jej adresatów, ponieważ EBC przewiduje związany z tym wzrost zapotrzebowania na informacje. W tym miejscu chciałbym wspomnieć, że prezesi krajowych banków centralnych nowych państw członkowskich UE od 1 maja 2004 r. są członkami Rady Ogólnej EBC, a poszczególne KBC z tą samą datą uzyskały pełne członkostwo w Europejskim Systemie Banków Centralnych (ESBC). Wszystkie zainteresowane kraje – po spełnieniu kryteriów konwergencji – mają w perspektywie ostateczne przyjęcie jednej waluty i zobowiązały się do bezwarunkowego przestrzegania warunków Traktatu z Maastricht. EBC, który z zadowoleniem powitał rozszerzenie UE, pomoże w starannym przygotowaniu procesu konwergencji w ścisłej współpracy z właściwymi krajowymi bankami centralnymi.

Wierzę, że przedstawiona książka będzie stanowić przydatne źródło informacji dla wszystkich osób zainteresowanych pracą EBC.

Jean-Claude Trichet
Prezes EBC

PODZIĘKOWANIA

Z powodu dużego zapotrzebowania i wyczerpania całego nakładu mojej książki podjęto decyzję o publikacji drugiego wydania. Dzięki temu miałem możliwość przejrzenia i aktualizacji tekstu w celu uwzględnienia zmian, jakie zaszły zarówno w obrębie Eurosystemu, jak i w jego otoczeniu zewnętrznym. Podczas tej pracy znów miałem okazję korzystać z bardzo cennej pomocy kolegów z EBC, zwłaszcza z działów Służb Językowych oraz Oficjalnych Publikacji i Księgozbioru.

Hanspeter K. Scheller
Frankfurt nad Menem, wrzesień 2006 r.

WSTĘP

Bankowość centralna w Europie zawsze kojarzyła się z emisją i zarządzaniem walutą krajową: waluta krajowa stała się niezbędnym elementem suwerenności kraju; rola banknotów narodowych w obiegu pieniądza stopniowo rosła i ostatecznie zastąpiły one złote i srebrne monety jako prawny środek płatniczy, będąc jednocześnie świadectwem kultury i symboli narodowych danego kraju. Wraz ze wzrostem roli banknotów jako środka płatniczego w nowoczesnym życiu gospodarczym znaczenia nabierali emitenci banknotów, czyli banki centralne, a prowadzenie polityki pieniężnej stawało się podstawowym elementem krajowej polityki gospodarczej.

Biorąc pod uwagę powyższe uwarunkowania historyczne, realizacja Unii Gospodarczej i Walutowej (UGW) pod koniec XX wieku stanowiła wyjątkowy krok, ponieważ doprowadziła do wprowadzenia nowego reżimu pieniężnego z jedną walutą w znacznej części Europy. Dwanaście państw członkowskich UE, które do tej pory przyjęły euro, reprezentuje dwie trzecie łącznej liczby ludności UE, a w odpowiednim czasie strefa euro ma rozszerzyć się na pozostałe państwa członkowskie UE.

Przesunięcie polityki pieniężnej na poziom wspólnotowy wymagało istotnych zmian europejskiego systemu bankowości centralnej. Ustanowienie nowej międzynarodowej organizacji monetarnej, EBC, oraz integracja krajowych banków centralnych z europejskim systemem bankowości centralnej – ESBC – i z będącym jego częścią Eurosystemem są wyrazem umiędzynarodowienia europejskiej bankowości centralnej. Jak dotąd, żaden obszar polityki Wspólnoty Europejskiej nie osiągnął takiego poziomu integracji jakim jest wspólna polityka pieniężna i polityka kursowa, a tożsamość wspólnotowa najwyraźniej przejawia się właśnie w przypadku euro i EBC.

EBC to również model nowoczesnej bankowości centralnej: celem nadrzędnym jego polityki pieniężnej jest stabilność cen, jest niezależny w realizacji swoich jasno określonych zadań i ponosi pełną odpowiedzialność za ich realizację wobec obywateli i wybranych przez nich przedstawicieli. Cechy te niekoniecznie wynikają ze zmian zachodzących wyłącznie w Europie; są one zgodne z trendem światowym. Prawie nigdzie nie są one jednak widoczne tak wyraźnie i zdecydowanie, jak w prawie zasadniczym EBC – Statucie ESBC i EBC. Włączenie ich do Traktatu WE, dzięki czemu uzyskują status quasi-konstytucjonalny, podkreśla ich znaczenie w nowym reżimie pieniężnym Europy. Kodyfikacja prawa o bankowości centralnej w Traktacie WE i Statucie ESBC prawdopodobnie ustanowi nowy standard dla ustaw o bankach centralnych poza UE: na przykład Szwajcaria ostatnio zmieniła swoją ustawę o banku centralnym, uwzględniając rozwiązania zastosowane w Statucie ESBC.

Niniejsza książka ma wprowadzić czytelnika w historię, rolę i funkcje EBC w ramach UGW. Składa się z sześciu rozdziałów omawiających różne aspekty działalności EBC jako instytucji ustanawiającej politykę, organizacji prawa wspólnotowego, a także centralnej instytucji Eurosystemu.

Rozdział pierwszy zawiera krótki opis początków UGW i EBC, a także historię wprowadzenia euro. Przedstawia również EBC w kontekście celów i ustaleń UGW w ramach UE.

Rozdział drugi koncentruje się na aspektach prawnych, instytucjonalnych i organizacyjnych bankowości centralnej w Europie, które wynikają z realizacji UGW.

Rozdział trzeci opisuje politykę EBC oraz jej realizację przez działania Eurosystemu, a także relacje finansowe wewnątrz Eurosystemu.

Rozdział czwarty krótko przedstawia status i rolę EBC w kontekście instytucjonalnym Wspólnoty Europejskiej. EBC jest niezależny od instytucji i władz wspólnotowych, ale stanowi część struktury instytucjonalnej i politycznej Wspólnoty Europejskiej oraz podlega prawu wspólnotowemu. EBC odpowiada przed Parlamentem Europejskim i obywatelami Europy za realizację swoich celów, a jego działalność jest przedmiotem przeglądów prawnych prowadzonych przez Europejski Trybunał Sprawiedliwości, podczas gdy Europejski Trybunał Obrachunkowy kontroluje aspekty finansowe.

Rozdział piąty opisuje udział EBC w reprezentacji strefy euro wobec świata zewnętrznego. Biorąc pod uwagę pogłębiającą się globalizację udział EBC w organizacjach i forach międzynarodowych ma ogromne znaczenie w pełnieniu jego funkcji.

Rozdział szósty prezentuje EBC jako podmiot prawny i opisuje, w jaki sposób ład korporacyjny, struktura wewnętrzna i polityka kadrowa wyrażają misję polityki EBC.

I UGW, EBC I EURO

Niniejszy rozdział przedstawia etapy powstawania Unii Gospodarczej i Walutowej oraz główne cechy jej organizacji.

I.1 DROGA DO UGW I EURO

Jakie były początki? Za jeden z możliwych punktów wyjścia dla chronologii powstania unii gospodarczo-walutowej w Europie można uznać Traktaty Rzymskie¹, które weszły w życie 1 stycznia 1958 r. Realizacja UGW jest przecież jednym z najważniejszych osiągnięć – a jak dotąd może wręcz najważniejszym osiągnięciem – integracji europejskiej. Autorzy Traktatów Rzymskich nie myśleli jednak jeszcze o wspólnej walucie, a cele pierwotnych traktatów były znacznie węższe.

Innym punktem wyjścia mógłby być 1989 r., gdy Rada Europejska podjęła decyzję o rozpoczęciu realizacji UGW przed końcem wieku. Pominięcie pierwszych kroków w kierunku integracji walutowej Europy, podjętych w połowie lat 60., byłoby jednak fałszowaniem historii. Na początkowym etapie próby integracji walutowej podejmowano ze zmiennym powodzeniem.

Wydaje się zatem, że najwłaściwszym punktem wyjścia będzie 1962 r. (zob. ramka 1) i dokument Komisji Europejskiej znany jako *Memorandum Marjolina*. Dokument ten zainicjował pierwsze dyskusje na temat integracji walutowej na poziomie Wspólnoty i doprowadził do podjęcia pierwszych – na razie bardzo ograniczonych – działań w zakresie współpracy walutowej.

I.1.1 Pierwsze kroki w kierunku europejskiej integracji walutowej

Ojcowie założyciele Europy, którzy negocjowali Traktaty Rzymskie w latach 50. ubiegłego stulecia, nie rozważali koncepcji wspólnej waluty. Pierwotne cele Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej (EWG) były ograniczone przede wszystkim do utworzenia unii celnej i wspólnego rynku rolnego, w związku z czym nie dostrzegano jeszcze potrzeby integracji walutowej. Ponadto w ówczesnym okresie wszystkie kraje EWG należały do zasadniczo sprawnie funkcjonującego międzynarodowego systemu walutowego (systemu z Bretton Woods). W systemie tym kursy wymiany były sztywne, ale z możliwością korekty i utrzymywały się na względnie stabilnym poziomie zarówno w EWG, jak i na całym świecie do połowy lat 60. XX wieku.

¹ Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Gospodarczą (EWG) i Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Energii Atomowej (Euratom). Traktaty weszły w życie 1 stycznia 1958 r. Dwie nowe Wspólnoty dołączyły do Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali (EWWS), powołanej w 1952 r. na okres 50 lat.

Ramka I Droga do euro

1962	Komisja Europejska przedstawia pierwszą propozycję stworzenia unii gospodarczej i walutowej (<i>Memorandum Marjolina</i>).
maj 1964	W celu zinstytucjonalizowania współpracy banków centralnych Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej (EWG) zawiązano Komitet Prezesów Banków Centralnych Państw Członkowskich EWG.
1971	Powstaje <i>Plan Wernera</i> przedstawiający plan stworzenia unii gospodarczej i walutowej we Wspólnocie do 1980 r.
kwiecień 1972	Stworzono mechanizm stopniowego zawężania wahań kursów walut państw członkowskich EWG (tzw. wąż walutowy).
kwiecień 1973	Dla zapewnienia właściwego funkcjonowania węża walutowego zawiązano Europejski Fundusz Współpracy Walutowej (EFWW).
marzec 1979	Utworzenie Europejskiego Systemu Walutowego (ESW).
luty 1986	Podpisanie Jednolitego Aktu Europejskiego (JAE).
czerwiec 1988	Rada Europejska powołuje komitet pod przewodnictwem Jacquesa Delorsa (tzw. komitet Delorsa), którego zadaniem jest urzeczywistnienie UGW.
maj 1989	Przedstawienie Radzie Europejskiej <i>Planu Delorsa</i> .
czerwiec 1989	Rada Europejska uzgadnia wprowadzenie UGW w trzech etapach.
lipiec 1990	Początek pierwszego etapu UGW.
grudzień 1990	Zwołanie Międzyrządowej Konferencji odpowiedzialnej za przygotowanie drugiego i trzeciego etapu UGW.
luty 1992	Podpisanie Traktatu o Unii Europejskiej (traktat z Maastricht).
październik 1993	Wybór Frankfurtu nad Menem na siedzibę Europejskiego Instytutu Walutowego (EIW) i stworzenie urzędu prezesa EIW.
listopad 1993	Wejście w życie Traktatu o Unii Europejskiej.
grudzień 1993	Alexandre Lamfalussy zostaje mianowany prezesem EIW, który rozpoczyna działalność 1 stycznia 1994 r.
styczeń 1994	Rozpoczęcie drugiego etapu UGW i utworzenie Europejskiego Instytutu Walutowego.
grudzień 1995	Na sesji w Madrycie Rada Europejska podejmuje decyzję o nazwie wspólnej waluty oraz wyznacza plan przyjęcia euro i wymiany pieniądza.
grudzień 1996	EIW przedstawia Radzie Europejskiej wzory banknotów.
czerwiec 1997	Rada Europejska ustanawia Pakt Stabilności i Wzrostu.
maj 1998	Warunki przyjęcia euro jako wspólnej waluty spełniają Belgia, Niemcy, Hiszpania, Francja, Irlandia, Włochy, Luksemburg, Holandia, Austria, Portugalia i Finlandia. Powołanie członków Zarządu EBC.
czerwiec 1998	Utworzenie EBC i ESBC.
październik 1998	EBC ogłasza strategię i ramy operacyjne wspólnej polityki pieniężnej, którą będzie prowadzić od stycznia 1999 r.
styczeń 1999	Rozpoczyna się trzeci etap UGW; euro staje się wspólną walutą strefy euro; kursy wymiany na euro dotychczasowych walut uczestniczących państw członkowskich zostają ustalone nieodwołalnie; w strefie euro prowadzi się wspólną politykę pieniężną.
styczeń 2001	Grecja wchodzi do strefy euro jako dwunaste państwo członkowskie UE.

Ramka I Droga do euro (cd.)

styczeń 2002	Wymiana pieniądza: do końca lutego 2002 r. banknoty i monety euro wchodzi do obiegu i stają się jedynym prawnym środkiem płatniczym w strefie euro.
maj 2004	Krajowe banki centralne dziesięciu nowych państw członkowskich Unii Europejskiej wchodzi do ESBC.

Idea wspólnej waluty dla państw członkowskich EWG po raz pierwszy pojawiła się w memorandum Komisji Europejskiej z 24 października 1962 r. (*Memorandum Marjolina*). W dokumencie tym Komisja proponowała, aby unia celna prowadziła do ustanowienia do końca lat 60. unii gospodarczej z nieodwołalnymi sztywnymi kursami walut państw członkowskich. Ponieważ jednak system z Bretton Woods zapewniał powszechną stabilność kursów walut, państwa członkowskie stwierdziły, że nie ma potrzeby wprowadzania dodatkowych rozwiązań instytucjonalnych w tym zakresie na poziomie wspólnotowym. W związku z tym, poza powołaniem Komitetu Prezesów banków centralnych państw członkowskich EWG w 1964 r., memorandum nie spowodowało podjęcia żadnych dalszych działań. Komitet Prezesów uzupełnił Komitet Walutowy, utworzony na podstawie art. 105 ust. 2 Traktatu EWG.

Zadania Komitetu Prezesów były początkowo bardzo ograniczone, ale jego znaczenie stopniowo rosło i ostatecznie stał się centrum współpracy walutowej pomiędzy bankami centralnymi Wspólnoty. Komitet stworzył i prowadził system współpracy walutowej na poziomie Wspólnoty. Prace Komitetu w pełni przyczyniły się również do ostatecznego wprowadzenia UGW².

Pod koniec lat 60. w środowisku międzynarodowym nastąpiły ogromne zmiany. System z Bretton Woods podlegał coraz większej presji związanej z amerykańską polityką w zakresie bilansu płatniczego. Priorytety polityki gospodarczej państw członkowskich EWG coraz bardziej się różniły. Rosnące rozbieżności cen i kosztów prowadziły do licznych kryzysów walutowych i kryzysów bilansu płatniczego, co z kolei zagrażało sprawnie do tej pory funkcjonującej unii celnej i wspólnemu rynkowi rolnemu.

W 1969 r. Komisja Europejska przedstawiła plan dotyczący odrębnej tożsamości walutowej Wspólnoty (*Plan Barre'a*)³. Na jego podstawie szefowie państw i rządów na spotkaniu w Hadze wezwali Radę Ministrów do opracowania etapowego planu utworzenia unii gospodarczej i walutowej. Dokonał tego zespół ekspertów pod przewodnictwem Pierre'a Wenera, premiera Luksemburga. Opracowany przezeń *Plan Wenera*⁴, który opublikowano w 1970 r., proponował stworzenie unii gospodarczej i walutowej w kilku etapach do 1980 r.

² Zagadnienie to szczegółowo omawiają w swoich publikacjach D. Andrews (2003) i G.D. Baer (1994).

³ Komunikat Komisji adresowany do Rady w sprawie sformułowania etapowego planu utworzenia unii gospodarczej i walutowej z dnia 12 lutego 1969 r.

⁴ Raport Grupy Roboczej pod przewodnictwem Pierre'a Wenera w sprawie unii gospodarczej i walutowej, 8 października 1970 r.

Jednocześnie z tymi wydarzeniami, w latach 1970-1971 powstały pierwsze wspólnotowe mechanizmy pomocy walutowej i finansowej⁵.

W marcu 1971 r. państwa członkowskie podjęły decyzję o realizacji unii gospodarczej i walutowej⁶. Pierwszy etap obejmował ustanowienie wspólnotowego systemu stopniowego zawężania marginesu wahań kursów walut państw członkowskich. System ten, określany jako „wąż walutowy”⁷, zaczął działać w kwietniu 1972 r. Rok później rozpoczął działalność Europejski Fundusz Współpracy Walutowej (EFWW)⁸, który miał stanowić zaczątek przyszłej wspólnotowej organizacji banków centralnych. W 1974 r., dla zapewnienia większego stopnia koordynacji polityki gospodarczej, Rada przyjęła Decyzję w sprawie osiągania wysokiego stopnia konwergencji we Wspólnocie⁹ i Dyrektywę w sprawie stabilności, wzrostu i pełnego zatrudnienia¹⁰.

Proces integracji wytracił jednak tempo w połowie lat 70. na skutek presji wynikającej z różnorodności polityki gospodarczej prowadzonej przez poszczególne państwa w odpowiedzi na wstrząsy gospodarcze tego okresu. Wąż stał się mechanizmem regulacji kursów pomiędzy marką niemiecką, walutami krajów Beneluksu i koroną duńską (przez krótki czas należały do niego również dwie waluty państw spoza Wspólnoty – korona szwedzka i korona norweska). Waluty pozostałych państw członkowskich Wspólnoty pozostawały poza systemem przez większą część jego istnienia¹¹. EFWW okazał się tworem fasadowym, pełniącym ograniczone zadania rozliczeniowe, jako że państwa członkowskie i ich banki centralne

⁵ Umowa z dnia 9 lutego 1970 r. pomiędzy bankami centralnymi EWG w sprawie ustanowienia mechanizmu krótkookresowego wsparcia walutowego i Decyzja Rady Ministrów z dnia 22 marca 1971 r. w sprawie utworzenia mechanizmu średnioterminowej pomocy finansowej pomiędzy państwami członkowskimi EWG.

⁶ Uchwała Rady i Przedstawicieli Rządów Państw Członkowskich z dnia 22 marca 1971 r. w sprawie etapowej realizacji unii gospodarczej i walutowej we Wspólnocie (Dz.U. C 28 z 27.03.1971, str. 1).

⁷ W ramach „węża walutowego” wahania kursów kasowych walut uczestniczących nie mogły przekraczać 2,25%, w porównaniu z teoretycznie dopuszczalnym przedziałem 4,5% wynikającym z pasma wahań każdej waluty $\pm 2,25\%$ wokół kursu centralnego wobec dolara amerykańskiego („wąż w tunelu”). Obronę poszczególnych maksymalnych limitów wahań miały zapewniać interwencje na rynku dolarów amerykańskich i walut wspólnotowych. W dniu 19 marca 1973 r. zawieszono pasmo wahań kursów walut w stosunku do dolara amerykańskiego i zezwolono na swobodne wahania walut.

⁸ EFWW powstał na podstawie Rozporządzenia Rady (EWG) nr 907/73 z dnia 3 kwietnia 1973 r. ustanawiającego Europejski Fundusz Współpracy Walutowej (Dz.U. L 89, 05.04.1973, str. 2). Zgodnie z art. 2 tego Rozporządzenia EFWW był zobowiązany do wspierania (i) właściwego funkcjonowania stopniowego zacieśniania przedziału wahań kursów walut państw członkowskich Wspólnoty; (ii) interwencji na rynkach walutowych; oraz (iii) rozrachunków pomiędzy bankami centralnymi prowadzących do wspólnej polityki w zakresie rezerw. W dniu 1 stycznia 1994 r. zadania EFWW przejął Europejski Instytut Walutowy.

⁹ Decyzja Rady 74/120/EWG z 18 lutego 1974 r. w sprawie osiągania wysokiego stopnia konwergencji polityki gospodarczej Państw Członkowskich Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej (Dz.U. L 63, 05.03.1974, str. 16).

¹⁰ Dyrektywa Rady 74/121/EWG z 18 lutego 1974 r. w sprawie stabilności, wzrostu i pełnego zatrudnienia we Wspólnocie (Dz.U. L 63, 05.03.1974, str. 19).

¹¹ Funt szterling i funt irlandzki należały do systemu od kwietnia do czerwca 1972 r., lir włoski – od kwietnia 1972 r. do lutego 1973 r. Frank francuski, który początkowo dołączył do systemu pod koniec, został wycofany w lutym 1974 r., ponownie wszedł do „węża walutowego” w lipcu 1975 r. i ostatecznie został z niego wyłączony w listopadzie 1976 r.

niechętnie podchodzili do nadania mu funkcji politycznych ponieważ ze względu na swoje podstawy prawne EFWW podlegał kontroli instytucji Wspólnotowych.

1.1.2 Europejski System Walutowy i Jednolity Akt Europejski

Proces integracji walutowej wznowiono w marcu 1979 r. wraz z utworzeniem Europejskiego Systemu Walutowego (ESW). ESW powstał na podstawie Uchwały Rady Europejskiej¹², a jego procedury operacyjne określono w Umowie pomiędzy uczestniczącymi w nim bankami centralnymi¹³.

ESW walnie przyczynił się do integracji walutowej w Europie. W przeciwieństwie do węża walutowego, ESW udało się utrzymać większość walut państw członkowskich Wspólnoty w jednolitym systemie kursowym¹⁴. ESW przypominał pod pewnymi względami system węża walutowego, na przykład oparty był również na strukturze sztywnych, choć podlegających korekcie kursów walut uczestniczących państw członkowskich Wspólnoty. Nowym elementem było wprowadzenie europejskiej jednostki walutowej (ang. *European Currency Unit* – ECU) zdefiniowanej jako koszyk ustalonej liczby walut państw członkowskich¹⁵.

ECU miało służyć jako *numéraire*¹⁶ mechanizmu kursów walutowych (ang. *Exchange Rate Mechanism* – ERM), czyli jako jednostka rozliczeniowa do przeliczania operacji dotyczących interwencji i mechanizmów naliczania, jak również jako składnik aktywów rezerwowych i środek do rozliczeń pomiędzy uczestniczącymi bankami centralnymi.

Europejski System Walutowy był jednak nie tylko mechanizmem kursowym. Zgodnie z celem wspierania wewnętrznej i zewnętrznej stabilności walutowej do ESW należały również korekty polityki pieniężnej i gospodarczej, stanowiące narzędzia wspomagające osiągnięcie stabilności kursów walut. Jego uczestnicy byli w stanie stworzyć strefę o podwyższonej stabilności pieniężnej, w której stopniowo rozluźniano mechanizmy kontroli przepływu kapitału. Ograniczenia dotyczące kursów walut w istotnym stopniu pomogły uczestnikom systemu o stosunkowo wysokiej inflacji w realizacji polityki dezinflacji, w szczególności przy pomocy polityki pieniężnej. W ten sposób system wspierał zbieżność dotyczącą, w tym przypadku, obniżenia stóp inflacji i zapewniał wysoki stopień stabilności kursów walut, co z kolei pomagało złagodzić podwyżki kosztów w wielu krajach i prowadziło do poprawy ogólnych wyników gospodarczych. Ponadto ograniczenie niepewności związanej z wahaniami

¹² Uczwała Rady Europejskiej z 5 grudnia 1978 r. w sprawie ustanowienia Europejskiego Systemu Walutowego i pokrewnych kwestii.

¹³ Umowa z 13 marca 1979 r. pomiędzy bankami centralnymi Państw Członkowskich Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej, ustanawiająca procedury operacyjne Europejskiego Systemu Walutowego.

¹⁴ Głównym wyjątkiem był funt szterling, który należał do systemu krócej niż rok.

¹⁵ Wartość ECU w odniesieniu do dolara amerykańskiego odpowiadała średniej ważonej kursów walut składowych do dolara amerykańskiego. Wartość ECU w określonej walucie składowej określano mnożąc jej wartość w dolarach amerykańskich przez kurs wymiany danej waluty składowej do dolara.

¹⁶ Funkcja *numéraire* oznaczała, że centralne kursy walut uczestniczących były wyrażane w ECU. Centralne kursy ECU były następnie wykorzystywane do ustalenia bilateralnych kursów centralnych ECU, na podstawie których określano bilateralne kursy interwencyjne.

kursów i przekonanie, że parytety walut uczestniczących nie odbiegają istotnie od fundamentów gospodarczych chroniły handel w strefie europejskiej przed nadmierną zmiennością kursów walut.

ESW odegrał główną rolę w poprawie koordynacji polityki pieniężnej, ale jego sukcesy w zwiększaniu konwergencji (zbieżności) polityki gospodarczej były dość ograniczone. Źródłem napięć była również niewystarczająca konwergencja polityki fiskalnej: niektóre kraje utrzymywały wysokie deficyty budżetowe (co doprowadziło do licznych kryzysów walutowych na początku lat 90.), związane z nieproporcjonalnie dużym obciążeniem polityki pieniężnej.

Zgodnie z Uchwałą Rady Europejskiej z 1978 r. centralną rolę w Europejskim Systemie Walutowym powinno odgrywać ECU; jednak w praktyce rola ta była ograniczona. ECU zyskało natomiast pewną popularność na rynkach finansowych, jako środek dywersyfikacji portfela i zabezpieczenia przed ryzykiem walutowym. Wzrost aktywności rynków finansowych w ECU nastąpił pod wpływem rosnącego wolumenu instrumentów dłużnych denominowanych w ECU emitowanych przez organy wspólnotowe i władze sektora publicznego niektórych państw członkowskich. Jednak ze względu na brak tzw. kotwicy kursowej dla ECU dalsze perspektywy rynku tej waluty były ograniczone.

Kolejnym impulsem dla unii gospodarczej i walutowej stało się uchwalenie Jednolitego Aktu Europejskiego (JAE), który został podpisany w lutym 1986 r. i wszedł w życie z dniem 1 lipca 1987 r. Głównym celem Aktu było wskazanie jednolitego rynku jako kolejnego celu Wspólnoty, wprowadzenie zmian decyzyjnych koniecznych dla jego utworzenia oraz ponowne potwierdzenie potrzeby nadania kompetencji pieniężnych Wspólnocie w celu realizacji unii gospodarczej i walutowej.

Ośrodki decyzyjne były coraz bardziej zgodne co do tego, że wyeliminowanie granic wewnętrznych w obrębie wspólnego rynku spowoduje zbliżenie gospodarek krajowych i zwiększy stopień integracji gospodarczej Wspólnoty. To z kolei ograniczyłoby pole manewru w polityce krajowej poszczególnych państw członkowskich i tym samym zobowiązało je do zwiększenia konwergencji polityki gospodarczej. Bez większej konwergencji pełna swoboda przepływu kapitału i integracja rynków finansowych powodowałyby nadmierne obciążenie polityki pieniężnej. W związku z tym proces integracji wiązał się z koniecznością intensywniejszej i skuteczniejszej koordynacji polityki, a istniejące ramy instytucjonalne wydawały się w tym kontekście niewystarczające.

Poza tym wspólny rynek mógł w pełni wykorzystać swój potencjał tylko pod warunkiem wprowadzenia wspólnej waluty. Wspólna waluta zapewniłaby wyższą przejrzystość cen dla konsumentów i inwestorów, wyeliminowała ryzyko kursowe w ramach wspólnego rynku, ograniczyła koszty transakcyjne i tym samym znacząco zwiększyłaby dobrobyt gospodarczy we Wspólnocie.

Uwzględniając wszystkie wymienione aspekty, w 1988 r. dwanaście ówczesnych państw członkowskich Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej podjęło decyzję

o wznowieniu działań dotyczących UGW. Podczas gdy *Plan Wernera* z początku lat 70. nie przyniósł spodziewanych rezultatów, drugie podejście do UGW miało okazać się sukcesem i ostatecznie doprowadzić do spełnienia marzeń o wspólnej walucie.

1.1.3 Traktat o Unii Europejskiej

W czerwcu 1988 r. Rada Europejska potwierdziła cel stopniowej realizacji unii gospodarczo-walutowej i zobowiązała komitet kierowany przez Jacquesa Delorsa, przewodniczącego Komisji Europejskiej, do przedstawienia konkretnych etapów dochodzenia do UGW. W skład komitetu weszli prezesi krajowych banków centralnych Wspólnoty oraz Alexandre Lamfalussy, dyrektor naczelny Banku Rozrachunków Międzynarodowych (BIS), Niels Thygesen, profesor ekonomii z Kopenhagi, Miguel Boyer, prezes Banco Exterior de España i Frans Andriessen, członek Komisji Europejskiej.

Opracowany przez Komitet tzw. *Plan Delorsa*¹⁷ z 17 kwietnia 1989 r. proponował realizację unii gospodarczej i walutowej w trzech odrębnych, ale stanowiących ciągły proces etapach.

- Etap pierwszy miał się koncentrować na ostatecznym utworzeniu rynku wewnętrznego, wyeliminowaniu rozbieżności polityki gospodarczej państw członkowskich, usunięciu wszystkich przeszkód utrudniających integrację finansową, a także intensyfikacji współpracy walutowej.
- Etap drugi miał stanowić okres przejściowy przed etapem końcowym i obejmować utworzenie podstawowych instytucji i struktur organizacyjnych UGW. Ponadto miał służyć wzmocnieniu konwergencji gospodarczej.
- W czasie etapu trzeciego miało nastąpić nieodwołalne ustalenie kursów walut, a odpowiednie instytucje i organy wspólnotowe miały uzyskać pełne kompetencje pieniężne i gospodarcze.

Etap pierwszy określono w ramach ówczesnych ram instytucjonalnych Wspólnoty, natomiast realizacja etapu drugiego i trzeciego wiązała się ze zmianą struktury instytucjonalnej. W związku z tym konieczna była nowelizacja Traktatu ustanawiającego Europejską Wspólnotę Gospodarczą. W tym celu zwołano Międzyrządową Konferencję na temat UGW, która odbyła się w listopadzie 1990 r. równoległe z Międzyrządową Konferencją na temat europejskiej unii politycznej. Międzyrządową Konferencję na temat UGW, na zaproszenie Rady Europejskiej, przygotowały w ramach swoich kompetencji Rada Ministrów, Komisja Europejska, Komitet Walutowy i Komitet Prezesów.

Wynikiem negocjacji Konferencji Międzyrządowej był Traktat o Unii Europejskiej (Traktat UE, powszechnie znany jako Traktat z Maastricht), podpisany 7 lutego 1992 r. w Maastricht. Traktat UE ustanawiał Unię Europejską i zmie-

¹⁷ Komitet Badań nad Unią Gospodarczą i Walutową (1989): *Raport na temat unii gospodarczej i walutowej we Wspólnocie Europejskiej (1989)*.

niał traktaty tworzące Wspólnoty Europejskie. Zmiany do Traktatu EWG obejmowały między innymi dodanie rozdziału o polityce gospodarczej i pieniężnej. Ten nowy rozdział stanowił fundament UGW i określał metodę oraz harmonogram jej realizacji. Aby odzwierciedlić rosnące kompetencje i zasięg Wspólnoty, nazwę EWG zmieniono na Wspólnotę Europejską. Do Traktatu WE załączono, w postaci protokołów, Statut Europejskiego Systemu Banków Centralnych i Europejskiego Banku Centralnego (Statut ESBC) oraz Statut Europejskiego Instytutu Walutowego (Statut EIW). Dania i Wielka Brytania uzyskały status specjalny, zwalniający je z obowiązku uczestnictwa w trzecim etapie UGW (zob. punkt 1.2.2).

Traktat o UE miał wejść w życie zgodnie z planem z dniem 1 stycznia 1993 r., ale opóźnienia w procesie jego ratyfikacji w Danii i Niemczech spowodowały, że faktycznie zaczął obowiązywać dopiero od 1 listopada 1993 r.

1.1.4 Realizacja UGW i wymiana walut narodowych na euro

Pierwszy etap UGW

Na podstawie *Planu Delorsa* Rada Europejska zdecydowała w czerwcu 1989 r., że pierwszy etap realizacji unii gospodarczo-walutowej rozpocznie się 1 lipca 1990 r. Z dniem tym miały być zniesione zasadniczo wszystkie ograniczenia w przepływie kapitału pomiędzy państwami członkowskimi. Jednocześnie na Komitet Prezesów banków centralnych państw członkowskich Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej nałożono dodatkowe obowiązki, określone w Decyzji Rady z 12 marca 1990 r.¹⁸ Obejmowały one prowadzenie konsultacji i wspieranie koordynacji polityki pieniężnej państw członkowskich w dążeniu do osiągnięcia stabilności cen. Ze względu na stosunkowo krótki okres przeznaczony na realizację zadań oraz z uwagi na ich złożoność Komitet Prezesów zainicjował prace przygotowawcze do trzeciego etapu UGW niezwłocznie po podpisaniu Traktatu z Maastricht. Pierwszym krokiem było ustalenie wszystkich kwestii wymagających analizy na wstępnym etapie, tak aby do końca 1993 r. mógł powstać plan prac, oraz stosownie do tego, możliwe było określenie zadań dla już powołanych w tym celu podkomisji¹⁹ i nowo utworzonych grup roboczych²⁰.

Drugi etap UGW

Drugi etap UGW zapoczątkowało utworzenie w dniu 1 stycznia 1994 r. Europejskiego Instytutu Walutowego (EIW). Instytut miał być organem tymczasowym, odpowiedzialnym za przygotowanie trzeciego etapu UGW, podczas gdy prowadzenie polityki walutowej i kursowej Unii Europejskiej pozostało domeną władz krajowych. Komitet Prezesów przestał istnieć, ale faktycznie zrekonstruowano go jako Radę (organ zarządzający) Instytutu. Do głównych zadań Instytutu należało:

¹⁸ Decyzja Rady 90/142/EWG z 12 marca 1990 r. zmieniająca Decyzję Rady 64/300/EWG w sprawie współpracy pomiędzy bankami centralnymi Państw Członkowskich Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej (Dz.U. L 78, 24.03.1990, str. 25).

¹⁹ Podkomisja ds. Polityki Pieniężnej, Podkomisja ds. Polityki Dewizowej i Podkomisja ds. Nadzoru Bankowego.

²⁰ Grupy robocze ds. rachunkowości, banknotów, systemów informacyjnych, systemów płatności i statystyki. Grupa robocza ekspertów prawnych powstała w 1996 r.

- zacieśnianie współpracy banków centralnych i wzmocnienie koordynacji polityki pieniężnej;
- przeprowadzenie niezbędnych przygotowań do ustanowienia ESBC, jak również prowadzenia wspólnej polityki pieniężnej i utworzenia wspólnej waluty na trzecim etapie UGW (zob. ramka 2).

W grudniu 1995 r. na sesji w Madrycie Rada Europejska potwierdziła, że trzeci etap UGW rozpocznie się 1 stycznia 1999 r. Jednocześnie ogłoszono nazwę wspólnej waluty, która miała być wprowadzona na etapie trzecim, czyli „euro”, a także kolejność działań prowadzących do jej wprowadzenia²¹. Ten scenariusz oparty był głównie na szczegółowych propozycjach Europejskiego Instytutu Walutowego²², który zastosował również termin „wymiana walut narodowych na euro” zamiast „wprowadzenia euro”²³, aby lepiej oddać charakter tego procesu. Scenariusz wymiany opracowany przez Instytut zalecał wprowadzenie od 1 stycznia 1999 r. trzyletniego okresu przejściowego w celu uwzględnienia różnic w tempie przystosowywania się do wspólnej waluty przez różne podmioty gospodarcze (w tym sektor finansowy, sektor przedsiębiorstw, sektor publiczny, społeczeństwo).

Również w grudniu 1995 r. Instytutowi zlecono przeprowadzenie prac przygotowawczych w zakresie przyszłych relacji pieniężnych i kursowych pomiędzy euro a walutami z krajów spoza strefy euro. Rok później, w grudniu 1996 r., Instytut przedstawił Radzie Europejskiej raport, który stanowił podstawę Uchwały Rady Europejskiej w sprawie zasad i podstawowych elementów nowego mechanizmu kursowego (ERM II)²⁴, przyjętej w czerwcu 1997 r.

W tym samym czasie Instytut przedstawił Radzie Europejskiej, a następnie opinii publicznej, wyłoniony w konkursie projekt graficzny serii banknotów euro.

Ramka 2 Przegląd działań przygotowawczych przeprowadzonych przez EIW

Zgodnie z art. 117 Traktatu WE do zadań EIW należało między innymi określenie ram regulacyjnych, organizacyjnych i logistycznych dla realizacji zadań ESBC podczas trzeciego etapu UGW. Zostały one przedstawione Europejskiemu Bankowi Centralnemu, utworzonemu 1 czerwca 1998 r.

W tym celu EIW wykonał następujące prace we współpracy z krajowymi bankami centralnymi:

- przygotowanie zestawu instrumentów i procedur prowadzenia wspólnej polityki pieniężnej strefy euro oraz analizę możliwych strategii polityki pieniężnej;

²¹ Sesja Rady Europejskiej w Madrycie (1995): *Scenariusz wprowadzenia wspólnej waluty*.

²² EIW (1995): *Wymiana pieniądza na wspólną walutę*.

²³ Komisja Europejska (1995): *Jedna waluta dla Europy. Zielona księga na temat praktycznych ustaleń związanych z wprowadzeniem wspólnej waluty*.

²⁴ Uchwała Rady Europejskiej z dnia 16 czerwca 1997 r. w sprawie ustanowienia mechanizmu kursów walutowych w ramach trzeciego etapu unii gospodarczej i walutowej, Amsterdam, (Dz.U. C 236, 2.08.1997, str. 5).

Ramka 2 Przegląd działań przygotowawczych przeprowadzonych przez EIW (cd.)

- propagowanie ujednoczonych metod gromadzenia, zestawiania i rozpowszechniania statystyk pieniężnych i bankowych, bilansów płatniczych i innych statystyk finansowych dotyczących strefy euro;
- opracowanie ram dla prowadzenia operacji walutowych oraz utrzymywania i zarządzania oficjalnymi rezerwami zagranicznymi państw członkowskich należących do strefy euro;
- propagowanie usprawnienia płatności transgranicznych i rozrachunku papierów wartościowych w celu lepszej integracji rynku pieniężnego strefy euro, w szczególności poprzez stworzenie infrastruktury technicznej do przetwarzania wysokokwotowych płatności transgranicznych w euro (system TARGET);
- opracowanie specyfikacji technicznej i projektowej banknotów euro;
- opracowanie ujednoczonych zasad i standardów rachunkowości, które umożliwiłyby opracowanie skonsolidowanego bilansu ESBC dla celów sprawozdawczości wewnętrznej i zewnętrznej;
- wdrożenie systemów informatycznych i komunikacyjnych niezbędnych do realizacji funkcji operacyjnych i politycznych w ramach ESBC;
- określenie, w jaki sposób ESBC może uczestniczyć w kształtowaniu polityki właściwych organów nadzoru, tak by wspierać stabilność instytucji kredytowych i całego systemu finansowego.

EIW współpracował ponadto z instytucjami i organami Wspólnoty, w szczególności z Komisją i Komitetem Walutowym, w przygotowaniu trzeciego etapu UGW. W tym zakresie wykonał następujące prace:

- opracowanie scenariusza przejścia na wspólną walutę;
- opracowanie ram współpracy pomiędzy strefą euro i innymi krajami UE w dziedzinie polityki pieniężnej i kursu walutowego (ERM II);
- pomoc w opracowaniu przepisów wspólnotowych dotyczących przejścia do etapu trzeciego;
- monitorowanie postępów państw członkowskich w spełnianiu warunków uczestnictwa w UGW (konwergencji gospodarczej i prawnej) oraz kontrola przygotowań technicznych do wprowadzenia euro;
- pomoc dla sektora finansowego w stworzeniu struktur i procedur integracji rynków finansowych w strefie euro.

Do czerwca 1998 r. EIW zakończył szeroko zakrojone prace koncepcyjne, projektowe i wdrożeniowe. Zrealizowane prace wstępne umożliwiły Europejskiemu Bankowi Centralnemu ukończenie w terminie przygotowań do płynnego przejścia do trzeciego etapu UW.

Zwycięski projekt miał być wykorzystany na banknotach wprowadzanych do obiegu przez Europejski System Banków Centralnych (ESBC) z dniem 1 stycznia 2002 r. Projekt monet euro, które miały być bite przez państwa członkowskie UE został zatwierdzony przez Radę Europejską w 1997 r.

W czerwcu 1997 r. Rada Europejska przyjęła Pakt Stabilności i Wzrostu, który uzupełnia postanowienia Traktatu i ma na celu zapewnienie dyscypliny budżetowej w UGW. Pakt składa się z trzech instrumentów prawnych: Uchwały Rady Europejskiej²⁵ i dwóch Rozporządzeń Rady²⁶. Uzupełnienie Paktu i rozszerzenie stosownych zobowiązań wprowadzono w Deklaracji Rady z maja 1998 r.

Wszystkie państwa członkowskie realizowały politykę mającą na celu spełnienie kryteriów konwergencji gospodarczej (art. 121 Traktatu WE) i wprowadzały szerokie zmiany do swoich przepisów krajowych, aby dostosować je do wymogów konwergencji prawnej (art. 109 Traktatu WE). Dostosowania wymagały w szczególności prawne i ustawowe postanowienia dotyczące banków centralnych w związku z ich przewidywaną integracją z Eurosystemem.

Ostateczne decyzje dotyczące UGW zaczęto podejmować począwszy od maja 1998 r. W dniu 2 maja 1998 r. Rada UE złożona z szefów państw lub rządów jednogłośnie zdecydowała, że na dzień 1 stycznia 1999 r. jedenaście państw członkowskich wypełniło warunki przyjęcia wspólnej waluty. W związku z tym kraje te (Belgia, Niemcy, Grecja, Hiszpania, Francja, Irlandia, Włochy, Luksemburg, Holandia, Austria, Portugalia i Finlandia) miały uczestniczyć w trzecim etapie UGW²⁷. Cieszące się specjalnym statusem Dania i Wielka Brytania nie przystąpiły do etapu trzeciego UGW, podczas gdy w przypadku Grecji i Szwecji stwierdzono, że nie spełniają one warunków przyjęcia wspólnej waluty (zob. punkt 1.2.2).

Szefowie państw i rządów osiągnęli także porozumienie polityczne w odniesieniu do kandydatur na członków przyszłego Zarządu EBC. W tym samym czasie ministrowie finansów państw członkowskich, które miały przyjąć wspólną walutę, uzgodnili z prezesami swoich banków centralnych oraz Komisją Europejską i Europejskim Instytutem Walutowym, że do ustalenia nieodwołalnych kursów wymiany dotychczasowych walut na euro wykorzystane zostaną ówczesne kursy centralne państw członkowskich obowiązujące w mechanizmie kursowym ERM²⁸.

W dniu 25 maja 1998 r. rządy jedenastu państw członkowskich uczestniczących w trzecim etapie UGW (na szczęblu szefów państw lub rządów) mianowały prezesa, wiceprezesa i czterech pozostałych członków Zarządu EBC. Zgodnie

²⁵ Uchwała Rady Europejskiej w sprawie Paktu Stabilności i Wzrostu, Amsterdam, 17 czerwca 1997 r. (Dz.U. C 236, 02.08.1997, str. 1).

²⁶ Rozporządzenie Rady (WE) nr 1466/97 z dnia 7 lipca 1997 r. o wzmocnieniu nadzoru pozycji budżetowych oraz nadzoru i koordynacji polityk gospodarczych (Dz.U. L 209, 2.08.1997, str. 1) oraz Rozporządzenie Rady (WE) nr 1467/97 z dnia 7 lipca 1997 r. o przyspieszeniu i wyjaśnieniu zasad stosowania procedur nadmiernego deficytu (Dz.U. L 209, 2.08.1997, str. 6).

²⁷ Decyzja Rady (98/317/WE) z dnia 3 maja 1998 r. zgodnie z art. 109 ust. 4 Traktatu (Dz.U. L 139, 11.05.1998, str. 30).

²⁸ Wspólny komunikat z dnia 2 maja 1998 r. w sprawie określenia nieodwołalnych kursów wymiany na euro.

z art. 50 Statutu ESBC, podstawą ich mianowania była rekomendacja Rady ECOFIN i opinie Parlamentu Europejskiego oraz Rady EIW (pełniącej obowiązki nieistniejącego jeszcze Zarządu EBC).

Sześciuosobowy Zarząd otrzymał nominacje z dniem 1 czerwca 1998 r., który był jednocześnie datą ustanowienia EBC. Europejski Instytut Walutowy wypełnił swoje zadanie i został zlikwidowany, zgodnie z art. 123 ust. 2 Traktatu WE. Jako likwidator Instytutu EBC przejął nie tylko obszerne wyniki prac przygotowawczych, ale również całą infrastrukturę EIW, w tym pracowników przygotowanych do podjęcia obowiązków. Znacznie ułatwiło to Europejskiemu Bankowi Centralnemu uruchomienie Eurosystemu w ciągu zaledwie siedmiu miesięcy pozostałych do rozpoczęcia etapu trzeciego, oraz umożliwiło zakończenie przygotowań do wymiany walut krajowych na euro do 1 stycznia 2002 r.

Trzeci etap UGW

W dniu 1 stycznia 1999 r. rozpoczął się trzeci i ostatni etap UGW. Tego dnia ustalono nieodwołalne kursy wymiany walut jedenastu państw członkowskich, które przystąpiły do Unii Walutowej jako pierwsze (zob. ramka 3), a EBC przejął odpowiedzialność za prowadzenie wspólnej polityki pieniężnej w strefie euro.

Zgodnie z ramami prawnymi ustanowionymi we wtórnych przepisach wspólnotowych przez Radę UE, euro zastąpiło waluty krajowe ze skutkiem natychmiastowym, przy czym w okresie przejściowym od 1 stycznia 1999 r. do 31 grudnia 2001 r. waluty te funkcjonowały jako niedziesiątne podjednostki euro. W okresie tym wszystkie podmioty mogły swobodnie rozliczać swoje należności i zobowiązania, a także prowadzić rozliczenia bezgotówkowe w euro lub stosując odpowiednio przeliczniki krajowe (zasada niestosowania ani przymusu, ani zakazu). Państwa członkowskie miały jednak prawo do nałożenia obowiązku przeliczenia na euro nierozliczonych instrumentów dłużnych znajdujących się w obro-

Ramka 3 Nieodwołalnie ustalone kursy wymiany euro

	= 40,3399 franków belgijskich (BEF)
	= 1,95583 marek niemieckich (DEM)
	= 340,750 drachm greckich (GRD)
	= 166,386 peset hiszpańskich (ESP)
	= 6,55957 franków francuskich (FRF)
1 euro	= 0,787564 funtów irlandzkich (IEP)
	= 1.936,27 lirów włoskich (ITL)
	= 40,3399 franków luksemburskich (LUF)
	= 2,20371 guldenów holenderskich (NLG)
	= 13,7603 szylingów austriackich (ATS)
	= 200,482 escudo portugalskich (PTE)
	= 5,94573 marek fińskich (FIM)

Źródło: Rozporządzenie Rady (WE) nr 2866/98 z dnia 31 grudnia 1998 r. w sprawie zamiany kursów walutowych pomiędzy euro i walutami Państw Członkowskich, które przyjęły euro (Dz.U. L 359, 31.12.1998, str. 1), wraz ze zmianami wprowadzonymi na mocy Rozporządzenia (WE) nr 1478/2000 z dnia 19 czerwca 2000 r. (Dz.U. L 167, 7.07.2000, str. 1).

cie oraz stosowania euro w transakcjach na rynkach regulowanych i w systemach płatniczych. Wiele państw członkowskich skorzystało z tej możliwości w okresie poprzedzającym rozpoczęcie trzeciego etapu UGW. Ponadto Europejski Instytut Walutowy ogłosił, że Eurosystem będzie realizował operacje polityki pieniężnej wyłącznie w euro, oraz że w euro, jako jedynej walucie, funkcjonować będzie system TARGET (zob. punkt 3.3.1).

W związku z powyższym od początku etapu trzeciego sektor finansowy podjął intensywne przygotowania do działania w środowisku zintegrowanych rynków finansowych. Sam sektor finansowy był zainteresowany szybko i kompleksową wymianą pieniądza na euro, a żadna grupa uczestników rynku nie chciała pozostać w tyle za swoimi konkurentami. Przy wsparciu Instytutu stowarzyszenia rynków finansowych uzgodniły konwencję w sprawie ujednoczenia praktyk rynkowych i opracowały wiodące wskaźniki stóp procentowych (np. EURIBOR i EONIA)²⁹.

Dzięki takim przygotowaniom rynki finansowe mogły przestawić się na euro od samego początku trzeciego etapu UGW. Transakcje na rynkach finansowych zawierano wyłącznie w euro, a większość nierozliczonych instrumentów dłużnych znajdujących się w obrocie przeliczono na nową walutę. Wszystkie wysokokwotowe systemy płatności transgranicznych funkcjonowały w euro. Zmiana na rynkach finansowych była nie tylko natychmiastowa, ale również bardzo sprawną.

Podczas gdy przedsiębiorstwa stopniowo przechodziły na euro w okresie przejściowym, osoby prywatne – ze względu na brak środków płatniczych, czyli banknotów i monet – początkowo nie zawierały zbyt wielu transakcji w euro. Sytuacja ta oczywiście miała ulec zmianie w momencie wprowadzenia banknotów i monet euro od 1 stycznia 2002 r.³⁰

W dniu 1 stycznia 2001 r. do strefy euro dołączyła Grecja – liczba krajów uczestniczących wzrosła do dwunastu, a bank centralny Grecji wszedł w skład Eurosystemu. Zgodnie z procedurą określoną w art. 122 ust. 2 Traktatu WE, 19 czerwca 2000 r. Rada UE podjęła decyzję, że Grecja wypełniła warunki przyjęcia euro³¹. W tym samym dniu w Rozporządzeniu Rady ogłoszono kurs konwersji drachmy greckiej na euro³².

Wprowadzenie euro zakończono wymianą pieniędzy dnia 1 stycznia 2002 r.: do obiegu wprowadzono banknoty i monety, a ostatnia funkcja walut krajowych jako niedziesiątych podjednostek euro straciła rację bytu. Banknoty i monety walut zastąpionych przez euro przestały być prawnym środkiem płatniczym z końcem lutego 2002 r. Od tego momentu wyłącznym prawnym środkiem płatniczym w krajach strefy euro stały się banknoty i monety euro.

²⁹ Dodatkowy wiodący wskaźnik stóp procentowych, EUREPO, wprowadzono na początku 2002 r.

³⁰ Patrz Scheller (1999), str. 243.

³¹ Decyzja Rady (2000/427/WE) z dnia 19 czerwca 2000 r. zgodnie z art. 122 ust. 2 Traktatu w sprawie przyjęcia wspólnej waluty przez Grecję (Dz.U. L 167, 07.07.00, str. 20).

³² Rozporządzenie Rady (WE) nr 1478/2000 z dnia 19 czerwca 2000 r. (Dz.U. L 167, 07.07.2000, str. 1).

Ramka 4 Chronologia integracji europejskiej

lipiec 1952	Belgia, Niemcy, Francja, Włochy, Luksemburg i Holandia tworzą Europejską Wspólnotę Węgla i Stali (EWWS).
styczeń 1958	Te same sześć państw tworzy Europejską Wspólnotę Gospodarczą (EWG) i Europejską Wspólnotę Energii Atomowej (Euratom).
styczeń 1973	Do trzech Wspólnot Europejskich dołączają Dania, Irlandia i Wielka Brytania.
styczeń 1981	Do trzech Wspólnot Europejskich dołącza Grecja.
styczeń 1986	Do trzech Wspólnot Europejskich dołączają Hiszpania i Portugalia.
luty 1986	Podpisanie Jednolitego Aktu Europejskiego.
listopad 1993	Wejście w życie Traktatu o Unii Europejskiej (Traktatu z Maastricht), podpisanego w lutym 1992 r. Traktat ustanawia Unię Europejską, której struktura opiera się na trzech filarach: i) trzech Wspólnotach Europejskich; ii) wspólnej polityce zagranicznej i polityce w zakresie bezpieczeństwa; iii) współpracy w dziedzinie wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych/policji oraz współpracy sądowej w sprawach karnych.
styczeń 1995	Do Unii Europejskiej przystępują Austria, Finlandia i Szwecja.
maj 1999	Wejście w życie Traktatu Amsterdamskiego podpisanego w czerwcu 1997 r. Traktat Amsterdamski stanowił nowelizację Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską i Traktatu o Unii Europejskiej.
luty 2003	Kolejna nowelizacja Traktatów na mocy Traktatu Nicejskiego, podpisanego w 2001 r., otwiera drogę do rozszerzenia Unii Europejskiej.
2003	Konwent w sprawie Przyszłości Europy opracowuje projekt Traktatu ustanawiającego Konstytucję dla Europy.
maj 2004	Do Unii Europejskiej wchodzi Czechy, Estonia, Cypr, Łotwa, Litwa, Węgry, Malta, Polska, Słowenia i Słowacja. Tym samym liczba państw członkowskich wzrasta do 25.
czerwiec 2004	Państwa członkowskie Unii Europejskiej uzgadniają Traktat ustanawiający Konstytucję dla Europy.

UGW powstała w ramach Wspólnot Europejskich, które same w sobie uległy znacznemu rozszerzeniu od momentu ich zawiązania w 1952 r. (zob. ramka 4). Po przystąpieniu z dniem 1 maja 2004 r. dziesięciu krajów z Europy Środkowo-Wschodniej oraz basenu Morza Śródziemnego, Unia Europejska liczy obecnie 25 państw członkowskich. W 2007 r. do Unii przystępują dwa kolejne kraje – Bułgaria i Rumunia – które podpisały Traktat Akcesyjny w kwietniu 2005 r. Jesienią 2005 r. rozpoczęły się negocjacje z Chorwacją i Turcją.

Ponieważ warunkiem wprowadzenia wspólnej waluty jest spełnienie przez dany kraj określonych warunków, nowe państwa członkowskie UE nie wchodzi automatycznie do strefy euro. Są jednak zobowiązane do realizacji celów UGW, a ich banki centralne stały się z urzędu członkami ESBC w dniu przystąpienia do UE i obecnie przygotowują się do integracji z Eurosystemem. Jako pierwsza z tej dziesiątki do strefy euro wejdzie Słowenia (1 stycznia 2007 r.). Zgodnie z procedurą określoną w art. 122 ust.

2 Traktatu WE, w dniu 11 lipca 2006 r. Rada UE zdecydowała, że kraj ten spełnia kryteria wprowadzenia euro³³. Kurs konwersji słoweńskiego tolara na euro, obowiązujący od 1 stycznia 2007 r. wyniesie 239,640 tolarów za 1 euro³⁴.

1.2 PODSTAWY PRAWNE I CHARAKTERYSTYKA UGW

Europejski Bank Centralny utworzony na mocy Traktatu WE osadzony jest w prawnych i instytucjonalnych ramach Wspólnoty Europejskiej. Cechą odróżniającą euro i EBC od walut narodowych i krajowych banków centralnych jest ich ponadnarodowy status w ramach wspólnoty suwerennych państw. W przeciwieństwie do porównywalnych banków centralnych (takich jak amerykański System Rezerwy Federalnej lub Bank Japonii), które stanowią władzę monetarną w swoich krajach, EBC jest organem władzy centralnej, który realizuje politykę pieniężną dla strefy gospodarczej złożonej z 12 państw, które pod pozostałymi względami pozostają w znacznej mierze autonomiczne. Inną specyficzną cechą UGW jest to, że strefa euro nie obejmuje wszystkich państw członkowskich UE, ponieważ w realizacji UGW zastosowano podejście oparte na zróżnicowanej integracji (zob. punkt 1.2.2).

1.2.1 Podstawy prawne

Suwerenność w zakresie polityki pieniężnej przeniesiono na poziom ponadnarodowy na mocy Traktatu WE, znowelizowanego następnie Traktatem UE.

Unia Europejska nie jest państwem. Jej fundamentem są Wspólnoty Europejskie, a także zasady i formy współpracy ustanowione Traktatem UE. Jej pierwszym filarem jest Wspólnota Europejska i Europejska Wspólnota Energii Atomowej (Euratom)³⁵, które posiadają osobowość prawną i są przedmiotem oddzielnych traktatów. Wspólnoty te mają charakter ponadnarodowy i działają w ramach ograniczonych uprawnień nadanych im przez państwa członkowskie. Drugi i trzeci filar UE stanowią przede wszystkim międzyrządowe porozumienia w sprawie wspólnej polityki zagranicznej i polityki bezpieczeństwa, a także współpracy policji i wymiaru sprawiedliwości w sprawach kryminalnych.

W teorii możliwe było zawarcie oddzielnego Traktatu o UGW jako czwartego filaru Unii Europejskiej. Takie podejście, rozważane w czasie negocjacji międzyrządowych konferencji dotyczących UGW³⁶, zostało jednak ostatecznie odrzucone. Zdecydowano się natomiast na skodyfikowanie podstaw prawnych UGW w Traktacie WE, tym samym rozszerzając kompetencje Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej. Chociaż art. 2 Traktatu UE wspomina o UGW jako o jednym z ce-

³³ Decyzja Rady nr 2006/495/WE z 11 lipca 2006 r. zgodnie z art. 122 ust. 2 Traktatu, w sprawie przyjęcia wspólnej waluty przez Słowenię z dniem 1 stycznia 2007 r. (Dz.U. L 195, 15.07.2006, str. 25).

³⁴ Rozporządzenie Rady (WE) nr 1086/2006 z 11 lipca 2006 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 2866/98 w sprawie kursów wymiany pomiędzy euro i walutami państw członkowskich przyjmujących euro (Dz.U. L 195, 15.07.2006, str. 1).

³⁵ Trzecia Wspólnota – Europejska Wspólnota Węgla i Stali (EWWiS) – utworzona w 1952 r., została rozwiązana w lipcu 2002 r., w momencie wygaśnięcia zawartego na 50 lat Traktatu o EWWiS.

³⁶ Patrz Zilioli/Selmayr (2001), str. 12.

łów Unii, wszystkie postanowienia zasadnicze, proceduralne i instytucjonalne wynikają z Traktatu WE. Jeśli chodzi o politykę pieniężną, postanowienia Traktatu sprecyzowano i uzasadniono w Statucie ESBC, załączonym do Traktatu WE jako protokół i stanowiącym integralną część pierwotnego prawa wspólnotowego.

Takie rozwiązanie oznacza, że UGW podlega prawu wspólnotowemu, a nie uzgodnieniom międzyrządowym. Wybrane podejście opiera się na istniejących – choć dalej rozwijanych – ramach instytucjonalnych (pozwalając uniknąć tworzenia nowych instytucji), i jednocześnie znacznie ułatwiło utworzenie EBC jako ciała niezależnego od państw członkowskich i organów Wspólnoty.

Traktat WE daje również możliwość uchwalania wtórnych przepisów wspólnotowych dotyczących UGW, w celu uregulowania wszystkich jej aspektów, które nie zostały wyczerpująco uwzględnione w pierwotnym prawie wspólnotowym (np. kwestie dotyczące euro). Wymienione poniżej rozporządzenia stanowią fundament wspólnotowego prawa walutowego:

- Rozporządzenie Rady (WE) nr 1103/97 z dnia 17 czerwca 1997 r. w sprawie niektórych przepisów odnoszących się do wprowadzenia euro³⁷ wraz z późniejszymi zmianami wprowadzonymi Rozporządzeniem (WE) nr 2595/2000 z dnia 27 listopada 2000 r.³⁸;
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 974/98 z dnia 3 maja 1998 r. w sprawie wprowadzenia euro³⁹ wraz z późniejszymi zmianami wprowadzonymi Rozporządzeniem (WE) nr 2596/2000 z dnia 27 listopada 2000 r.⁴⁰;
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 2866/98 z dnia 31 grudnia 1998 r. w sprawie kursów wymiany pomiędzy euro i walutami państw członkowskich przyjmujących euro⁴¹ wraz z późniejszymi zmianami wprowadzonymi Rozporządzeniem (WE) nr 1478/2000 z dnia 19 czerwca 2000 r.⁴²;
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 1338/2001 z dnia 28 czerwca 2001 r. ustanawiające środki niezbędne dla ochrony euro przed fałszowaniem⁴³, którego postanowienia rozszerzono na państwa członkowskie nienależące do strefy euro Rozporządzeniem (WE) nr 1339/2001⁴⁴ z tego samego dnia.

Dodatkowo Traktat WE i Statut ESBC umożliwiają uchwalanie wtórnych przepisów wspólnotowych w celu uzupełnienia określonych postanowień Statutu (zob. punkt 2.5.4) i nadają EBC pewne uprawnienia regulacyjne (zob. punkt 2.5.3).

³⁷ Dz.U. L 162, 19.06.1997, str. 1.

³⁸ Dz.U. L 300, 29.11.2000, str. 1.

³⁹ Dz.U. L 139, 11.05.1998, str. 1.

⁴⁰ Dz.U. L 300, 29.11.2000, str. 2.

⁴¹ Dz.U. L 359, 31.12.1998, str. 1.

⁴² Dz.U. L 167, 07.07.2000, str. 1.

⁴³ Dz.U. L 181, 04.07.2001, str. 6.

⁴⁴ Dz.U. L 181, 04.07.2001, str. 11.

Obowiązujący Traktat UE i Traktat WE miały zostać zastąpione Traktatem ustanawiającym Konstytucję Europejską w listopadzie 2006 r. pod warunkiem jego ratyfikacji przez wszystkie 25 państw członkowskich UE. Traktat został opracowany przez Konwent w sprawie Przyszłości Europy w 2003 r. i ostatecznie przyjęty przez Konferencję Międzyrządową w czerwcu 2004 r., a następnie ratyfikowany przez 15 państw członkowskich. Jednak po odrzuceniu traktatu w referendum przez Francję i Holandię kilka państw członkowskich zawiesiło proces ratyfikacji.

1.2.2 Charakterystyka

Powstanie UGW i utworzenie wspólnego rynku nigdy nie było celem samym w sobie; są one wyłącznie instrumentami realizacji fundamentalnych celów Wspólnoty. Art. 2 Traktatu WE stanowi, że do celów tych należy między innymi wspieranie „*harmonijnego, zrównoważonego i stałego rozwoju działalności gospodarczej, wysokiego poziomu zatrudnienia (...), stałego i nieinflacyjnego wzrostu [oraz] wysokiego stopnia konkurencyjności i konwergencji dokonań gospodarczych*”. Zgodnie z art. 4 Traktatu WE, zasady przewodnie o statusie konstytucyjnym wspierające realizację celów fundamentalnych to zasady „*stabilnych cen, zdrowych finansów publicznych i warunków pieniężnych oraz trwałej równowagi płatniczej*”, a także „*otwartej gospodarki rynkowej z wolną konkurencją*”. W obrębie tych ramowych zasad polityki Traktat WE jednoznacznie określa obowiązki w zakresie polityki pieniężnej i gospodarczej.

Aspekty walutowe i gospodarcze UGW

W UGW obowiązują odrębne rozwiązania w zakresie aspektu walutowego i gospodarczego. Podczas gdy polityka pieniężna i kursowa została scentralizowana na poziomie Wspólnoty, odpowiedzialność za politykę gospodarczą ponoszą poszczególne państwa członkowskie. Krajowa polityka gospodarcza musi być jednak realizowana zgodnie z ramowymi zasadami współpracy makroekonomicznej we Wspólnocie. Różnice zastosowanych rozwiązań uwzględniają zasadę subsydiarności (art. 5 Traktatu WE), która dopuszcza podejmowanie działań politycznych na poziomie Wspólnoty tylko wtedy, gdy:

- państwa członkowskie nie są w stanie osiągnąć ustalonych celów samodzielnie;
- zasięg lub skutki proponowanych działań powodują, że możliwe jest lepsze osiągnięcie danych celów na poziomie Wspólnoty.

Jak wyjaśniono poniżej, centralizację polityki pieniężnej i kursowej na poziomie Wspólnoty uzasadnia to, że wspólna waluta wyklucza możliwość prowadzenia odrębnej polityki w tym zakresie przez poszczególne kraje. W przypadku polityki gospodarczej sytuacja przedstawia się odmiennie. O ile zasady wspólnotowe zapewniają faktyczną zgodność krajowej polityki gospodarczej z wymienionymi powyżej celami UGW, najlepiej jest realizować ją na szczeblu krajowym. W związku z tym nawet pełna integracja strefy gospodarczej – jak to ma miejsce w przypadku strefy euro – nie jest wystarczającym argumentem, by uzasadnić pełną centralizację polityki gospodarczej na poziomie Wspólnoty.

Polityka pieniężna i kursowa

Wyłączną odpowiedzialność za wspólną politykę pieniężną strefy euro powierzono Europejskiemu Bankowi Centralnemu, stanowiącemu centralną instytucję zarówno ESBC, jak i Eurosystemu (zob. podrozdział 2.1). Wspólna waluta wymaga wspólnej polityki pieniężnej i centralizacji uprawnień decyzyjnych. Ponieważ niektóre decyzje dotyczące polityki pieniężnej podejmowane są na bieżąco, struktura decyzyjna musi być trwała i zinstytucjonalizowana w formie podmiotu prawnego ponoszącego odpowiedzialność polityczną za swoją działalność. Ponadto ze względu na to, że celem polityki pieniężnej jest utrzymanie stabilności cen, uprawnienia decyzyjne należało powierzyć organowi niezależnemu tak od instytucji wspólnotowych, jak i od państw członkowskich (zob. podrozdział 4.1).

Polityka kursowa również została przeniesiona z poziomu państw członkowskich na szczebel centralny. Ponieważ wspólna waluta oznacza wspólny kurs wymiany, możliwe jest istnienie tylko jednej polityki kursowej. Decyzje dotyczące polityki kursowej dla strefy euro podejmowane są wspólnie przez EBC i Radę ECOFIN, przy czym ostatnie słowo należy do Rady (zob. punkt 3.2.1).

Polityka gospodarcza

W przeciwieństwie do polityki pieniężnej i kursowej, w przypadku polityki gospodarczej państwa członkowskie w znacznym stopniu zachowały autonomię w jej kształtowaniu. Zgodnie z art. 4 ust. 1 Traktatu WE, polityka gospodarcza Wspólnoty opiera się na „*ściślej koordynacji polityk gospodarczych Państw Członkowskich, rynku wewnętrznego i ustaleniu wspólnych celów (...)*”. Art. 98 Traktatu WE stanowi, że „*Państwa Członkowskie prowadzą swoje polityki gospodarcze, mając na względzie przyczynianie się do osiągnięcia celów Wspólnoty (...) i w kontekście ogólnych kierunków określonych w artykule 99 ustęp 2*”. Art. 99 ust. 1 Traktatu WE zobowiązuje państwa członkowskie do „*uznania swoich polityk gospodarczych za przedmiot wspólnego zainteresowania*” i „*koordynowania ich w ramach Rady*”.

Głównym instrumentem politycznym umożliwiającym koordynację krajowych polityk gospodarczych są ogólne wytyczne polityki gospodarczej (OWPG)⁴⁵. Określają one ogólny kierunek polityki gospodarczej i zawierają szczegółowe zalecenia dla poszczególnych państw członkowskich i całej Wspólnoty. Nakreślając konieczne działania dotyczące różnych dziedzin polityki – finansów publicznych, reform strukturalnych, opodatkowania, regulacji rynku pracy czy edukacji – OWPG ustanawiają standardy, w odniesieniu do których ocenia się późniejsze decyzje dotyczące polityki krajowej i europejskiej.

OWPG zostały przyjęte w formie rekomendacji i w związku z tym nie są prawnie wiążące ani nie podlegają egzekucji prawnej. Oddziałują jedynie w drodze perswazji i wzajemnego nacisku jednych państw członkowskich na drugie, by ich

⁴⁵ Ze względu na niezależność i ustawowe zadania EBC ogólne wytyczne polityki gospodarczej nie obowiązują w stosunku do polityki pieniężnej.

rządy podejmowały odpowiednie działania polityczne. Jednak fakt zatwierdzenia OWPG przez Radę Europejską⁴⁶ nadaje im określoną wagę polityczną.

Ponadto wypracowano specjalne procedury realizacji OWPG – tzw. procesy. Proces luksemburski to procedura koordynacji polityki zatrudnienia w poszczególnych krajach. Jej głównym instrumentem politycznym są coroczne wytyczne w sprawie zatrudnienia, które zawierają zalecenia i wskazują priorytetowe obszary działań, szczególnie w odniesieniu do szkolenia i edukacji, a także reform rynku pracy, jak również określają przełożenie tych kierunków na krajowe plany działań.

Proces z Cardiff to system monitorowania i kontroli postępu reform strukturalnych. Głównym instrumentem jest tu wielostronny nadzór nad postępem reformy gospodarczej. Proces ten jest realizowany w oparciu o raporty roczne państw członkowskich i Komisji Europejskiej, a dodatkową moc zyskuje w wyniku bardziej szczegółowego wielostronnego przeglądu reform gospodarczych prowadzonego przez Komitet Polityki Gospodarczej.

Proces z Kolonii wspiera dialog makroekonomiczny pomiędzy partnerami społecznymi, rządami krajowymi, Komisją Europejską a EBC. Głównym instrumentem tego procesu jest wymiana poglądów na temat sytuacji i perspektyw gospodarczych UE. Dialog makroekonomiczny stanowi część europejskiego Paktu na rzecz Zatrudnienia i tym samym uzupełnia zarówno proces luksemburski, jak i proces z Cardiff.

Strategia lizbońska obejmuje kompleksowy program reform, którego celem jest m.in. usprawnienie działania wspólnego rynku, wyeliminowanie jego obecnego rozdrobnienia, a także poprawa efektywności w różnych dziedzinach – od rynku papierów wartościowych i dostępu do kapitału wysokiego ryzyka po kontrolę ruchu lotniczego.

W przeciwieństwie do OWPG, tzw. procedura dotycząca nadmiernego deficytu w polityce fiskalnej (art. 104 Traktatu WE uzupełniony Paktem Stabil-

⁴⁶ Zatwierdzenie ogólnych wytycznych przez Radę Europejską jest jedynym krokiem formalnym podjętym przez ten organ w odniesieniu do UGW. Wszystkie pozostałe zagadnienia dotyczące UGW wymagają działania na szczeblu szefów państw lub rządów, w postaci decyzji międzyrządowych lub decyzji posiedzenia Rady UE obradującej w składzie szefów państw lub rządów.

Ramka 5 Ramy polityki fiskalnej Wspólnoty Europejskiej

Szereg postanowień Traktatu dotyczy zapewnienia dobrej kondycji finansów publicznych na trzecim etapie UGW, z uwagi na fakt, że polityka fiskalna pozostaje w kompetencjach rządów krajowych. Należą do nich postanowienia w sprawie procedury dotyczącej nadmiernego deficytu zawarte w art. 104 oraz protokole do Traktatu. Procedura ta określa warunki, których spełnienie pozwala uznać sytuację budżetową za zdrową. Art. 104 stanowi, że „Państwa Członkowskie unikają nadmiernego deficytu budżetowego”. Zgodność z tym wymogiem ocenia się na podstawie relacji deficytu finansów publicznych do produktu krajowego brutto, której wartość referencyjna wynosi 3% oraz relacji długu publicznego do produktu krajowego brutto, której wartość referencyjna wynosi 60%.

Ramka 5 Ramy polityki fiskalnej Wspólnoty Europejskiej (cd.)

Przekroczenie wartości referencyjnej wskaźnika deficytu lub długu można dopuścić, nie stwierdzając istnienia nadmiernego deficytu, w okolicznościach określonych w Traktacie i dodatkowo sprecyzowanych w Pakcie Stabilności i Wzrostu, na przykład w przypadku spadku realnego PKB o co najmniej 2% w skali roku. Procedura przewiduje szereg działań, włącznie z nałożeniem sankcji, jakie należy podjąć w razie stwierdzenia przez Radę Unii Europejskiej wystąpienia nadmiernego deficytu w danym państwie członkowskim.

Pakt Stabilności i Wzrostu przyjęty w 1997 r. uzupełnia i wyjaśnia zasady stosowania procedury dotyczącej nadmiernego deficytu. Składają się nań uchwała Rady Europejskiej w sprawie Paktu Stabilności i Wzrostu, „Rozporządzenie Rady w sprawie wzmocnienia nadzoru pozycji budżetowych oraz nadzoru i koordynacji polityk gospodarczych”, a także „Rozporządzenie Rady w sprawie przyspieszenia i wyjaśnienia procedury nadmiernego deficytu”. Uzgadniając Pakt, państwa członkowskie zobowiązały się do przyjęcia za cel średniookresowy osiągnięcie salda budżetowego „bliskiego zrównowazenia lub wykazującego nadwyżkę”. Cel ten opiera się na założeniu, że takie saldo umożliwi im radzenie sobie ze skutkami budżetowymi normalnych wahań koniunkturalnych bez przekroczenia wartości referencyjnej 3% PKB.

Aby prowadzić wzajemny nadzór budżetów krajowych, państwa strefy euro obowiązane są do przedstawiania programów stabilizacyjnych Radzie UE i Komisji Europejskiej. Państwa członkowskie Unii nienależące do strefy euro muszą przedstawiać programy konwergencji. Oba rodzaje programów zawierają informacje potrzebne do oszacowania korekt budżetowych, jakie będzie trzeba wprowadzić w średnim okresie, aby osiągnąć saldo budżetu bliskie zrównowazenia lub wykazujące nadwyżkę.

Istotnym elementem takiego sposobu wspierania polityki fiskalnej ukierunkowanej na utrzymanie stabilności jest zawarta w Traktacie klauzula nieudzielania gwarancji. Zgodnie z art. 103 ust. 1 Traktatu „*Wspólnota nie odpowiada za zobowiązania rządów centralnych, władz regionalnych, lokalnych lub innych władz publicznych, innych instytucji lub przedsiębiorstw publicznych Państwa Członkowskiego, ani ich nie przejmuje [...]. Państwo Członkowskie nie odpowiada za zobowiązania rządów centralnych, władz regionalnych, lokalnych lub innych władz publicznych, innych instytucji lub przedsiębiorstw publicznych innego Państwa Członkowskiego, ani ich nie przejmuje*”. Klauzula ta gwarantuje, że każdy kraj odpowiada za spłatę własnego długu publicznego. Zachęca tym samym do prowadzenia ostrożnej polityki fiskalnej na szczeblu krajowym.

Do utrzymania dyscypliny budżetowej zachęcają także inne postanowienia Traktatu, w tym zakaz finansowania deficytu budżetowego oraz zakaz wszelkich form uprzywilejowanego dostępu instytucji finansowych do sektora publicznego. Art. 101 Traktatu zabrania finansowania deficytów budżetowych z kredytu w rachunku bieżącym w EBC lub krajowym banku centralnym oraz przy pomocy innych rodzajów kredytów uzyskanych od EBC lub krajowych banków centralnych państw członkowskich. Art. 102 Traktatu zakazuje stosowania wszelkich środków mogących zapewnić uprzywilejowany dostęp władz państwowych oraz instytucji i organów Wspólnoty do instytucji finansowych. Przepisy te mają zachęcać do dbania o dobrą kondycję finansów publicznych i prowadzenia ostrożnej polityki fiskalnej, a dodatkowo przyczyniają się do utrzymania wiarygodności wspólnej polityki pieniężnej ukierunkowanej na utrzymanie stabilności cen.

Wyjątki z EBC (2004): *The monetary policy of the ECB*, str. 23.

ności i Wzrostu) jest prawnie wiążąca i podlega egzekucji prawnej (zob. ramka 5). Dyscyplinę budżetową wspiera zakaz kredytowania sektora publicznego przez bank centralny (art. 101) i zakaz zapewniania sektorowi publicznemu uprzywilejowanego dostępu do instytucji finansowych (art. 102). Zgodnie z klauzulą nieudzielania gwarancji ani Wspólnota, ani żadne państwo członkowskie nie ponosi odpowiedzialności za zadłużenie innego państwa członkowskiego, ani nie może tego zadłużenia przejąć (art. 103). W ten sposób wyeliminowano możliwość powiększania ponad miarę długu publicznego, a rządy nieprzestrzegające tej zasady nie mogą liczyć na pomoc innych państw członkowskich.

Asymetria rozwiązań regulujących aspekty pieniężne i gospodarcze UGW wiąże się z faktem, że Unia Europejska nie posiada własnego rządu, analogicznego do rządów krajowych. Nie należy jednak sądzić, że jest to wada struktury polityki gospodarczej Wspólnoty. Zapewnienie państwom członkowskim wysokiego stopnia autonomii w podejmowaniu decyzji w ważnych dziedzinach polityki gospodarczej daje im niezbędne pole manewru, a także umożliwia zdrową konkurencję różnych rozwiązań w tym zakresie. Zasady i procedury wspólnotowych ram polityki gospodarczej zapewniają jednocześnie stabilność makroekonomiczną, pod warunkiem ich przestrzegania przez ośrodki decyzyjne.

Zróźnicowanie poziomu integracji

Członkostwo w UE nie oznacza automatycznie uczestnictwa w strefie euro. Pomijając omówioną wcześniej kwestię specjalnego statusu Danii i Wielkiej Brytanii, do strefy euro mogą należeć tylko te państwa członkowskie, które spełniają warunki konieczne dla przyjęcia wspólnej waluty.

Są to wysoki stopień trwałej konwergencji (**konwergencja gospodarcza**) oraz zgodność krajowych przepisów prawnych z postanowieniami Traktatu dotyczącymi UGW (**konwergencja prawna**) (zob. ramka 6).

Zgodnie z art. 121 ust. 1 Traktatu WE, osiągnięcie wysokiego stopnia trwałej konwergencji gospodarczej oceniane jest na podstawie następujących kryteriów:

- wysokiego stopnia stabilności cen;
- stabilnej sytuacji finansów publicznych;
- poszanowania zwykłych marginesów wahań kursów przewidzianych mechanizmem kursowym Europejskiego Systemu Walutowego przez co najmniej dwa lata;
- trwałego charakteru konwergencji osiągniętej przez państwo członkowskie i udziału w mechanizmie kursowym Europejskiego Systemu Walutowego; o trwałości tych osiągnięć świadczy poziom długoterminowych stóp procentowych.

Przed przystąpieniem do strefy euro dane państwo członkowskie musi udowodnić, że spełnia te kryteria w sposób trwały. Postanowienie to gwarantuje, że UGW pozostaje w zgodzie ze swymi podstawowymi celami i zasadami,

Ramka 6 Warunki konieczne do przyjęcia euro

Warunki przyjęcia euro określa art. 121 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską oraz przywołany w nim protokół do Traktatu WE w sprawie kryteriów konwergencji. Ocenę realizacji tych postanowień przedstawiają raporty o konwergencji sporządzone przez EIW i EBC.

Warunki przyjęcia wspólnej waluty:

- osiągnięcie trwałej i znacznej konwergencji („konwergencja gospodarcza”);
- zgodność przepisów krajowych poszczególnych państw członkowskich z art. 108 i 109 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską oraz ze statutem ESBC („konwergencja prawna”).

Konwergencja gospodarcza

Stopień i trwałość konwergencji osiągniętej przez dane państwo członkowskie ocenia się na podstawie czterech kryteriów: stabilności cen, kondycji finansów publicznych, stabilności kursów wymiany oraz zbieżności stóp procentowych.

Sytuacja cenowa

Art. 121 ust. 1 tiret pierwsze Traktatu WE nakłada wymóg „osiągnięcia wysokiego stopnia stabilności cen” i dodaje, że „będzie to wynikało ze stopy inflacji zbliżonej do istniejącej w co najwyżej trzech Państwach Członkowskich, które mają najlepsze rezultaty w dziedzinie stabilności cen”.

Art. 1 protokołu stwierdza, że „kryterium stabilności cen [...] oznacza, że Państwo Członkowskie ma trwały poziom stabilności cen, a średnia stopa inflacji, odnotowana w tym państwie w ciągu jednego roku poprzedzającego badanie, nie przekracza o więcej niż 1½ punktu procentowego inflacji [najwyżej] trzech Państw Członkowskich o najbardziej stabilnych cenach. Inflacja mierzona jest za pomocą wskaźnika cen artykułów konsumpcyjnych na porównywalnych podstawach, z uwzględnieniem różnic w definicjach krajowych”.

Sytuacja finansów publicznych

Art. 121 ust. 1 tiret drugie Traktatu WE nakłada wymóg „stabilnej sytuacji finansów publicznych” i precyzuje, że „będzie to wynikało z sytuacji budżetowej, która nie wykazuje nadmiernego deficytu budżetowego w rozumieniu artykułu 104 ustęp 6”.

Art. 2 protokołu dodaje, że kryterium to „oznacza, że w czasie badania Państwo Członkowskie nie jest objęte decyzją Rady zgodnie z artykułem 104 ustęp 6 niniejszego Traktatu, stwierdzającą istnienie nadmiernego deficytu”.

Zgodnie z art. 104 ust. 2 Traktatu, państwa członkowskie „unikają nadmiernego deficytu budżetowego”. Komisja bada poszanowanie dyscypliny budżetowej na podstawie poniższych następujących kryteriów:

„(a) czy stosunek między planowanym lub rzeczywistym deficytem budżetowym a produktem krajowym brutto przekracza wartość odniesienia [zdefiniowaną w Protokole w sprawie procedury dotyczącej nadmiernego deficytu jako 3% PKB], chyba że:

- stosunek ten zmniejszył się znacznie oraz w sposób stały i osiągnął poziom bliski wartości odniesienia,

Ramka 6 Warunki konieczne do przyjęcia euro (cd.)

- lub przekroczenie wartości odniesienia ma charakter wyjątkowy oraz tymczasowy i stosunek ten pozostaje bliski wartości odniesienia,
- (b) *czy stosunek między długiem publicznym a produktem krajowym brutto przekracza wartość odniesienia [zdefiniowaną w protokole w sprawie procedury dotyczącej nadmiernego deficytu jako 60% PKB], chyba że stosunek ten zmniejsza się dostatecznie i zbliża się do wartości odniesienia w zadowalającym tempie*”.

Kształtowanie się kursów walut

Art. 121 ust. 1 tiret trzecie Traktatu WE wymaga „poszanowania zwykłych marginesów wahań kursów przewidzianych mechanizmem wymiany walut europejskiego systemu walutowego przez co najmniej dwa lata, bez dewaluacji w stosunku do waluty innego Państwa Członkowskiego”.

Art. 3 protokołu stwierdza, że „kryterium udziału w mechanizmie kursów walut Europejskiego Systemu Walutowego [...] oznacza, że Państwo Członkowskie stosowało normalne granice wahań, przewidziane w mechanizmie kursów walut Europejskiego Systemu Walutowego, bez poważnych napięć przynajmniej przez dwa lata przed badaniem. W szczególności, Państwo Członkowskie nie zdevaluowało dwustronnego centralnego kursu swojej waluty wobec żadnej innej waluty Państwa Członkowskiego z własnej inicjatywy przez ten sam okres”.

Jeżeli chodzi o zastosowanie przywołanych postanowień (o czym wspominają sporządzone przez EIW i EBC raporty o konwergencji za lata 1998, 2000 i 2002), w czasie, gdy powstawał Traktat, za normalne uznawano pasmo wahań wynoszące $\pm 2,25\%$ względem parytetu centralnego, natomiast pasmo $\pm 6\%$ stanowiło odstępstwo od reguły. W sierpniu 1993 r. zdecydowano o poszerzeniu pasma wahań do $\pm 15\%$, co utrudniło interpretację tego kryterium, w szczególności pojęcia „zwykłych marginesów wahań”. Przy ocenie z perspektywy czasu należy zatem wziąć pod uwagę zmiany kursów walutowych w ramach Europejskiego Systemu Walutowego (ESW) od 1993 r., kładąc nacisk na to, czy kurs był zbliżony do odpowiedniego parytetu centralnego ERM/ERM II.

Kształtowanie się długoterminowych stóp procentowych

Art. 121 ust. 1 tiret czwarte Traktatu WE dotyczy „trwałego charakteru konwergencji osiągniętej przez Państwo Członkowskie i jego udziału w mechanizmie kursów walut Europejskiego Systemu Walutowego, co odzwierciedla się w poziomach długoterminowych stóp procentowych”.

Art. 4 protokołu stwierdza, że „kryterium konwergencji stóp procentowych [...] oznacza, że w ciągu jednego roku przed badaniem Państwo Członkowskie posiadało średnią nominalną długoterminową stopę procentową nie przekraczającą więcej niż dwa punkty procentowe stopy procentowej trzech [najwyżej] Państw Członkowskich o najbardziej stabilnych cenach. Stopy procentowe oblicza się na podstawie długoterminowych obligacji państwowych lub porównywalnych papierów wartościowych, z uwzględnieniem różnic w definicjach krajowych”.

Konwergencja prawna

Ustawodawstwo krajowe państw członkowskich, w tym statuty krajowych banków centralnych, musi być zgodne z art. 108 i 109 Traktatu WE oraz ze Statutem ESBC. Pojęcie „zgodny” oznacza, że Traktat nie nakłada obowiązku ujednoczenia statutów krajowych banków centralnych ani wzajemnie pomiędzy krajami, ani ze statutem ESBC.

Ramka 6 Warunki konieczne do przyjęcia euro (cd.)

Oznacza natomiast, że należy tak zmienić ustawodawstwo krajowe, aby usunąć niezgodności z Traktatem i statutem ESBC, w tym zwłaszcza przepisy mogące ograniczyć niezależność danego krajowego banku centralnego i jego rolę jako integralnej części ESBC.

Państwa członkowskie powinny usunąć ewentualne niezgodności przed przyjęciem wspólnej waluty. Obowiązek dostosowania ustawodawstwa krajowego istnieje niezależnie od nadrzędności Traktatu i statutu ESBC nad ustawodawstwem krajowym. Służy to zapewnieniu, że ustawodawstwo krajowe będzie a priori zgodne z prawem wspólnotowym.

W celu określenia, które obszary wymagają dostosowania, EBC weryfikuje:

- niezależność krajowego banku centralnego (prawną, instytucjonalną i funkcjonalną, a także stabilność kadencji członków organów decyzyjnych);
- prawną integrację krajowego banku centralnego z ESBC (w tym ustawowe cele, zadania i narzędzia oraz rozwiązania organizacyjne i finansowe);
- inne przepisy istotne dla pełnego uczestnictwa państwa członkowskiego w trzecim etapie UGW (w tym przepisy dotyczące emisji banknotów i monet, utrzymywania i zarządzania rezerwami walutowymi oraz polityki kursowej).

Inne czynniki

Art. 121 ust. 1 Traktatu WE nakłada ponadto na Komisję i EIW (obecnie EBC) obowiązek uwzględnienia szeregu innych czynników, w szczególności „*stanu rozwoju ECU, wyników integracji rynków, sytuacji i rozwoju równowagi płatności bieżących oraz oceny rozwoju jednostkowych kosztów pracy i innych wskaźników cen*”. Stan rozwoju ECU uwzględniono w 1998 r. podczas przejścia do trzeciego etapu UGW. Po zastąpieniu ECU przez euro czynnika tego nie bierze się pod uwagę przy ocenie stopnia konwergencji.

Procedury

Europejski Bank Centralny (EIW w 1998 r.) i Komisja Europejska oceniają, czy poszczególne państwa członkowskie spełniły powyższe warunki. Instytucje te działają osobno i niezależnie od siebie. Pierwsze raporty o konwergencji przedstawiono w 1998 r. w trakcie przejścia do trzeciego etapu UGW. Sytuację państw członkowskich objętych derogacją ocenia się co najmniej raz na dwa lata lub na wniosek państwa członkowskiego objętego derogacją.

Przewidziane procedurą działania w ramach przejścia do trzeciego etapu UGW w 1998 r. przeprowadzono zgodnie z art. 121 Traktatu WE:

- Przedstawienie raportów przez EIW i Komisję Europejską;
- Przedstawienie zaleceń przez Komisję Europejską i Radę ECOFIN;
- Konsultacja z Parlamentem Europejskim;
- Decyzja Rady UE obradującej w składzie szefów państw lub rządów.

Art. 122 Traktatu WE wymienia następujące działania proceduralne, jakie należy podjąć w celu oceny i uchylenia derogacji:

Ramka 6 Warunki konieczne do przyjęcia euro (cd.)

Przedstawienie raportów przez EIW i Komisję Europejską;

Przedstawienie propozycji przez Komisję;

Konsultacja z Parlamentem Europejskim;

Decyzja Rady UE obradującej w składzie szefów państw lub rządów;

Decyzja Rady ECOFIN.

a w szczególności z celem utrzymania stabilności cen, zdrowej sytuacji finansów publicznych oraz sytuacji pieniężnej i stabilnego bilansu płatniczego.

Wymóg konwergencji prawnej obliguje każde z państw członkowskich do wprowadzenia w prawie krajowym przepisów zapewniających niezależność banku centralnego oraz włączenie go do ESBC.

Komisja Europejska oraz EBC (w 1998 r. – Europejski Instytut Walutowy) niezależnie od siebie oceniają konwergencję zarówno gospodarczą, jak i prawną, po czym przedstawiają swoje ustalenia Radzie UE (w składzie ECOFIN oraz szefów państw lub rządów), która podejmuje ostateczną decyzję w sprawie przystąpienia danego państwa członkowskiego do strefy euro.

Państwa członkowskie UE objęte derogacją

Zgodnie z art. 22 Traktatu WE państwo członkowskie UE, które nie spełnia warunków koniecznych do przyjęcia euro zostają objęte **derogacją**, czyli nie jest członkiem wspólnego obszaru walutowego. Zachowuje suwerenność monetarną – własną walutę i dotychczasowe uprawnienia w dziedzinie polityki pieniężnej. Nie jest również związane zasadami polityki gospodarczej, które dotyczą wyłącznie państw członkowskich uczestniczących w trzecim etapie UGW. Objęcie państwa członkowskiego derogacją nie oznacza jednak jego rezygnacji z wprowadzenia wspólnej waluty (art. 4 ust. 2 Traktatu WE). Państwo takie nadal ma obowiązek dążenia do osiągnięcia konwergencji gospodarczej i prawnej jako warunków umożliwiających przyjęcie wspólnej waluty. Na podobnej zasadzie, art. 108 dotyczący niezależności banku centralnego ma również zastosowanie do państw członkowskich objętych derogacją.

Derogacja ma charakter tymczasowy. Rada UE co dwa lata dokonuje przeglądu sytuacji w oparciu o raporty EBC i Komisji Europejskiej. Jeśli Rada (obradująca w składzie ECOFIN oraz szefów państw lub rządów) stwierdzi, że dane państwo członkowskie spełnia kryteria konwergencji gospodarczej i prawnej, derogacja jest uchylana i dany kraj musi przyjąć euro.

Obecnie państwami członkowskimi objętymi derogacją są Szwecja i dziesięć krajów, które przystąpiły do Unii Europejskiej z dniem 1 maja 2004 r. Szwecja jak dotąd nie spełnia kryterium konwergencji prawnej. Za wyjątkiem Słowenii, która przystąpi do strefy euro 1 stycznia 2007 r., pozostałe nowe państwa członkowskie muszą dopiero udowodnić w nadchodzących latach, że spełniają warunki konieczne do przyjęcia euro.

Państwa członkowskie UE o specjalnym statusie

Zgodnie z protokołem stanowiącym załącznik do Traktatu WE⁴⁷ z uczestnictwa w trzecim etapie UGW zostały wyłączone Dania i Wielka Brytania. Oznacza to, że kraje te miały prawo wyboru, czy uczestniczyć w etapie trzecim UGW przed jego rozpoczęciem w dniu 1 stycznia 1999 r. Oba kraje skorzystały z przysługującego im prawa (Dania w grudniu 1992 r., a Wielka Brytania w październiku 1997 r.) i zawiadomiły Radę UE, że nie zamierzają przechodzić do etapu trzeciego.

Jeśli chodzi o zakres wyłączeń, protokół w sprawie Danii stwierdza, że wyłączenie będzie mieć skutek identyczny z derogacją. Protokół w sprawie Wielkiej Brytanii idzie o wiele dalej, wyłączając ten kraj z kolejnych postanowień Traktatu. W szczególności uchyła on zastosowanie art. 4 ust. 2 Traktatu EW, zgodnie z którym tak Wspólnota, jak i państwo członkowskie mają za cel wprowadzenie wspólnej waluty, a także art. 108 w sprawie niezależności banku centralnego.

Wyłączenia przyznane Danii i Wielkiej Brytanii mają charakter stały. Oba państwa członkowskie zachowały jednak prawo wejścia do strefy euro w późniejszym okresie, pod warunkiem, że będą wówczas spełniać warunki konieczne do przyjęcia wspólnej waluty.

⁴⁷ Protokół w sprawie niektórych postanowień dotyczących Danii w zakresie unii gospodarczej i walutowej oraz Protokół w sprawie niektórych postanowień dotyczących Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej w zakresie unii gospodarczej i walutowej.

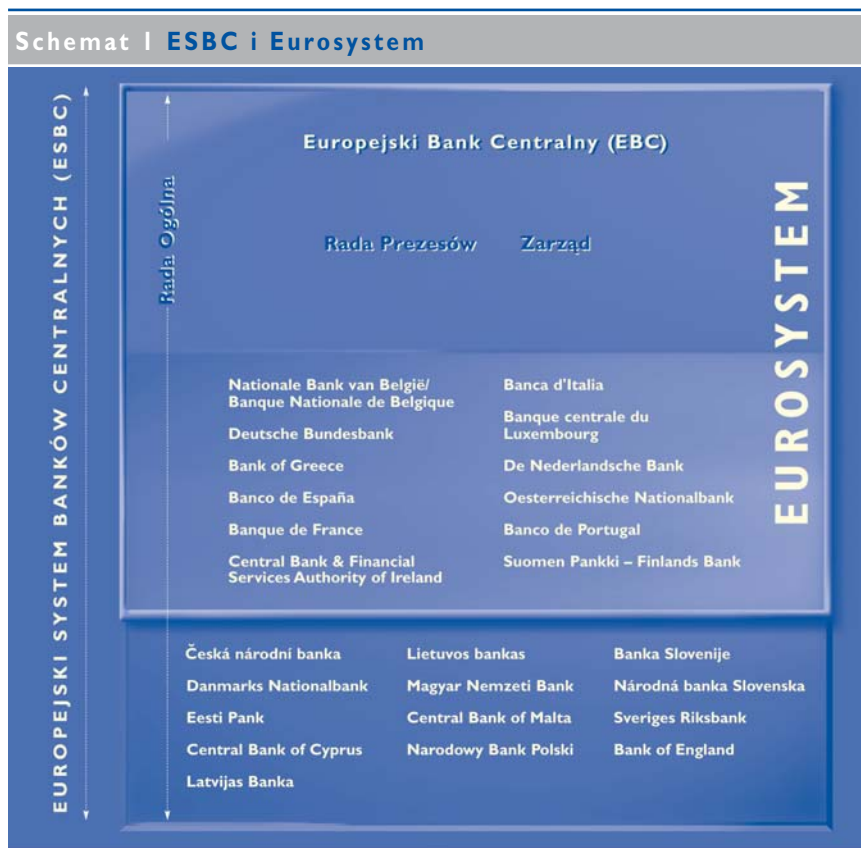
Posiedzenie Rady Prezesów w Europejskim Banku Centralnym w listopadzie 2006 r.

2 BANKOWOŚĆ CENTRALNA W UGW: ASPEKTY PRAWNE, INSTYTUCJONALNE I ORGANIZACYJNE

Przyjmując euro jako wspólną walutę państwa członkowskie UE należące do strefy euro zrzekły się suwerenności w sprawach monetarnych. Odpowiedzialność za politykę pieniężną strefy euro przejął Europejski Bank Centralny, stanowiący centralną instytucję nowo utworzonego Europejskiego Systemu Banków Centralnych (ESBC).

2.1 EBC, ESBC I EUROSISTEM

Zgodnie z Traktatem WE funkcję banku centralnego dla wspólnej waluty pełni Europejski System Banków Centralnych. ESBC nie posiada jednak osobowości prawnej, a ze względu na zróżnicowany poziom integracji w ramach UGW faktycznymi aktorami są EBC oraz banki centralne krajów strefy euro. To one – w ramach tzw. Eurosystemu – wypełniają podstawowe zadania ESBC.

2.1.1 ESBC i Eurosystem jako ogniwa łączące EBC z krajowymi bankami centralnymi

W skład ESBC wchodzi EBC oraz krajowe banki centralne dwudziestu pięciu państw członkowskich UE. Podstawowym aktem prawnym (swoistą „konstytucją”) dla ESBC jest Protokół w sprawie Statutu Europejskiego Systemu Banków Centralnych (Statut ESBC), stanowiący załącznik do Traktatu WE.

ESBC nie ma własnej osobowości prawnej, zdolności do czynności prawnych ani organów decyzyjnych – mają je natomiast wchodzące w jego skład EBC oraz krajowe banki centralne. Realizując zadania powierzone ESBC instytucje te działają zgodnie z własnymi celami, zasadami Traktatu i Statutu oraz decyzjami podjętymi przez organy decyzyjne EBC. Termin „ESBC” oznacza zatem rozwiązanie instytucjonalne, które ustanawia ogniwa łączące EBC z krajowymi bankami centralnymi, zapewniające, że: i) proces decyzyjny jest scentralizowany, ii) zadania, które Traktat WE powierzył ESBC są realizowane wspólnie i konsekwentnie, zgodnie z podziałem uprawnień oraz celami systemu.

ESBC obejmuje krajowe banki centralne wszystkich państw członkowskich UE, nawet tych, które nie wprowadziły euro, czy to ze względu na swój szczególny status (Dania i Wielka Brytania), czy też derogację (Szwecja i dziesięciu nowych członków UE). Ponieważ nienależące do strefy euro państwa członkowskie zachowały swe uprawnienia monetarne, ich banki centralne nie biorą udziału w wypełnianiu podstawowych funkcji ESBC. Dlatego też, aby ułatwić opinii publicznej zrozumienie skomplikowanej struktury europejskiego systemu bankowości centralnej, w listopadzie 1998 r. Rada Prezesów EBC postanowiła wprowadzić termin Eurosystem. Oznacza on skład, w jakim ESBC wykonuje swoje podstawowe zadania, czyli EBC oraz krajowe banki centralne tych państw członkowskich, które przyjęły euro.

Istnieją trzy główne powody polityczne i gospodarcze, dla których do pełnienia funkcji banku centralnego dla euro ustanowiono cały system, a nie pojedynczy bank:

1. Ustanowienie jednego banku centralnego dla całej strefy euro (i prawdopodobne skupienie działalności w zakresie bankowości centralnej w jednym miejscu) nie znalazłoby akceptacji politycznej.
2. Powołanie Eurosystemu pozwala na wykorzystywanie doświadczeń poszczególnych krajowych banków centralnych, zachowuje ich porządek instytucjonalny, możliwości operacyjne i wiedzę ekspercką. Ponadto krajowe banki centralne nadal wykonują szereg zadań niezwiązanych z Eurosystemem.
3. Ze względu na duży zasięg geograficzny strefy euro uznano za właściwe, by instytucje kredytowe miały punkt dostępu do bankowości centralnej w każdym z należących do strefy państw członkowskich. Biorąc pod uwagę znaczne zróżnicowanie narodowościowe i kulturowe strefy euro, uznano, że to instytucje krajowe (a nie ponadnarodowe) są najlepiej przygotowane do pełnienia funkcji łącznika z Eurosystemem. Konstrukcja Eurosys-

temu opiera się na istniejących strukturach banków centralnych i respektuje narodowościowe i kulturowe zróżnicowanie strefy euro. Jednocześnie fakt, że krajowe banki centralne są jednostkami autonomicznymi sprzyja wymianie doświadczeń i przejmowaniu najlepszych praktyk, stwarzając tym samym możliwość poprawy wydajności i zarządzania operacyjnego w ramach Eurosystemu. Z myślą o tym w styczniu 2005 r. banki centralne Eurosystemu uzgodniły dokument opisujący jego misję, a także wspólną interpretację założeń strategicznych i zasad organizacyjnych, sprzyjających sprawnej i skutecznej realizacji zadań Eurosystemu.

2.1.2 EBC jako wyspecjalizowana instytucja prawa wspólnotowego

Traktat WE ustanowił EBC jako wyspecjalizowaną, niezależną instytucję powołaną do prowadzenia polityki pieniężnej i realizacji innych związanych z nią funkcji. EBC uzyskał osobowość prawną oraz własne organy i uprawnienia decyzyjne. Zorganizowanie go w formie banku centralnego wynika ze specyfiki polityki pieniężnej jako dziedziny polityki publicznej realizowanej przede wszystkim poprzez operacje na rynku finansowym.

Osobowość prawna

Osobowość prawną nadał EBC art. 107 ust. 2 Traktatu. Zgodnie z art. 9 ust. 1 Statutu ESBC, Europejski Bank Centralny jest zdolny do czynności prawnych w najszerszym zakresie przyznawanym w odnośnych przepisach krajowych poszczególnych państw członkowskich. EBC może zatem nabywać i zbywać majątek ruchomy i nieruchomy oraz być stroną w postępowaniu prawnym. Ponadto EBC korzysta z wszelkich przywilejów i immunitetów, jakie są niezbędne do wykonywania jego zadań, na warunkach ustanowionych w Protokole w sprawie przywilejów i immunitetów Wspólnot Europejskich z dnia 8 kwietnia 1965 r.¹

Jako podmiot międzynarodowego prawa publicznego EBC może m.in. zawierać umowy międzynarodowe w sprawach należących do jego kompetencji oraz uczestniczyć w pracach instytucji międzynarodowych takich jak Międzynarodowy Fundusz Walutowy (MFW), Bank Rozrachunków Międzynarodowych (BIS) oraz Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD).

Status instytucjonalny

Jakkolwiek EBC odpowiada za jedną z dziedzin polityki Wspólnoty, nie jest instytucją wspólnotową w ścisłym rozumieniu tego słowa. Nie został bowiem wymieniony w art. 7 Traktatu WE, który ustanawia pięć instytucji wspólnotowych: Parlament Europejski, Radę, Komisję Europejską, Trybunał Sprawiedliwości i Trybunał Obrachunkowy. Instytucjom tym powierzono szeroki mandat realizacji zadań Wspólnoty w granicach uprawnień nadanych im przez Traktat Europejski.

Podstawą prawną ustanowienia ESBC i EBC jest natomiast osobny artykuł (art. 8 Traktatu), co podkreśla szczególnie status EBC w ramach Wspólnoty Europej-

¹ Art. 23 Protokołu stanowi, że Protokół ma zastosowanie do Europejskiego Banku Centralnego, członków jego organów oraz jego pracowników, bez uszczerbku dla postanowień Statutu ESBC.

skiej, wyodrębnia go spośród pozostałych instytucji oraz ich organów pomocniczych i zawęża jego działalność do ściśle określonego, szczególnego zadania. Jako organizacja utworzona na mocy Traktatu WE Europejski Bank Centralny ma własne uprawnienia, które nie zostały mu nadane przez instytucje wspólnotowe, lecz nałożone przez sam Traktat Europejski. Cecha ta wyróżnia EBC spośród innych zdecentralizowanych agencji Wspólnoty, które wprawdzie posiadają osobowość prawną, ale których kompetencje pochodzą od instytucji wspólnotowych².

2.1.3 Krajowe banki centralne strefy euro jako integralna część Eurosystemu

Każdy z krajowych banków centralnych Eurosystemu ma osobowość prawną w ramach prawa krajowego danego państwa. Z kolei na mocy art. 105 Traktatu WE i art. 14 ust. 3 Statutu ESBC wszystkie krajowe banki centralne strefy euro stanowią integralną część Eurosystemu. Zgodnie z art. 12 ust. 1 Statutu realizują one te z zadań Eurosystemu, które zostały im przekazane przez EBC zgodnie z zasadą decentralizacji (zob. podrozdział 2.4), a także działają zgodnie z wytycznymi i instrukcjami EBC (art. 14 ust. 3 Statutu). Jednocześnie prezesi krajowych banków centralnych Eurosystemu są z urzędu – obok członków Zarządu – członkami Rady Prezesów EBC (art. 10 Statutu ESBC). Jako „udziałowcy” EBC, krajowe banki centralne Eurosystemu wyposażają EBC w kapitał i rezerwowe aktywa walutowe oraz uczestniczą w podziale jego wyniku finansowego (art. 28, 30 i 33 Statutu).

W celu zintegrowania krajowych banków centralnych z Eurosystemem wprowadzono odpowiednie zmiany do przepisów krajowych, zgodne z prawem wspólnotowym: krajowe przepisy i statuty muszą w szczególności zagwarantować, że krajowe banki centralne i ich organy decyzyjne są niezależne od innych władz danego państwa członkowskiego UE (zob. podrozdział 4.1). Niezależność jest wymogiem niezbędnym ze względu na udział krajowych banków centralnych i ich prezesów w funkcjonowaniu Eurosystemu.

Funkcjonalna integracja krajowych banków centralnych z Eurosystemem nie narusza ich dotychczasowej autonomii instytucjonalnej, finansowej i administracyjnej. Zgodnie ze Statutem ESBC krajowe banki centralne pełnią funkcje niezwiązane z Eurosystemem na własną odpowiedzialność, pod warunkiem, że funkcje te nie kolidują z celami i zadaniami Eurosystemu. Należą do nich różne – w zależności od kraju – rodzaje usług finansowych i administracyjnych świadczonych na rzecz rządów danego kraju. Większość krajowych banków centralnych prowadzi na przykład nadzór nad instytucjami finansowymi w swoim kraju (zob. podrozdział 3.7).

2.1.4 Krajowe banki centralne państw członkowskich UE spoza strefy euro

Krajowe banki centralne państw członkowskich nienależących do strefy euro są również członkami ESBC, ale mają szczególny status. Odpowiadają za politykę pieniężną swojego kraju i dlatego są wyłączone z uczestnictwa w pod-

² Na przykład Europejska Agencja Ochrony Środowiska, Biuro Harmonizacji Rynku Wewnętrznego i Europejska Agencja Oceny Produktów Medycznych.

stawowej działalności Eurosystemu, w szczególności z prowadzenia wspólnej polityki pieniężnej. Ich prezesi nie są członkami Rady Prezesów EBC i nie uczestniczą w podejmowaniu decyzji dotyczących podstawowej działalności Eurosystemu. Nie biorą też udziału w realizacji wspólnej polityki pieniężnej i innych związanych z nią funkcji.

Niemniej jednak krajowe banki centralne spoza strefy euro również mają obowiązek przestrzegania zasady ukierunkowania polityki pieniężnej na utrzymanie stabilności cen. Ponadto ich członkostwo w ESBC oznacza potrzebę ściślejszej współpracy z Eurosystemem w szeregu dziedzin (np. udzielanie pomocy w gromadzeniu danych statystycznych – zob. podrozdział 3.5). Dodatkowo banki te współpracują z Eurosystemem w dziedzinie polityki pieniężnej i kursowej (zob. punkt 3.2.1) w ramach europejskiego mechanizmu kursowego ERM II. Forum instytucjonalnym dla takiej współpracy jest Rada Ogólna EBC (zob. punkt 2.5.1).

2.2 CELE

Zgodnie z art. 105 ust. 1 Traktatu podstawowym celem ESBC jest utrzymanie stabilności cen. Bez uszczerbku dla tego celu ESBC wspiera ogólną politykę gospodarczą we Wspólnocie, mając na względzie przyczynianie się do osiągnięcia celów Wspólnoty (do których należą wysoki poziom zatrudnienia oraz trwały i bezinflacyjny wzrost). Ponadto ESBC działa zgodnie z zasadami wolnego rynku i wolnej konkurencji. Ponieważ art. 105 ust. 1 Traktatu nie dotyczy tych państw członkowskich UE, które nie przyjęły euro, termin „ESBC” w tym kontekście należy odczytywać jako „Eurosystem”.

2.2.1 Podstawowy cel – stabilność cen

Kluczowym postanowieniem Traktatu w zakresie polityki pieniężnej jest utrzymanie stabilności cen jako jej podstawowego celu. Postanowienie to odzwierciedla współczesne koncepcje ekonomiczne na temat roli, zakresu i ograniczeń polityki pieniężnej oraz stanowi podstawę instytucjonalnego i organizacyjnego kształtu bankowości centralnej UGW. Nie bez powodu utrzymanie stabilności cen zostało wyznaczone przez Traktat WE jako cel podstawowy. Po pierwsze, zarówno lata doświadczeń praktycznych, jak i duża liczba teoretycznych prac ekonomicznych sugerują, że polityka pieniężna ukierunkowana na trwałe utrzymanie stabilności cen w największym stopniu przyczynia się do poprawy perspektyw gospodarczych i podniesienia standardu życia obywateli (zob. ramka 7). Po drugie, teoretyczne podstawy polityki pieniężnej oraz doświadczenia z przeszłości dowodzą, że polityka pieniężna w ostatecznym rozrachunku może wpływać jedynie na poziom cen w gospodarce (zob. punkt 3.1.1). Stabilność cen jest zatem jedynym realistycznym celem wspólnej polityki pieniężnej w średnim okresie. Natomiast – wyłączony pozytywny skutki utrzymania stabilności cen – polityka pieniężna nie jest w stanie wywierać długotrwałego wpływu na zmienne realne.

Ramka 7 Korzyści płynące ze stabilnych cen

Pojęcie stabilności cen dotyczy ogólnego poziomu cen w gospodarce i wiąże się z koniecznością unikania zarówno przedłużającej się inflacji, jak i deflacji. Stabilność cen przyczynia się pod kilkoma względami do osiągnięcia wysokiego poziomu aktywności gospodarczej i zatrudnienia.

1. Stabilność cen ułatwia rozpoznawanie zmian cen relatywnych, gdyż nie przesłaniają ich wahania ogólnego poziomu cen. Dzięki temu przedsiębiorstwa i konsumenci mogą podejmować trafniejsze decyzje inwestycyjne i konsumpcyjne, a to z kolei pozwala na efektywniejsze wykorzystanie zasobów. Trwała stabilność cen pomaga rynkom kierować zasoby tam, gdzie będą wykorzystane w sposób najbardziej produktywny, zwiększając wydajność gospodarki.

2. Jeżeli inwestorzy będą mieć pewność, że w przyszłości ceny pozostaną stabilne, nie będą domagać się tzw. premii za ryzyko inflacyjne jako wynagrodzenia za ryzyko związane z długookresowym utrzymywaniem aktywów nominalnych. Polityka pieniężna może ograniczyć wysokość takich premii za ryzyko zawartych w realnych stopach procentowych, przyczyniając się w ten sposób do zwiększenia efektywności wykorzystania zasobów na rynku kapitałowym, a tym samym zachęcając do inwestowania. To z kolei sprzyja wzrostowi dobrobytu.

3. Wiarygodne utrzymywanie stabilności cen zmniejsza też prawdopodobieństwo, że osoby prywatne i przedsiębiorstwa zamiast skierować swoje zasoby na cele produkcyjne będą przeznaczать część tych zasobów na zabezpieczenie się przez inflacją. Na przykład, w warunkach wysokiej inflacji występują zachęty do gromadzenia znacznych zapasów dóbr realnych, które w takich okolicznościach są lepszym środkiem przechowywania wartości niż pieniądź czy niektóre aktywa. Gromadzenie zapasów nie jest jednak efektywną strategią inwestycyjną, a przez to hamuje wzrost gospodarczy.

4. Systemy podatkowe i systemy opieki społecznej mogą zachęcać do działań niekorzystnych z ekonomicznego punktu widzenia. Inflacja lub deflacja zwykle potęguje takie działania. Stabilność cen znosi realne koszty ekonomiczne, które w warunkach inflacji rosną wskutek wzmocnienia niekorzystnych zachowań wynikających z systemów podatkowych i opieki społecznej.

5. Utrzymywanie stabilności cen zapobiega znacznej przypadkowej redystrybucji bogactwa i dochodów występującej zarówno w warunkach inflacji, jak i deflacji. Dlatego stabilność cen pomaga w utrzymaniu stabilności i spójności społecznej. Szereg wydarzeń na przestrzeni XX wieku wykazał, że wysoka stopa inflacji lub deflacji prowadzi zwykle do nierównowagi społecznej i politycznej.

Źródło: EBC (2004): *The Monetary Policy of the ECB*, str. 42.

Jakkolwiek Traktat WE wyraźnie wyznacza utrzymanie stabilności cen jako podstawowy cel EBC, nie definiuje dokładnie tego pojęcia. W tej sytuacji w październiku 1998 r. EBC ogłosił ilościową definicję stabilności cen, która jest częścią strategii polityki pieniężnej EBC (zob. punkt 3.1.2).

2.2.2 Wspieranie ogólnej polityki gospodarczej

Wypełniając swój jasno zdefiniowany mandat utrzymania stabilności cen w strefie euro EBC wspiera ogólną politykę gospodarczą we Wspólnocie „*mając na względzie przyczynianie się do osiągnięcia celów Wspólnoty ustanowionych w artykule 2*”. Jak stwierdzono powyżej, najlepszym sposobem, w jaki EBC może przyczynić się do m.in. „*stałego i bezinflacyjnego wzrostu*” oraz „*wysokiego poziomu zatrudnienia*” wymienionych w art. 2 Traktatu WE jest prowadzenie polityki pieniężnej ukierunkowanej na stabilność cen, tworzącej stabilne środowisko gospodarcze, w którym inne dziedziny polityki gospodarczej mogą być realizowane w możliwie najbardziej skuteczny sposób.

Polityka pieniężna ma natomiast bardzo ograniczone możliwości wywierania trwałego wpływu na zmienne realne poprzez inne kanały transmisji; w długim okresie dochody realne kształtują się zasadniczo pod wpływem czynników strony podażowej (np. technologii, wzrostu populacji, elastyczności rynków i sprawności instytucjonalnych ram gospodarki). Zwiększenie potencjału wzrostu gospodarki jest zatem zadaniem polityki fiskalnej i strukturalnej (ale również podmiotów zaangażowanych w procesy negocjowania wynagrodzeń).

W związku z tym zadanie wspierania ogólnej polityki gospodarczej nie nakłada na EBC bezpośredniej odpowiedzialności za cele inne niż stabilność cen. Traktat wymaga natomiast, by EBC podczas realizacji swojego celu podstawowego brał pod uwagę inne cele Wspólnoty. W szczególności, ze względu na to, że polityka pieniężna może wpływać na sferę realną gospodarki w krótkim okresie, EBC powinien unikać generowania nadmiernych fluktuacji w poziomie produkcji i zatrudnienia, pod warunkiem, że nie zagrazi to realizacji jego podstawowego celu.

Na podobnej zasadzie zadanie wspierania ogólnej polityki gospodarczej Wspólnoty nie wymaga, by EBC a priori koordynował swoją politykę z innymi dziedzinami polityki gospodarczej we Wspólnocie. Uzasadnia jednak ono potrzebę dialogu pomiędzy EBC i instytucjami kształtującymi politykę gospodarczą na poziomie Wspólnoty (zob. podrozdział 4.3).

2.2.3 Zasada gospodarki rynkowej

Traktat WE nakłada również na Eurosystem obowiązek poszanowania zasad gospodarki rynkowej i wolnej konkurencji. Eurosystem przestrzega tych zasad w wieloraki sposób. Utrzymując stabilność cen, EBC przyczynia się do właściwego funkcjonowania mechanizmów cenowych, co jest niezbędną cechą prawidłowo funkcjonującej gospodarki rynkowej i co sprzyja wydajnej alokacji zasobów. Instrumenty polityki pieniężnej Eurosystemu są oparte na mechanizmach rynkowych, a instytucje kredytowe mają równe warunki dostępu do operacji depozytowo-kredytowych Eurosystemu.

2.3 TRAKTATOWE ZADANIA EBC

Traktat powierza ESBC zadanie pełnienia funkcji banku centralnego Wspólnoty. Z uwagi na fakt, że niektóre państwa członkowskie UE nie uczestniczą w Unii Gospodarczej i Walutowej, terminy „ESBC” i „Wspólnota” należy w tym kontekście odczytywać jako – odpowiednio – „Eurosysteem” i „strefa euro”.

2.3.1 Podstawowe zadania Eurosystemu

Art. 105 ust. 2 Traktatu WE oraz art. 3 ust. 1 Statutu ESBC nadają Eurosystemowi wyłączne kompetencje w zakresie następujących podstawowych zadań:

- definiowania i realizacji polityki pieniężnej strefy euro,
- prowadzenia operacji walutowych,
- utrzymywania i zarządzania oficjalnymi rezerwami walutowymi Państw Członkowskich strefy euro,
- popierania należytego funkcjonowania systemów płatniczych.

Do innych, powiązanych z nimi zadań należą:

- emisja banknotów euro, posiadających status jedyne go prawnego środka płatniczego w strefie euro (art. 106 ust. 1 Traktatu WE i art. 16 Statutu);
- gromadzenie informacji statystycznych niezbędnych dla realizacji zadań Eurosystemu (art. 5 Statutu).

Formułowanie i realizację **polityki pieniężnej** strefy euro przez Eurosystem gwarantuje mu pełna kontrola nad bazą monetarną. Zgodnie z art. 106 Traktatu, EBC i krajowe banki centralne są jedynymi instytucjami w strefie euro uprawnionymi do emisji banknotów będących prawnym środkiem płatniczym; prawo państw członkowskich strefy euro do bicia monet ogranicza się do niskich nominałów, a wielkość emisji monet musi być zatwierdzona przez EBC. Biorąc pod uwagę uzależnienie systemu bankowego od bazy monetarnej, Eurosystem jest w stanie wywierać dominujący wpływ na warunki panujące na rynku pieniężnym i stopy procentowe rynku pieniężnego (zob. podrozdział 3.1).

Ważną funkcją pochodną polityki pieniężnej jest prowadzenie **operacji walutowych**. Przydzielenie tego zadania Eurosystemowi pozwala nie tylko wykorzystać możliwości operacyjne banków centralnych, ale również zapewnia dostosowanie operacji dewizowych do celów polityki pieniężnej. Operacje walutowe wpływają na kursy walut i poziom płynności na rynkach krajowych, będące zmiennymi istotnymi dla polityki pieniężnej. Operacje takie muszą mieścić się w nakreślonych w Traktacie ramach polityki kursowej strefy euro. EBC dzieli odpowiedzialność za tę dziedzinę polityki z Radą UE mającą ostateczne uprawnienia decyzyjne w tym zakresie (zob. punkt 3.2.1).

Zadanie utrzymywania **oficjalnych rezerw walutowych** strefy euro i zarządzania nimi jest logicznym uzupełnieniem prowadzonych przez Eurosystem operacji dewizowych. W celu jego realizacji art. 31 Statutu nadaje EBC uprawnienia do kontrolowania sposobu wykorzystania przez krajowe banki centralne posiada-

nych przez nie dewiz, a przez Państwa Członkowskie – walutowymi kapitałami obrotowymi (zob. punkt 3.2.2).

Powierzenie Eurosystemowi zadania wspierania **sprawnego działania systemów płatniczych** (zob. podrozdział 3.3) wynika z uznania wagi stabilnych i sprawnych systemów płatniczych nie tylko dla operacji polityki pieniężnej, ale również dla gospodarki jako całości.

W celu umożliwienia Eurosystemowi realizacji tych zadań Statut nadał EBC i krajowym bankom centralnym strefy euro szeroki zakres uprawnień funkcjonalnych i operacyjnych (artykuły 17-24). Ponadto EBC:

- posiada uprawnienia regulacyjne i prawo nakładania sankcji w przypadku nieprzebrzegania wydawanych przezeń rozporządzeń i decyzji, nadane mu artykułem 110 Traktatu i artykułem 34 Statutu (zob. punkt 2.5.3);
- monitoruje przestrzeganie przez krajowe banki centralne zakazu finansowania sektora publicznego i uprzywilejowanego dostępu do instytucji finansowych dla tego sektora (zob. punkt 2.5.5).

2.3.2 Pozostałe zadania

Oprócz swoich funkcji podstawowych Eurosystem ma również przyczynić się do „*należytego wykonywania polityk prowadzonych przez właściwe władze w odniesieniu do nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i do stabilności systemu finansowego*” (art. 105 ust. 5 Traktatu WE). Ponieważ funkcja ta należy zasadniczo do prerogatyw państw członkowskich, rola Eurosystemu ogranicza się do wspierania tego celu. Jakkolwiek zakres tego wsparcia nie został określony precyzyjnie, Traktat uznaje tym samym, że EBC i krajowe banki centralne są stronami zasadnie zainteresowanymi kształtem i funkcjonowaniem nadzoru ostrożnościowego oraz zapewnieniem stabilności finansowej (zob. podrozdział 3.7).

Kolejnym ważnym zadaniem powierzonym EBC jest doradzanie właściwym instytucjom wspólnotowym i władzom krajowym w dziedzinach podlegających jego kompetencjom (art. 105 ust. 4 Traktatu WE i art. 4 Statutu) oraz inicjatywa ustawodawcza w zakresie wtórnego prawa wspólnotowego w przypadkach wyszczególnionych w Traktacie (zob. punkt 2.5.4).

Ponadto zgodnie z art. 123 ust. 2 Traktatu i art. 44 Statutu, EBC ma również realizować te funkcje Europejskiego Instytutu Walutowego, których pełnienie jest konieczne w związku z faktem, że jeszcze nie wszystkie państwa członkowskie UE przyjęły euro (zob. punkt 2.5.6).

2.4 CENTRALIZACJA PROCESÓW DECYZYJNYCH I DECENTRALIZACJA OPERACJI

Zgodnie z art. 8 Statutu ESBC, władzę nad Eurosystemem sprawują organy decyzyjne EBC. W ramach swych obowiązków ciała te podejmują wszelkie decyzje niezbędne dla realizacji zadań przez ESBC i Eurosystem.

Centralizacja procesów decyzyjnych w organach decyzyjnych EBC nie ogranicza się do formułowania określonej polityki (np. zmian podstawowych stóp procentowych EBC), ale rozciąga się na jej realizację przez EBC i krajowe banki centralne.

Za wyjątkiem statutowych zadań powierzonych wyłącznie EBC jako centralnej instytucji Eurosystemu (zob. podrozdział 2.5), Statut ESBC nie precyzuje, w jakim stopniu poszczególne dziedziny polityki EBC mają być realizowane przez EBC, a w jakim przez krajowe banki centralne. W przypadku przeważającej większości działań Eurosystemu faktyczny podział pracy został określony zgodnie z zasadą decentralizacji, która mówi, że *„w zakresie uznanym za możliwy i odpowiedni EBC ma prawo zwracać się do krajowych banków centralnych w celu przeprowadzenia operacji stanowiących część zadań Eurosystemu”* (art. 12 ust. 1 Statutu ESBC).

Zasady decentralizacji nie należy mylić z zasadą pomocniczości ustanowioną w art. 5 Traktatu WE. Zasada pomocniczości oznacza, że przed podjęciem określonego działania na poziomie Wspólnoty należy bezspornie wykazać konieczność jego centralizacji. Jednakże w ramach trzeciego etapu UGW działania związane z polityką pieniężną podejmowane są wyłącznie na poziomie Wspólnoty, w związku z czym nie ma potrzeby uzasadniania jej centralizacji, a ocena możliwego i właściwego stopnia decentralizacji należy do EBC.

Struktura operacyjna Eurosystemu w pełni uwzględnia zasadę decentralizacji. Jak pokazano w rozdziale 3, niemal wszystkie zadania operacyjne Eurosystemu wykonują krajowe banki centralne. W szczególności prowadzą operacje polityki pieniężnej, a jako przedstawiciele EBC – większość operacji zagranicznych; udostępniają systemy rozliczeniowe i systemy rozrachunku papierów wartościowych, a także odpowiadają za zaopatrzenie w banknoty euro, ich emisję i obsługę poemisijną. Ponadto gromadzą dane statystyczne dla EBC, współpracują z EBC w tłumaczeniu i przygotowaniu publikacji oraz uczestniczą w analizach i badaniach ekonomicznych prowadzonych w ramach zorganizowanych sieci.

Niewielka jest natomiast (jak pokazuje rozdział 3) liczba tych działań, które EBC prowadzi całkowicie samodzielnie. Należą do nich zarządzanie funduszami własnymi, nadzór na systemami płatności i rozliczeń wysokokwotowych transakcji transgranicznych oraz występowanie w roli agenta niektórych z tych systemów. Działalność operacyjna EBC obejmuje również operacje zagraniczne, choć w praktyce większość z nich realizują krajowe banki centralne. Ograniczony zakres własnej działalności operacyjnej EBC nie oznacza jednak oderwania od operacyjnych aspektów działalności Eurosystemu. EBC na wiele sposobów pomaga zachować spójność operacji Eurosystemu prowadzonych przez krajowe banki centralne (zob. punkt 2.5.2).

Wysoki stopień decentralizacji operacyjnej Eurosystemu znajduje odzwierciedlenie w strukturze zatrudnienia. Na koniec 2005 r. dwanaście krajowych banków centralnych obszaru euro zatrudniało łącznie niemal 49.000 pracowników, podczas gdy liczba pracowników EBC wyniosła około 1.300 osób. Nawet uwzględniając fakt, że około 50% pracowników zaangażowanych jest w prace niezwiązane

ne z działalnością Eurosystemu³, udział EBC w łącznej liczbie zatrudnionych w bankowości centralnej pracujących na rzecz Eurosystemu nie przekracza 5%.

2.5 ROLA EBC W EUROSYSSTEMIE

Zgodnie z art. 9 ust. 2 Statutu ESBC, Europejski Bank Centralny zapewnia realizację zadań Eurosystemu bądź przez własne działania, bądź poprzez działania krajowych banków centralnych.

W ramach swych statutowych obowiązków EBC pełni szereg specyficznych funkcji. W szczególności:

- jest ośrodkiem decyzyjnym ESBC i Eurosystemu;
- zapewnia jednolitą realizację różnych dziedzin polityki EBC;
- ma uprawnienia regulacyjne i prawo nakładania sankcji;
- ma inicjatywę legislacyjną w zakresie prawa wspólnotowego i opiniuje projekty przepisów wydawanych przez instytucje wspólnotowe i państwa członkowskie;
- monitoruje przestrzeganie przepisów art. 101 i 102 Traktatu;
- realizuje te z zadań Europejskiego Instytutu Walutowego, które nadal trzeba wykonywać na trzecim etapie UGW ze względu na fakt, że nie wszystkie kraje UE uczestniczą w UGW.

Ponadto zgodnie z zasadami podziału uprawnień ustanowionymi w Traktacie WE, EBC reprezentuje strefę euro na szczeblu międzynarodowym w sprawach należących do jego kompetencji (zob. podrozdział 5.1.).

2.5.1 Ośrodek decyzyjny ESBC i Eurosystemu

Władzami Eurosystemu i ESBC są dwa najważniejsze organy decyzyjne EBC: **Rada Prezesów i Zarząd** (art. 9 ust. 3 Statutu). Trzecie ciało decyzyjne – **Rada Ogólna** – będzie istnieć dopóty, dopóki wszystkie państwa członkowskie UE nie przyjmą euro (art. 45 Statutu). Funkcjonowanie tych trzech organów reguluje Traktat, Statut ESBC oraz Regulamin EBC.

Organ decyzyjny EBC pełni dwojaką funkcję: i) sprawowanie władzy nad EBC; ii) sprawowanie władzy nad Eurosystemem i ESBC. W tym rozdziale omówiona jest druga z tych funkcji, natomiast informacje o sposobie zarządzania samym EBC przez jego organy decyzyjne zawarte są w rozdziale 6.

³ Ponieważ tego rodzaju działania zależą od czynników lokalnych, ich zakres w poszczególnych krajowych bankach centralnych jest znacząco różny. Czynnik ten – wraz z czynnikami geograficznymi i demograficznymi – odpowiada za znaczne różnice w wielkości zatrudnienia w poszczególnych bankach krajowych – od 200 osób w banku centralnym Luksemburga do ponad 10.000 w przypadku Niemiec i Francji.

Organy decyzyjne EBC zostały zaprojektowane w taki sposób, by odpowiadały wymogom kształtowania polityki pieniężnej wspólnego obszaru walutowego. Dwustopniowa struktura obejmująca Radę Prezesów i Zarząd, z których każde wyposażone jest w faktyczne uprawnienia decyzyjne w ramach własnych kompetencji, umożliwia Europejskiemu Bankowi Centralnemu szybkie reagowanie na zmiany sytuacji rynkowej.

Rada Prezesów

Rada Prezesów jest głównym organem decyzyjnym EBC, uprawnionym do podejmowania najważniejszych, strategicznych decyzji dotyczących Eurosystemu.

Skład

Rada Prezesów składa się z sześciu członków Zarządu oraz prezesów KBC tych państw członkowskich, które wprowadziły euro (obecnie jest ich dwunastu)⁴. Uczestnictwo w Radzie Prezesów jest wykonywane osobiście i ma charakter niezbywalny, tzn. nie można go delegować osobie trzeciej. Są jednak dwa wyjątki od tej zasady (art. 10 Statutu ESBC):

- i. prezes krajowego banku centralnego, który nie może uczestniczyć w posiedzeniu może wyznaczyć zastępcę, który odda za niego głos w przypadku głosowania na temat spraw finansowych (zob. poniżej);
- ii. jeśli członek Rady Prezesów nie jest w stanie uczestniczyć w głosowaniu przez dłuższy okres (tj. ponad jeden miesiąc), może wyznaczyć zastępcę (art. 3 ust. 3 Regulaminu oraz art. 10 ust. 2 Statutu). Przepis ten był kilkakrotnie stosowany w sytuacji przedłużającej się choroby prezesa krajowego banku centralnego lub po złożeniu urzędu przez dotychczasowego prezesa, a przed wyznaczeniem jego następcy.

Członkowie Zarządu EBC uczestniczący w Radzie Prezesów mają te same prawa i obowiązki decyzyjne co prezesi krajowych banków centralnych. Takie rozwiązanie podkreśla ponadnarodowy charakter EBC. Udział członków Zarządu EBC w podejmowaniu decyzji przez Radę Prezesów pozwala również uwzględnić fachową wiedzę osób, które będą odpowiadać za realizację określonych dziedzin polityki EBC.

Zgodnie z art. 113 ust. 1 Traktatu WE w posiedzeniach Rady Prezesów mogą również uczestniczyć – jednak bez prawa głosu – przewodniczący Rady ECOFIN i członek Komisji Europejskiej (zwykle komisarz odpowiedzialny za sprawy gospodarcze i walutowe). Przewodniczący Rady może przedkładać wnioski do rozpatrzenia przez Radę Prezesów. Zgodnie z nieformalną umową pomiędzy Radą ECOFIN a EBC, statutowe obowiązki przewodniczącego Rady ECOFIN przejmuje przewodniczący Eurogrupy (zob. punkt 4.3.2). Rozwiązanie takie gwarantuje, że gdy rotacyjne przewodnictwo Rady ECOFIN obejmuje państwo członkowskie spoza strefy euro, na posiedzeniu Rady Prezesów jest ona nadal reprezentowana przez ministra z kraju należącego do strefy euro.

⁴ W ramce 8 wymieniono wszystkich członków Rady Prezesów od ustanowienia EBC w dniu 1 czerwca 1998 r.

Zgodnie z art. 3 ust. 2 Regulaminu EBC w posiedzeniach Rady Prezesów każdemu z prezesów może towarzyszyć jedna osoba z jego krajowego banku centralnego. Osobami towarzyszącymi są zwykle członkowie organów decyzyjnych danego banku lub jego urzędnicy wyższego szczebla.

Kompetencje

Zgodnie z art. 12 ust. 1 Statutu ESBC Rada Prezesów podejmuje wszystkie decyzje z wyjątkiem tych, które są zastrzeżone dla Zarządu. Jeśli chodzi o cele i zadania powierzone Eurosystemowi, Rada Prezesów odpowiada w szczególności za formułowanie polityki pieniężnej strefy euro. W tym kontekście Rada Prezesów określa strategię polityki pieniężnej EBC oraz jego ramy operacyjne, podejmuje niezbędne decyzje (np. w sprawie podstawowych stóp procentowych EBC) oraz uchwała wytyczne dla krajowych banków centralnych Eurosystemu dotyczące realizacji operacji polityki pieniężnej.

Do pozostałych kompetencji EBC należy:

- uchwalanie wytycznych dotyczących wszelkich innych operacji krajowych banków centralnych, jak również dotyczących transakcji krajów strefy euro angażujących środki ich walutowych kapitałów obrotowych;
- uchwalanie przepisów, w granicach uprawnień regulacyjnych EBC określonych w Traktacie lub z upoważnienia Rady UE (zob. punkt 2.5.3);
- zatwierdzanie emisji banknotów euro oraz wolumenu emisji monet euro dla strefy euro (zob. podrozdział 3.4);
- ustalanie reguł normalizacji rachunkowości i sprawozdawczości w zakresie działalności operacyjnej krajowych banków centralnych (zob. punkt 2.5.2);
- inicjatywa legislacyjna w zakresie prawa wspólnotowego oraz funkcje doradcze (opiniujące) EBC (zob. punkt 2.5.4) oraz podejmowanie decyzji w zakresie reprezentowania Eurosystemu na arenie międzynarodowej (zob. rozdział 5);
- podejmowanie decyzji w sprawie przydziału środków finansowych Europejskiemu Bankowi Centralnemu oraz podziału jego wyniku finansowego oraz określanie reguł alokacji dochodu pieniężnego EBC pomiędzy krajowe banki centralne strefy euro (zob. podrozdział 3.8);
- zatwierdzanie raportu rocznego i rocznego sprawozdania finansowego EBC.

Ponadto Rada Prezesów jest najwyższym organem decyzyjnym w sprawach zarządzania samym EBC. Rada zatwierdza Regulamin EBC, określa warunki zatrudnienia członków Zarządu i pracowników EBC oraz ustala budżet EBC (zob. rozdział 6).

Ogólne zasady głosowania

Rada Prezesów działa jako ciało kolegialne, zgodnie z zasadą „jeden członek, jeden głos”. Oznacza to, że za wyjątkiem decyzji w określonych sprawach finansowych (zob. poniżej), oddane głosy nie są wazone. Głos prezesa banku centralnego największy

sze go kraju strefy euro liczy się zatem tak samo, jak głos prezesa najmniejszego kraju – każdemu z nich zasadniczo przysługuje jeden głos. Ta zasada odzwierciedla fakt, że wszyscy członkowie Rady Prezesów, w tym prezesi krajowych banków centralnych, nominowani są jako konkretne osoby, a nie jako przedstawiciele swoich krajów czy też swoich banków centralnych. Mają oni działać w interesie całego obszaru walutowego, uwzględniając sytuację w strefie euro jako całości. Dotychczas każdy z obecnych 18 członków ma prawo głosu. Zmieni się to w momencie, gdy liczba krajów należących do strefy euro przekroczy 15 – wejdzie wówczas w życie rotacyjny system przyznawania prawa głosu (zob. poniżej). Należy również zauważyć, że członkowie Zarządu pozbawieni są prawa głosu, gdy Rada Prezesów decyduje o warunkach ich zatrudnienia (art. 11 ust. 3 Statutu).

Rada Prezesów zazwyczaj podejmuje decyzje zwykłą większością głosów członków obecnych na posiedzeniu. W przypadku równej liczby głosów rozstrzyga głos Prezesa EBC. Takie zasady mają na celu zagwarantowanie, że decyzje nie będą blokowane przez mniejszość, dzięki czemu EBC w każdej chwili zachowa możliwość działania.

W dwóch przypadkach wymagana jest większość dwóch trzecich głosów:

- i. gdy Rada Prezesów uzna, że niezwiązane z Eurosystemem funkcje danego krajowego banku centralnego są sprzeczne z celami i zadaniami Eurosystemu;
- ii. gdy Rada Prezesów podejmuje decyzję o zastosowaniu operacyjnych metod kontroli monetarnej innych niż wyszczególnione w Statucie.

Propozycje nowelizacji Statutu ESBC zgłaszane w uproszczonej procedurze zmian (art. 41 Statutu) lub w trybie art. 10 ust. 6 Statutu (tzw. klauzula zezwalająca) podejmowane są jednomyślnie.

Wymienione przypadki dotyczą działań o charakterze fundamentalnym, gdy dążenie do szerokiego lub pełnego porozumienia przeważa nad ryzykiem blokowania propozycji przez sprzeciwiającą się im mniejszość członków Rady Prezesów.

Szybkość i prostotę procesu decyzyjnego gwarantują również zasady kworum, które wymagają obecności dwóch trzecich ogólnej liczby członków Rady Prezesów, czyli w chwili obecnej 12 członków. W przypadku braku kworum prezes EBC może zwołać nadzwyczajne posiedzenie, na którym decyzje zapadają bez kworum.

Zmiana sposobu głosowania po rozszerzeniu strefy euro

Po rozszerzeniu strefy euro na ponad 15 krajów członkowskich – a zatem gdy liczba prezesów KBC zasiadających w Radzie Prezesów przekroczy 15 – liczba głosów przysługujących prezesom KBC zostanie ograniczona do piętnastu.

W celu zachowania zdolności sprawnego i terminowego podejmowania decyzji przez Radę Prezesów po rozszerzeniu strefy euro, art. 10 ust. 2 Statutu ESBC został znowelizowany przez Radę UE w trybie przewidzianym w art. 10 ust. 6 Statutu⁵. Zmiana sposobu głosowania w Radzie Prezesów weszła w życie z dniem 1 maja 2004 r. po ratyfikacji decyzji Rady UE przez państwa członkowskie zgodnie z obowiązującymi w nich wymogami konstytucyjnymi.

Zgodnie ze znowelizowanym art. 10 ust. 2 Statutu wszyscy członkowie Rady Prezesów będą nadal uczestniczyć w posiedzeniach i obradach osobiście, jako niezależne osoby. Sześciu członków Zarządu zachowa stałe prawo głosu, natomiast prezesi krajowych banków centralnych będą wykonywać swoje prawo głosu w systemie rotacyjnym. W celu zagwarantowania, że prezesi dysponujący w danym momencie prawem głosu pochodzą z krajów, które łącznie są reprezentatywne dla gospodarki strefy euro jako całości, będą oni wykonywać prawo głosu z różną częstotliwością, z góry określoną na podstawie obiektywnych kryteriów.

W przypadku prezesów dysponujących w danym momencie prawem głosu nadal obowiązywać będzie zasada „jeden członek, jeden głos”. Prezesi krajowych banków centralnych zostaną podzieleni na różnych grupy w zależności od wielkości gospodarek krajów, z których pochodzą. Ranking krajów oparty jest na wskaźniku skonstruowanym z dwóch składników:

- i. udziału danego kraju w zagregowanym produkcie krajowym brutto (PKB) liczonym według cen rynkowych;
- ii. udziału danego kraju w sumie aktywów zagregowanego bilansu monetarnych instytucji finansowych (ang. TABS-MFI).

Poszczególnym składnikom wskaźnika przypisano określone wagi – 5/6 dla PKB i 1/6 dla TABS-MFI.

System rotacyjny z dwiema grupami członków zacznie funkcjonować w momencie, gdy liczba członków strefy euro przekroczy 15 krajów. Do pierwszej grupy zaliczonych zostanie pięciu prezesów banków centralnych krajów strefy euro zajmujących najwyższe miejsca w rankingu krajów. Ta grupa dys-

Tabela 1 System rotacyjny w dwóch grupach (etap pierwszy) – częstotliwość głosowania poszczególnych grup

		Liczba prezesów w Radzie Prezesów						
		16	17	18	19	20	21	
Grupa 1.	Liczba praw głosu/liczba prezesów	5/5	5/5	5/5	4/5	4/5	4/5	Etap drugi: system rotacyjny z trzema grupami (zob. tabela 2)
	Częstotliwość głosowania	100%	100%	100%	80%	80%	80%	
Grupa 2.	Liczba praw głosu/liczba prezesów	10/11	10/12	10/13	11/14	11/15	11/16	
	Częstotliwość głosowania	91%	83%	77%	79%	73%	69%	
Prawa głosu razem		15	15	15	15	15	15	

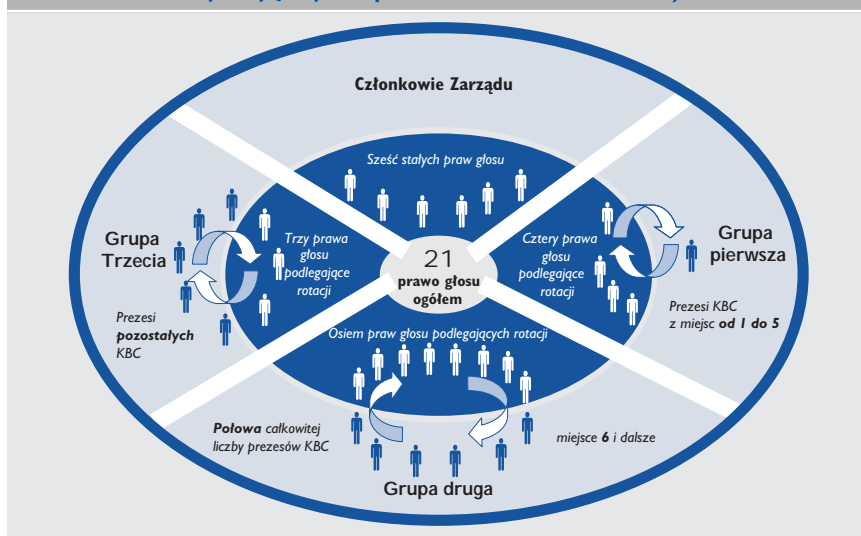
⁵ Decyzja Rady 2003/223/WE zebranej w składzie szefów państw lub rządów z dnia 21 marca 2003 r. w sprawie zmiany art. 10.2 Statutu Europejskiego Systemu Banków Centralnych i Europejskiego Banku Centralnego (Dz. U. L 83, 1.04.2003, str. 66).

ponować będzie łącznie czterema głosami. Do drugiej grupy należeć będą pozostali prezesi, którym łącznie przysługiwać będzie 11 głosów. Dopóki do strefy euro należeć będzie 16, 17 lub 18 krajów, to w celu zapewnienia, że częstotliwość głosowania prezesów należących do pierwszej grupy nie będzie niższa niż prezesów z drugiej grupy, pierwsza grupa będzie dysponować pięcioma, a druga – dziesięcioma głosami. Aby uniknąć tej tymczasowej

Tabela 2 System rotacyjny w trzech grupach (etap drugi) – częstotliwość głosowania poszczególnych grup

		Liczba prezesów w Radzie Prezesów						
		16-21	22	23	24	25	26	27
Grupa 1.	Liczba praw głosu/liczba prezesów	Etap pierwszy: system rotacyjny z dwoma grupami (zob. tabela 1)	4/5	4/5	4/5	4/5	4/5	4/5
	Częstotliwość głosowania		80%	80%	80%	80%	80%	80%
Grupa 2.	Liczba praw głosu/liczba prezesów		8/11	8/12	8/12	8/13	8/13	8/14
	Częstotliwość głosowania		73%	67%	67%	62%	62%	57%
Grupa 3.	Liczba praw głosu/liczba prezesów		3/6	3/6	3/7	3/7	3/8	3/8
	Częstotliwość głosowania		50%	50%	43%	43%	38%	38%
Prawa głosu razem			15	15	15	15	15	15

Rysunek 1 Rotacyjny system głosowania w Radzie Prezesów (scenariusz z trzema grupami dla strefy euro obejmującej 27 państw członkowskich)

korekty, Rada Prezesów może postanowić większością dwóch trzecich głosów wszystkich swoich członków (również tych bez prawa głosu) o odroczeniu wprowadzania systemu rotacyjnego do momentu, gdy liczba prezesów przekroczy 18.

Gdy liczba krajów strefy euro wyniesie co najmniej 22, system rotacyjny obejmie trzy grupy. Do pierwszej należeć będzie pięciu prezesów banków centralnych krajów strefy euro zajmujących najwyższe miejsca w rankingu, którym przysługiwać będą cztery głosy. Do drugiej grupy należeć będzie połowa wszystkich prezesów krajowych banków centralnych, którym przysługiwać będzie osiem głosów. Do trzeciej grupy będą należeć pozostali prezesi, dysponujący trzema głosami.

Wielkość grup i częstotliwość głosowania poszczególnych prezesów banków krajowych będzie z czasem korygowana w celu uwzględnienia kolejności rozszerzania strefy euro do 27 krajów. Na odpowiednim etapie Rada Prezesów uchwali konkretne przepisy wykonawcze w tym zakresie, większością 2/3 wszystkich swoich członków.

Głosowanie w sprawach finansowych

W przypadku decyzji w pewnych sprawach finansowych wyszczególnionych w Statucie ESBC, głosy w Radzie Prezesów są wazone udziałem poszczególnych krajowych banków centralnych w subskrybowanym kapitale EBC. Zgodnie z art. 46 ust. 3 Statutu termin „subskrybowany kapitał EBC” należy rozumieć jako kapitał EBC subskrybowany przez krajowe banki centralne strefy euro, tj. z wyłączeniem udziałów banków centralnych spoza strefy euro. Głosy członków Zarządu mają przypisaną wagę zerową. Jak wspomniano powyżej, w przypadku głosowania, w którym głosy są wazone, nieobecni prezesi krajowych banków centralnych mogą wyznaczyć zastępcę, który odda za nich głos.

Zgodnie z art. 10 ust. 3 Statutu wymóg ważenia głosów obowiązuje podczas głosowania w następujących sprawach: objęcie udziałów w kapitale EBC lub jego podwyższenie (art. 28), zmiany klucza subskrypcji kapitału EBC (art. 29), przekazanie rezerw walutowych do EBC (art. 30), podział dochodu pieniężnego krajowych banków centralnych (art. 32 i 51) oraz podział wyniku finansowego EBC (art. 33).

Z zasady Rada Prezesów podejmuje decyzje zwykłą większością ważonych głosów, tj. decyzja zostaje uchwalona, gdy liczba oddanych głosów „za” reprezentuje ponad 50% subskrybowanego kapitału EBC. W przypadku niektórych decyzji (np. podwyższenia kapitału EBC zgodnie z art. 28 ust. 3 Statutu lub odstąpienia od zasad podziału dochodu pieniężnego zgodnie z art. 32 ust. 3 Statutu) wymagana jest większość dwóch trzecich głosów oraz obecność co najmniej połowy udziałowców.

Terminy i miejsce posiedzeń oraz poufność obrad

Rada Prezesów z zasady zbiera się dwa razy w miesiącu. Na pierwszym posiedzeniu w miesiącu Rada dokonuje dogłębnej analizy sytuacji monetarnej i makroekonomicznej, a następnie podejmuje stosowne decyzje. Po tym posiedzeniu zwykle odbywa się konferencja prasowa, na której prezes i wiceprezes informują o wynikach obrad. Drugie posiedzenie zwykle poświęcone jest zagadnieniom dotyczącym innych zadań i obowiązków EBC i Eurosystemu.

Ramka 8 Członkowie Rady Prezesów (1 czerwca 1998 r. – 1 lipca 2004 r.)

Prezes EBC

Willem F. Duisenberg 1 czerwca 1998 r. – 31 października 2003 r.
Jean-Claude Trichet od 1 listopada 2003 r.

Wiceprezes EBC

Christian Noyer 1 czerwca 1998 r. – 31 maja 2002 r.
Lucas D. Papademos od 1 czerwca 2002 r.

Inni członkowie Zarządu EBC

Sirkka Hämäläinen 1 czerwca 1998 r. – 31 maja 2003 r.
Eugenio Domingo Solans 1 czerwca 1998 r. – 31 maja 2004 r.
Tommaso Padoa-Schioppa 1 czerwca 1998 r. – 31 maja 2005 r.
Otmar Issing 1 czerwca 1998 r. – 31 maja 2006 r.
Gertrude Tumpel-Gugerell od 1 czerwca 2003 r.
José Manuel González-Páramo od 1 czerwca 2004 r.
Lorenzo Bini Smaghi od 1 czerwca 2005 r.
Jürgen Stark od 1 czerwca 2006 r.

Prezisi krajowych banków centralnych strefy euro

Nationale Bank van België/Banque Nationale de Belgique

Alfons Verplaetse 1 czerwca 1998 r. – 28 lutego 1999 r.
Guy Quaden od 1 marca 1999 r.

Deutsche Bundesbank

Hans Tietmeyer 1 czerwca 1998 r. – 31 sierpnia 1999 r.
Ernst Welteke 1 września 1999 r. – 16 kwietnia 2004 r.
Axel Weber od 30 kwietnia 2004 r.
(w okresie przejściowym
Jürgen Stark, wiceprezes)

Bank of Greece

Lucas D. Papademos 1 stycznia 2001 r. – 31 maja 2002 r.
Nicholas C. Garganas od 1 czerwca 2002 r.

Banco de España

Luis Ángel Rojo 1 czerwca 1998 r. – 11 lipca 2000 r.
Jaime Caruana od 12 lipca 2000 r.

Banque de France

Jean-Claude Trichet 1 czerwca 1998 r. – 31 października 2003 r.
Christian Noyer od 1 listopada 2003 r.

Central Bank & Financial Services Authority of Ireland

Maurice O'Connell 1 czerwca 1998 r. – 10 marca 2002 r.
John Hurley od 11 marca 2002 r.

Ramka 8 Członkowie Rady Prezesów (1 czerwca 1998 r. – 1 lipca 2004 r.) (cd.)

<i>Banca d'Italia</i>	
Antonio Fazio	od 1 czerwca 1998 r. – 19 grudnia 2005 r.
Mario Draghi (w okresie przejściowym Vincenzo Desario, p.o. prezesa)	od 16 stycznia 2006 r.
<i>Banque centrale du Luxembourg</i>	
Yves Mersch	od 1 czerwca 1998 r.
<i>De Nederlandsche Bank</i>	
Nout Wellink	od 1 czerwca 1998 r.
<i>Oesterreichische Nationalbank</i>	
Klaus Liebscher	od 1 czerwca 1998 r.
<i>Banco de Portugal</i>	
António José Fernandes de Sousa	1 czerwca 1998 r. – 22 lutego 2000 r.
Vítor Constâncio	od 23 lutego 2000 r.
<i>Suomen Pankki – Finlands Bank</i>	
Matti Vanhala	1 czerwca 1998 r. – 15 marca 2004 r.
Erkki Liikanen (tymczasowo Matti Louekoski, wiceprezes)	od 12 lipca 2004 r.

Posiedzenia Rady Prezesów zazwyczaj odbywają się w siedzibie EBC we Frankfurcie. Od 2000 r. wprowadzono zwyczaj organizowania dwóch spotkań w roku poza Frankfurt, w krajach strefy euro; ich gospodarzem jest wówczas bank centralny danego kraju. Niekiedy posiedzenie odbywa się w formie telekonferencji. Możliwe jest również podejmowanie decyzji w drodze pisemnej procedury.

Zgodnie z art. 10 ust. 4 Statutu, przebieg posiedzeń jest poufny. Choć przepis ten nie pozwala EBC publikować protokołów z posiedzeń, nie oznacza zakazu informowania opinii publicznej o wszelkich istotnych aspektach obrad Rady Prezesów (zob. punkt 4.2.3).

Zarząd

Zarząd jest organem EBC podejmującym decyzje operacyjne. Odpowiada za wszelkie decyzje, które muszą być podejmowane na bieżąco. Ze względu na specyfikę polityki pieniężnej, EBC musi być w stanie szybko reagować na zmieniające się warunki na rynkach pieniężnych i kapitałowych, rozwiązywać nietypowe problemy i zajmować się sprawami pilnymi. Taką funkcję może pełnić jedynie ciało, którego członkowie są zaangażowani wyłącznie i nieprzerwanie w realizację różnych dziedzin polityki EBC.

Skład

W skład Zarządu wchodzi sześć osób – prezes, wiceprezes i czterech pozostałych członków – o uznanym autorytecie i doświadczeniu zawodowym w dziedzinie pieniądza i bankowości. Członkowie Zarządu są mianowani za wspólnym porozumieniem rządów krajów należących do strefy euro, na szczeblu szefów państw lub rządów, na podstawie rekomendacji Rady UE i po zasięgnięciu opinii Parlamentu Europejskiego i Rady Prezesów EBC. Przed ustanowieniem EBC, w maju 1998 r., zasięgnięto opinii Rady Europejskiego Instytutu Walutowego w sprawie nominacji sześciu członków pierwszego Zarządu EBC.

Członkowie Zarządu pracują w pełnym wymiarze czasu pracy. Warunki ich zatrudnienia (np. wynagrodzenia, świadczenia emerytalne i zdrowotne) są określone w umowach o pracę z EBC i ustalane przez Radę Prezesów (z wyłączeniem głosów członków Zarządu). W sprawach tych Rada Prezesów działa na podstawie propozycji komitetu, w którego skład wchodzi trzech członków wyznaczonych przez Radę Prezesów i trzech członków wyznaczonych przez Radę UE. Osobami nominowanymi do komitetu przez Radę Prezesów są obecni lub byli prezesi krajowych banków centralnych, natomiast Rada UE wyznacza osoby spośród grona Rady ECOFIN.

Obowiązki

Do podstawowych obowiązków Zarządu należy:

- przygotowanie posiedzeń Rady Prezesów;
- realizacja polityki pieniężnej strefy euro zgodnie z wytycznymi i decyzjami przyjętymi przez Radę Prezesów oraz przekazywanie niezbędnych instrukcji w tym zakresie krajowym bankom centralnym strefy euro;
- kierowanie bieżącą działalnością EBC;
- egzekwowanie uprawnień przekazanych Zarządowi przez Radę Prezesów, w tym niektórych uprawnień o charakterze regulacyjnym.

Przygotowanie posiedzeń Rady Prezesów obejmuje opracowanie porządku obrad, przygotowanie niezbędnych dokumentów, nad którymi pracować będzie Rada oraz przedstawianie projektów podejmowanych decyzji. Tak więc w praktyce – choć nie oficjalnie – Zarząd ma prawo inicjowania decyzji podejmowanych przez Radę Prezesów.

Na mocy Traktatu WE realizacja polityki pieniężnej należy do wyłącznej kompetencji Zarządu, a zatem Rada Prezesów nie może pełnić tej funkcji. Odpowiedzialność za realizację polityki pieniężnej uzasadnia nadanie Zarządowi uprawnień do uchwalania instrukcji dla krajowych banków centralnych. Przydzielenie tej funkcji Zarządowi ma zagwarantować, że EBC będzie w stanie szybko reagować na zmiany warunków na rynku pieniężnym i kapitałowym oraz rozwiązywać nagle, pilne problemy.

Na mocy delegacji Rady Prezesów, spośród statutowych raportów EBC Zarząd zatwierdza i publikuje raporty miesięczne (art. 15 ust. 1 Statutu ESBC), tygo-

dniowe skonsolidowane sprawozdania finansowe (art. 15 ust. 2) i skonsolidowane bilanse (art. 26 ust. 3)⁶. Również na mocy delegacji Zarząd uprawniony jest do zarządzania rezerwami walutowymi EBC. Zarząd odpowiada również za nakładanie sankcji na osoby trzecie, które nie przestrzegają przepisów uchwalanych przez EBC (zob. punkt 2.5.3).

Jeśli chodzi o kierowanie bieżącą działalnością EBC, Zarząd odpowiada również za określenie wewnętrznej struktury organizacyjnej EBC oraz zasad doboru, rekrutacji i awansowania pracowników EBC (zob. podrozdział 6.2).

Procedury

Podobnie jak Rada Prezesów, Zarząd jest ciałem kolegialnym. Art. 11 ust. 5 Statutu ESBC stanowi, że „każdy członek Zarządu obecny osobiście na posiedzeniach ma prawo głosu i dysponuje w tym celu jednym głosem”. Zasada odpowiedzialności kolegialnej oznacza, że decyzje poddawane są wspólnym obradom, a wszyscy członkowie Zarządu ponoszą za nie łączną odpowiedzialność.

Obecnie Zarząd spotyka się co najmniej raz w tygodniu. Decyzje podejmowane są zazwyczaj zwykłą większością głosów obecnych na posiedzeniu członków. W przypadku równej liczby głosów rozstrzyga głos prezesa EBC.

Szczególne obowiązki prezesa EBC

Jako członek Zarządu prezes jest pierwszym wśród równych sobie i wiąże go decyzje Zarządu. Niemniej jednak Statut ESBC przydziela prezesowi szczególną rolę, zastrzegając dla niego (lub pod jego nieobecność – dla wiceprezesa) wyłączność w pełnieniu pewnych ważnych funkcji: przewodniczenia wszystkim trzem organom decyzyjnym EBC, oddawania rozstrzygającego głosu w głosowaniach Rady Prezesów i Zarządu, reprezentowania EBC na zewnątrz (np. na arenie międzynarodowej), przedstawiania raportu rocznego EBC Parlamentowi Europejskiemu i Radzie UE oraz możliwości uczestnictwa w posiedzeniach Rady ECOFIN i Eurogrupy. Zgodnie z Regulaminem EBC, decyzje w sprawie zakresu obowiązków poszczególnych członków Zarządu dotyczących bieżącej działalności EBC nie mogą być podejmowane wbrew opinii prezesa.

Rada Ogólna

Rada Ogólna umożliwia instytucjonalne powiązanie Eurosystemu z krajowymi bankami centralnymi państw członkowskich spoza strefy euro. Jej istnienie, skład i obowiązki wynikają z występowania różnic w poziomie integracji w ramach UGW (zob. punkt 1.2.2), w związku z czym Rada Ogólna przestanie istnieć z chwilą przyjęcia euro przez wszystkie państwa członkowskie UE.

Status Rady Ogólnej jako organu decyzyjnego ESBC podkreśla wagę, jaką autorzy Traktatu przywiązywali do zachowania łączności i współpracy z krajowymi bankami centralnymi państw członkowskich UE, które nie przyjęły jeszcze euro.

⁶ Raporty roczne są zatwierdzane przez Radę Prezesów, a raporty w sprawie konwergencji – przez Radę Ogólną.

Skład

W Skład Rady Ogólnej wchodzi prezes i wiceprezes EBC oraz prezesi wszystkich krajowych banków centralnych Unii Europejskiej (obecnie 27 członków). Pozostali czterej członkowie Zarządu mogą uczestniczyć w posiedzeniach bez prawa głosu. Prezesi banków centralnych krajów przystępujących – aktualnie Bułgarii i Rumunii – uczestniczą w posiedzeniach na prawach obserwatorów. Podobnie jak w przypadku Rady Prezesów, w zebraniach Rady Ogólnej mogą również uczestniczyć – bez prawa głosu – przewodniczący Rady UE i członek Komisji Europejskiej.

Obowiązki

Rada Ogólna pełni te zadania przejęte od Europejskiego Instytutu Walutowego, które nadal muszą być realizowane przez EBC na trzecim etapie UGW ze względu na fakt, że nie wszystkie państwa członkowskie przyjęły jeszcze euro. Głównie zatem Rada Ogólna odpowiada więc przede wszystkim za opiniowanie niezbędnych przygotowań do wejścia do Eurosystemu. W tym kontekście Rada Ogólna zatwierdza również raporty o konwergencji, których sporządzania wymaga Traktat (zob. punkt 1.2.2).

Rada Ogólna monitoruje również funkcjonowanie systemu ERM II (zob. punkt 3.2.1). W tym kontekście Rada dokonuje oceny trwałości kursów walutowych pomiędzy każdą z należących do systemu walut a euro, stanowi także forum dla koordynacji polityki pieniężnej i kursowej oraz administrowania systemem interwencji i finansowania w ramach ERM II.

Ponadto Rada Ogólna:

- monitoruje przestrzeganie przez krajowe banki centralne UE oraz EBC postanowień art. 101 (kredyt w rachunku i inne instrumenty kredytowe) oraz art. 102 (zakaz uprzywilejowanego dostępu dla instytucji finansowych) Traktatu WE (zob. punkt 2.5.5);
- uczestniczy w działaniach związanych z pełnieniem przez EBC funkcji doradczych oraz gromadzeniem informacji statystycznych (zob. punkt 2.5.4 i podrozdział 3.5);
- opiniuje zmiany zasad rachunkowości i sprawozdawczości finansowej, określenie klucza subskrypcji kapitału EBC oraz warunki zatrudnienia pracowników EBC.

Prezes EBC ma obowiązek zawiadamiania Rady Ogólnej o decyzjach podjętych przez Radę Prezesów, dzięki czemu prezesi krajowych banków centralnych spoza strefy euro mają bezpośredni dostęp do informacji na temat obrad Rady Prezesów.

Procedury

Rada Ogólna funkcjonuje zgodnie z przyjętym przez siebie Regulaminem. Zebraniom Rady Ogólnej przewodniczy prezes EBC lub – pod jego nieobecność – wiceprezes. Z reguły Rada zbiera się cztery razy w roku we Frankfurcie nad Menem; posiedzenia mogą jednak odbywać się również w formie telekonferencji.

2.5.2 Spójna realizacja decyzji politycznych

W celu zapewnienia spójnej realizacji polityki EBC oraz integralności całego systemu Europejski Bank Centralny uchwała wytyczne i wydaje instrukcje dotyczące zdecentralizowanej realizacji operacji Eurosystemu. EBC jest również gospodarzem komitetów ESBC, które powstały jako forum dla współpracy wewnątrz Eurosystemu, i wspiera ich pracę. Ponadto EBC stanowi centralny ośrodek dla kilku wspólnych systemów operacyjnych umożliwiających wymianę informacji w czasie rzeczywistym pomiędzy EBC i krajowymi bankami centralnymi. Dzięki temu EBC jest w stanie monitorować wszystkie operacje mimo ich decentralizacji, zapewniając ich zgodność z wytycznymi i instrukcjami.

Wewnętrzne akty prawne Eurosystemu

Istnieją trzy rodzaje aktów prawnych obowiązujących wewnątrz Eurosystemu:

- wytyczne EBC;
- instrukcje EBC;
- decyzje wewnętrzne.

Wytyczne i instrukcje EBC stanowią szczególny rodzaj instrumentów prawnych, wiążących i zaskarżalnych. Uchwalane są w celu zagwarantowania, aby zdecentralizowane operacje były realizowane przez krajowe banki centralne w sposób spójny i zgodnie z wewnętrznym podziałem kompetencji.

Ze względu na to, że wytyczne oraz instrukcje EBC stanowią część prawa wspólnotowego, mają one pierwszeństwo przed przepisami krajowymi (zarówno dotychczasowymi, jak i uchwalonymi w przyszłości) w dziedzinach, do których mają zastosowanie (tzw. zasada supremacji)⁷. Zapewnienie przestrzegania wytycznych i instrukcji EBC należy do Rady Prezesów, której w zadaniu tym pomaga Zarząd, sporządzając okresowe raporty.

EBC może również podejmować wewnętrzne decyzje w sprawach dotyczących organizacji, administracji i finansów Eurosystemu. Decyzje te są prawnie wiążące dla wszystkich jego członków.

Wymogi formalne dotyczące uchwalania wytycznych, instrukcji i decyzji wewnętrznych przez EBC nie zostały określone w Traktacie ani w Statucie – zawiera je Regulamin EBC. Wymogi te są zgodne z ogólnymi zasadami prawa wspólnotowego.

Ze względu na fakt, że instrumenty te mają skutki prawne jedynie dla Eurosystemu, zgodnie z prawem wspólnotowym EBC nie ma obowiązku publikowania swoich wytycznych, instrukcji i decyzji wewnętrznych. Jednak w interesie jawności EBC zazwyczaj publikuje te wytyczne i decyzje wewnętrzne, które mogą

⁷ Jak dotąd nie odnotowano przypadków sprzeczności wytycznych EBC z prawem krajowym. Polityka EBC zakłada zapewnianie zgodności jego wytycznych z prawem krajowym.

być przedmiotem zainteresowania podmiotów działających na rynku i opinii publicznej. Kilka aktów prawnych, które nie zostały opublikowane, dotyczy szczegółowych zagadnień technicznych i operacyjnych, zwłaszcza takich, które ze względu na operacyjność podlegają częstym zmianom.

Wytyczne EBC

Wytyczne EBC ustanawiają ogólne ramy i główne zasady realizowania przez banki krajowe zdecentralizowanych operacji Eurosystemu oraz zasady gromadzenia danych statystycznych.

Ponieważ wytyczne EBC mają charakter wewnętrzny (w ramach Eurosystemu), nie wpływają one (bezpośrednio i indywidualnie) na prawa kontrahentów krajowych banków centralnych. Dla zapewnienia skuteczności prawnej wytycznych konieczne jest ich potwierdzenie przez poszczególne krajowe banki centralne w stosunkach z kontrahentami.

Biorąc pod uwagę różnice w strukturze rynków finansowych i systemach prawnych poszczególnych krajów strefy euro, wytyczne EBC oferują pewien stopień swobody w zakresie sposobu ich potwierdzenia w stosunkach z kontrahentami, na tyle, na ile są one zgodne z wymogami wspólnej polityki pieniężnej strefy euro. W zależności od rozwiązań prawnych funkcjonujących w poszczególnych krajowych bankach centralnych, stosunki z kontrahentami regulują bądź podpisywane z nimi przez dany bank centralny umowy, bądź ustanawiane przez nie przepisy dotyczące kontrahentów. Mimo różnej formy, jaką potwierdzenie wytycznych może przybierać w poszczególnych krajach, ich treść pozostaje jednak ta sama.

Zgodnie z Regulaminem EBC wytyczne są uchwalane przez Radę Prezesów, a następnie przekazywane krajowym bankom centralnym strefy euro. Aby ułatwić proces nowelizowania wytycznych, Rada Prezesów może podjąć decyzję o delegowaniu uprawnień do uchwalania wytycznych na Zarząd, z zastrzeżeniem określenia zakresu i granic powierzonych mu kompetencji.

Instrukcje EBC

Instrukcje EBC przyjmowane są przez Zarząd. Ich celem jest zagwarantowanie – poprzez udzielenie konkretnych i szczegółowych instrukcji krajowym bankom centralnym strefy euro – realizacji decyzji w zakresie polityki pieniężnej oraz wytycznych. Charakterystycznym przykładem mogą być instrukcje Zarządu w sprawie realizacji operacji otwartego rynku (zob. punkt 3.1.3).

Decyzje wewnętrzne

Decyzje wewnętrzne dotyczą wewnętrznych spraw organizacyjnych i administracyjnych. Są one „nietypowe” w tym sensie, że nie mają konkretnego adresata, są jednak prawnie wiążące dla członków Eurosystemu.

Za przykład mogą posłużyć decyzje EBC (opublikowane w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej) w następujących sprawach:

- publicznego dostępu do dokumentacji i archiwów EBC;
- procentowego udziału poszczególnych KBC w kluczu kapitałowym EBC;
- opłacenia kapitału EBC;
- emisji banknotów euro;
- podziału dochodu pieniężnego pomiędzy poszczególne krajowe banki centralne.

Komitety Eurosystemu i ESBC oraz Konferencja Działu Kadr

Komitety ESBC zostały ustanowione przez Radę Prezesów na mocy art. 9 Regulaminu EBC w celu wspierania pracy organów decyzyjnych EBC. Komitety ESBC gromadzą ekspertów z poszczególnych dziedzin i ułatwiają proces decyzyjny, jak również realizację podjętych decyzji.

Komitetem ESBC przewodniczy zwykle jeden z wyższych rangą pracowników EBC. Komitety składają sprawozdania ze swej działalności Radzie Prezesów, za pośrednictwem Zarządu. Udział w komitetach ESBC zazwyczaj ograniczony jest do pracowników banków centralnych Eurosystemu. Przedstawiciele krajowych banków centralnych spoza strefy euro uczestniczą w posiedzeniach, gdy omawiane są na nich sprawy należące do kompetencji Rady Ogólnej. W uzasadnionych przypadkach komitety mogą zapraszać do udziału w zebraniach przedstawicieli innych kompetentnych instytucji, np. przedstawicieli krajowych organów nadzorczych w przypadku Komitetu Nadzoru Bankowego.

Obecnie w ramach ESBC działa 12 komitetów. Poza Komitetem Nadzoru Bankowego, którego funkcje zostały opisane w podrozdziale 3.7 (w powiązaniu ze statutowymi zadaniami ESBC w dziedzinie nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i stabilności systemu finansowego) są to:

- **Komitet ds. Rachunkowości i Dochodów Pieniężnych** (ang. *Accounting and Monetary Income Committee – AMICO*) doradza we wszelkich sprawach wewnętrznych Eurosystemu dotyczących rachunkowości, sprawozdawczości finansowej i podziału dochodu pieniężnego.
- **Komitet ds. Banknotów** (ang. *Banknote Committee – BANCO*) zajmuje się współpracą w ramach Eurosystemu w zakresie produkcji, emisji i obsługi po-emisyjnej banknotów euro.
- **Komitet ds. Komunikacji Zewnętrznej** (ang. *External Communications Committee – ECCO*) wspomaga politykę komunikacyjną EBC, zwłaszcza w sprawach dotyczących publikacji wielojęzycznych.
- **Komitet ds. Informatyki** (ang. *Information Technology Committee – ITC*) zapewnia wsparcie w tworzeniu, wdrażaniu i utrzymaniu sieci informatycznych oraz infrastruktury komunikacyjnej, wykorzystywanych przez wspólne systemy operacyjne.
- **Komitet ds. Audytu Wewnętrznego** (ang. *Internal Auditors Committee – IAC*) opracowuje wspólne standardy audytu operacji Eurosystemu oraz przeprowadza audyty wspólnych projektów i systemów operacyjnych na szczeblu Eurosystemu lub ESBC.

- **Komitet ds. Stosunków Międzynarodowych** (ang. *International Relations Committee – IRC*) pomaga EBC w wykonywaniu statutowych zadań związanych ze współpracą międzynarodową oraz stanowi forum wymiany poglądów w sprawach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania w tej dziedzinie.
- **Komitet ds. Prawnych** (ang. *Legal Committee – LEGCO*) udziela porad we wszelkich kwestiach prawnych dotyczących statutowych zadań EBC.
- **Komitet ds. Operacji Rynkowych** (ang. *Market Operations Committee – MOC*) wspiera Eurosystem w realizacji operacji polityki pieniężnej i transakcji walutowych, w zarządzaniu rezerwami walutowymi oraz w sprawach dotyczących działania systemu ERM II.
- **Komitet ds. Polityki Pieniężnej** (ang. *Monetary Policy Committee – MPC*) ma głos doradczy w kwestiach strategii oraz innych długoterminowych zagadnień związanych z formułowaniem polityki pieniężnej i kursowej. Komitet odpowiada również za regularne projekcje rozwoju sytuacji makroekonomicznej w strefie euro opracowywane przez ekspertów Eurosystemu (zob. punkt 3.1.2).
- **Komitet ds. Systemów Płatności i Rozrachunku** (ang. *Payment and Settlement Systems Committee – PSSC*) ma głos doradczy w sprawach funkcjonowania i konserwacji systemu TARGET, ogólnej polityki w zakresie systemów płatniczych i nadzoru ogólnego oraz tych zagadnień z dziedziny rozliczania i rozrachunku papierów wartościowych, które są przedmiotem zainteresowania banków centralnych.
- **Komitet ds. Statystyki** (ang. *Statistics Committee – STC*) ma głos doradczy w sprawach definiowania i zestawiania informacji statystycznych przez EBC i krajowe banki centralne.

W celu dalszego wzmocnienia współpracy i poczucia wspólnoty wśród banków centralnych Eurosystemu i ESBC, Rada Prezesów powołała Konferencję Działów Kadr, formalizując w ten sposób trwającą od dawna współpracę szefów działów kadr w bankach centralnych UE. Konferencja stanowi forum wymiany doświadczeń, wiedzy i informacji w dziedzinie polityki i praktyki kadrowej (przy zachowaniu zasady wyłączności kompetencji poszczególnych krajowych banków centralnych i EBC). Umożliwia to m.in. podejmowanie wspólnych inicjatyw szkoleniowych oraz organizowanie wymiany pracowników pomiędzy bankami centralnymi.

Wspólne systemy operacyjne

EBC i krajowe banki centralne stworzyły szereg wspólnych systemów operacyjnych, które mają ułatwić wykonywanie operacji w sposób zdecentralizowany. Systemy te zapewniają wsparcie logistyczne gwarantujące niezawodne funkcjonowanie Eurosystemu.

Wspólne systemy operacyjne obejmują systemy informatyczne, aplikacje i procedury. Zorganizowane są w formie tzw. sieci gwiazdziej z EBC w jej centrum.

Odpowiedzialność za poszczególne systemy powierzono właściwym komitetom ESBC, natomiast zarządzanie nimi – właściwym pionom EBC.

W operacjach Eurosystemu wykorzystywane są następujące wspólne systemy operacyjne:

- Systemy do operacji przetargowych i dwustronnych interwencji rynkowych, zapewniające bezpieczną i szybką transmisję instrukcji dotyczących realizacji zdecentralizowanych operacji polityki pieniężnej.
- System wymiany danych niestatystycznych, służący jako kanał komunikacji dziennych danych bilansowych pomiędzy krajowymi bankami centralnymi a EBC; dane te przekazywane są do pionu zarządzania płynnością i wykorzystywane do codziennych analiz rynku pieniężnego.
- Wspólny system zespołu transakcyjnego (ang. *front office*) wykorzystywany do ewidencji i przetwarzania prowadzonych przez krajowe banki centralne transakcji dotyczących rezerwowych aktywów walutowych EBC oraz prowadzonych przez EBC transakcji dotyczących jego funduszy własnych, a także do monitorowania pozycji, limitów, ryzyka i wyników.
- System Informacji Walutowej (ang. *Currency Information System*), monitorujący stany (zapasy) banknotów w poszczególnych KBC w celu zidentyfikowania ewentualnych nadwyżek i niedoborów banknotów euro w różnych punktach dostępowych Eurosystemu. Ten system umożliwia korygowanie nierównowagi poprzez transportowanie nadwyżek banknotów z jednego kraju w celu zrównoważenia ewentualnego niedoboru banknotów w innym kraju.

Pozostałe wspólne systemy operacyjne obejmują również banki centralne państw członkowskich nienależących do strefy euro:

- System TARGET (zob. podrozdział 3.3).
- CebaMail, czyli zamknięty system poczty elektronicznej do bezpiecznej wymiany informacji pomiędzy krajowymi bankami centralnymi UE.
- System „Telekonferencja”, czyli zamknięty, bezpieczny system umożliwiający odbywanie telekonferencji pomiędzy członkami ESBC na szczeblu prezesa lub ekspertów.
- System Monitorowania Fałszerstw, który pozwala na scentralizowane przechowywanie informacji o fałszyfikatach banknotów euro w UE oraz bezpieczny dostęp do nich dla wszystkich uprawnionych podmiotów.
- System Wymiany Danych Statystycznych, umożliwiający szybką i bezpieczną transmisję danych statystycznych w jednolitym formacie w ramach ESBC.
- Baza Danych Statystyki Pieniężnej i Bankowej Monetarnych Instytucji Finansowych, będąca scentralizowanym rejestrem monetarnych instytucji finansowych.

wych zobowiązanych do przekazywania danych statystycznych w zakresie statystyki pieniężnej i bankowej. Do grupy tej należą instytucje kredytowe podlegające wymogowi utrzymywania rezerw obowiązkowych. W bazie znajdują się również listy aktywów, które mogą być wykorzystywane jako zabezpieczenia kredytu śróddziennego i operacji polityki pieniężnej Eurosystemu.

Sprawozdawczość wewnątrz Eurosystemu

Biorąc pod uwagę wysoki stopień decentralizacji operacyjnej, aby Eurosystem mógł działać jako jedna całość, a organy decyzyjne EBC dysponowały wszelkimi informacjami i danymi niezbędnymi dla realizacji jego polityki na szczeblu centralnym, niezbędna jest rozbudowana sprawozdawczość wewnątrz Eurosystemu.

Operacje Eurosystemu wykazywane są niemal wyłącznie w bilansach krajowych banków centralnych i prowadzą do powstawania wysokich sald wewnątrz Eurosystemu. Salda te powstają głównie w wyniku transakcji transgranicznych przechodzących przez system TARGET (zob. punkt 3.3.1), które powodują powstanie wzajemnych należności i zobowiązań poszczególnych krajowych banków centralnych na ich lokalnych rachunkach, jak również w wyniku okresowej alokacji znajdujących się w obiegu banknotów euro pomiędzy banki centralne Eurosystemu (zob. podrozdział 3.4). Jednak we wspólnym obszarze walutowym dla celów analitycznych i operacyjnych liczą się tylko zagregowane i skonsolidowane wyniki tych operacji. Z tego względu jest rzeczą ważną, by operacje przeprowadzane przez krajowe banki centralne były księgowane i wykazywane zgodnie z ujednoczoną metodą, a salda wewnątrzsystemowe Eurosystemu były poprawnie konsolidowane.

Działając w oparciu o art. 26 ust. 4 Statutu, Rada Prezesów przyjęła zasady dotyczące podstaw rachunkowości i sprawozdawczości finansowej obowiązujące w Eurosystemie⁸. Zgodnie z nimi, sprawozdania finansowe EBC i krajowych banków centralnych są sporządzane na zasadzie kosztu historycznego, zmodyfikowanej w celu uwzględnienia wyceny rynkowej zbywalnych papierów wartościowych, złota oraz pozostałych aktywów i pasywów (bilansowych oraz pozabilansowych) w walutach obcych.

Ze względu na to, że Eurosystem posiada wysokie pozycje w walutach obcych, szczególnie nacisk położono na kwestię ostrożnego ujęcia. Zasada ostrożnego ujęcia polega w szczególności na asymetrycznym ujmowaniu w rachunku zysków i strat niezrealizowanych zysków i niezrealizowanych strat. Tak więc, podczas gdy zrealizowane zyski finansowe oraz wszystkie (zarówno zrealizowane, jak i niezrealizowane) straty finansowe są ujmowane w rachunku zysków i strat, niezrealizowane zyski finansowe są przenoszone na konto różnic z aktualizacji wyceny. Wzajemne należności i zobowiązania banków centralnych Eurosystemu są kompensowane ze sobą, dzięki czemu skonsolidowane sprawozdanie finansowe pokazuje jedynie pozycję Eurosystemu wobec osób trzecich.

⁸ Wytoczne EBC/2002/10 z dnia 5 grudnia 2002 r. w sprawie ram prawnych rachunkowości i sprawozdawczości finansowej w Europejskim Systemie Banków Centralnych (Dz.U. L 58, 3.03.2003, str. 1).

Krajowe banki centralne codziennie wysyłają swoje dane bilansowe do EBC, który wykorzystuje je w szczególności do dziennych analiz rynku pieniężnego, niezbędnych dla prowadzenia polityki pieniężnej. Dane bilansowe są również podstawą tygodniowych skonsolidowanych sprawozdań finansowych Eurosystemu oraz skonsolidowanego bilansu rocznego.

Decentralizacja operacyjna Eurosystemu oznacza również potrzebę prowadzenia rozbudowanej sprawozdawczości niefinansowej. Dobrym przykładem mogą być tu sporządzane przez krajowe banki centralne raporty, które pozwalają EBC kontrolować przestrzeganie przez krajowe banki centralne wytycznych i instrukcji wydawanych przez EBC. Kolejnym przykładem mogą być raporty krajowych banków centralnych dotyczące przepływu banknotów w strefie euro, pozwalające na zidentyfikowanie ewentualnych niedoborów lub nadwyżek banknotów euro w różnych punktach dostępnych Eurosystemu.

2.5.3 Uprawnienia regulacyjne EBC

Realizując zadania powierzone Eurosystemowi EBC może również uchylać akty prawne – **rozporządzenia i decyzje** – mające bezpośrednie skutki prawne dla osób trzecich, innych niż krajowe banki centralne czy Eurosystem (art. 110 ust. 1 Traktatu WE i art. 34 ust. 1 Statutu ESBC).

Upewnienia regulacyjne EBC umożliwiają mu niezależne wypełnianie powierzonego mandatu, bez potrzeby odwoływania się do aktów prawnych instytucji wspólnotowych czy państw członkowskich. Jednak zgodnie z zasadą ograniczonych kompetencji EBC może egzekwować swoje uprawnienia regulacyjne wyłącznie w zakresie niezbędnym dla realizacji zadań Eurosystemu.

Przedsiębiorstwa, które nie wypełniają zobowiązań, jakie nakładają na nie rozporządzenia i decyzje EBC mogą podlegać grzywnom i okresowym karom pieniężnym, nakładanym przez EBC na mocy art. 110 ust. 3 Traktatu oraz art. 34 ust. 3 Statutu. EBC egzekwuje swoje uprawnienia w granicach i na warunkach określonych w prawodawstwie uzupełniającym⁹.

Wszelkie kroki prawne podejmowane przez EBC, niosące skutki prawne dla osób trzecich podlegają kontroli oraz interpretacji Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości.

Rozporządzenia EBC

Podobnie jak w przypadku rozporządzeń uchwalanych przez organy legislacyjne Wspólnoty Europejskiej, rozporządzenia EBC mają zasięg ogólny, są wiążące w całości i mają bezpośrednie zastosowanie we wszystkich krajach strefy euro. Zasięg ogólny oznacza, że dotyczą nieograniczonej liczby podmiotów i przypadków. Bezpośrednie zastosowanie oznacza, że nie muszą być przenoszone do prawa krajowego i jako akty wiążące nakładają bezpośrednie zobowiązania na osoby trzecie.

⁹ Rozporządzenie Rady (WE) 2532/98 z 23 listopada 1998 r. dotyczące kompetencji Europejskiego Banku Centralnego do nakładania sankcji (Dz.U. L 318, 27.11.1998, str. 4).

Rozporządzenia EBC uchwała Rada Prezesów, a podpisuje w jej imieniu prezes EBC. Rada Prezesów może delegować swoje uprawnienia w zakresie uchwalania rozporządzeń na Zarząd EBC, jednak musi wówczas określić ich granice i zakres.

Rozporządzenia EBC są wiążące i wchodzi w życie dopiero z chwilą ich ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej, we wszystkich językach oficjalnych Wspólnoty.

Dotychczas EBC uchwalił rozporządzenia w sprawie stosowania rezerw obowiązkowych¹⁰, w sprawie danych przekazywanych dla celów bilansu skonsolidowanego sektora monetarnych instytucji finansowych¹¹, w sprawie statystyki stóp procentowych stosowanych przez monetarne instytucje finansowe w odniesieniu do depozytów i pożyczek dla gospodarstw domowych i przedsiębiorstw¹² oraz w sprawie uprawnień EBC do nakładania sankcji¹³.

Decyzje EBC

Decyzje EBC są wiążące w całości dla adresatów, do których są skierowane i wchodzi w życie z chwilą powiadomienia adresatów. Adresatem decyzji może być dowolna osoba fizyczna lub prawna, również kraj należący do strefy euro.

Decyzje EBC mogą być uchwalane przez Radę Prezesów lub Zarząd, w granicach ich kompetencji. Od decyzji uchwalonych przez Zarząd ich adresat może się odwołać do Rady Prezesów.

Decyzje EBC w sprawie zatwierdzenia wielkości emisji monet euro (na podstawie art. 106 ust. 2 Traktatu WE) adresowane są do krajów należących do strefy euro. Decyzje skierowane do innych podmiotów zazwyczaj dotyczą sankcji nakładanych przez EBC za nieprzestrzeganie wydawanych przezeń rozporządzeń (np. naruszenia wymogów dotyczących rezerwy obowiązkowej).

Decyzje EBC są wydawane w języku adresata. EBC może również postanowić, że decyzja zostanie opublikowana w Dzienniku Urzędowym – wówczas decyzja ta jest publikowana we wszystkich oficjalnych językach Wspólnoty.

¹⁰ Rozporządzenie (WE) nr 1745/2003 Europejskiego Banku Centralnego z dnia 12 września 2003 r. w sprawie stosowania stóp rezerw obowiązkowych (EBC/2003/9), Dz.U. L 250, 2.10.2003, str. 10.

¹¹ Rozporządzenie (WE) nr 2423/2001 Europejskiego Banku Centralnego z dnia 22 listopada 2001 r. dotyczące skonsolidowanego bilansu sektora monetarnych instytucji finansowych (EBC/2001/13), Dz.U. L 333, 17.12.2001, str. 1, z ostatnimi zmianami wprowadzonymi Rozporządzeniem (WE) nr 1746/2003 z dnia 18 września 2003 r. (EBC/2003/10), Dz.U. L 250, 2.10.2003, str. 17.

¹² Rozporządzenie (WE) nr 63/2002 Europejskiego Banku Centralnego z dnia 20 grudnia 2001 r. w sprawie statystyki dotyczącej stóp procentowych stosowanych przez monetarne instytucje finansowe w odniesieniu do depozytów i kredytów dla gospodarstw domowych i przedsiębiorstw (EBC/2001/18), Dz.U. L 10, 12.01.2002, str. 24.

¹³ Rozporządzenie (WE) nr 2157/1999 Europejskiego Banku Centralnego z dnia 23 września 1999 r. w sprawie uprawnień Europejskiego Banku Centralnego do nakładania sankcji (EBC/1999/4), Dz.U. L 264, 12.10.1999, str. 21.

2.5.4 Działalność doradcza EBC

W ramach swej działalności doradczej EBC może wydawać zalecenia i opinie w sprawach należących do jego kompetencji. Zalecenia i opinie EBC nie mają charakteru wiążących aktów prawnych. Wydawane są w języku adresata. W przypadku zaleceń i opinii dotyczących spraw ogólnych EBC może podjąć decyzję o ich publikacji w Dzienniku Urzędowym – wówczas publikowane są one we wszystkich językach oficjalnych Wspólnoty.

Zalecenia EBC

EBC wydaje dwa rodzaje zaleceń:

- Zalecenia w rozumieniu wspólnotowej terminologii prawnej, będące instrumentem pozwalającym EBC na inicjatywę ustawodawczą w zakresie prawa wspólnotowego regulującego dziedziny należące do kompetencji Banku;
- Zalecenia w tradycyjnym sensie tego słowa, będące instrumentem pozwalającym EBC na inicjowanie pożądaných działań.

Inicjatywa ustawodawcza – prawo wspólnotowe

Wraz z Komisją Europejską EBC posiada prawo inicjatywy ustawodawczej w zakresie wtórnego prawa wspólnotowego, uzupełniającego lub nowelizującego Statut ESBC. Komisja ma prawo składania propozycji ustawodawczych we wszystkich dziedzinach, w których EBC może wydawać zalecenia, jednak jak dotąd nie egzekwowała tego prawa. Strona nieegzekwująca swego prawa do inicjatywy ustawodawczej ma być konsultowana przez Radę UE przed uchwaleniem danego aktu prawnego. Oznacza to, że Komisja opiniuje akty prawne zaproponowane przez EBC i *vice versa*.

Przepisy uzupełniające

Art. 107 ust. 6 Traktatu WE oraz art. 42 Statutu ESBC wymieniają dziedziny, w których Traktat WE wymaga uchwalenia przepisów uzupełniających do Statutu. Są to głównie zakres i warunki nakładania przez EBC wymogu utrzymywania rezerw minimalnych w krajowych bankach centralnych przez instytucje kredytowe strefy euro (zob. punkt 3.1.3), gromadzenie danych statystycznych (zob. podrozdział 3.5), egzekwowanie uprawnień regulacyjnych (zob. punkt 2.5.3), podniesienie kapitału EBC (zob. podrozdział 3.8) lub wezwanie do zwiększenia aktywów rezerwowych (zob. punkt 3.2.2). Rada UE uchwaliła te przepisy uzupełniające – głównie w oparciu o zalecenia EBC¹⁴ – z chwilą rozpoczęcia trzeciego etapu UGW, zgodnie z art. 123 Traktatu WE.

Nowelizacja Statutu ESBC

Oprócz normalnego trybu wprowadzania zmian do Traktatu (art. 48 Traktatu UE), Traktat WE ustanawia dwie procedury specjalne dla celów nowelizacji Statutu ESBC:

¹⁴ Patrz Zalecenie Europejskiego Banku Centralnego (EBC/1998/8) w sprawie Rozporządzenia Rady (WE) dotyczącego stosowania stóp rezerw obowiązkowych przez Europejski Bank Centralny (Dz.U. C 246, 6.08.1998, str. 6); Zalecenie Europejskiego Banku Centralnego (EBC/1998/9)

- i. **uproszczona procedura nowelizacji** opisana w art. 107 ust. 5 Traktatu WE i w art. 41 Statutu;
- ii. **klauzula zezwalająca** zawarta w art. 10 ust. 6 Statutu, wprowadzona Traktatem z Nicei w lutym 2003 r.

Uproszczona procedura nowelizacji dotyczy szeregu dziedzin działalności takich jak statystyka, rachunkowość, operacje otwartego rynku i operacje kredytowe, rezerwa obowiązkowa, systemy rozliczeniowe i płatnicze, operacje zagraniczne i podział dochodu pieniężnego. Procedura uproszczona umożliwia korygowanie technicznych postanowień Traktatu w razie potrzeby przez Radę UE, za zgodą Parlamentu Europejskiego, bez potrzeby stosowania normalnego trybu nowelizacji Traktatu, tj. w drodze konferencji międzyrządowej i ratyfikacji przez państwa członkowskie UE. Jak dotąd jednak procedury tej nie stosowano.

Klauzula zezwalająca zawarta w art. 10 ust. 6 Statutu umożliwia zmianę trybu głosowania w Radzie Prezesów w drodze decyzji Rady UE. Biorąc pod uwagę dalekosiężne implikacje takiej nowelizacji, Rada UE podejmuje tego rodzaju decyzje obradując w składzie szefów państw lub rządów. Klauzula ta została po raz pierwszy wykorzystana w 2003 r., kiedy to na podstawie zalecenia EBC Rada UE zmieniła art. 10 ust. 2 Statutu. Zmiana weszła w życie z dniem 1 maja 2004 r. (zob. punkt 2.5.1).

Inne zalecenia

Zalecenia EBC w tradycyjnym sensie słowa mogą stanowić instrument, przy pomocy którego EBC mobilizuje do określonych działań (nie tylko o charakterze prawnym) instytucje wspólnotowe lub państwa członkowskie. Dla przykładu, zgodnie z art. 27 ust. 1 Statutu ESBC, zalecenia EBC są podstawą wyznaczania przez Radę UE biegłych rewidentów dla krajowych banków centralnych Eurosystemu. Zalecenia EBC dla państw członkowskich dotyczą głównie współpracy z władzami krajowymi w zakresie statystyki, np. zalecenia EBC dla krajowych organów statystycznych (innych niż krajowe banki centralne) niektórych państw członkowskich dotyczącej wymogów sprawozdawczości statystycznej w dziedzinie bilansu płatniczego i międzynarodowej pozycji inwestycyjnej¹⁵. Innym przykładem może być zalecenie EBC dla krajów należących do strefy euro dotyczące uchylecia postanowień

w sprawie Rozporządzenia Rady (WE) dotyczącego uprawnień Europejskiego Banku Centralnego do nakładania sankcji (Dz.U. C 246, 6.08.1998, str. 9); Zalecenie Europejskiego Banku Centralnego (EBC/1998/10) w sprawie Rozporządzenia Rady (WE) dotyczącego zbierania informacji statystycznych przez Europejski Bank Centralny (Dz.U. C 246, 6.08.1998, str. 12); Zalecenie Europejskiego Banku Centralnego (EBC/1998/11) w sprawie Rozporządzenia Rady (WE) dotyczącego limitów i warunków podnoszenia kapitału Europejskiego Banku Centralnego (Dz.U. C 411, 31.12.1998, str. 10); Zalecenie Europejskiego Banku Centralnego (EBC/1999/1) w sprawie Rozporządzenia Rady (WE) dotyczącego dalszych wezwań Europejskiego Banku Centralnego o wpłaty rezerwowych aktywów walutowych (Dz.U. C 269, 23.09.1999, str. 9).

¹⁵ Zalecenie Europejskiego Banku Centralnego (ECB/2003/8) z dnia 2 maja 2003 r. w sprawie wymogów sprawozdawczości statystycznej Europejskiego Banku Centralnego w zakresie bilansu płatniczego, międzynarodowej pozycji inwestycyjnej oraz płynnych aktywów i pasywów w walutach obcych (Dz.U. C 126, 28.05.2003, str. 7).

ograniczających liczbę monet denominowanych w jednostce waluty krajowej, które mogą być wykorzystane dla celów pojedynczej płatności¹⁶.

Opinie EBC

EBC wydaje opinie w następujących przypadkach:

- wniosków o konsultację z EBC składanych przez instytucje wspólnotowe lub państwa członkowskie na podstawie postanowień Traktatu lub Statutu;
- z własnej inicjatywy, tj. w przypadkach, które EBC uzna za stosowne, w sprawach należących do jego kompetencji.

Wspólnotowe organy legislacyjne są zobowiązane do zasięgnięcia opinii EBC w sprawie projektów wszelkich aktów prawnych dotyczących dziedzin należących do kompetencji Banku. Na podobnej zasadzie, w granicach i na warunkach określonych w decyzji Rady¹⁷, państwa członkowskie UE muszą zasięgać opinii EBC w sprawie projektów przepisów w dziedzinach należących do kompetencji Banku. Do dziedzin tych należą: zagadnienia monetarne; środki płatnicze; krajowe banki centralne; gromadzenie, opracowanie i publikacja danych statystycznych dotyczących pieniądza, finansów, bankowości, systemów płatniczych i bilansu płatniczego; przepisy dotyczące instytucji finansowych, o ile mają one znaczący wpływ na stabilność instytucji i rynków finansowych. Ponadto władze państw członkowskich spoza strefy euro mogą zasięgać opinii EBC w sprawie projektów wszelkich przepisów dotyczących instrumentów polityki pieniężnej. Z obowiązku przeprowadzania tego rodzaju konsultacji z EBC została wyłączona Wielka Brytania na mocy protokołu stanowiącego załącznik do Traktatu¹⁸ „*dopóki Zjednoczone Królestwo nie przejdzie do trzeciego etapu [UGW]*”.

Traktat UE stanowi również w art. 48, że opinii EBC należy zasięgać „w przypadku zmian instytucjonalnych w dziedzinie pieniężnej”. W oparciu o ten zapis prowadzono konsultacje z EBC podczas negocjowania Traktatu Nicejskiego¹⁹ i projektu Traktatu ustanawiającego Konstytucję Europejską²⁰. EBC z zadowoleniem odniósł się do Konstytucji jako aktu upraszczającego, precyzującego i objaśniającego instytucjonalne i prawne ramy Unii Europejskiej. Mimo tej zasadniczo pozytywnej oceny, w przedmiotowej opinii EBC wskazano na pewne zapisy projektu Konstytucji, które zdaniem EBC należałoby sformułować jaśniej i precyzyjniej. Ponadto EBC oficjalnie interweniował w negocjacjach prowadzonych w ramach konferencji mię-

¹⁶ Zalecenie Europejskiego Banku Centralnego (EBC/2001/17) z dnia 6 grudnia 2001 r. dotyczące uchylecia postanowień ograniczających liczbę monet denominowanych w jednostce waluty krajowej, które mogą być wykorzystane dla celów pojedynczej płatności (Dz.U. C 356, 14.12.2001, str. 9).

¹⁷ Decyzja Rady (WE) nr 98/415/WE z dnia 29 czerwca 1998 r. w sprawie konsultacji Europejskiego Banku Centralnego udzielanych władzom krajowym w sprawie projektów przepisów prawnych (Dz.U. L 189, 03.07.1998, str. 42).

¹⁸ Protokół w sprawie niektórych przepisów odnoszących się do Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej.

¹⁹ Opinia w sprawie zmiany art. 10 ust. 2 Statutu Europejskiego Systemu Banków Centralnych i Europejskiego Banku Centralnego (Dz.U. C 362, 16.12.2000, str. 13).

²⁰ Opinia w sprawie projektu Traktatu ustanawiającego Konstytucję dla Europy (Dz.U. L 229, 25.09.2002, str. 7).

dzyrządowej. W liście do przewodniczącego Rady UE z dnia 26 listopada 2003 r. prezes EBC wyraził poważne zaniepokojenie zgłoszoną przez Prezydencję Rady propozycją, zgodnie z którą podstawowe postanowienia dotyczące organów decyzyjnych EBC mogłyby być zmieniane w trybie procedury uproszczonej, nie wymagającej ratyfikacji zmian przez państwa członkowskie. W wyniku interwencji EBC odstąpiono od tej propozycji²¹.

EBC może również z własnej inicjatywy przedstawiać instytucjom wspólnotowym lub władzom krajowym opinie w sprawach należących do jego kompetencji. Dotyczy to nie tylko projektów aktów prawnych, ale wszelkich zagadnień istotnych z punktu widzenia EBC.

Funkcja doradca EBC pozwala Bankowi uczestniczyć w tworzeniu wszelkich aktów prawnych – wspólnotowych i krajowych – które dotyczą zakresu jego kompetencji i opiniować je jako niezależne ciało Wspólnoty, któremu powierzono wyłączne, szczególne kompetencje. Jak wskazuje lista opinii opublikowana na stronach internetowych EBC, dotyczą one bardzo szerokiego zakresu zagadnień.

2.5.5 Kontrola przestrzegania zakazu finansowania i uprzywilejowanego dostępu

Na mocy art. 237(d) Traktatu WE Europejskiemu Bankowi Centralnemu powierzono zadanie kontroli przestrzegania postanowień artykułów 101 i 102 Traktatu oraz rozporządzeń Rady (WE) nr 3603/93²² i 3604/93²³. Art. 101 Traktatu zabrania EBC i krajowym bankom centralnym udzielania jakichkolwiek kredytów rządowi i instytucjom lub organom wspólnotowym oraz nabywania bezpośrednio od nich instrumentów dłużnych; jedynym wyjątkiem od tej zasady jest kredyt typu „ways and means” dla rządu Wielkiej Brytanii udzielany przez Bank of England²⁴. Art. 102 zabrania stosowania wszelkich środków innych niż środki oparte na względach ostrożnościowych, które dawałyby rządowi i instytucjom lub organom Wspólnoty uprzywilejowany dostęp do instytucji finansowych.

W ramach EBC zadanie kontroli przestrzegania tych postanowień w odniesieniu do banków centralnych wszystkich państw członkowskich UE realizuje Rada Prezesów. Komisja Europejska monitoruje przestrzeganie zakazu przez państwa członkowskie.

EBC monitoruje również zakupy przez banki centralne instrumentów dłużnych emitowanych przez instytucje sektora publicznego (zarówno danego kraju, jak i innych państw członkowskich UE) na rynku wtórnym. Zgodnie z rozporządzeniem Rady (WE) nr 3603/93, nabycie instrumentów dłużnych sektora publicznego na rynku wtórnym nie może być wykorzystywane w celu obejścia przepisu art. 101, czyli, innymi słowy, w celu pośredniego finansowania sektora publicznego.

²¹ Zob. EBC (2004): *Annual Report 2003* (podrozdział 4.1).

²² Rozporządzenie Rady (WE) nr 3603/93 z dnia 13 grudnia 1993 r. określające definicje w celu zastosowania zakazów określonych w art. 104 i 104b ust. 1 Traktatu (Dz.U. L 332, 13.12.1993, str. 1).

²³ Rozporządzenie Rady (WE) nr 3604/93 z dnia 13 grudnia 1993 r. określające definicje w celu zastosowania zakazów określonych w art. 104a Traktatu (Dz.U. L 332, 31.12.1993, str. 4).

²⁴ Paragraf 11 Protokołu w sprawie niektórych przepisów odnoszących się do Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej.

2.5.6 Realizacja zadań przejętych od EIW

Ze względu na to, że część państw członkowskich UE nie uczestniczy w trzecim etapie UGW (zob. punkt 1.2.2), niektóre zadania Europejskiego Instytutu Walutowego nadal muszą być wykonywane. Po likwidacji Instytutu te tymczasowe zadania zostały powierzone EBC na mocy artykułów 123 ust. 2 Traktatu WE oraz art. 44 Statutu ESBC.

Podstawowe dwa zadania przejęte przez EBC od Instytutu to:

- przyczynianie się do współpracy pomiędzy Eurosystemem i krajowymi bankami centralnymi spoza strefy euro;
- przygotowanie integracji krajowych banków centralnych nowych państw członkowskich z ESBC oraz, w dalszej perspektywie, przyjęcie KBC spoza strefy euro do Eurosystemu.

Przystąpienie dziesięciu nowych państw członkowskich do Unii Europejskiej w dniu 1 maja 2004 r. oraz perspektywa dalszego rozszerzenia UE nadała nowy wymiar zadaniom przejętym od Europejskiego Instytutu Walutowego. Jakkolwiek nowe państwa członkowskie przyjmą euro w późniejszym terminie (tj. po wypełnieniu niezbędnych warunków), ich krajowe banki centralne stały się z urzędu członkami ESBC. Jeśli chodzi o ostatnie rozszerzenie UE, EBC od kilku lat przygotowywał integrację dziesięciu nowych banków centralnych z ESBC, a obecnie zajmuje się implikacjami dotyczącymi ich przystąpienia do Eurosystemu.

Również na mocy art. 123 ust. 2 Traktatu WE oraz zgodnie z art. 9 rozporządzenia Rady (WE) nr 332/2002²⁵, EBC jest administratorem działalności pożyczkowo-kredytowych Wspólnoty Europejskiej w ramach mechanizmu średnioterminowej pomocy finansowej²⁶. Podstawą powołania tego mechanizmu jest art. 119 Traktatu, który umożliwia m.in. udzielanie pomocy finansowej państwu członkowskiemu spoza strefy euro w przypadku wystąpienia w tym państwie poważnych trudności w bilansie płatniczym. Środki z takich operacji mogą być przekazywane jedynie do banku centralnego państwa członkowskiego, które jest beneficjentem takiej pomocy. Obecnie mechanizm ten nie jest wykorzystywany.

²⁵ Rozporządzenie Rady (WE) nr 332/2002 z 18 lutego 2002 r. ustanawiające środki średniookresowej pomocy finansowej dla wsparcia bilansów płatniczych Państw Członkowskich (Dz.U. L 53, 23.02.2002, str. 1).

²⁶ Decyzja Europejskiego Banku Centralnego nr EBC/2003/14 z dnia 7 listopada 2003 r. w sprawie administrowania operacjami zaciągania i udzielania kredytów prowadzonymi przez Wspólnotę Europejską zgodnie z mechanizmem średnioterminowej pomocy finansowej (Dz.U. L 297, 15.11.2003, str. 35).

Oświetlony symbol euro przed siedzibą EBC – Eurotower.

3 POLITYKA EBC I DZIAŁALNOŚĆ EUROSISTEMU

3.1 PROWADZENIE POLITYKI PIENIĘŻNEJ

Szczegółowy opis prowadzonej przez EBC polityki pieniężnej obejmujący podstawy teoretyczne i metody realizacji zawiera publikacja pt. *The monetary policy of the ECB* ze stycznia 2004 r. Niniejsza książka przedstawia jedynie podstawowe zagadnienia związane z polityką pieniężną.

3.1.1 Podstawy teoretyczne

Możliwość utrzymania stabilności cen w średnim okresie przy pomocy polityki pieniężnej zależy od tego, w jakim stopniu system bankowy uzależniony jest od pieniądza emitowanego przez bank centralny (tzw. pieniądza bazowego) przy realizacji następujących funkcji:

- i. zaspokajaniu popytu na pieniądź w obiegu;
- ii. rozrachunku sald międzybankowych;
- iii. spełnienia wymogu utrzymania rezerw obowiązkowych w banku centralnym.

Jako monopolista w kreacji pieniądza bazowego Eurosystem może wywierać dominujący wpływ na warunki panujące na rynku pieniężnym i stosowane na nim stopy procentowe. Zmiana stóp procentowych rynku pieniężnego z inicjatywy banku centralnego uruchamia szereg mechanizmów i działań podmiotów gospodarczych, by ostatecznie wpłynąć na poziom takich zmiennych ekonomicznych jak wielkość produkcji czy ceny (zob. ramka 9). Proces ten, znany jako mechanizm transmisji polityki pieniężnej i opisany szczegółowo w publikacji Europejskiego Banku Centralnego *The monetary policy of the ECB*, jest bardzo złożony. Ponieważ angażuje on, na różnych etapach, szereg procesów ekonomicznych i działań podmiotów gospodarczych, jego wpływ na poziom cen można zwykle zaobserwować dopiero po dłuższym czasie. Ponadto skala i siła oddziaływania mogą być różne, zależnie od kondycji gospodarki, przez co trudno jest dokładnie je oszacować.

Wśród ekonomistów panuje jednak powszechne przekonanie, że w długim okresie zmiana ilości pieniądza w gospodarce – kiedy nastąpią już wszystkie procesy dostosowawcze, a pozostałe warunki pozostaną niezmiennione – doprowadzi do zmiany ogólnego poziomu cen, natomiast nie wpłynie w sposób trwały na zmienne realne, w tym produkcję realną czy bezrobocie. Wiąże się z tym twierdzenie, że w ostatecznym rozrachunku inflacja jest zjawiskiem pieniężnym. I rzeczywiście, dłuższemu okresowi wysokiej inflacji towarzyszy zwykle wysoki wzrost podaży pieniądza. Na sytuację cenową w krótkim okresie mogą wpływać inne czynniki (np. zmiany zagregowanego popytu, postęp techniczny czy skoki cen towarów), których oddziaływanie w dłuższym czasie można do pewnego

Ramka 9 Mechanizm transmisji monetarnej

Bank centralny sprawuje kontrolę nad warunkami panującymi na rynku pieniężnym, dzięki czemu może zainicjować zmiany stóp procentowych stosowanych na tym rynku. Od tego zaczyna się proces transmisji monetarnej. Zmiany stóp rynku pieniężnego wpływają następnie – chociaż w różnym stopniu – na inne stopy procentowe, na przykład na oprocentowanie krótkoterminowych kredytów i lokat bankowych. Z kolei oczekiwania dotyczące przyszłego poziomu oficjalnych stóp procentowych kształtują bardziej długoterminowe stopy rynkowe, które odzwierciedlają oczekiwania dotyczące kształtowania się stóp krótkoterminowych. Natomiast wpływ stóp rynku pieniężnego na oprocentowanie instrumentów o bardzo długich terminach zapadalności (np. 10-letnich obligacji skarbowych czy długoterminowych kredytów bankowych) ma charakter raczej pośredni. Oprocentowanie takich instrumentów zależy w znacznej mierze od oczekiwań rynku co do długookresowych trendów wzrostu gospodarczego i inflacji. Innymi słowy, ruchy oficjalnych stóp banku centralnego nie przekładają się zwykle na poziom stóp długookresowych, chyba że prowadzą do zmiany oczekiwań rynku co do długookresowych trendów gospodarczych.

Polityka pieniężna wpływa na warunki finansowania w gospodarce, jak również na oczekiwania rynków, przez co oddziałuje na inne zmienne finansowe, takie jak ceny aktywów (np. akcji) oraz na kursy walut.

Zmiany stóp procentowych i cen aktywów finansowych wpływają z kolei na decyzje gospodarstw domowych i przedsiębiorstw dotyczące oszczędności, wydatków i inwestycji. Na przykład, wzrost stóp procentowych – przy pozostałych warunkach niezmiennych – z jednej powoduje spadek atrakcyjności kredytów jako sposobu finansowania wydatków konsumpcyjnych czy inwestycyjnych, a z drugiej strony zachęca gospodarstwa domowe raczej do oszczędzania bieżących dochodów niż ich wydawania, gdyż równocześnie rośnie stopa zwrotu z oszczędności. Zmiany stóp oficjalnych mogą też wpływać na ofertę kredytową. Na przykład, w następstwie wzrostu stóp procentowych ryzyko, że niektórzy kredytobiorcy nie będą w stanie spłacić zadłużenia może wzrosnąć do takiego poziomu, że banki odmówią takim podmiotom – firmom lub osobom prywatnym – udzielenia pożyczki, co spowoduje odłożenie na później planów konsumpcyjnych czy inwestycyjnych.

Zmiany cen aktywów mogą oddziaływać na konsumpcję i inwestycje za pośrednictwem efektu dochodowego i efektu bogactwa. Na przykład, w wyniku wzrostu notowań na giełdzie podnosi się poziom zamożności gospodarstw domowych posiadających akcje spółek, co może je zachęcić do zwiększenia spożycia. I odwrotnie – obniżenie notowań może skłonić gospodarstwa domowe do ograniczenia spożycia. Ceny aktywów wpływają na zagregowany popyt jeszcze w inny sposób – zależy od nich wartość zabezpieczeń kredytów, warunkująca decyzje kredytowe. Wzrost wartości zabezpieczeń pozwala na zwiększenie zadłużenia lub ograniczenie premii z tytułu ryzyka pobieranych przez kredytodawców, natomiast jej spadek może spowodować, że kredyty zdrożają, a nawet staną się trudno dostępne, wskutek czego obniży się poziom wydatków.

Poziom spożycia i inwestycji wpływa na relację wewnętrznego popytu na towary i usługi do ich wewnętrznej podaży. A kiedy popyt przewyższa podaż (przy pozostałych warunkach niezmiennych), pojawia się presja na wzrost cen. Ponadto zmiany zagregowanego popytu mogą przełożyć się na zacieśnienie lub złagodzenie warun-

Ramka 9 Mechanizm transmisji monetarnej (cd.)

ków na rynkach pracy i produktów pośrednich, co z kolei może wpłynąć na kształtowanie się płac i cen na danym rynku.

Zmiany kursów walutowych wpływają na inflację na trzy sposoby. Po pierwsze, ruchy kursów mogą przełożyć się bezpośrednio na cenę krajową towarów z importu. W przypadku wzrostu kursu cena towarów importowanych zwykle spada, co pomaga bezpośrednio ograniczyć inflację, o ile produkty te są wykorzystywane na cele konsumpcyjne. Po drugie, jeżeli towary są importowane w celu dalszego przetworzenia w procesie produkcji, spadek ich cen może po jakimś czasie przełożyć się na spadek cen dóbr finalnych. I po trzecie, oddziaływanie kursów walutowych wynika także z ich wpływu na konkurencyjność wyrobów krajowych na rynkach międzynarodowych. Jeżeli wzrost kursu wymiany sprawia, że wyroby krajowe stają się mniej konkurencyjne za granicą, prowadzi to do ograniczenia popytu zewnętrznego i tym samym zmniejszenia ogólnej presji popytowej w gospodarce. Przy pozostałych warunkach niezmiennych wzrost kursu wpływa zwykle na ograniczenie presji inflacyjnej. Znaczenie tego oddziaływania zależy od stopnia otwarcia gospodarki na handel międzynarodowy. Kurs walutowy jako jeden z kanałów transmisji monetarnej ma mniejsze znaczenie dla dużego, stosunkowo zamkniętego obszaru walutowego, takiego jak strefa euro, niż dla małej gospodarki otwartej. Oprócz zależności od polityki pieniężnej, ceny aktywów finansowych zależą oczywiście od wielu innych czynników, które często w przeważający sposób wpływają na zmiany kursów wymiany.

Pozostałe kanały, za pośrednictwem których polityka pieniężna wpływa na sytuację cenową, oddziałują przede wszystkim na długookresowe oczekiwania sektora prywatnego. Jeżeli bank centralny realizuje swój cel w sposób bardzo wiarygodny, polityka pieniężna może wywierać silny bezpośredni wpływ na ceny poprzez sterowanie oczekiwaniami podmiotów gospodarczych co do perspektyw inflacji, a tym samym wpływać na ich zachowania przy ustalaniu cen i płac. Kluczowa w tym względzie jest wiarygodność banku centralnego w trwałym utrzymywaniu stabilności cen. Podmioty gospodarcze będą oczekiwać stabilnych cen jedynie wtedy, kiedy będą wierzyć w zdolność i zaangażowanie banku centralnego w ich utrzymanie. To z kolei wpływa na procesy płacowe i cenowe w gospodarce, gdyż w warunkach stabilnych cen podmioty ustalające płace i ceny nie będą ich podnosić w obawie przed wzrostem inflacji. Widać więc, że wiarygodność ułatwia prowadzenie polityki pieniężnej.

Źródło: EBC (2004): *The monetary policy of the ECB*, str. 44-47.

stopniu neutralizować korygując wielkość zasobów pieniądza. W tym sensie bank centralny może sterować trendami cenowymi czy inflacyjnymi w dłuższych okresach.

Proces transmisji monetarnej stanowi zatem złożoną sieć interakcji gospodarczych; banki centralne muszą liczyć się z tym, że oddziaływanie prowadzonej przez nie polityki pieniężnej następuje ze znacznym, nierównym i zmiennym opóźnieniem. EBC musi liczyć się nawet z większą niepewnością niż inne banki centralne, gdyż odpowiada za wielonarodowy obszar walutowy istniejący dopiero od 1999 r. Ponadto zmiany instytucjonalne i zmiany zachowań, które nastąpiły po wprowadzeniu wspólnej waluty, mogły wpłynąć na relacje pomiędzy róż-

nymi zmiennymi ekonomicznymi. W miarę udostępniania kolejnych danych i wyników badań, funkcjonowanie mechanizmu transmisji staje się coraz bardziej zrozumiałe. Jednak wiele jeszcze pozostaje do zrobienia.

3.1.2 Strategia polityki pieniężnej EBC

Pierwszym elementem strategii polityki pieniężnej Europejskiego Banku Centralnego jest ilościowa definicja stabilności cen. Strategia określa ponadto ramowy zakres informacji i analiz, które Rada Prezesów EBC powinna uwzględniać przy podejmowaniu perspektywicznych decyzji w zakresie polityki pieniężnej.

Ilościowe ujęcie stabilności cen

Jakkolwiek Traktat WE wyraźnie wyznacza utrzymanie stabilności cen jako podstawowy cel EBC, nie definiuje dokładnie tego pojęcia.

Dlatego w październiku 1998 r. Rada Prezesów ogłosiła ilościową definicję stabilności cen. Takie ujęcie wybrano z trzech powodów.

1. Definicja ilościowa zapewnia większą **przejrzystość** polityki pieniężnej.
2. Definicja ilościowa stanowi **punkt odniesienia** dla oceny przez opinię publiczną, czy EBC wywiązuje się ze swoich obowiązków. Ponieważ łatwo stwierdzić, kiedy poziom cen odbiega od definicji, EBC musi przedstawiać wyjaśnienia długotrwałego odchylenia i informować, jak zamierza przywrócić stabilność cen w rozsądnym okresie.
3. Celem definicji jest **kształtowanie** oczekiwań dotyczących rozwoju sytuacji cenowej, a tym samym zwiększanie efektywności polityki pieniężnej EBC. Z uwagi na to, że podstawowym obowiązkiem EBC jest utrzymanie stabilności cen, rynki finansowe i opinia publiczna mają prawo oczekiwać, że w średnim okresie inflacja będzie kształtować się na poziomie zasadniczo zgodnym z definicją stabilności cen. Takie ustabilizowanie długookresowych oczekiwań inflacyjnych powinno zapobiegać przyjęciu założenia wyższej inflacji przy ustalaniu płac i cen przez przedsiębiorstwa, związki zawodowe i poszczególne podmioty – założenia, które utrudniłoby utrzymanie stabilności cen.

Definicja stabilności cen przyjęta przez EBC

W październiku 1998 r. Rada Prezesów EBC zdefiniowała stabilność cen jako „*roczny wzrost Zharmonizowanego Wskaźnika Cen Konsumpcyjnych (HICP – Harmonised Index of Consumer Prices) dla strefy euro o mniej niż 2%*” i dodała, że stabilność cen „*należy utrzymać w średnim okresie*”. Po starannej ocenie strategii polityki pieniężnej EBC Rada Prezesów potwierdziła tę definicję w maju 2003 r. Wyjaśniła przy tym, że dążąc do osiągnięcia stabilności cen będzie się starała utrzymać stopę inflacji w średnim okresie poniżej 2%, ale blisko tego poziomu.

Odniesienia do wskaźnika HICP dla strefy euro wskazuje na dwie kwestie: po pierwsze, że celem polityki pieniężnej EBC jest osiągnięcie stabilności cen

w całej strefie euro i po drugie, że wynika to ze znaczenia cen konsumpcyjnych dla ogółu społeczeństwa. Wskaźnik HICP umożliwia najpełniejsze oszacowanie zachodzących z upływem czasu zmian cen reprezentatywnego koszyka towarów i usług konsumpcyjnych nabywanych przez gospodarstwa domowe strefy euro.

Zwrot „poniżej 2%” jasno określa górną granicę wskaźnika HICP wyznaczającą poziom cen, jaki w średnim okresie uznaje się za stabilny. Jednocześnie docelowy poziom inflacji – dodatni, bliski 2% – zapewnia wystarczający margines pozwalający uniknąć ryzyka deflacji¹ (zob. ramka 10). Pozwala także uwzględnić ewentualny błąd pomiaru HICP oraz wpływ różnic w stopie inflacji w obrębie strefy euro wynikających z konstrukcji wskaźnika.

Z kolei sformułowanie „w średnim okresie” wynika z powszechnego przekonania, że niemożliwe jest precyzyjne kształtowanie sytuacji cenowej czy stopy inflacji w krótkim – kilkutygodniowym, a nawet kilkumiesięcznym – horyzoncie czasowym. Zmiany polityki pieniężnej odbijają się na cenach z pewnym opóźnieniem i w stopniu, którego nie można dokładnie przewidzieć. Dlatego polityka pieniężna nie może w krótkim okresie zneutralizować wszystkich nieoczekiwanych wstrząsów cenowych. Pewien stopień krótkookresowej zmienności inflacji jest zatem nieunikniony.

Główne zasady strategii polityki pieniężnej EBC

Oddziałując na poziom cen za pośrednictwem procesu transmisji monetarnej, EBC wpływa na warunki panujące na rynku pieniężnym (a tym samym na poziom krótkoterminowych stóp procentowych) w taki sposób, by jak najskuteczniej utrzymać stabilność cen w średnim okresie. Jest to zgodne ze strategią polityki pieniężnej, która wymaga, by decyzje w sprawie polityki pieniężnej były podejmowane w sposób konsekwentny i systematyczny. Konsekwencja pomaga stabilizować oczekiwania inflacyjne i zwiększa wiarygodność EBC.

Z powodu opóźnień w procesie transmisji monetarnej skutki zmian w polityce pieniężnej znajdują odzwierciedlenie w poziomie cen dopiero po kilku miesiącach lub nawet po latach. Oznacza to, że banki centralne powinny określić, jaki kierunek w polityce pieniężnej pozwoli utrzymać stabilne ceny w przyszłości. Na tym właśnie polega perspektywiczność polityki pieniężnej.

Ponieważ opóźnienie transmisji monetarnej uniemożliwia zneutralizowanie w krótkim okresie nieoczekiwanych wstrząsów cenowych (spowodowanych na przykład skokami cen surowców na rynkach międzynarodowych) przy pomocy narzędzi polityki pieniężnej, nie da się uniknąć pewnej krótkookresowej zmienności stóp inflacji. Ponadto – z uwagi na złożony charakter procesu transmisji monetarnej – efekty polityki pieniężnej zawsze obciążone są znaczną niepewnością. Dlatego właśnie istotne jest przyjęcie średniookresowej perspektywy; jest to zgodne z tezą EBC, że stabilność cen należy utrzymać w średnim okresie oraz pozwala uniknąć nadmiernego aktywizmu gospodarczego i wprowadzania niepotrzebnego (i samonapędzającego się) elementu zmienności do sfery realnej gospodarki.

¹ Zob. EBC (2004): *The monetary policy of the ECB*, str. 51.

Ramka 10 Znaczenie niskiej dodatniej stopy inflacji

Unikanie deflacji jest bardzo ważne, gdyż jest ona dla gospodarki równie kosztowna, jak inflacja. Co więcej, gdy już dojdzie do deflacji, może się ona silnie zakorzenić, gdyż nominalne stopy procentowe nie mogą spaść poniżej zera.

- Utrzymanie niskiej dodatniej stopy inflacji zmniejsza prawdopodobieństwo, że dolna granica nominalnych stóp procentowych zbliży się do zera. Obniżenie stóp nominalnych do zera prawdopodobnie wywołałoby niepewność co do efektywności polityki pieniężnej. A gdyby taka obniżka zbiegła się z silnym spadkiem popytu, bank centralny mógłby mieć trudności z przywróceniem stabilności cen przy pomocy oficjalnych stóp procentowych. Sytuacje takie należą jednak do rzadkości, a gdyby nawet stopy nominalne spadły do zera, można zastosować szereg skutecznych działań z zakresu polityki pieniężnej. Przedstawiono szereg wiarygodnych dróg wyjścia z pułapki płynności. Tym niemniej zawsze lepiej jest zapobiegać niż leczyć, więc warto zachować margines bezpieczeństwa utrzymując stopę inflacji powyżej zera tak, aby nie wystawiać na próbę skuteczności tych alternatywnych rozwiązań.

Przy szacowaniu marginesu bezpieczeństwa dla stopy inflacji EBC wziął pod uwagę wyniki badań, w ramach których próbowano ocenić, z jakim prawdopodobieństwem dolna granica nominalnych stóp procentowych spadnie do zera przy zadanych wartościach celu inflacyjnego. Wyniki nieco się różnią między sobą zależnie od przyjętych założeń, ale ogólnie wskazują, że prawdopodobieństwo to spada w istotny sposób, kiedy cel inflacyjny wyznaczony przez bank centralny stanowi wartość powyżej 1%.

- Drugim powodem, dla którego należy dążyć do utrzymania inflacji na niskim poziomie, ale powyżej zera, jest możliwość wystąpienia błędu pomiaru in plus w statystyce inflacji. Gdyby błąd taki wystąpił, inflacja zerowa oznaczałaby faktycznie spadek poziomu cen. W przypadku wskaźnika HICP nadal trudno jest dokładnie określić wielkość błędu pomiaru, ale można przyjąć – biorąc pod uwagę, że Eurostat stale ulepsza konstrukcję wskaźnika – że jest on niewielki, a w przyszłości będzie jeszcze mniejszy.

- Trzeci powód utrzymywania inflacji na niskim dodatnim poziomie wiąże się z możliwością występowania trwałych różnic w poziomie inflacji wewnątrz strefy euro. Różnice takie, będące normalnym zjawiskiem w każdej unii walutowej, wynikają ze zróżnicowania rozwoju gospodarczego poszczególnych regionów i stanowią integralną część mechanizmu dostosowawczego. Wspólna polityka pieniężna może jednak wpływać tylko na poziom cen całej strefy i nie zajmuje się różnicami w poziomie inflacji (podobnie jak polityka pieniężna dowolnego kraju nie może ograniczyć różnic w poziomie inflacji pomiędzy regionami czy miastami).

Różnice w poziomie inflacji wynikające z czynników o charakterze przejściowym nie mają większego znaczenia z ekonomicznego punktu widzenia. Bardziej niepokojące są różnice w poziomie inflacji o charakterze strukturalnym wynikające z braku pełnej realnej konwergencji między regionami, na przykład początkowe różnice w poziomie dochodów i proces wyrównywania standardu życia. Ich wystąpienie może doprowadzić do problemów gospodarczych w krajach lub regionach o inflacji poniżej średniej, zwłaszcza, jeżeli spadkowa sztywność nominalna utrudnia niezbędną korektę cen relatywnych, a tym samym jest barierą dla efektywnej alokacji zasobów.

Ramka 10 Znaczenie niskiej dodatniej stopy inflacji (cd.)

Niektórzy specjaliści twierdzą, że polityka pieniężna EBC powinna być ukierunkowana na utrzymanie stopy inflacji w strefie euro w średnim okresie na poziomie dostatecznie wysokim, by kraje o strukturalnie niższej inflacji nie musiały ponosić kosztów ewentualnej spadkowej sztywności nominalnej lub doświadczać dłuższych okresów deflacji. Dostępne badania zgodnie potwierdzają, że stopa inflacji poniżej, ale blisko 2% zapewnia pod tym względem wystarczający margines bezpieczeństwa.

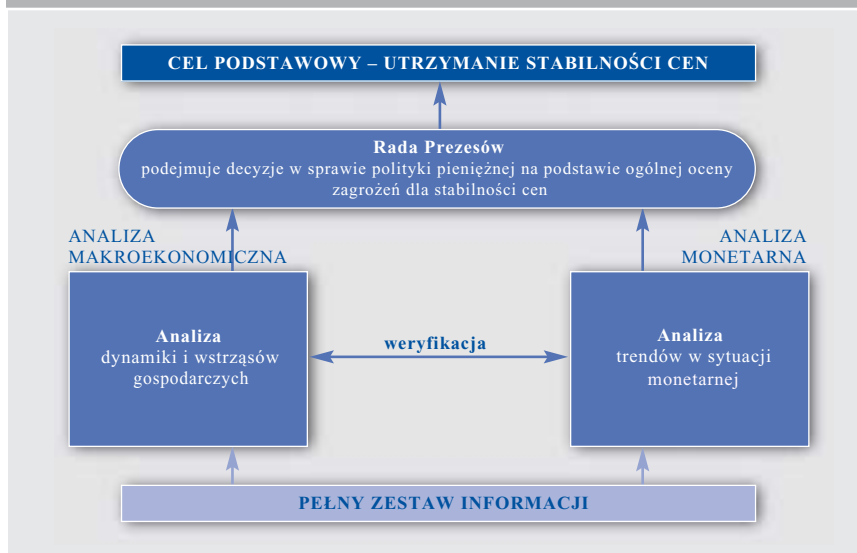
EBC musi też liczyć się ze znaczną niepewnością związaną z wiarygodnością wskaźników ekonomicznych, strukturą gospodarki strefy euro i mechanizmem transmisji wspólnej polityki pieniężnej, zwłaszcza w ciągu pierwszych lat funkcjonowania UGW. Z czynnikiem niepewności muszą się zresztą liczyć wszystkie banki centralne, nie tylko Europejski. Dlatego właśnie polityka pieniężna powinna opierać się na jak najszerszych podstawach i uwzględniać wszystkie istotne informacje; nie może polegać na jednym tylko modelu gospodarki.

Dwa filary strategii polityki pieniężnej EBC

W październiku 1998 r. Rada Prezesów EBC uzgodniła główne elementy strategii polityki pieniężnej. Po wyczerpującej analizie strategię tę zatwierdzono i uszczegółowiono w maju 2003 r.

Przy porządkowaniu, ocenie i weryfikacji informacji istotnych z punktu widzenia rozpoznawania zagrożeń dla stabilności cen Europejski Bank Centralny stosuje – oprócz definicji ilościowej – dwie płaszczyzny analizy, określane jako dwa filary.

Schemat 2 Strategia polityki pieniężnej EBC ukierunkowana na utrzymanie stabilności cen

Źródło: EBC (2004): *The monetary policy of the ECB*, p. 66.

Ramka II Dwa filary strategii polityki pieniężnej EBC

Strategia polityki pieniężnej EBC opiera się na **analizie makroekonomicznej i analizie monetarnej**.

Analiza makroekonomiczna

Analiza makroekonomiczna zajmuje się oceną bieżącej sytuacji gospodarczo-finansowej oraz wynikających z niej zagrożeń dla stabilności cen w średnim okresie. Uwzględnia wszystkie te czynniki, które pomagają ocenić dynamikę aktywności realnej i prawdopodobieństwo zmian poziomu cen z punktu widzenia wzajemnej relacji podaży i popytu na rynkach towarów, usług i pracy. W analizie makroekonomicznej przywiązuje się dużą wagę do charakteru wstrząsów gospodarczych, ich wpływu na koszty i ceny oraz do perspektyw rozprzestrzeniania się ich skutków w gospodarce w krótkim i średnim okresie. Podjęcie właściwych decyzji przez Radę Prezesów wymaga dokładnego zrozumienia panującej sytuacji gospodarczej oraz świadomości charakteru i skali zakłóceń gospodarczych zagrażających stabilności cen.

EBC regularnie analizuje zmiany produkcji całkowitej, popytu i warunków na rynku pracy, a także szeroki zakres wskaźników cen i kosztów oraz politykę fiskalną i bilanse płatnicze strefy euro. Uważnie monitoruje też wskaźniki rynków finansowych i ceny aktywów. Zmiany tych ostatnich mogą wpływać na ceny poprzez efekt dochodowy i efekt bogactwa. Na przykład, w wyniku wzrostu notowań giełdowych podnosi się poziom zamożności gospodarstw domowych posiadających akcje, co może skłonić je do zwiększenia wydatków na spożycie. Spowoduje to zwiększenie popytu konsumpcyjnego, a tym samym może spowodować silniejszą wewnętrzną presję inflacyjną. I odwrotnie – obniżenie notowań akcji może skłonić gospodarstwa domowe do ograniczenia spożycia.

Na podstawie analizy cen aktywów i rentowności instrumentów finansowych można uzyskać informacje o oczekiwaniach rynków finansowych, w tym spodziewanych zmianach cen. Na przykład kupując i sprzedając obligacje uczestnicy rynków finansowych ujawniają swoje oczekiwania co do przyszłego poziomu stóp procentowych i cen. EBC stosuje różnorodne metody analizy cen instrumentów finansowych do określenia oczekiwań rynków finansowych dotyczących przyszłych trendów.

Uważnie monitoruje się także poziom kursów walutowych, który może zachwiać stabilnością cen. Zmiany kursów walut przekładają się bezpośrednio na poziom cen, gdyż wpływają na ceny importu. Zmiany kursów walut mogą też wpływać na konkurencyjność produktów wewnętrznych na rynkach międzynarodowych, co przekłada się na warunki popytu, a potencjalnie także na perspektywy kształtowania się cen. Jeżeli skutki wahań kursowych wpłyną na oczekiwania podmiotów ustanawiających płace i ceny, możliwe jest wystąpienie tzw. efektów drugiej rundy.

Ważną rolę w analizie makroekonomicznej pełnią projekcje ekspertów Eurosystemu, sporządzane dwa razy w roku przez specjalistów z EBC i krajowych banków centralnych. Rada Prezesów ocenia je łącznie z wieloma innymi elementami dwufilarowej struktury analitycznej, ale nie ponosi odpowiedzialności za treść projekcji. Przedstawiają one pewien scenariusz oparty na serii założeń technicznych, w tym na założeniu niezmienności krótkoterminowych stóp procentowych. Scenariusz ten ma niewielkie szanse na urzeczywistnienie, gdyż polityka pieniężna będzie zawsze zmierzać do przeciwdziałania wszelkim zagrożeniom dla stabilności cen.

Dlatego opracowanych przez ekspertów Eurosystemu makroekonomicznych projekcji inflacji nie należy w żadnym razie odczytywać jako próby podważenia przyjętego przez Radę Prezesów zobowiązania do utrzymania stabilności cen w średnim okresie. Podmioty określające poziom płac i cen, a także firmy i gospodarstwa domowe powinny za najlepszy wyznacznik poziomu cen w średnim okresie uznawać ilościową definicję stabilności cen podaną przez EBC.

Analiza monetarna

Analiza monetarna EBC opiera się na założeniu, że w średnim i długim okresie wzrost podaży pieniądza i inflacja są ze sobą ściśle powiązane. Dlatego właśnie przypisanie pieniądzu roli wiodącej leży u podstaw przyjętej w strategii polityki pieniężnej perspektywy średnioterminowej. EBC podejmuje decyzje związane z polityką pieniężną nie tylko na podstawie krótko- i średniookresowych wskaźników wynikających z analizy makroekonomicznej, ale także uwzględniając kwestie monetarne i płynnościowe. Przyjęta perspektywa sięga poza przejściowe skutki wstrząsów gospodarczych, co powstrzymuje bank przed podejmowaniem pochopnych działań.

W celu zaakcentowania roli analizy monetarnej oraz zapewnienia poziomu odniesienia dla oceny sytuacji pieniężnej Europejski Bank Centralny ogłosił wartość referencyjną wzrostu szerokiego agregatu M3. Wartość ta określa, jaka stopa wzrostu M3 umożliwi utrzymanie stabilności cen w średnim okresie. W grudniu 1998 r. Rada Prezesów ustaliła wartość referencyjną na 4,5% rocznie i utrzymała ją na tym poziomie po kolejnych przeglądach. Wartość referencyjna opiera się na definicji stabilności cen oraz na założeniu, że w średnim okresie wzrost realnego PKB wyniesie między 2% a 2,5%, natomiast szybkość obiegu pieniądza spadnie o 0,5% do 1%.

Wartość referencyjna nie stanowi celu polityki pieniężnej, a jedynie punkt odniesienia przy analizie informacji wynikających ze zmian podaży pieniądza w strefie euro. Jednak z uwagi na fakt, że analizę monetarną prowadzi się w perspektywie średnio- i długookresowej, brak jest bezpośredniego powiązania między krótkookresowymi zmianami podaży pieniądza a decyzjami związanymi z polityką pieniężną. Dlatego polityka pieniężna nie reaguje automatycznie na odchylenia wzrostu M3 od wartości referencyjnej.

Analiza monetarna EBC nie ogranicza się do oceny wzrostu agregatu M3 w relacji do wartości referencyjnej. Obejmuje także regularną analizę szeregu innych zmiennych monetarnych i finansowych. Bada się na przykład zmiany składników szerokiego pieniądza (np. ilości gotówki w obiegu czy depozytów terminowych), które mogą wyjaśniać rozwój całego agregatu M3. Pewnych informacji w tym względzie (w tym dotyczących aktywności realnej) mogą dostarczać agregaty węższe, na przykład M1. Podobnie zmiany stanu udzielonych kredytów dla sektora prywatnego mogą dostarczać informacji o warunkach finansowych, a także – na podstawie bilansów monetarnych instytucji finansowych – dostarczać dodatkowych danych o sytuacji pieniężnej. Analiza taka pozwala lepiej zrozumieć wahania agregatu M3 w relacji do wartości referencyjnej oraz daje szerszy obraz stanu płynności w gospodarce i jego skutków, mogących zagrażać stabilności cen.

- W pierwszym podejściu (**analiza ekonomiczna**) ocenia się czynniki wpływające na sytuację cenową w perspektywie krótko- i średniookresowej, skupiając się na aktywności realnej i kondycji finansowej gospodarki.
- Drugie podejście (**analiza monetarna**) służy przede wszystkim do weryfikacji – w perspektywie średnio- i długookresowej – przesłanek wynikających z analizy makroekonomicznej.

Przy zastosowaniu takiego dwutorowego podejścia (zob. ramka 11) i należyтым uwzględnieniu poszczególnych perspektyw można uzyskać ogólny obraz zagrożeń dla stabilności cen. Przyjęte podejście ogranicza ryzyko podjęcia błędnej decyzji wskutek nadmiernego zaufania do jednego tylko wskaźnika, prognozy czy modelu.

3.1.3 Operacje polityki pieniężnej

Zgodnie z przyjętą strategią polityki pieniężnej, EBC wpływa na krótkoterminowe stopy rynku pieniężnego sygnalizując swoje nastawienie w polityce pieniężnej oraz kontrolując sytuację płynnościową na tym rynku. Oprócz regulowania poziomu płynności EBC może sygnalizować swoje nastawienie przez zmianę warunków, na jakich Eurosystem gotów jest zawierać transakcje z podmiotami rynku pieniężnego.

Tabela 3 Operacje polityki pieniężnej Eurosystemu					
Operacje polityki pieniężnej	Rodzaje transakcji		Termin zapadalności	Częstotliwość	Tryb
	Dostarczenie płynności	Absorpcja płynności			
Operacje otwartego rynku					
Podstawowe operacje refinansujące	Transakcje odwracalne	–	Tydzień	Tygodniowa	Przetargi standardowe
Dłuższe operacje refinansujące	Transakcje odwracalne	–	Trzy miesiące	Miesięczna	Przetargi standardowe
Operacje dostrajające	Transakcje odwracalne	Transakcje odwracalne	Niestandardowy	Nieregularna	Przetargi szybkie
	Swapy walutowe	Przyjmowanie depozytów terminowych Swapy walutowe			
	Bezwarunkowe transakcje kupna	Bezwarunkowe transakcje sprzedaży	–	Nieregularna	Procedury bilateralne
Operacje strukturalne	Transakcje odwracalne	Emisja certyfikatów dłużnych	Standardowy/ niestandardowy	Regularna i nieregularna	Przetargi standardowe
	Bezwarunkowe transakcje kupna	Bezwarunkowe transakcje sprzedaży	–	Nieregularna	Procedury bilateralne
Operacje banku centralnego na koniec dnia					
Kredyt	Transakcje odwracalne	–	Overnight	Dostępne na żądanie kontrahentów	
Depozyt	–	Depozyty	Overnight	Dostępne na żądanie kontrahentów	

W ramach operacji Eurosystemu celem EBC jest także zapewnienie właściwego funkcjonowania rynku pieniężnego oraz pomoc bankom w zaspokojeniu zapotrzebowania na płynność w sposób sprawny i dobrze zorganizowany. Cel ten jest realizowany poprzez zapewnianie bankom stałego refinansowania oraz instrumentów pozwalających zagospodarować salda na koniec dnia i zamortyzować przejściowe niedobory lub nadwyżki płynności.

Ramy operacyjne Eurosystemu określa Statut ESBC. Opiera się on na art. 105 Traktatu WE, zgodnie z którym Eurosystem „[...] działa w poszanowaniu zasady otwartej gospodarki rynkowej z wolną konkurencją, sprzyjając efektywnej alokacji zasobów [...]” oraz na następujących zasadach:

- sprawnego działania, dzięki któremu decyzje w sprawie polityki pieniężnej powinny możliwie szybko i precyzyjnie przekładać się na wysokość krótkoterminowych stóp rynku pieniężnego;
- równego traktowania instytucji finansowych niezależnie od ich wielkości i umiejscowienia w strefie euro;
- zdecentralizowanej realizacji operacji polityki pieniężnej Eurosystemu przez krajowe banki centralne;
- prostoty, przejrzystości, ciągłości, bezpieczeństwa i gospodarności.

Zasada prostoty i przejrzystości działania ma zapewnić właściwe zrozumienie intencji leżących u podstaw podejmowanych decyzji w sprawie polityki pieniężnej. Zasada ciągłości ma chronić przed częstymi dużymi zmianami instrumentów i procedur polityki pieniężnej, tak aby banki centralne i ich kontrahenci uczestniczący w operacjach polityki pieniężnej mogli polegać na dotychczasowych doświadcze-

Ramka 12 Operacje otwartego rynku oraz operacje banku centralnego na koniec dnia

Operacje otwartego rynku prowadzone w ramach Eurosystemu można podzielić na cztery kategorie pod względem celów, regularności i procedur:

- podstawowe operacje refinansujące;
- dłuższe operacje refinansujące;
- operacje dostrajające;
- operacje strukturalne.

Podstawowe operacje refinansujące

Podstawowe operacje refinansujące są najważniejszym instrumentem otwartego rynku i głównym instrumentem polityki pieniężnej Eurosystemu. Operacje te są głównym źródłem płynności dla systemu bankowego i odgrywają podstawową rolę w zakresie sterowania stopami procentowymi, zarządzania płynnością na rynku oraz sygnalizowania nastawienia w polityce pieniężnej.

Podstawowe operacje refinansujące przeprowadzane są co tydzień i mają tygodniowy termin zapadalności². Realizuje się je w trybie przetargów standardowych, czyli prowadzonych zgodnie z wcześniej ogłoszonym harmonogramem; czas od ogłoszenia przetargu do podania jego wyników wynosi 24 godziny. W operacjach tych mogą uczestniczyć wszyscy kontrahenci spełniający ogólne kryteria kwalifikujące. W zasadzie wszystkie instytucje kredytowe ze strefy euro są potencjalnie kwalifikowanymi kontrahentami Eurosystemu.

² Termin zapadalności został skrócony z dwóch tygodni do jednego w marcu 2004 r.

Dłuższe operacje refinansujące

Oprócz podstawowych, Eurosystem realizuje także dłuższe operacje refinansujące z trzymiesięcznym terminem zapadalności.

Ich celem jest zapewnienie systemowi bankowemu płynności w dłuższym okresie. Dzięki temu nie trzeba przedłużać z tygodnia na tydzień całego zapasu płynności dostępnego na rynku pieniężnym. Dłuższe operacje refinansujące, podobnie jak operacje podstawowe, przeprowadza się w trybie przetargów standardowych w sposób zdecentralizowany; mogą w nich uczestniczyć wszyscy kontrahenci spełniający ogólne kryteria kwalifikujące.

Operacje dostrajające

Eurosystem może także przeprowadzać doraźne operacje otwartego rynku, tak zwane operacje dostrajające. Mogą one mieć na celu zasilenie w płynność lub wchłonięcie płynności z rynku. Ich celem jest zarządzanie płynnością i sterowanie stopami procentowymi na rynku pieniężnym, w szczególności w celu złagodzenia wpływu, jaki na stopy procentowe wywierają niespodziewane wahania płynności na rynku. Z uwagi na przeznaczenie operacje dostrajające przeprowadza się zwykle w trybie przetargów szybkich. W takich przetargach czas od ogłoszenia do powiadomienia o wynikach przetargu wynosi godzinę. Ze względów technicznych w operacjach dostrajających może brać udział ograniczona liczba kontrahentów. Operacje dostrajające prowadzi się także w trybie procedur dwustronnych, w których Eurosystem zawiera transakcje z jednym lub kilkoma kontrahentami bez przetargu. Operacje dostrajające są zazwyczaj przeprowadzane w sposób zdecentralizowany przez krajowe banki centralne, ale Rada Prezesów EBC może w wyjątkowych okolicznościach zdecydować o ich realizacji w trybie dwustronnym przez EBC.

Operacje strukturalne

Ramy operacyjne Eurosystemu przewidują także możliwość prowadzenia operacji strukturalnych. Ich celem jest korekta strukturalnej pozycji płynnościowej Eurosystemu względem systemu bankowego (czyli poziomu płynności dostępnej na rynku w dłuższym okresie). Operacje strukturalne realizuje się w formie transakcji odwracalnych, operacji bezwarunkowych lub emisji dłużnych papierów wartościowych. Dotychczas Eurosystem nigdy nie był zmuszony do przeprowadzenia operacji w celu skorygowania strukturalnej pozycji płynnościowej systemu bankowego.

Operacje banku centralnego na koniec dnia

Kredyt w banku centralnym na koniec dnia stanowi pożyczkę jednodniową (*overnight*) udzieloną przez bank centralny za zabezpieczeniem po z góry określonej stopie. Oprocentowanie tych kredytów jest zwykle znacznie wyższe niż analogiczne stopy rynkowe. W rezultacie instytucje kredytowe zaciągają kredyt w banku centralnym na koniec dnia jedynie w ostateczności. Ponieważ jedynym czynnikiem ograniczającym dostępność kredytu w banku centralnym na koniec dnia jest wysokość zabezpieczenia, oprocentowanie tego kredytu wyznacza zwykle górny pułap stopy overnight na rynku pieniężnym. Natomiast depozyt w banku centralnym na koniec dnia jest formą lokowania środków przez banki po określonej stopie. Oprocentowanie tych depozytów jest zwykle znacznie niższe niż analogiczne stopy rynkowe. Dlatego kontrahenci lokują środki w depozyty

Ramka 12 Operacje otwartego rynku oraz operacje banku centralnego na koniec dnia (cd.)

overnight w Eurosystemie tylko wtedy, gdy nie mogą ich wykorzystać w żaden inny sposób. Oprocentowanie depozytu w banku centralnym na koniec dnia wyznacza dolny poziom stopy procentowej na rynku overnight. Wysokość oprocentowania operacji banku centralnego na koniec dnia ma zniechęcać banki do korzystania z nich. Dlatego średnie dzienne wykorzystanie tych instrumentów jest zwykle niskie i przeważnie nie przekracza jednego miliarda euro. Widać stąd, że operacje te służą do dostarczania i wchłaniania płynności jedynie w wyjątkowych okolicznościach.

niach. Zasada bezpieczeństwa ma ograniczyć do minimum ryzyko finansowe i operacyjne, na jakie narażony jest Eurosystem. W szczególności wymaga się zabezpieczenia wszystkich pożyczek udzielanych instytucjom kredytowym zgodnie z art. 18 statutu ESBC. Gospodarność oznacza utrzymanie na niskim poziomie kosztów ponoszonych zarówno przez Eurosystem, tak i jego kontrahentów.

Najważniejszą grupą operacji polityki pieniężnej są **operacje otwartego rynku** (zob. ramka 12). Są one realizowane przez krajowe banki centralne z inicjatywy EBC, zwykle na rynku pieniężnym, czyli tym, na którym okres zapadalności większości transakcji nie przekracza jednego roku. Operacje otwartego rynku odgrywają ważną rolę w sterowaniu stopami procentowymi, sygnalizowaniu nastawienia w polityce pieniężnej oraz zarządzaniu płynnością na rynku pieniężnym.

Z operacji banku centralnego na koniec dnia – czyli kredytu i depozytu w banku centralnym na koniec dnia – (zob. ramka 12) kontrahenci Eurosystemu mogą korzystać według własnego uznania. Ustalając oprocentowanie tych instrumentów, EBC wyznacza przedział wahań stóp *overnight* rynku pieniężnego.

Uzupełnieniem ram operacyjnych jest system **rezerw obowiązkowych** utrzymywanych przez instytucje kredytowe w krajowych bankach centralnych (zob. ramka 13). Podstawowym celem systemu rezerw obowiązkowych jest stabilizacja stóp rynku pieniężnego i zwiększenie strukturalnego niedoboru płynności w systemie bankowym, prowadzącego do wzrostu zapotrzebowania na refinansowanie przez bank centralny.

Ramka 13 Rezerwy obowiązkowe

EBC wymaga, by instytucje kredytowe utrzymywały depozyty na rachunkach w krajowych bankach centralnych. Są to tak zwane rezerwy obowiązkowe. Wysokość rezerw obowiązkowych dla poszczególnych instytucji ustala się jako iloczyn podstawy naliczania rezerw i stopy rezerw obowiązkowych.

Podstawę naliczania rezerwy danej instytucji określa się przez odniesienie do krótkoterminowych zobowiązań wykazanych w bilansie. Do podstawy naliczania rezerw nie wchodzi zobowiązania wobec innych instytucji kredytowych znajdujących się w wykazie instytucji podlegających systemowi rezerw obowiązkowych Eurosystemu oraz zobowiązania wobec EBC i krajowych banków centralnych.

Ramka 13 Rezerwy obowiązkowe (cd.)

Pierwszą funkcją systemu rezerw obowiązkowych jest stabilizacja stóp procentowych rynku pieniężnego. Służy temu zasada uśredniania, polegająca na tym, że poziom rezerwy obowiązkowej weryfikuje się na podstawie średnich z dziennych sald rachunku rezerwy za okres utrzymywania rezerwy obowiązkowej wynoszący około miesiąca. Dzięki temu instytucje kredytowe mogą wyrównywać codzienne wahania płynności (np. wynikające z nierównego zapotrzebowania na banknoty), gdyż przejściowe niedobory lub nadmiary środków rezerwowych znoszą się z przeciwnym stanem zarejestrowanym w tym samym okresie utrzymywania rezerwy.

Zasada uśredniania oznacza także, że instytucje kredytowe mogą odnosić zyski z udzielania pożyczek na rynku i wykazywać niedobór rezerwy obowiązkowej, kiedy najkrótsze stopy rynku pieniężnego są wyższe niż spodziewane w pozostałej części okresu utrzymywania rezerwy. W sytuacji odwrotnej instytucje mogą pożyczać środki na rynku i wykazywać nadwyżkę rezerwy. Mechanizm ten pozwala ustabilizować stopy procentowe overnight w okresie utrzymywania rezerw, dzięki czemu bank centralny nie musi często interweniować na rynku pieniężnym.

Drugą ważną funkcją systemu rezerw obowiązkowych jest zwiększenie strukturalnego niedoboru płynności w systemie bankowym. Wymóg utrzymywania przez instytucje kredytowe rezerw obowiązkowych w krajowych bankach centralnych przyczynia się do zwiększenia zapotrzebowania na refinansowanie z banku centralnego, a to z kolei ułatwia Europejskiemu Bankowi Centralnemu wpływanie na stopy rynku pieniężnego za pośrednictwem regularnych operacji zasilania w płynność.

System rezerw obowiązkowych zaprojektowano w taki sposób, aby nie stanowił obciążenia dla systemu bankowego strefy euro, a jednocześnie nie utrudniał efektywnej alokacji zasobów. W związku z tym rezerwy obowiązkowe instytucji kredytowych są oprocentowane na poziomie bardzo zbliżonym do krótkoterminowych stóp rynku pieniężnego. Stopa oprocentowania rezerwy obowiązkowej równa jest średniej arytmetycznej krańcowej stopy podstawowych operacji refinansujących w danym okresie rezerwowym (ważonej zgodnie z liczbą dni kalendarzowych).

3.2 OPERACJE ZAGRANICZNE

Zgodnie z art. 23 statutu ESBC, Europejski Bank Centralny i krajowe banki centralne mogą podejmować następujące działania w ramach operacji zagranicznych:

- utrzymywać relacje z bankami centralnymi i instytucjami finansowymi innych krajów oraz, w miarę potrzeby, z organizacjami międzynarodowymi;
- nabywać i sprzedawać w transakcjach typu *spot* i *forward* aktywa walutowe i metale szlachetne;

- zarządzać posiadanymi aktywami zagranicznymi;
- przeprowadzać wszystkie rodzaje operacji bankowych z państwami trzecimi i organizacjami międzynarodowymi, w tym operacje udzielania i zaciągania pożyczek.

3.2.1 Operacje walutowe

Najważniejszym rodzajem operacji walutowych Eurosystemu są interwencje na rynkach walutowych. Są one realizowane wyłącznie przy pomocy rezerw walutowych utrzymywanych przez EBC. Mogą być prowadzone w walucie kraju spoza Unii Europejskiej, np. w dolarach amerykańskich lub jenach japońskich, w ramach polityki kursowej strefy euro. Mogą też odbywać się w ramach wewnątrzspółnotowego mechanizmu kursowego (ERM II).

Zgodnie z art. 105 ust. 2 Traktatu WE oraz art. 3 Statutu ESBC, operacje walutowe Eurosystemu muszą być „zgodne z artykułem 111 [...] Traktatu”, który określa ramy instytucjonalne polityki kursowej strefy euro.

Ramy instytucjonalne polityki kursowej strefy euro

Zgodnie z art. 105 ust. 2 Traktatu WE oraz art. 3 Statutu ESBC, operacje walutowe Eurosystemu muszą być „zgodne z artykułem 111 [...] Traktatu”.

- Zgodnie z art. 111 ust. 1 Rada UE, stanowiąc jednomyślnie, może zawrzeć umowy formalne dotyczące systemu kursów wymiany euro w stosunku do walut pozaunijnych.
- Zgodnie z art. 111 ust. 2, w przypadku braku takiego systemu kursów walutowych Rada UE, stanowiąc większością kwalifikowaną, może określić ogólne kierunki polityki kursów walutowych.

Jednak oba te rozwiązania instytucjonalne muszą być podporządkowane podstawowemu celowi, jakim jest utrzymanie stabilności cen, a ich zastosowanie odbywa się na podstawie zalecenia EBC lub Komisji Europejskiej po konsultacji z EBC. W odniesieniu do formalnego systemu kursów walutowych dla euro, Rada UE musi uwzględnić opinię EBC „w celu doprowadzenia do konsensusu zgodnego z celem stabilności cen” (art. 111 ust. 1 Traktatu).

Jak dotąd nie zastosowano żadnej z tych procedur. Na posiedzeniu w Luksemburgu 13 grudnia 1997 r. Rada Europejska podkreśliła, że kurs wymiany euro należy traktować nie tyle jako cel sam w sobie, ile wynik sytuacji gospodarczej i polityki w tym obszarze. W tym duchu Rada stwierdziła też, że ogólne wytyczne dla polityki kursowej strefy euro należy formułować jedynie w wyjątkowych okolicznościach, na przykład w razie wyraźnej rozbieżności. Wytyczne takie powinny zawsze respektować niezależność ESBC i jego podstawowy cel, jakim jest utrzymanie stabilności cen.

Interwencje w walutach pozaunijnych

Z powodu braku rozwiązań instytucjonalnych i celu kursowego EBC, podczas pierwszych pięciu lat funkcjonowania UGW interwencje na rynku walutowym w odniesieniu do walut spoza Unii nastąpiły jedynie dwukrotnie, na jesieni 2000 r. Od końca 1998 r. kurs euro stale spadał, przez co stawał się coraz bardziej niezgodny ze stanem gospodarki strefy euro. Utrzymanie się tej sytuacji mogłoby wywrzeć niekorzystny wpływ na gospodarkę światową i na stabilność cen w strefie euro. W związku z tym 22 września 2000 r. EBC oraz władze monetarne USA, Japonii, Wielkiej Brytanii i Kanady podjęły wspólną interwencję na rynku walutowym; EBC interweniował ponownie na początku listopada 2000 r.

Mechanizm kursowy ERM II

Nowy mechanizm kursowy – ERM II – zaczął obowiązywać na początku trzeciego etapu UGW. Zastąpił Europejski System Walutowy, który po odegraniu istotnej roli w tworzeniu UGW (zob. punkt 1.1.2) wymagał dostosowania do nowych warunków gospodarczych, jakie UGW stworzyła.

Podobnie jak wcześniejszy system, ERM II stanowi międzyrządowe porozumienie oparte na dwóch aktach prawnych:

- Uchwale Rady Europejskiej podjętej 16 czerwca 1997 r. w Amsterdamie w sprawie ustanowienia mechanizmu kursów walutowych w ramach trzeciego etapu unii gospodarczej i walutowej³;
- Porozumieniu z dnia 1 września 1998 r. pomiędzy Europejskim Bankiem Centralnym a krajowymi bankami centralnymi Państw Członkowskich spoza strefy euro określającym procedury operacyjne dla mechanizmu kursów walutowych w trzecim etapie Unii Gospodarczej i Walutowej⁴, znowelizowanym na mocy porozumienia z dnia 14 września 2000 r.⁵

Celem mechanizmu ERM II jest powiązanie walut państw członkowskich spoza strefy euro ze wspólną walutą. Powiązanie to ma formę uzgodnionych dwustronnie stałych, ale dostosowywalnych kursów centralnych wobec euro i standardowego pasma wahań $\pm 15\%$. Pasma wahań może zostać zawężone za obustronnym porozumieniem pod warunkiem stwierdzenia postępów w procesie konwergencji.

W przypadku państw członkowskich spoza strefy euro uczestnictwo w mechanizmie ERM II jest dobrowolne. Jednak przywołana powyżej uchwała Rady Europejskiej stanowi, że od państw członkowskich objętych derogacją można oczekiwać przystąpienia do ERM II. Art. 124 Traktatu WE nakłada na państwa członkowskie spoza strefy euro wymóg „*traktowania swojej polityki kursowej jako*

³ Dz.U. C 236, 2.08.1997, str. 5.

⁴ Dz.U. C 345, 13.11.1998, str. 6.

⁵ Dz.U. C 362, 16.12.2000, str. 11.

przedmiotu wspólnego zainteresowania” oraz uwzględnienia „doświadczenia zdobyte dzięki współpracy w ramach europejskiego systemu walutowego”. Zgodnie z art. 121, udział w mechanizmie ERM przez co najmniej dwa lata bez istotnych zakłóceń jest jednym z kryteriów oceny, czy dane państwo członkowskie spełnia warunki przyjęcia wspólnej waluty. Można zatem stwierdzić, że ERM II sprzyja konwergencji i wspiera dążenia państw członkowskich spoza strefy euro do wprowadzenia wspólnej waluty. Chroni także państwa członkowskie strefy euro i spoza niej przed niepożądaną presją ze strony rynków walutowych.

Decyzje dotyczące kursu centralnego i pasma wahań są podejmowane w drodze porozumienia pomiędzy ministrami finansów państw członkowskich ze strefy euro, Europejskim Bankiem Centralnym oraz ministrami finansów i prezesami banków centralnych państw członkowskich UE spoza strefy euro uczestniczących w mechanizmie ERM II. Procedura zakłada przeprowadzenie wielostronnej debaty, zwykle w trakcie posiedzenia, z udziałem Komisji oraz Komitetu Ekonomiczno-Finansowego (zob. punkt 4.3.4).

Interwencje w ramach ERM II

Jeżeli kurs waluty zbliża się do granicy pasma wahań, interwencja banku centralnego jest zasadniczo automatyczna i nieograniczona. Jednak ani spoczywający na EBC obowiązek podejmowania interwencji, ani zobowiązanie do finansowania nie mogą naruszać głównego celu, jakim jest zachowanie stabilności cen. Zgodnie z przywołaną wcześniej uchwałą i porozumieniem, EBC i banki centralne państw spoza strefy euro uczestniczących w ERM II powinny zawiesić działania interwencyjne i ich finansowanie, gdyby okazały się sprzeczne z tym podstawowym celem. Z tego samego względu wszystkie strony porozumienia mają prawo inicjowania poufnej procedury mającej na celu rewizję kursów centralnych.

Korona duńska należy do ERM II od początku, z pasmem wahań wynoszącym $\pm 2,25\%$ wokół centralnego parytetu. Drachma grecka należała do ERM II przed przystąpieniem Grecji do strefy euro w 2001 r. (zob. punkt 1.1.4).

Od momentu rozszerzenia UE w dniu 1 maja 2004 r. liczba uczestników mechanizmu kursowego wzrosła do siedmiu. Estonia, Litwa i Słowenia przystąpiły do mechanizmu 28 czerwca 2004 r., a Cypr, Łotwa i Malta – 2 maja 2005 r., ze standardowym pasmem wahań wobec euro $\pm 15\%$. Pozostałe kraje, które weszły do UE w maju 2004 r., również wcześniej czy później przystąpią do ERM II.

Interwencje w euro jak dotąd były dość rzadkie. Operacje interwencyjne przeprowadzane są przez banki centralne uczestniczących państw członkowskich w sytuacji, gdy jest to konieczne dla zachowania stabilności systemu.

3.2.2 Zarządzanie rezerwami walutowymi

Utrzymywanie i zarządzanie rezerwami walutowymi dotyczy zarówno EBC, jak i krajowych banków centralnych. EBC zarządza rezerwami walutowymi przekazanymi mu na cele określone w Statucie ESBC, natomiast krajowe banki centralne – rezerwami, które same utrzymują.

Wielkość i struktura rezerw walutowych EBC

Głównym celem utrzymywania i zarządzania rezerwami walutowymi przez EBC jest zgromadzenie środków do przeprowadzenia ewentualnej interwencji walutowej.

Wielkość rezerw walutowych EBC

Zgodnie z art. 30 ust. 1 Statutu ESBC, początkowa kwota rezerw walutowych przekazanych EBC przez krajowe banki centralne wynosi do 50 mld euro⁶. W styczniu 1999 r., na początku trzeciego etapu UGW, krajowe banki centralne strefy euro przekazały do EBC rezerwowe aktywa walutowe o wartości 39,46 mld euro (górną limit określony w Statucie ESBC pomniejszony o udziały w kapitale EBC należące do krajowych banków centralnych państw, które nie należały do strefy euro od samego początku). Po wstąpieniu Grecji do strefy euro 1 stycznia 2001 r., bank narodowy Grecji przekazał dodatkowe rezerwy o wartości 1,28 mld euro. Całkowita kwota rezerwowych aktywów walutowych przekazanych EBC przez krajowe banki centralne (proporcjonalnie do ich udziału w kapitale), w zamian za które banki te otrzymały oprocentowane należności denominowane w euro, stanowiła równowartość 40,74 mld euro. Złoto stanowiło 15% przekazanych rezerw, a 85% dolary amerykańskie i jeny japońskie.

Od tej pory poziom rezerw walutowych EBC podlega znacznym wahaniom wskutek zawieranych transakcji i zmian kursów. Wartość rezerw na koniec 2005 r. wyniosła 41,5 mld euro. W ujęciu ilościowym poziom rezerw (zarówno walut, jak i złota) obniżył się wskutek sprzedaży interwencyjnej podjętej przez EBC na jesieni 2000 r. (zob. punkt 3.2.1) oraz sprzedaży części rezerw złota w latach 2005–2006⁷ zgodnie z Umową banków centralnych w sprawie złota (zob. ramka 14). Ten ilościowy spadek został jednak w pełni skompensowany przez wzrost wartości rynkowej zasobów złota EBC.

Zgodnie z art. 30 ust. 4 Statutu ESBC, Europejski Bank Centralny może wezwać krajowe banki centralne do przekazania dalszych rezerw walutowych w kwocie przewyższającej początkowy limit. Wezwania takie odbywają się na mocy wtórnego prawa wspólnotowego: Rada UE na podstawie rekomendacji EBC przyjęła rozporządzenie⁸ zezwalające EBC na przedstawianie dalszych wezwań do kwoty 50 mld euro. Wezwania takie EBC może przedstawiać wyłącznie w celu uzupełniania uszczuplonych rezerw, nie zaś zwiększania ich ogólnego poziomu. W razie konieczności przekazanie dodatkowych rezerw walutowych na rzecz EBC może także nastąpić na podstawie innych wtórnych aktów prawnych Wspólnoty.

⁶ Po przystąpieniu do UE kolejnych państw początkowa kwota zostanie automatycznie podwyższona zgodnie z udziałem krajowych banków centralnych tych państw w subskrybowanym kapitale EBC (art. 49 ust. 3 Statutu). Po przystąpieniu do Unii dziesięciu państw z Europy Środkowo-Wschodniej i basenu Morza Śródziemnego w dniu 1 maja 2004 r., limit kwoty rezerw wzrósł do około 55,6 mld euro. Automatyczne podwyższenie oznacza, że krajowe banki centralne przyszłych państw członkowskich będą mogły przekazać rezerwy walutowe, a EBC nie będzie zobowiązany do ich zwrotu do krajowych banków centralnych państw należących już do strefy euro.

⁷ Zob. komunikaty prasowe EBC z 31 marca 2005 r. i 31 marca 2006 r.

⁸ Rozporządzenie Rady (WE) nr 1010/2000 dotyczące dalszych wezwań Europejskiego Banku Centralnego do wpłaty rezerwowych aktywów walutowych (Dz.U. C 115, 16.05.00, str. 2).

W skład rezerw walutowych EBC wchodzi również specjalne prawa ciągnięcia (tzw. SDR-y), nabyte nieobowiązkowo od innych posiadaczy tych instrumentów zgodnie z umową ramową z MFW (zob. punkt 5.3.1).

Zarządzanie rezerwami walutowymi EBC

Rezerwami walutowymi EBC należy zarządzać w taki sposób, aby w dowolnym momencie Europejski Bank Centralny dysponował płynnymi zasobami w kwocie umożliwiającej przeprowadzenie interwencji walutowej. Zatem podstawowymi kryteriami przy inwestowaniu rezerw walutowych są płynność i bezpieczeństwo. Z zastrzeżeniem tych warunków zarządzanie rezerwami walutowymi EBC odbywa się w sposób umożliwiający maksymalizację ich wartości.

Te ogólne zasady zarządzania portfelem zostały uszczegółowione w wytycznych inwestycyjnych opracowanych przez EBC. Zawierają one konkretne postanowienia w sprawie przekroju walutowego rezerw, relacji pomiędzy ryzykiem stopy procentowej a rentownością oraz wymogów w zakresie płynności i ryzyka kredytowego.

Rada Prezesów określiła przekrój walutowy rezerw EBC na podstawie przewidywanych potrzeb operacyjnych dotyczących interwencji na rynku walutowym, z uwzględnieniem kwestii optymalizacji ryzyka. Na początku 1999 r. stosunek aktywów w dolarach amerykańskich do aktywów w jenach wynosił 90/10. Na koniec 2005 r. w następstwie wahań kursów i pewnych operacji korygujących, stosunek ten wynosił 85/15.

Podczas gdy niektóre funkcje – na przykład zarządzanie ryzykiem i rachunkowość – realizowane są w scentralizowany sposób przez EBC, większość czynności transakcyjnych i funkcji zaplecza realizowana jest w sposób zdecentralizowany przez banki centralne Eurosystemu na zlecenie EBC⁹. Przy realizacji tych czynności krajowe banki centralne występują w imieniu EBC na podstawie jawnego stosunku przedstawicielstwa. Chodzi o to, by kontrahenci EBC na międzynarodowych rynkach finansowych odróżniali operacje realizowane przez krajowe banki centralne w imieniu EBC od operacji związanych z zarządzaniem ich własnymi rezerwami. EBC otrzymuje w trybie online informacje o transakcjach zawieranych w jego imieniu przez krajowe banki centralne za pośrednictwem systemu zarządzania portfelem działającego we własnej bezpiecznej sieci telekomunikacyjnej ESBC.

Wyznaczana przez Radę Prezesów dla poszczególnych walut strategiczna wartość referencyjna dla inwestycji odzwierciedla długofalowe uwarunkowania polityki pieniężnej oraz preferencje EBC w zakresie ryzyka i rentowności. Taktyczna wartość referencyjna ustalana przez Komitet ds. Inwestycji i zatwierdzana przez Zarząd mieści się w określonym z góry przedziale wokół wartości strategicznej i odzwierciedla krótko- i średniookresowe preferencje EBC w zakresie ryzyka i ren-

⁹ Począwszy od 2006 r. banki centralne strefy euro mają możliwość rezygnacji ze świadczenia usług zarządzania rezerwami walutowymi na rzecz EBC. Te banki centralne, które się tych usług podejmują (obecnie wszystkie 12 banków centralnych krajów strefy euro) mogą przyjąć zlecenie na zarządzanie bądź portfelem dolarowym, bądź jenowym. Niemiecki Deutsche Bundesbank i francuski Banque de France są uprawnione do zarządzania obydwojoma portfelami. Zob. EBC (2006): *Portfolio management at the ECB*, str. 23.

towności w kontekście aktualnej sytuacji rynkowej. Zlecenia na zarządzanie rezerwami walutowymi udzielane przez EBC krajowym bankom centralnym zakładają osiągnięcie wyników lepszych niż taktyczna wartość referencyjna.

Kontrahentów i pośredników biorących udział w operacjach z wykorzystaniem rezerwowych aktywów walutowych wybiera EBC na podstawie rekomendacji krajowych banków centralnych. Wyboru dokonuje zgodnie z ujednoliconą metodą według dwóch zestawów kryteriów:

- oceny zdolności kredytowej kontrahentów;
- kryterium efektywności, w szczególności zakresu prowadzonych badań ekonomicznych, konkurencyjności cenowej oraz zdolności kontrahenta do prowadzenia transakcji wysokokwotowych w każdych warunkach rynkowych.

Transakcje zawierane z kontrahentami EBC są udokumentowane w ramach standardowych umów stosowanych na rynku. Ponadto EBC opracował własną ramową umowę kompensacyjną, która została przyjęta przez jego kontrahentów.

EBC zmienia od czasu do czasu wykaz instrumentów dopuszczonych do stosowania w zarządzaniu rezerwami walutowymi, tzw. aktywów kwalifikowanych. Dobór aktywów kwalifikowanych ma umożliwić obsługę coraz bardziej złożonych transakcji, a jednocześnie spełniać ściśle wymogi dotyczące bezpieczeństwa i płynności.

Zasoby złota EBC

Zgodnie z postanowieniami Umowy banków centralnych w sprawie złota (zob. ramka 14) EBC nie zarządza swoimi zasobami złota w sposób czynny.

Rezerwy walutowe krajowych banków centralnych

Rezerwami walutowymi, które nie zostały przekazane Europejskiemu Bankowi Centralnemu, zarządzają krajowe banki centralne. Wartość tych rezerw (po odjęciu skutków zmian kursów walutowych) w latach 1999–2005 systematycznie spadała, i na koniec 2005 r. wynosiła około 279 mld euro, z czego 111 mld euro przypadało na aktywa dewizowe, a 168 mld na złoto, SDR-y i pozycje rezerwowe MFW.

Ponieważ interwencje na rynkach walutowych prowadzi się przy pomocy rezerw utrzymywanych przez EBC, rezerwy w posiadaniu krajowych banków centralnych nie służą do prowadzenia polityki kursowej. Jednak – jak wyjaśniono wcześniej – EBC może wezwać banki krajowe do ich przekazania.

Art. 31 Statutu ESBC stanowi, że prowadzone przez krajowe banki centralne operacje związane z ich rezerwami walutowymi podlegają uprzedniemu zatwierdzeniu przez EBC. Ma to zapewnić zgodność ze wspólną polityką pieniężną i kursową EBC. Wymóg ten dotyczy transakcji, które mogą wpłynąć na kursy walutowe lub poziom płynności na rynku wewnętrznym oraz przekraczają limity określone w wytycznych EBC. Inwestycje krajowych banków centralnych na zagranicznych rynkach finansowych nie wymagają uprzedniego zatwierdzenia, gdyż nie wpływają na wspólną politykę pieniężną i kursową EBC. Zatwierdzenia nie wymagają też transakcje prowadzone przez kra-

Ramka 14 Wspólne oświadczenie w sprawie złota (8 marca 2004 r.)

Europejski Bank Centralny
Banca d'Italia
Banco de España
Banco de Portugal
Bank of Greece
Banque centrale du Luxembourg
Banque de France
Nationale Bank van België/Banque Nationale de Belgique
Central Bank & Financial Services Authority of Ireland
De Nederlandsche Bank
Deutsche Bundesbank
Oesterreichische Nationalbank
Suomen Pankki – Finlands Bank
Schweizerische Nationalbank
Sveriges Riksbank

Mając na celu wyjaśnienie swoich zamiarów dotyczących zasobów złota, instytucje-sygnatariusze składają następujące oświadczenie:

1. Złoto pozostaje ważnym składnikiem globalnych rezerw pieniężnych.
2. Sprzedaż złota, o której postanowiły lub postanowią instytucje-sygnatariusze, będzie się odbywać w ramach skoordynowanego programu sprzedaży przez okres pięciu lat poczynając od 27 września 2004 r., bezpośrednio po zakończeniu poprzedniej umowy. Roczna wielkość sprzedaży nie przekroczy 500 ton, a całkowita wielkość sprzedaży w ciągu pięciu lat nie przekroczy 2 500 ton.
3. Sygnatariusze niniejszej umowy uzgodnili, że w przedmiotowym okresie całkowita wartość udzielonych pożyczek w złocie i całkowita wartość wykorzystanych kontraktów terminowych i opcyjnych na złoto nie przekroczy wartości obowiązującej na dzień podpisania poprzedniej umowy.

Niniejsza umowa zostanie odnowiona po upływie pięciu lat.

Źródło: komunikat prasowy EBC z 8 marca 2004 r.

jowe banki centralne – w imieniu własnym lub rządu danego państwa – w ramach zobowiązań wobec organizacji międzynarodowych, np. Banku Rozrachunków Międzynarodowych czy Międzynarodowego Funduszu Walutowego. Przez analogię do wymogów obowiązujących krajowe banki centralne strefy euro i zgodnie z art. 31 ust. 1 Statutu, również transakcje zawierane przez państwa członkowskie UE przy użyciu walutowych środków obrotowych są nadzorowane przez EBC¹⁰.

¹⁰ Wytuczne EBC/2003/12 z dnia 23 października 2003 r. dotyczące transakcji dokonywanych przez uczestniczące państwa członkowskie przy użyciu ich walutowych kapitałów obrotowych, wydane zgodnie z art. 31 ust. 3 Statutu Europejskiego Systemu Banków Centralnych i Europejskiego Banku Centralnego (Dz.U. L 283, 31.10.2003, str. 81).

3.3 SYSTEMY PŁATNOŚCI I ROZRACHUNKU

Zadaniem Eurosystemu jest „*popieranie sprawnego funkcjonowania systemów płatniczych*”. Zgodnie z art. 22 Statutu, EBC oraz krajowe banki centralne mogą zapewniać rozwiązania umożliwiające funkcjonowanie skutecznych i niezawodnych systemów rozliczeń i płatności wewnątrz Wspólnoty oraz z innymi krajami. W tym samym celu EBC może także wydawać rozporządzenia¹¹.

Istnienie efektywnych i solidnych systemów płatności oraz systemów rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych jest niezbędnym warunkiem sprawnego prowadzenia polityki pieniężnej. Za pośrednictwem systemów płatności Eurosystem rozlicza prowadzone przez siebie operacje polityki pieniężnej i operacje związane z kredytem technicznym. Operacje te muszą być zabezpieczone, a zdolność kontrahentów Eurosystemu do złożenia zabezpieczenia zależy od solidnej i efektywnej infrastruktury systemów rozliczania i rozrachunku papierów wartościowych. Sprawne funkcjonowanie zarówno systemów płatności, jak i systemów rozrachunku papierów wartościowych ma także istotne znaczenie dla funkcjonowania rynku pieniężnego strefy euro oraz – bardziej ogólnie – krajowych i międzynarodowych rynków finansowych (np. walutowego, papierów wartościowych czy derywatów).

Z obiema kategoriami systemów łączą się dwa rodzaje ryzyka finansowego:

- ryzyko, że jedna ze stron nie będzie w stanie wywiązać się ze swoich zobowiązań w terminie ich zapadalności lub w innym momencie w przyszłości (ryzyko kredytowe);
- ryzyko, że jedna ze stron nie będzie mieć wystarczających środków lub papierów wartościowych, by wywiązać się ze swoich zobowiązań we właściwym czasie, chociaż może być w stanie wypełnić je w późniejszym terminie (ryzyko płynności).

Oba rodzaje ryzyka finansowego mogą doprowadzić do sytuacji, w której niedotrzymanie zobowiązań przez jednego z uczestników międzybankowego systemu transferu środków lub systemu rozliczania i rozrachunku papierów wartościowych wywoła efekt domina, uniemożliwiając również innym uczestnikom wywiązać się ze zobowiązań w terminie. Taki scenariusz pociągnąłby za sobą powszechne zakłócenia w funkcjonowaniu rynków finansowych, prowadząc do wystąpienia ryzyka systemowego nawet dla całej gospodarki.

W przypadku systemów rozliczania i rozrachunku papierów wartościowych istnieje także ryzyko utraty lub niedostępności zdeponowanych papierów wartościowych w wyniku niewypłacalności lub zaniedbania banku-depozytariusza bądź innych okoliczności dotyczących tego banku (ryzyko depozytariusza). To również może wpłynąć na zdolność uczestnika do przedstawienia papierów wartościowych we właściwym momencie.

¹¹ Dotychczas EBC nie musiał korzystać z uprawnień regulacyjnych jakie nadaje mu art. 22 Statutu ESBC. Szczegółowe omówienia zakresu uprawnień regulacyjnych EBC wynikających z art. 22 Statutu można znaleźć w artykule pt. *The role of the Eurosystem in payment and clearing systems* w Biuletynie Miesięcznym EBC z kwietnia 2002 r.

Systemy płatności oraz rozliczania i rozrachunku papierów wartościowych powinny być nie tylko bezpieczne, ale także sprawne i proste w działaniu, zarówno z punktu widzenia samych uczestników, jak i całej gospodarki. Jednak zawsze należy znaleźć kompromis między obniżeniem kosztów a spełnieniem innych celów, na przykład zapewnieniem bezpieczeństwa. Potrzebne są zatem minimalne standardy i zalecenia dotyczące bezpieczeństwa i sprawności działania, które ułatwią uczestnikom systemów płatności oraz rozliczania i rozrachunku papierów wartościowych podejmowanie decyzji, co z kolei korzystnie wpłynie na konkurencję między obiema kategoriami systemów i pozwoli uniknąć arbitrażu regulacyjnego.

Dlatego właśnie, zgodnie z mandatem nadanym Eurosystemowi przez Traktat WE oraz Statut ESBC, cele polityczne Eurosystemu ukierunkowane są na zapewnienie bezpieczeństwa i sprawności systemów. W tym celu Eurosystem:

- zapewnia rozwiązania w zakresie płatności oraz rozrachunku papierów wartościowych;
- nadzoruje systemy z punktu widzenia ich sprawności i bezpieczeństwa.

3.3.1 Rozwiązania w zakresie systemów płatności i rozrachunku papierów wartościowych

Zgodnie ze swoim statutowym zadaniem popierania sprawnego funkcjonowania systemów płatniczych, Eurosystem zapewnia szereg rozwiązań potrzebnych do obsługi płatności oraz rozrachunku papierów wartościowych, z których najważniejszym jest system TARGET.

System TARGET

Eurosystem stworzył TARGET (ang. *Trans-European Automated Real-time Gross Settlement Express Transfer* – transeuropejski zautomatyzowany błyskawiczny system rozrachunku brutto w czasie rzeczywistym) do obsługi wysokowartościowych płatności w euro w całej strefie euro. System TARGET zapewnia równe warunki wszystkim uczestnikom rynku, a także umożliwia terminową i bezpieczną realizację związanych z polityką pieniężną transakcji między krajowymi bankami centralnymi Eurosystemu i instytucjami kredytowymi. Jest to jedyny system obsługujący transgraniczne płatności w euro, do którego wszyscy uczestnicy operacji w sferze polityki pieniężnej mają bezpośredni dostęp. Umożliwia zatem funkcjonowanie rynku pieniężnego strefy euro jako wspólnego rynku oraz realizację wspólnej polityki pieniężnej.

Obecny system

Uruchomiony 4 stycznia 1999 r. TARGET jest systemem zdecentralizowanym. Obejmuje i łączy ze sobą szesnaście krajowych systemów RTGS oraz mechanizm płatności EBC. Oprócz dwunastu państw strefy euro do systemu TARGET należą systemy RTGS Danii, Szwecji i Wielkiej Brytanii, a od marca 2005 r. również Polski. W 2007 r. do systemu ma się przyłączyć Słowenia.

Wytyczne EBC w sprawie systemu TARGET¹² określają zasady jego działania łącznie z elementami krajowymi. Wyznaczają także szereg minimalnych

wymagań wspólnych (np. kryteria dostępu, jednostkę waluty, zasady dotyczące opłat, godziny działania, a także zasady dotyczące płatności, nieodwracalności, ostateczności i kredytu technicznego), które muszą spełniać wszystkie krajowe systemy RTGS uczestniczące w systemie TARGET. Z krajowymi bankami centralnymi spoza strefy euro uczestniczącymi w systemie TARGET Eurosystem zawarł wielostronną umowę zawierającą te same postanowienia, co powyższe wytyczne.

Korzystanie z systemu TARGET jest obowiązkowe w przypadku płatności bezpośrednio wynikających z następujących rodzajów transakcji lub z nimi związanych:

- i. operacji polityki pieniężnej Eurosystemu;
- ii. rozrachunku operacji walutowych z udziałem Eurosystemu po stronie euro;
- iii. rozrachunku w systemach wysokokwotowych obsługujących transfery w euro.

W przypadku innych rodzajów płatności, takich jak międzybankowe i komercyjne płatności w euro, uczestnicy rynku mogą wybrać między systemem TARGET i innymi systemami płatności.

W 2005 r. TARGET obsługiwał 89% łącznych obrotów płatności wysokokwotowych w euro. Na koniec 2004 r. system miał ponad 10.000 uczestników i docierał w sumie do około 50.000 instytucji¹³.

TARGET2

Obecna struktura systemu TARGET została ustalona w 1994 r. zgodnie z zasadą minimalnej harmonizacji oraz połączenia istniejących infrastruktur. Takie podejście najskuteczniej zagwarantowało, że system będzie mógł działać od samego początku trzeciego etapu UGW. Jednak w świetle rosnącej integracji finansowej strefy euro oraz coraz większej zbieżności wymagań biznesowych uczestników systemu, w październiku 2002 r. rozpoczęto przygotowania do uruchomienia nowego, udoskonalonego systemu (TARGET2). Ma on zacząć działać w 2007 r.

Nowa generacja systemu TARGET będzie: (i) lepiej odpowiadać na potrzeby klientów dzięki daleko idącemu ujednoczeniu poziomu usług, (ii) zapewniać większą efektywność kosztową; (iii) umożliwiać szybką adaptację do przyszłych zmian sytuacji, w tym do dalszego rozszerzenia UE i Eurosystemu. Jednocześnie krajowe banki centralne pozostaną odpowiedzialne za rachunki instytucji kredytowych i stosunki biznesowe z nimi.

Tym bankom centralnym, które zdecydują się przyłączyć i zrezygnować z własnych platform RTGS, TARGET 2 zaoferuje jedną, wspólną platformę. Do nowego systemu wejdą wszystkie banki centralne Eurosystemu. Swój udział potwierdził też duński Danmarks Nationalbank, natomiast szwedzki Sveriges Riksbank oraz Bank of England pozostaną poza nim. Banki central-

¹² Wytyczne EBC/2001/3 z dnia 26 kwietnia 2001 r. w sprawie Transeuropejskiego Zautomatyzowanego Błyskawicznego Systemu Rozrachunku Brutto w Czasie Rzeczywistym (TARGET) (Dz.U. L 140, 24.05.2001, str. 72), znowelizowane na mocy wytycznych EBC/2003/6 z dnia 4 kwietnia 2003 r. (Dz.U. L 113, 7.05.2003, str. 74).

¹³ Zob. EBC (2006): *Raport Roczny 2005*, rozdział 2, część 2.

ne kilku nowych krajów Unii Europejskiej przyłączyć się do TARGET2 dopiero po wprowadzeniu euro.

Agent rozrachunkowy dla systemów prywatnych

Eurosystem pełni też funkcję agenta rozrachunkowego dla systemów płatności, których sam nie obsługuje. Na przykład EBC jest agentem rozrachunkowym systemu EURO1 prowadzonego przez stowarzyszenie Euro Banking Association (EBA), zaś niektóre krajowe banki centralne prowadzą rozrachunek prywatnych detalicznych systemów płatności lub rozrachunku papierów wartościowych. Powierzenie Europejskiemu Bankowi Centralnemu i niektórym krajowym bankom centralnym funkcji agentów rozrachunkowych ma zagwarantować, że rozrachunek obsługiwanych przez nie systemów będzie odbywał się w pieniądzu banku centralnego, tak aby zminimalizować ryzyko niepowodzenia, które mogłoby mieć fatalne konsekwencje dla całego systemu finansowego.

Zintegrowany System Rozrachunku Ciągłego

Zintegrowany System Rozrachunku Ciągłego (ang. *Continuous Linked Settlement* – CLS) działający od 2002 r. służy do rozrachunku transakcji walutowych między należącymi do niego bankami na zasadzie płatność za płatność w księgach rachunkowych CLS Bank z siedzibą w Nowym Jorku. System jest nadzorowany przez amerykański Bank Rezerwy Federalnej. EBC udostępnia rachunek systemowi CLS i pełni funkcję nadzorczą w odniesieniu do euro – drugiej pod względem ważności waluty systemu.

Systemy płatności detalicznych

Udział Eurosystemu w systemach płatności detalicznych jest zróżnicowany. Niektóre krajowe banki centralne strefy euro, na przykład włoski (Banca d'Italia), belgijski (Nationale Bank van België/Banque Nationale de Belgique) i niemiecki (Deutsche Bundesbank) od dawna prowadzą systemy płatności detalicznych. Oferują one neutralne i otwarte sieci, w których mogą uczestniczyć wszystkie banki niezależnie od skali działalności. Stopień zaangażowania Eurosystemu w systemy płatności detalicznych będzie w znacznej mierze zależeć od działań podejmowanych w przyszłości przez sektor bankowy na rzecz stworzenia sprawnej infrastruktury obsługi płatności detalicznych w euro.

System banków centralnych korespondentów

Z braku odpowiednich rozwiązań rynkowych ułatwiających transgraniczne przekazywanie aktywów w strefie Eurosystem stworzył na potrzeby własnych operacji system banków centralnych korespondentów (*Correspondent Central Banking Model* – CCBM). Dzięki temu wszyscy uczestnicy systemu płatności i uczestnicy operacji w zakresie polityki pieniężnej mogą zabezpieczać operacje kredytowe Eurosystemu bez względu na miejsce zlokalizowania zabezpieczenia. W tym celu krajowe banki centralne pełnią wobec siebie nawzajem funkcję powierników. System CCBM jest rozwiązaniem przejściowym do czasu pojawie-

nia się alternatywnych rozwiązań rynkowych; nie został stworzony z zamiarem konkurencji z rynkowymi inicjatywami dotyczącymi transgranicznej obsługi operacji rynkowych.

Centralny depozyt papierów wartościowych

Krajowe banki centralne Eurosystemu zawsze odgrywały czynną rolę w rozrachunku papierów wartościowych. Wprawdzie wiele zadań przejęły obecnie podmioty prywatne, ale niektóre krajowe banki centralne nadal pełnią funkcję centralnego depozytu papierów wartościowych (CDPW) lub prowadzą rejestr papierów wartościowych w odniesieniu do części rządowych i innych papierów wartościowych.

3.3.2 Nadzór nad systemami płatności i rozrachunku papierów wartościowych

Organ pełniący nadzór nad systemami płatności wyznacza standardy bezpieczeństwa i zapewnia ich przestrzeganie. Jego głównym celem, osiąganym przez połączenie tzw. perswazji moralnej i regulacji prawnych, jest ochrona funkcjonowania systemów płatności. Nadzór nad tymi systemami różni się zatem od nadzoru bankowego, który polega na monitorowaniu działalności poszczególnych banków i instytucji finansowych w celu zapewnienia ich stabilności finansowej oraz – czy też przede wszystkim – ochrony depozytariuszy i klientów banków.

Od 1999 r. za nadzór nad systemami płatności odpowiadają wspólnie EBC i krajowe banki centralne strefy euro. EBC nadzoruje systemy płatności wysokokwotowych o zasięgu ogólnoeuropejskim (w tym TARGET), natomiast banki krajowe pełnią nadzór nad właściwymi systemami krajowymi.

Nadzór nad systemami płatności odbywa się zgodnie ze standardami bezpieczeństwa i efektywności określonymi przez EBC dla systemów działających w euro. W lutym 2001 r. EBC przyjął „Podstawowe zasady dla systemowo ważnych systemów płatności” (ang. *Core Principles for Systemically Important Payment Systems*)¹⁴ opracowane w styczniu 2001 r. przez Komitet ds. systemów płatności i systemów rozrachunku grupy G10 (ang. *Committee on Payment and Settlement Systems – CPSS*)¹⁵. Stanowią one obecnie część standardów stosowanych przez EBC i krajowe banki centralne Eurosystemu przy monitorowaniu systemów płatności wysokokwotowych w euro.

Jeżeli chodzi o nadzór nad systemami rozliczania i rozrachunku papierów wartościowych, uprawnienia Eurosystemu nie są tak wyraźnie określone i nie mają charakteru wyłącznego. Tym niemniej od 2001 r. ESBC współpracuje ściśle w tej dziedzinie z Komitetem Europejskich Regulatorów Rynku Papierów Wartościowych (ang. *Committee of European Securities Regulators – CESR*). Grupa

¹⁴ Publikacja CPSS nr 43 pt. *Core Principles for Systemically Important Payment Systems*, wydana przez Bank Rozrachunków Międzynarodowych w styczniu 2001 r.

¹⁵ CPSS jest stałym komitetem utworzonym przez prezesów banków centralnych państw grupy G10, z siedzibą przy Banku Rozrachunków Międzynarodowych (zob. podrozdział 5.4).

robocza złożona z przedstawicieli wszystkich banków centralnych ESBC i wszystkich organów regulacyjnych należących do CESR opracowała europejskie standardy rozliczania i rozrachunku papierów wartościowych na podstawie rekomendacji CPSS i Międzynarodowego Stowarzyszenia Komisji Papierów Wartościowych (ang. *International Organization of Securities Commissions – IOSCO*). Celem standardów ESBC-CESR jest zwiększenie bezpieczeństwa, solidności i efektywności systemów rozliczania i rozrachunku papierów wartościowych w Unii Europejskiej. Uwzględniają one też potrzebę eliminacji czynników utrudniających sprawny przebieg rozliczania i rozrachunku transakcji transgranicznych na tym obszarze.

Eurosystem zachęca ponadto uczestników rynku do rozważania potencjalnych przyszłych trudności i planowania rozwiązań. Eurosystem stanowi forum, na którym uczestnicy rynku mogą prowadzić debatę (w formie spotkań dwu- i wielostronnych, prezentacji, wystąpień i publikacji) o możliwości dalszego ulepszania systemów płatności oraz rozwoju infrastruktury. W dziedzinie systemów rozrachunku papierów wartościowych EBC uważnie monitoruje proces konsolidacji, zgodnie z przyjętą w tym zakresie polityką mającą na celu zwiększenie efektywności, zwłaszcza transgranicznych transferów papierów wartościowych w strefie euro.

3.4 BANKNOTY I MONETY EURO

Art. 106 Traktatu WE oraz art. 16 Statutu ESBC stanowią, że Rada Prezesów EBC ma wyłączne prawo do zatwierdzania emisji banknotów w strefie euro. EBC i krajowe banki centralne są jedynymi instytucjami uprawnionymi do emisji banknotów będących prawnym środkiem płatniczym w strefie euro. Zgodnie z art. 106 ust. 2 Traktatu, prawo emisji przez kraje strefy euro jest ograniczone do monet, „z zastrzeżeniem zgody EBC co do wielkości emisji”.

Tryb emisji banknotów euro

W latach 1999–2002, z braku banknotów denominowanych w euro, jedynym prawnym środkiem płatniczym w strefie euro były banknoty narodowe obowiązujących walut. Były one emitowane przez krajowe banki centralne za zgodą Rady Prezesów EBC, ale w przeciwieństwie do rozwiązania przyjętego następnie dla banknotów euro, każdy krajowy bank centralny emitował banknoty krajowe na własne potrzeby i na własny rachunek.

Od 1 stycznia 2002 r. krajowe banki centralne i EBC wspólnie prowadzą emisję banknotów euro. W przeciwieństwie do banknotów krajowych, na banknotach euro nie podaje się, który bank centralny je wyemitował. Krajowe banki centralne Eurosystemu mają obowiązek przyjmować banknoty euro wprowadzone do obiegu przez innych członków Eurosystemu; banknoty te nie podlegają zwrotowi do kraju, gdzie zostały wyemitowane. Chociaż jednak można przyjąć, że banknoty te stanowią zobowiązanie Eurosystemu jako całości, banki centralne muszą występować jako ich prawni emitenci, gdyż Eurosystem nie posiada osobowości prawnej.

Ramka 15 Od projektu do obiegu – przygotowanie banknotów i monet euro

Zakończone sukcesem wprowadzenie do obiegu banknotów i monet euro 1 stycznia 2002 r. uwieńczyło długie i staranne przygotowania trwające od początku lat 90.

Banknoty euro

Prace nad pierwszą serią banknotów euro rozpoczął Europejski Instytut Walutowy w ramach przygotowań do trzeciego etapu UGW, a zakończył je EBC.

Przygotowania rozpoczęto w 1992 r. pod auspicjami Komitetu Prezesów. Z uwagi na długi czas realizacji Komitet Prezesów powołał Grupę Roboczą ds. druku i emisji banknotu europejskiego, w skład której weszli główni skarbnicy i dyrektorzy drukarni krajowych banków centralnych.

W czerwcu 1995 r., po zasięgnięciu opinii historyków sztuki, grafików i specjalistów od marketingu, Rada EIW wybrała dwa tematy do projektu banknotów:

- „Epoki i style Europy”, przedstawiające siedem okresów architektonicznych w dziejach Europy: antyk, styl romański, gotyk, renesans, barok i rokoko, architekturę inżynierską oraz architekturę XX wieku;
- projekt abstrakcyjny lub współczesny.

Rada EIW ustaliła także, że będzie siedem nominałów banknotów – 5, 10, 20, 50, 100, 200 i 500 euro.

Konkurs na projekt banknotów rozpoczął się 12 lutego 1996 r. i trwał siedem miesięcy. W połowie września, po zakończeniu konkursu, krajowe banki centralne sprawdziły projekty pod kątem możliwości druku i zgodności z warunkami, po czym przesyłały zatwierdzone projekty do notariusza we Frankfurcie nad Menem, który w miejsce identyfikatora autora wstawił trzycyfrowy kod. Anonimowe projekty przekazano następnie do EBC.

W dniach 26 i 27 września 1996 r. w siedzibie EIW zebrało się jury w składzie 14 niezależnych ekspertów w dziedzinie marketingu, projektowania i historii sztuki, pod przewodnictwem Sekretarza Generalnego EIW. Członkowie jury, reprezentujący wszystkie państwa członkowskie UE z wyjątkiem Danii (duński bank centralny nie przysłał eksperta, gdyż Dania postanowiła nie przystępować do strefy euro) ocenili projekty na podstawie szeregu kryteriów: oryginalności, estetyki, funkcjonalności, odbioru społecznego, równouprawnienia płci oraz braku uprzedzeń narodowościowych. Po starannej analizie jury sporządziło dwie krótkie listy pięciu najlepszych projektów z obu tematów.

W dniach 7-13 października 1996 r. europejski instytut Gallupa przeprowadził sondaż opinii publicznej na temat dziesięciu wybranych banknotów z udziałem ponad 2.000 osób z wszystkich państw członkowskich UE oprócz Danii. Wyniki sondażu, ocenę jury oraz ocenę techniczną wykonaną przez Grupę Roboczą ds. druku i emisji banknotu europejskiego przekazano Radzie EIW w grudniu 1996 r.

Ramka 15 Od projektu do obiegu – przygotowanie banknotów i monet euro (cd.)

3 grudnia 1996 r. Rada EIW wyłoniła zwycięzcę konkursu. Został nim Robert Kalina z banku centralnego Austrii. Motywem przewodnim jego projektu są „Epoki i style Europy”. Zwycięska seria banknotów przedstawia okna, bramy i mosty z różnych okresów historycznych, ilustrujące wspólne dziedzictwo kulturowe Europy, a także symbolizujące świt nowej ery i wizję przyszłości.

Okna i bramy na przedniej stronie wszystkich banknotów symbolizują ducha otwartości i współpracy w Europie. Dwanaście gwiazd Unii Europejskiej przedstawia dynamizm i harmonię współczesnej Europy. Na odwrocie banknotów widnieją mosty – od najwcześniejszych konstrukcji do nowoczesnych mostów wiszących. Stanowią one metaforę komunikacji między narodami Europy i między Europą a resztą świata.

Projekty banknotów zawierają ponadto:

- nazwę waluty w alfabecie łacińskim (EURO) i greckim (ΕΥΡΩ);
- dwanaście gwiazd będących symbolem Unii Europejskiej;
- akronim nazwy emitenta banknotów w pięciu wariantach językowych – BCE, ECB, EZB, EKT i EKP;
- podpis prezesa EBC.

Po przeprowadzeniu szczegółowych badań naukowych wybrano dominujące kolory banknotów, tak aby ułatwić użytkownikom rozróżnianie nominałów. Zasięgnięto także opinii Europejskiej Unii Niewidomych, by uwzględnić potrzeby osób niewidzących i niedowidzących. W efekcie uzgodniono, że banknoty o różnych nominałach będą różnej wielkości, nominał będzie zapisany dużymi cyframi, a w określonych miejscach banknotu zostaną umieszczone elementy wyczuwalne dotykiem.

Banknoty euro zawierają szereg zabezpieczeń (nitka zabezpieczająca, druk stalorytnicy, hologramy), które mają chronić je przed sfalszowaniem i umożliwić użytkownikom rozpoznanie na pierwszy rzut oka, czy banknot jest autentyczny. Papier banknotowy zawiera włókna fluorescencyjne oraz jedno- i wielotonalne znaki wodne. Szereg innych ukrytych zabezpieczeń do odczytu maszynowego umożliwia weryfikację autentyczności banknotów przez krajowe banki centralne i podmioty zajmujące się obsługą gotówki.

W 1998 r. Rada Prezesów EBC zatwierdziła ostateczne specyfikacje techniczno-projektowe nowych banknotów, których produkcja – po serii działań przygotowawczych – rozpoczęła się w lipcu 1999 r. Decyzja o wyborze miejsca druku pierwszej partii banknotów na potrzeby wymiany poszczególnych krajów należała do kompetencji narodowych banków centralnych. W produkcji 15 miliardów banknotów potrzebnych do wymiany gotówki wzięło udział piętnaście drukarni i dziewięć papierni. Od czasu wprowadzenia banknotów euro do obiegu bieżące potrzeby produkcyjne określa się raz w roku, a zaopatrzenie w banknoty o różnych nominałach prowadzi w ramach wspólnej puli dwanaście krajowych banków centralnych strefy euro.

Ramka 15 Od projektu do obiegu – przygotowanie banknotów i monet euro (cd.)

Odpowiednie procedury nadzoru i kontroli jakości mają zapewnić, że wszystkie banknoty będą identyczne i zgodne ze specyfikacją techniczną. Dzięki temu każdy automat do przyjmowania i wydawania gotówki w strefie euro akceptuje wszystkie banknoty euro.

Monety euro

Monety euro w ośmiu nominałach (1, 2, 5, 10, 20 i 50 centów oraz 1 i 2 euro) zostały przygotowane przez Grupę Roboczą Dyrektorów Mennic, a emitują je państwa strefy euro. Monety euro mają jedną stronę wspólną, która jest zawsze jednakowa, oraz stronę narodową, na której w okręgu 12 gwiazd będących symbolem UE każdy z dwunastu krajów strefy euro umieszcza własny projekt. Strona wspólna została zaprojektowana przez Luca Luycxa z Królewskiej Mennicy Belgijskiej w wyniku konkursu zorganizowanego przez Komisję Europejską i po zatwierdzeniu przez Radę UE. Monety o nominałach 1, 2 i 5 centów przedstawiają Europę na tle na kuli ziemskiej, 10, 20 i 50 centów – Europę jako grupę osobnych krajów, a 1 i 2 euro Europę zjednoczoną. Podobnie jak banknotów, monet tych można używać wszędzie w strefie euro niezależnie od tego, jakiego kraju dotyczy ich strona narodowa.

Monety euro mają specjalne właściwości ułatwiające użytkownikom, zwłaszcza osobom niewidomym i niedowidzącym, rozpoznawanie ich nominałów. Na przykład krawędzie monet o kolejnych nominałach są różne. Zastosowanie zaawansowanej technologii produkcji monet bimetalicznych o szczególnych właściwościach magnetycznych utrudnia sfałszowanie monet 1 i 2 euro. Temu samemu służą litery (różne w różnych krajach) wybite na krawędzi monety 2 euro.

Mennice krajowe odpowiadają za zapewnienie jakości bitych monet zgodnie ze wspólnymi standardami. Przed dokonaniem wymiany pieniędzy wyprodukowano około 52 miliardów monet euro. Ilość ta została zatwierdzona przez EBC, do którego kompetencji należy zatwierdzanie całkowitej wartości emisji monet planowanych w poszczególnych państwach członkowskich.

Wprowadzenie banknotów i monet euro

1 marca 2001 r. we wszystkich dwunastu państwach strefy euro ruszyła wielojęzyczna kampania informacyjna na temat nowych banknotów i monet euro oraz wymiany pieniędzy. W 2002 r. odbyła się kampania pod hasłem „EURO. Nasz pieniądź” będąca uzupełnieniem różnych inicjatyw krajowych.

W ramach przygotowań do wymiany pieniędzy zaopatrzone w banknoty euro banki, a za ich pośrednictwem inne podmioty zajmujące się obsługą gotówki – urzędy pocztowe, firmy konwojujące, firmy obsługujące automaty wrzutowe oraz jednostki handlu detalicznego. Dzięki temu wymiana banknotów krajowych prowadzona w całej strefie euro od 1 stycznia 2002 r. przebiegła szybko i sprawnie. W banknoty zaopatrzone także banki centralne spoza strefy euro, w szczególności w innych państwach członkowskich oraz kilku innych krajach Europy Środkowo-Wschodniej i basenu Morza Śródziemnego.

EBC emituje 8% całkowitej wartości emisji banknotów w Eurosystemie. Ponieważ wszystkich członków Eurosystemu obowiązuje zasada solidarności, EBC działa jako jeden z prawnych emitentów, w związku z czym wykazuje wyemitowane przez siebie banknoty w bilansie. W praktyce są one wprowadzane do obiegu przez krajowe banki centralne, które tym samym zaciągają zobowiązanie w odpowiedniej wysokości w stosunku do EBC. Zobowiązanie to jest oprocentowane według podstawowej stopy procentowej EBC (zob. punkt 3.8.1).

Pozostałe 92% banknotów emitowane jest przez krajowe banki centralne proporcjonalnie do ich udziałów w kluczu kapitałowym EBC. Różnica między przypadającym na każdy krajowy bank centralny udziałem w całkowitej liczbie banknotów w obiegu a ilością banknotów faktycznie do obiegu wprowadzonych obliczana jest co miesiąc i rejestrowana jako oprocentowana należność lub zobowiązanie wewnątrz Eurosystemu¹⁶.

Taki sposób podziału emisji banknotów euro między krajowe banki centralne eliminuje przesunięcia banknotów w bilansach krajowych banków centralnych w ramach systemu wielu emitentów, w którym istnieje pełna zamiennność banknotów euro. W przeciwnym razie, taka „wędrówka” banknotów, tzn. przesunięcie gotówki z jednego kraju strefy euro do drugiego, mogłaby powodować, że dane jednego banku centralnego dotyczące liczby banknotów w obiegu mogłyby wzrastać kosztem innego banku. To zaś mogłoby znacząco wpływać na bilanse tych krajów i z czasem skutkować wyraźnym zniekształceniem systemu ewidencjonowania, do którego trafiają bilanse banków centralnych.

Całkowity stan emisji banknotów przez Eurosystem (po skompensowaniu sald wewnątrz Eurosystemu) ogłaszany jest przez EBC co tydzień w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Eurosystemu. Obecnie wartość banknotów euro w obiegu wynosi grubo ponad 500 mld euro, przy czym szacuje się, że znaczna ich część znajduje się w posiadaniu nierezydentów strefy euro.

Produkcja banknotów euro

Podczas przygotowań do wymiany pieniędzy w 2002 r. poszczególne krajowe banki centralne dwunastu państw strefy euro odpowiadały za zaspokojenie zapotrzebowania własnego kraju na wszystkie siedem nominałów. Od tej pory roczna produkcja banknotów o różnych nominałach (w celu wymiany banknotów nienadających się do dalszego użytkowania) została rozdzielona między krajowe banki centralne w taki sposób, że każdy z nich odpowiada za produkcję tylko jednego lub kilku nominałów wyznaczonych przez Radę Prezesów EBC. Ten tak zwany „zdecentralizowany system zbiorczy” zostanie zastąpiony jednolitą procedurą przetargową Eurosystemu, która zacznie obowiązywać najpóźniej 1 stycznia 2012 r. Nowa procedura jest zgodna z zasadami otwartej gospodarki rynkowej i unijnymi przepisami w sprawie konkurencji. Ma na celu zapewnienie równego traktowania wszystkich drukarni banknotów, które chciałyby uczestniczyć

¹⁶ Jeżeli krajowy bank centralny wprowadzi do obiegu więcej banknotów niż wynika z jego udziału w kluczu kapitałowym, zaciąga oprocentowane zobowiązanie wobec pozostałych uczestników Eurosystemu – i odwrotnie.

w jednolitych przetargach Eurosystemu oraz zagwarantowanie jawności i bezpieczeństwa produkcji banknotów euro. Przed wejściem w życie tej procedury obowiązywać będzie okres przejściowy, tak by dać krajowym bankom centralnym i drukarniom czas na przygotowanie się do nowych zasad.

Przeciwdziałanie fałszerstwom

EBC stara się chronić banknoty euro przed fałszerstwami dzięki utrzymaniu najwyższych możliwych standardów jakości. Przy projektowaniu i produkcji banknotów stosuje się najbardziej zaawansowane światowe rozwiązania w przeciwdziałaniu fałszerstwom. Dotychczas liczba wykrytych fałszyfikatów jest niższa niż w przypadku dawnych walut narodowych sprzed wymiany pieniędzy.

W 2002 r. EBC stworzył Centrum Analiz Fałszerstw, którego zadaniem jest zbieranie i wprowadzanie do bazy danych statystycznych i technicznych informacji o fałszerstwach z krajowych ośrodków analitycznych. Informacje te udostępnia się wszystkim organom zajmującym się zwalczaniem fałszerstw. EBC nawiązał ścisłą współpracę z Europolem (odpowiedzialnym za poprawę współdziałania organów krajowych państw członkowskich zajmujących się zwalczaniem fałszerstw walut, zwłaszcza euro) oraz z Interpolem i Komisją Europejską. Współpraca ma zwiększyć efektywność działania tych organizacji. Przy EBC działa także Międzynarodowe Centrum Przeciwdziałania Fałszerstwom, obsługiwane przez pracowników EBC i innych organów emitujących pieniądze.

EBC uważnie monitoruje nowe rozwiązania w branży graficznej i ocenia je pod kątem możliwości wykorzystania do produkcji wysokiej jakości fałszyfikatów. Z uwagi na szybki postęp techniczny Eurosystem inwestuje znaczne kwoty w prace badawczo-rozwojowe ukierunkowane na ulepszenie istniejących zabezpieczeń i opracowanie rozwiązań do przyszłych projektów banknotów.

Udział EBC w emisji monet

EBC określa co roku liczbę monet, jaką mogą wyemitować poszczególne kraje. Uwzględnia przy tym szacunki krajowe na nadchodzący rok.

Nominały i specyfikacje techniczne monet euro określa właściwe Rozporządzenie Rady¹⁷. Mennice krajowe są odpowiedzialne za jakość monet i zgodność ze specyfikacją zapewniającą możliwość używania monet w całej strefie euro. Na mocy porozumienia z Grupą Roboczą Dyrektorów Mennic Europejski Bank Centralny pełni funkcje niezależnego kontrolera jakości monet.

Monety euro są wprowadzane do obiegu przez krajowe banki centralne Eurosystemu w imieniu odpowiednich rządów. Zasoby monet w posiadaniu krajowych banków centralnych są traktowane jako pożyczka na rzecz sektora prywatnego, ale zgodnie z art. 6 Rozporządzenia Rady (WE) nr 3603/93 z dnia

¹⁷ Rozporządzenie Rady (WE) nr 975/98 z dnia 3 maja 1998 r. w sprawie nominałów i specyfikacji technicznych monet euro przeznaczonych do obiegu (Dz.U. L 139, 11.05.1998, str. 6).

13 grudnia 1993 r.¹⁸ dopuszcza się ujmowanie tych zasobów jako kapitałów obrotowych pod warunkiem, że nie przekraczają 10% monet będących w obiegu (zob. punkt 2.5.5).

3.5 GROMADZENIE I ZESTAWIANIE STATYSTYK

W celu prowadzenia polityki pieniężnej i realizacji innych zadań Eurosystemu EBC wykorzystuje szeroki zakres danych gospodarczych i finansowych.

Podstawy prawne działalności statystycznej EBC

Zgodnie z art. 5 ust. 1 Statutu ESBC, EBC może gromadzić dane statystyczne potrzebne do realizacji niektórych lub wszystkich zadań wymienionych w art. 105 Traktatu WE i art. 3 Statutu. Dążąc do zapewnienia zgodności z wymogami statystycznymi Europejski Bank Centralny stara się jednocześnie minimalizować obciążenia związane ze sprawozdawczością statystyczną nakładane na instytucje kredytowe i inne podmioty sprawozdawcze.

Działalność EBC w zakresie statystyki reguluje Rozporządzenie Rady¹⁹ przyjęte na podstawie rekomendacji EBC, stanowiące uzupełnienie postanowień Statutu i innych aktów prawnych wprowadzonych w życie przed rozpoczęciem trzeciego etapu UGW. Zawarte w nim przepisy dotyczą trzech kwestii:

- podmiotów, od których EBC ma prawo uzyskiwać informacje statystyczne;
- zasad poufności;
- przepisów wykonawczych.

Zakres działalności statystycznej EBC

Główne obszary działalności statystycznej EBC dotyczą:

- statystyki rynku pieniężnego, bankowego i finansowego, w tym agregatów pieniężnych i czynników ich kreacji, statystyki stóp procentowych, dłużnych papierów wartościowych i notowanych akcji oraz statystyki dotyczące instytucji pośrednictwa finansowego spoza sektora monetarnych instytucji finansowych;
- statystyki bilansu płatniczego i rezerw międzynarodowych Eurosystemu, międzynarodowej pozycji inwestycyjnej całej strefy euro oraz nominalnych i realnych kursów wymiany euro;
- rachunków finansowych (w tym statystyki finansów publicznych), pełnych rachunków według sektorów (w opracowaniu).

¹⁸ Rozporządzenie Rady (WE) nr 3603/93 z dnia 13 grudnia 1993 r. określające definicje w celu zastosowania zakazów określonych w art. 104 i 104b ust. 1 Traktatu (Dz.U. L 332, 31.12.1993, str. 1).

¹⁹ Rozporządzenie Rady (WE) nr 2533/98 z dnia 23 listopada 1998 r. dotyczące zbierania informacji statystycznych przez Europejski Bank Centralny (Dz.U. L 318, 27.11.1998, str. 8).

EBC publikuje szeroki zestaw danych z tych dziedzin oraz statystyki dotyczące zharmonizowanego wskaźnika cen konsumpcyjnych, innych cen, kosztów, produkcji i rynków pracy, zestawiane głównie przez urząd statystyczny Wspólnot Europejskich (Eurostat).

Współpraca w dziedzinie statystyki z instytucjami Wspólnoty i organizacjami międzynarodowymi

Przy realizacji zadań związanych ze statystyką EBC „współpracuje z instytucjami lub organami Wspólnoty i właściwymi władzami Państw Członkowskich lub państw trzecich oraz organizacjami międzynarodowymi” (art. 5 ust. 1 Statutu ESBC). Najściślejsza jest współpraca między EBC i Eurostatem. 10 marca 2003 r. została ona uregulowana w Porozumieniu o współpracy²⁰ między Eurostatem i departamentem statystyki EBC. Zgodnie z Porozumieniem, zadania w dziedzinie statystyki zostały rozdzielone jak następuje:

- EBC odpowiada za statystykę pieniężną i bankową na poziomie UE;
- EBC i Komisja wspólnie odpowiadają za statystyki bilansu płatniczego i pokrewne oraz statystykę rachunków finansowych;
- Komisja odpowiada za statystykę cen i kosztów oraz pozostałe statystyki gospodarcze.

EBC i Komisja prowadzą także współpracę (dwustronną lub w ramach komitetów, w szczególności Komitetu ds. Statystyki Walutowej, Finansowej oraz Bilansu Płatniczego) we wszystkich kwestiach statystycznych leżących w obszarze wspólnego zainteresowania, w tym wspólnotowych inicjatyw i konsultacji ustawodawczych.

EBC utrzymuje ponadto bliskie kontakty w dziedzinie statystyki z innymi organizacjami międzynarodowymi, na przykład z Międzynarodowym Funduszem Walutowym. Statystyki EBC są w miarę możliwości zgodne z właściwymi standardami międzynarodowymi. W ten sposób EBC spełnia wymóg art. 5 ust. 3 Statutu ESBC, zgodnie z którym powinien „przyczyniać się do harmonizacji, w miarę potrzeb, regul i praktyk rządzących gromadzeniem, tworzeniem i upowszechnianiem informacji statystycznej w dziedzinie podlegającej jego kompetencji”.

Wsparcie ze strony krajowych banków centralnych

Zgodnie z art. 5 ust. 2 Statutu ESBC, krajowe banki centralne pomagają EBC w zestawianiu statystyk. W praktyce wygląda to tak, że krajowe banki centralne (a w niektórych przypadkach inne organy krajowe) zbierają dane od instytucji

²⁰ Porozumienie o współpracy w dziedzinie statystyki gospodarczej i finansowej pomiędzy Dyrekcją Generalną ds. Statystyki Europejskiego Banku Centralnego i Urzędem Statystycznym Wspólnot Europejskich (Eurostatem) z dnia 10 marca 2003 r. zostało opublikowane na stronie internetowej EBC (<http://www.ecb.int>). Zastąpiło ono podobne porozumienie między Działem Statystyki Europejskiego Instytutu Walutowego i Eurostatem z dnia 26 lipca 1995 r., sporządzone na podstawie wniosków Komitetu ds. Statystyki Walutowej, Finansowej oraz Bilansu Płatniczego (CMFB) z początku lat 90. ubiegłego wieku.

kredytowych oraz z innych źródeł w swoich krajach i obliczają agregaty na poziomie krajowym. Dane te EBC następnie agreguje dla całej strefy euro.

Należy podkreślić, że przepisy te dotyczą wszystkich państw członkowskich UE, w związku z czym władze państw spoza strefy euro również współpracują z EBC przy realizacji zadań statystycznych. Art. 47 ust. 2 Statutu ESBC stanowi, że „Rada Ogólna wspiera gromadzenie informacji statystycznych określonych w artykule 5”. Chociaż instrumenty prawne przyjęte przez EBC nie mają mocy wiążącej w państwach nienależących do strefy euro, Rada Ogólna – a zatem i krajowe banki centralne państw spoza strefy – muszą brać udział w pełnieniu funkcji statystycznej EBC.

3.6 BADANIA EKONOMICZNE

Wysoki poziom prowadzonych badań nabiera coraz większego znaczenia we współczesnej bankowości centralnej. Dotyczy to w szczególności EBC, który musi sprostać niespotykanym dotąd wyzwaniom związanym z prowadzeniem wspólnej polityki pieniężnej na obszarze obejmującym wiele państw.

Celem badań ekonomicznych prowadzonych przez EBC jest budowanie solidnych podstaw pojęciowych i empirycznych dla prowadzonej polityki oraz lepsze informowanie o niej rynków i opinii publicznej. Badania ekonomiczne prowadzone w ramach Eurosystemu mają zatem na celu poszerzenie wiedzy na temat funkcjonowania gospodarki strefy euro oraz dostarczanie modeli, narzędzi i analiz potrzebnych do realizacji polityki pieniężnej EBC oraz innych zadań Eurosystemu.

Wiele badań EBC jest prowadzonych w ramach zorganizowanych sieci zespołów badawczych, które skupiają specjalistów wspólnie realizujących szerokie, wielokierunkowe projekty badawcze. Mogą w nich uczestniczyć ekonomiści z EBC, krajowych banków centralnych państw strefy euro i innych krajów, organizacji kształtujących politykę oraz kręgów akademickich. EBC uczestniczy w pracach tych zespołów oraz – samodzielnie lub we współpracy z innymi instytucjami – oferuje im wsparcie koordynacyjne i organizacyjne.

Kolejnym zadaniem, jakie EBC realizuje wspólnie z krajowymi bankami centralnymi strefy euro, jest opracowanie modeli makroekonomicznych tego obszaru. Modele ekonometryczne wykorzystuje się w procesie podejmowania decyzji dotyczących polityki pieniężnej (na przykład przy opracowaniu projekcji makroekonomicznych ekspertów Eurosystemu). Budowa modeli jest także katalizatorem do opracowania nowych danych statystycznych. Uzupełnieniem prac badawczych prowadzonych w ramach Eurosystemu jest także organizacja konferencji banków centralnych, na przykład konferencji o bankowości centralnej organizowanych przez EBC czy konferencje *International Research Forum on Monetary Policy*.

3.7 WKŁAD EBC W NADZÓR OSTROŻNOŚCIOWY I STABILNOŚĆ FINANSOWĄ

Art. 105 ust. 5 Traktatu WE zobowiązuje Eurosystem do przyczyniania się „do należytego wykonywania polityk prowadzonych przez właściwe władze w odniesieniu do nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i do stabilności systemu finansowego”.

Ramy instytucjonalne

Ramy instytucjonalne nadzoru bankowego określone w prawie Wspólnoty opierają się na dwóch filarach:

- kompetencjach krajowych opartych na zasadach kontroli kraju macierzystego (ang. *home country control*), minimalnej harmonizacji podstawowych koncepcji oraz wzajemnego uznawania (ang. *mutual recognition*);
- współpracy kompetentnych organów.

Zasady kontroli kraju macierzystego i wzajemnego uznawania

Zgodnie z zasadą kontroli kraju macierzystego, nadzór nad instytucją kredytową sprawują właściwe organy państwa członkowskiego, w którym uzyskała ona licencję na prowadzenie działalności. Zasada wzajemnego uznawania oznacza, że każda licencjonowana instytucja kredytowa może świadczyć usługi za pośrednictwem miejscowych oddziałów oraz transgraniczne usługi bankowe w całej Unii Europejskiej na podstawie wzajemnego uznawania zasad przyznawania licencji bankowych i sprawowania nadzoru. W związku z tym prawo Wspólnoty określa podstawowe wspólne definicje (minimalna harmonizacja) takich pojęć jak instytucja kredytowa, kryteria przyznania licencji bankowej, wspólne standardy nadzoru ostrożnościowego lub zasady rachunkowości.

Zadania związane z nadzorem są zatem prowadzone na szczeblu krajowym zgodnie z rozwiązaniami instytucjonalnymi danego państwa członkowskiego. W niektórych krajach za nadzór bankowy odpowiada głównie lub wyłącznie bank centralny. W innych, funkcję tę pełni odrębny organ, który jednak współpracuje z bankiem centralnym.

UGW wprowadza rozdział między kompetencjami w dziedzinie prowadzenia polityki pieniężnej (obecnie cała strefa euro) a kompetencjami w dziedzinie sprawowania nadzoru na szczeblu krajowym (kraj macierzysty); doprowadziło to ostatnio do istotnych zmian w krajowych rozwiązaniach instytucjonalnych i operacyjnych w kilku państwach członkowskich. Dotyczy to także zakresu funkcji nadzoru poza sektorem bankowym. W rezultacie nadzór nad wszystkimi segmentami rynku finansowego jest w coraz większym stopniu skupiony w jednej instytucji nadzorczej.

Współpraca krajowych organów nadzoru

Potrzebę współpracy między organami nadzoru stwierdzono na wczesnym etapie procesu globalizacji rynku finansowego i intensyfikacji operacji transgranicz-

nych. W latach 70. ubiegłego wieku powstały dwa fora współpracy międzynarodowej w dziedzinie nadzoru bankowego na szczeblu europejskim:

- *Groupe de Contact*, komitet organów nadzoru bankowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego, który miał zająć się problemami związanymi z wdrażaniem regulacji systemu bankowego i funkcjonowaniem nadzoru, łącznie z omawianiem konkretnych przypadków.
- *Banking Supervisory Group* utworzona przez Komitet Prezesów; jej działalność kontynuowana jest w ramach aktualnych rozwiązań tworzonych przez EBC.

Autorzy Traktatu z Maastricht byli świadomi faktu, że wraz z wprowadzeniem UGW wzrosnąć potrzeba współpracy w dziedzinie nadzoru. Zabrakło jednak jasnej wizji poprawy tej współpracy, dlatego Traktat nie wskazuje konkretnych rozwiązań. Mandat ESBC został sformułowany w sposób bardzo ogólny, bez podania konkretnych narzędzi, a rola EBC ogranicza się do funkcji doradczej. Zgodnie z tzw. klauzulą zezwalającą zawartą w art. 105 ust. 6 Traktatu WE oraz art. 25 ust. 2 Statutu ESBC, Rada UE za zgodą Parlamentu Europejskiego może powierzyć EBC „specyficzne zadania, związane z polityką nadzoru ostrożnościowego instytucji kredytowych i innych instytucji finansowych, z wyłączeniem przedsiębiorstw ubezpieczeniowych”.

Klauzula zezwalająca nie została wykorzystana podczas ostatniej reformy rozwiązań instytucjonalnych UE dotyczących stabilności finansowej, mającej na celu poprawę współpracy w obrębie UGW i wspólnego rynku. W 2004 r. nastąpiły zmiany w zasadach współpracy w dziedzinie regulacji finansowych, nadzoru i stabilności. Tak zwana procedura Lamfalussy’ego, wprowadzona w życie w sektorze papierów wartościowych, została rozszerzona na wszystkie inne sektory finansowe. Jej wprowadzenie ma zwiększyć elastyczność i efektywność procesu regulacji. W procedurze dokonuje się podziału na „przepisy poziomu 1” (stanowione przez Radę UE i Parlament Europejski w drodze współdecydowania) oraz „przepisy poziomu 2” obejmujące środki prawne wprowadzane szybciej i w sposób bardziej elastyczny przez komitety regulacyjne (komitety poziomu 2). Komitety nadzorcze (komitety poziomu 3) zapewniają konsekwentną realizację dyrektyw wspólnotowych oraz dążą do zapewnienia jednolitej praktyki nadzoru.

W dziedzinie prawa i nadzoru bankowego powstały Europejski Komitet Bankowy (poziom 2), który zastąpił Komitet Doradczy ds. Bankowości, oraz Komitet Europejskich Organów Nadzoru Bankowego (poziom 3), który objął także *Groupe de Contact*. Komitet ds. Usług Finansowych opiniuje i nadzoruje zagadnienia związane z rynkiem finansowym na potrzeby Rady ECOFIN.

Wkład EBC

Wkład EBC „do należytego wykonywania polityk prowadzonych przez właściwe władze w odniesieniu do nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i do stabilności systemu finansowego” obejmuje:

- działanie na rzecz współpracy między bankami centralnymi i organami nadzoru w sprawach związanych z polityką w dziedzinie nadzoru ostrożnościowego i stabilności finansowej leżących w obszarze wspólnego zainteresowania;
- pełnienie funkcji doradczej zgodnie z art. 4 oraz art. 25 ust. 1 Statutu ESBC,
- współpracę z innymi forami europejskimi.

W ramach działania na rzecz współpracy między bankami centralnymi i organami nadzoru EBC udostępnia siedzibę i wspiera działalność Komitetu Nadzoru Bankowego. Komitet Nadzoru Bankowego jest jednym z komitetów ESBC (zob. punkt 2.5.2). Został utworzony przez Radę Prezesów EBC w 1998 r., by przejąć funkcje wcześniej pełnione przez Podkomisję ds. Nadzoru Bankowego utworzoną przez Komitet Prezesów w 1990 r., a następnie przeniesioną do EIW w 1994 r. W jego skład wchodzi wysocy rangą przedstawiciele EBC oraz krajowych banków centralnych i organów nadzoru państw członkowskich UE. Zakres obowiązków Komitetu, zweryfikowany w 2004 r., obejmuje wspieranie Eurosystemu w realizacji statutowych działań w dziedzinie nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi oraz zapewniania stabilności systemu finansowego.

Jako koordynator współpracy między Eurosystemem i krajowymi organami nadzoru Komitet umożliwia prezentowanie wielu zagadnień z perspektywy ogólnoeuropejskiej. W ten sposób uzupełnia poglądy poszczególnych krajów na zagadnienia stabilności finansowej i przyczynia się do wypracowania wspólnego stanowiska w kwestii wyzwań, jakie niesie rosnąca integracja systemu bankowego. Punktem centralnym prowadzonych analiz są zmiany strukturalne wpływające na działalność banków, solidność struktur bankowych i finansowych oraz ewentualne zagrożenia dla stabilności. Komitet Nadzoru Bankowego ułatwia także przepływ informacji między Eurosystemem i krajowymi organami nadzoru.

Komitet wspiera też EBC w pełnieniu funkcji doradczej w dziedzinie nadzoru bankowego i stabilności finansowej. Projekty wspólnotowych i krajowych aktów prawnych w tym obszarze podlegają konsultacji z EBC na mocy art. 4 Statutu. Ponadto art. 25 ust. 1 Statutu stanowi, że EBC może przedstawiać opinie w sprawie zakresu i realizacji przepisów Wspólnoty dotyczących nadzoru bankowego i stabilności finansowej.

EBC współpracuje również z innymi forami zajmującymi się nadzorem ostrożnościowym i stabilnością finansową. Oprócz istniejących powiązań z Komitetem Bazylejskim (zob. punkt 5.4.5) EBC – przy pomocy Komitetu Nadzoru Bankowego – przyczyni się do powstania nowej europejskiej struktury regulacji finansowych, nadzoru i stabilności poprzez udział w Europejskiej Komisji Papierów Wartościowych i dwóch nowych komitetach wymienionych wcześniej.

3.8 RELACJE FINANSOWE WENĄTRZ EUROSISTEMU

Wszystkie krajowe banki centralne strefy euro są niezależne finansowo i z zasady realizują zadania Eurosystemu na własny koszt i własne ryzyko. W dwóch aspektach istnieją jednak wewnątrzsystemowe relacje finansowe:

- i. krajowe banki centralne strefy euro opłaciły swoje udziały w kapitale EBC, przekazały mu rezerwowe aktywa walutowe i mają udział w wyniku finansowym EBC;
- ii. krajowe banki centralne strefy euro dzielą między siebie „dochód pieniężny”, czyli dochód osiągany w wyniku realizacji zadań polityki pieniężnej Eurosystemu.

Wynikające stąd prawa i obowiązki krajowych banków centralny strefy euro są im przypisywane na podstawie klucza subskrypcji kapitału. Sposób obliczania i weryfikacji tego klucza przedstawia ramka 16.

3.8.1 Zasoby finansowe EBC

Zasoby finansowe EBC obejmują przede wszystkim fundusze własne, rezerwowe aktywa walutowe oraz należności od krajowych banków centralnych z tytułu udziału EBC w emisji banknotów euro.

Ramka 16 Klucz subskrypcji kapitału EBC

Klucz subskrypcji kapitału EBC określa wysokość udziałów banków centralnych UE w kapitale EBC (art. 28 Statutu ESBC), a także, po skorygowaniu o wysokość udziałów banków centralnych państw nienależących do strefy euro, stanowi poziom odniesienia przy ustalaniu następujących praw i obowiązków finansowych poszczególnych krajowych banków centralnych strefy euro:

- udziału w rezerwowych aktywach walutowych EBC (art. 30 Statutu);
- podziału między krajowe banki centralne banknotów euro w obiegu oraz podziału dochodu pieniężnego (art. 32 Statutu);
- podziału wyniku finansowego EBC (art. 33 Statutu);
- przypisania wag do głosów w Radzie Prezesów przy podejmowaniu decyzji w sprawach finansowych określonych w art. 28, 30, 32 i 33 Statutu.

Zgodnie z art. 29 Statutu, udziały krajowych banków centralnych w kluczu kapitałowym EBC są ważone według (w równych częściach) udziału danego państwa członkowskiego w ogólnej liczbie ludności oraz produkcie wewnętrznym brutto Unii, zgodnie z danymi sporządzanymi i przekazywanymi EBC przez Komisję Europejską na podstawie przepisów Rady UE.

Klucz subskrypcji został obliczony po raz pierwszy w 1998 r. po utworzeniu EBC i jest aktualizowany co pięć lat. Pierwsza aktualizacja weszła w życie 1 stycznia 2004 r.; kolejna nastąpiła 1 maja 2004 r. w związku z rozszerzeniem UE²¹.

²¹ Zob. komunikaty prasowe EBC w sprawie klucza subskrypcji kapitału Europejskiego Banku Centralnego z 30 grudnia 2003 r. i 26 kwietnia 2004 r.

Tabela 4 Klucz kapitałowy EBC (%)

Krajowy bank centralny	1.06.1998 – 31.12.2003	1.01.2004 – 30.04.2004	od 1.05.2004
Nationale Bank van België/ Banque Nationale de Belgique	2,8658	2,8297	2,5502
Deutsche Bundesbank	24,4935	23,4040	21,1364
Bank of Greece	2,0564	2,1614	1,8974
Banco de España	8,8935	8,7801	7,7758
Banque de France	16,8337	16,5175	14,8712
Central Bank & Financial Services Authority of Ireland	0,8496	1,0254	0,9219
Banca d'Italia	14,8950	14,5726	13,0516
Banque centrale du Luxembourg	0,1492	0,1708	0,1568
De Nederlandsche Bank	4,2780	4,4323	3,9955
Oesterreichische Nationalbank	2,3594	2,3019	2,0800
Banco de Portugal	1,9232	2,0129	1,7653
Suomen Pankki – Finlands Bank	1,3970	1,4298	1,2887
<i>Razem KBC strefy euro</i>	<i>80,9943</i>	<i>79,6384</i>	<i>71,4908</i>
Česká národní banka	–	–	1,4584
Danmarks Nationalbank	1,6709	1,7216	1,5663
Eesti Pank	–	–	0,1784
Central Bank of Cyprus	–	–	0,1300
Latvijas Banka	–	–	0,2978
Lietuvos bankas	–	–	0,4425
Magyar Nemzeti Bank	–	–	1,3884
Central Bank of Malta	–	–	0,0647
Narodowy Bank Polski	–	–	5,1380
Banka Slovenije	–	–	0,3345
Národná banka Slovenska	–	–	0,7147
Sveriges Riksbank	2,6537	2,6636	2,4133
Bank of England	14,6811	15,9764	14,3822
<i>Razem KBC spoza strefy euro</i>	<i>19,0057</i>	<i>20,3616</i>	<i>28,5092</i>
Razem	100,0000	100,0000	100,0000

Fundusze własne

Fundusze własne EBC są odpowiednikiem opłaconej części kapitału i ogólnego funduszu rezerwowego oraz rezerw ogólnych na ryzyko kursowe i ryzyko stopy procentowej. Fundusze własne służą do generowania przychodów na pokrycie kosztów administracyjnych EBC oraz służą jako zabezpieczenie przed ewentualnymi stratami z tytułu posiadanych aktywów narażonych na ryzyko, zwłaszcza aktywów walutowych.

Kapitał EBC

Kapitał EBC został subskrybowany przez krajowe banki centralne należące do ESBC proporcjonalnie do ich udziału w kluczu kapitałowym EBC (zob. ramka 16). Zgodnie z art. 28 Statutu ESBC, pierwotna kwota kapitału wynosiła 5 mi-

liardów euro. Na mocy art. 49 ust. 3 Statutu (znowelizowanego ostatnio przez Traktat Akcesyjny) subskrybowany kapitał EBC został podwyższony z dnia 1 maja 2004 r. proporcjonalnie do wagi przypisanej krajowym bankom centralnym nowych państw członkowskich w rozszerzonym kluczu kapitałowym. Obecnie wynosi on 5.564.669,247 euro. Podniesienie kapitału przeprowadzono w taki sposób, by nie było konieczne istotne obniżenie kwot kapitału opłaconego przez krajowe banki centralne przed 1 maja 2004 r.

Banki centralne strefy euro w pełni opłaciły swoje udziały. Obecnie wartość w pełni opłaconych udziałów krajowych banków centralnych strefy euro w kapitale EBC wynosi 3.978.226,562 euro.

Zgodnie z art. 48 Statutu, krajowe banki centralne spoza strefy euro nie muszą opłacać swoich udziałów. Muszą natomiast wносить wkład na poczet kosztów operacyjnych ponoszonych przez EBC na realizację zadań na rzecz krajowych banków centralnych spoza strefy euro. Wysokość tych wkładów została określona przez Radę Prezesów na poziomie 7% kwoty, która musiałaby zostać zapłacona, gdyby kraje te przystąpiły do UGW.

Obecnie całkowita wartość wkładów wniesionych przez krajowe banki centralne spoza strefy euro wynosi 111.050,988 euro. Wkłady te nie upoważniają tych banków do udziału w dochodzie EBC ani nie nakładają na nie obowiązku pokrywania jego strat.

Zgodnie z art. 28 ust. 2 Statutu ESBC oraz rozporządzeniem Rady z dnia 8 maja 2000 r.²², kapitał EBC może zostać podwyższony o kwotę nieprzekraczającą 5 miliardów euro. Przywołane rozporządzenie stanowi, że Rada Prezesów może podjąć decyzję o podwyższeniu kapitału wyłącznie „w celu zachowania odpowiedniej bazy kapitałowej niezbędnej dla wspierania działalności EBC”.

Ogólny fundusz rezerwowy

Art. 33 Statutu ESBC stanowi, że Rada Prezesów może podjąć decyzję o przeniesieniu maksymalnie 20% zysku netto EBC do ogólnego funduszu rezerwowego z zastrzeżeniem, że wysokość tego funduszu jest ograniczona do 100% kapitału EBC. Tak postąpiono z zyskiem netto, jaki EBC uzyskał w latach 2000–2001. Saldo ogólnego funduszu rezerwowego EBC na koniec 2002 r. wyniosło 773 mln euro. W późniejszych latach wysokość funduszu spadła do zera w następstwie wykorzystania rezerw na pokrycie strat poniesionych przez EBC w latach 2003–2004.

Rezerwowe aktywa walutowe

Rezerwowe aktywa walutowe pochodzą głównie z kwot przekazanych przez krajowe banki centralne strefy euro zgodnie z art. 30 ust. 1 Statutu (zob. punkt 3.2.2). Ich wartość uległa od tego czasu zmianie wskutek zawartych transakcji walutowych i zmian wyceny. Rezerwowe aktywa walutowe w posiadaniu EBC na koniec 2003 r. stanowiły równowartość około 38 mld euro.

²² Rozporządzenie Rady (WE) nr 1009/2000 z dnia 8 maja 2000 r. dotyczące podnoszenia kapitału Europejskiego Banku Centralnego (Dz.U. L 115, 16.05.2000, str. 1).

Po przekazaniu początkowej kwoty rezerwowych aktywów walutowych EBC zaciągnął odpowiadające im zobowiązanie wobec krajowych banków centralnych strefy euro wynoszące blisko 40 mld euro. Zobowiązania te są denominowane w euro i wyceniane według wartości aktywów w momencie ich przekazania²³. Ich oprocentowanie jest równe ostatniej dostępnej krańcowej stopie oprocentowania podstawowych operacji refinansujących Eurosystemu, skorygowanej w taki sposób, by uwzględnić zerową rentowność złota wchodzącego w skład rezerw.

Rezerwowe aktywa walutowe i odpowiadające im zobowiązania stanowią bardzo dużą pozycję w bilansie EBC; wiąże się też z nimi znaczne ryzyko kursowe i stopy procentowej. Ryzyka te zmaterializowały się w latach 2000, 2003 i 2004. W 2002 r. EBC odnotował wysokie zyski z tytułu interwencyjnej sprzedaży dolarów amerykańskich i jenów japońskich. W 2003 r. i w 2004 r. Bank poniósł spore straty w wyniku nagłego osłabienia się dolara względem euro i spadku kursu poniżej kosztu nabycia aktywów dewizowych.

Należności i zobowiązania z tytułu emisji banknotów euro

Od 2002 r. na EBC przypada 8% całkowitej wartości znajdujących się w obiegu banknotów euro (zob. podrozdział 3.4). Wykazywana jest ona w bilansie po stronie pasywów w pozycji „Banknoty w obiegu”; jej wartość na koniec 2005 r. wyniosła 45 mld euro.

Dochody z tytułu emisji banknotów, czyli renta mennicza EBC, są rozdzielane między krajowe banki centralne na koniec roku. Rozdziela się pełną kwotę, chyba że zysk netto EBC za dany rok, pomniejszony o odpisy na rezerwy z tytułu ryzyka kursowego i ryzyka stopy procentowej, jest niższy niż dochód z tytułu banknotów euro w obiegu²⁴. W takiej sytuacji część lub całość renty menniczej jest zatrzymywana i przeznaczana na pokrycie tego deficytu.

Podział zysków i deficytów

Z uwagi na szczególną strukturę bilansu EBC, w którym znaczną pozycję stanowią aktywa walutowe, wahania kursów i stóp procentowych wywierają istotny wpływ na wyniki finansowe Banku. Na przykład deprecjacja dolara amerykańskiego wobec euro o zaledwie 100 punktów bazowych powoduje zmniejszenie zysku netto EBC o około 300 mln euro; kwota ta stanowiła w przybliżeniu równowartość całkowitych kosztów administracyjnych EBC za 2005 r.

²³ Całkowite zobowiązanie wobec krajowych banków centralnych podlega korekcie w następstwie rewizji klucza kapitałowego EBC, powodującej zmianę wag przypisanych krajowym bankom centralnym obszaru euro w relacji do banków centralnych spoza tego obszaru. Ma to na celu umożliwienie krajowym bankom centralnym spoza obszaru euro nabycie w późniejszym terminie wierzytelności o odpowiedniej wadze bez konieczności naruszenia limitu wyrażonej w euro wartości aktywów rezerwowych, które można przekazać do EBC.

²⁴ Decyzja EBC/2005/11 z dnia 17 listopada 2005 r. dotycząca podziału dochodów EBC z tytułu emisji banknotów euro w obiegu pomiędzy krajowe banki centralne (OJ L 311, 26.11.2005, s. 41).

Zgodnie z art. 33 ust. 1 Statutu ESBC, zysk netto EBC pomniejszony o śródroczny podział dochodów z tytułu renty menniczej i ewentualne przeniesienie części zysku do ogólnego funduszu rezerwowego, zostaje rozdzielony pomiędzy krajowe banki centralne strefy euro proporcjonalnie do ich opłaconych udziałów.

Art. 33 ust. 2 Statutu stanowi natomiast, że w przypadku straty deficyt może być potrącony z ogólnego funduszu rezerwowego EBC oraz, jeżeli będzie to konieczne, po podjęciu decyzji przez Radę Prezesów, z dochodów pieniężnych odpowiedniego finansowego roku obrachunkowego proporcjonalnie i do wysokości sum podzielonych pomiędzy krajowe banki centralne (zob. punkt 3.8.2). Zgodnie z tym zapisem, strata netto wykazana przez EBC w roku finansowym 2003 (476 mln euro) została pokryta z ogólnego funduszu rezerwowego. Z drugiej możliwości natomiast skorzystano w roku finansowym 2004, kiedy to ECB odnotował stratę w wysokości około 1,6 mld euro. Środki ogólnego funduszu rezerwowego pozwoliły na pokrycie tej straty do kwoty 300 mln euro, zaś pozostałą część pokryto przez zatrzymanie dochodów pieniężnych przeznaczonych pierwotnie do podziału pomiędzy krajowe banki centralne.

3.8.2 Podział dochodu pieniężnego

Zgodnie z art. 32 Statutu ESBC, dochód pieniężny – osiągany przez krajowe banki centralne w wyniku realizacji zadań polityki pieniężnej Eurosystemu – dzielony jest pomiędzy krajowe banki centralne zgodnie z ich udziałami w kapitale EBC.

Podział dochodów w obrębie Eurosystemu ogranicza się do dochodu pieniężnego; dochody uzyskiwane przez krajowe banki centralne z innych tytułów (np. z własnych zasobów finansowych) pozostają ich własnością. Z zasady za dochód pieniężny uznaje się dochód uzyskany z aktywów krajowych banków centralnych stanowiących odpowiednik ich zobowiązań z tytułu emisji banknotów i depozytów instytucji kredytowych. Ponieważ oprocentowanie depozytów instytucji kredytowych złożonych w krajowych bankach centralnych jest równe lub bliskie stopom rynkowym, a zatem nie stanowi źródła istotnych przychodów dla Eurosystemu, dochód pieniężny składa się głównie z renty menniczej. Renta mennicza wynika z wyłącznego prawa EBC i krajowych banków centralnych do emitowania nieoprocenowanych banknotów będących prawnym środkiem płatniczym.

Podział dochodu pieniężnego jest konieczny z uwagi na wolny i niezależny przepływ zobowiązań pieniężnych krajowych banków centralnych w ramach wspólnego obszaru walutowego. Dotyczy to w szczególności zobowiązań krajowych banków centralnych z tytułu banknotów euro, będących głównym źródłem dochodu pieniężnego. Jak wspomniano w podrozdziale 3.4, banknoty euro są prawnym środkiem płatniczym w strefie euro i nie podlegają zwrotowi do kraju emisji. Ponadto na zintegrowanym rynku pieniężnym strefy euro instytucje kredytowe mogą według własnego uznania zaspokajać zapotrzebowanie na pieniądź banku centralnego albo w drodze zaciągnięcia pożyczki we własnym krajowym banku centralnym lub od innych kontra-

hentów krajowego rynku pieniężnego, albo pozyskując środki na zagranicznych rynkach pieniężnych strefy euro. Ta swoboda wyboru wpływa na rodzaj aktywów, jakie poszczególne krajowe banki centralne nabywają z tytułu emisji pieniądza bazowego, a zatem wpływa na bieżący poziom ich dochodu pieniężnego. Dlatego właśnie kreacją pieniądza banku centralnego można sterować jedynie na poziomie całego Eurosystemu; poszczególne krajowe banki centralne nie mają kontroli nad wielkością i rodzajem swoich aktywów i pasywów pieniężnych.

Znaczenie podziału dochodu pieniężnego wynika z dwóch kwestii: zapewnia sprawiedliwy podział dochodów Eurosystemu między jego członków oraz niezakłócone funkcjonowanie całego systemu. Podział ma odbywać się w taki sposób, by dochód pieniężny przypadał krajowemu bankowi centralnemu, który go wygenerował, a nie temu, który go jako pierwszy otrzymał. Klucz kapitałowy EBC, wyznaczony na podstawie udziału w PKB Eurosystemu oraz wielkości populacji (zob. ramka 16), stanowi przybliżenie wkładu danego państwa członkowskiego do całkowitego dochodu pieniężnego Eurosystemu. Zastosowanie klucza służy także temu, by dochód z tytułu banknotów euro w posiadaniu nierezydentów strefy euro był sprawiedliwie dzielony między kraje tego obszaru.

Podział dochodu pieniężnego jest także środkiem zapewnienia niezakłóconego funkcjonowania Eurosystemu. Dzięki przypisaniu każdemu krajowemu bankowi centralnemu strefy euro z góry określonego udziału w dochodzie pieniężnym zapewnia się bankom krajowym możliwość realizacji zdecentralizowanych operacji Eurosystemu, nie zachęcając ich przy tym do rywalizacji, która byłaby sprzeczna z ideą wspólnej polityki pieniężnej EBC.

Wysokość dochodu pieniężnego krajowego banku centralnego oblicza się zaznaczając, które aktywa mają zostać skompensowane z pasywami pieniężnymi i mierząc dochód uzyskany z tytułu tych aktywów zgodnie z zasadami określonymi przez Radę Prezesów²⁵. Do tego celu zaznacza się aktywa, na które operacje polityki pieniężnej Eurosystemu wywierają bezpośredni wpływ²⁶; można także zaznaczyć ograniczoną ilość złota. Dochód generowany przez te aktywa dzieli się między krajowe banki centralne po odliczeniu odsetek od depozytów wypłaconych instytucjom kredytowym, zapłaconych odsetek od zobowiązań wewnątrz Eurosystemu (stanowiących substytut zobowiązań pieniężnych) oraz – wyjątkowo – określonych strat wynikłych z operacji polityki pieniężnej prowadzonych przez krajowy bank centralny w imieniu Eurosystemu.

²⁵ Decyzja EBC/2001/16 z dnia 6 grudnia 2001 r. w sprawie podziału dochodów pieniężnych krajowych banków centralnych uczestniczących Państw Członkowskich od roku budżetowego 2002 (Dz.U. L 337, 20.12.2001 r., str. 55), znowelizowana na mocy decyzji EBC/2003/22 z dnia 18 grudnia 2003 r. (Dz.U. L 9, 15.01.2004, str. 39).

²⁶ Obejmują one pożyczki udzielone instytucjom kredytowym oraz należności netto od pozostałych uczestniczących krajowych banków centralnych z tytułu transgranicznego przesyłania pieniędzy za pośrednictwem systemu TARGET oraz wynikające z zasad podziału banknotów w obiegu między bankami centralnymi Eurosystemu.

Powyższe zasady będą stopniowo wprowadzane w życie w najbliższych latach i zaczną w pełni obowiązywać w 2008 r. Do tej pory podział dochodu pieniężnego w ramach Eurosystemu będzie się odbywać zgodnie z przejściowymi ustaleniami, w celu złagodzenia wpływu przyjętego rozwiązania na względny poziom dochodów krajowych banków centralnych²⁷.

3.9 USŁUGI ZARZĄDZANIA REZERWAMI DLA URZĘDOWYCH INSTYTUCJI ZAGRANICZNYCH

W odpowiedzi na stale rosnące znaczenie euro jako waluty rezerwowej, w 2005 r. Eurosystem opracował wspólne zasady świadczenia szerokiej gamy usług w zakresie zarządzania rezerwami w euro, skierowanych do urzędowych instytucji zagranicznych (banków centralnych, władz monetarnych i agencji rządowych spoza strefy euro, a także organizacji międzynarodowych). Jedną z kluczowych koncepcji tych zasad jest świadczenie usług zarządzania rezerwami poprzez pojedyncze punkty dostępu w strefie euro na ujednoczonych warunkach i zgodnie z ogólnymi standardami rynkowymi. Funkcję punktów dostępu pełnią poszczególne banki centralne Eurosystemu (obecnie Deutsche Bundesbank, Banco de España, Banque de France, Banca d'Italia, Banque centrale du Luxembourg oraz De Nederlandsche Bank), będące tzw. dostawcami usług Eurosystemu. Każdy z nich oferuje pełen zakres usług zarządzania rezerwami, od usług powierczych i rozrachunkowych po okołogotówkowe i inwestycyjne. Dodatkowo zarówno dostawcy usług Eurosystemu, jak i pozostałe banki centralne Eurosystemu mogą oferować inne, indywidualnie uzgodnione z klientem usługi z zakresu zarządzania rezerwami w euro. EBC pełni rolę koordynatora, zapewniając sprawne funkcjonowanie przyjętych zasad.

²⁷ Przejściowe zasady mają wyrównać różnice w dochodzie pieniężnym uzyskanym przez krajowe banki centralne wynikające z faktu, że ich udziały w emisji banknotów w obszarze euro przez 2002 r. były wyższe lub niższe niż ich udziały w kapitale EBC. Kwota dochodu pieniężnego przypadająca poszczególnym krajowym bankom centralnym jest korygowana o współczynnik kompensacji związany ze średnim udziałem w całkowitej wartości banknotów w obiegu w Eurosystemie od połowy 1999 r. do połowy 2001 r. Współczynnik ten zostanie stopniowo zmniejszony do zera do 2008 r., kiedy całkowity przychód z tytułu banknotów będzie dzielony zgodnie z kluczem kapitałowym EBC.

Jean-Claude Trichet, prezes EBC,
podczas przesłuchania w Parlamencie Europejskim we wrześniu 2005 r.

4 EBC I WSPÓLNOTA EUROPEJSKA

Zgodnie z art. 108 Traktatu WE Europejski Bank Centralny działa całkowicie niezależnie i we własnym imieniu, w granicach uprawnień przyznanych mu w Traktacie. Jednak jako organizacja stworzona na mocy prawa wspólnotowego, realizująca zadania polityki wyznaczonej w Traktacie WE, Bank podlega instytucjonalnym zasadom Wspólnoty.

Traktat łączy zatem niezależność EBC (oraz krajowych banków centralnych) w wypełnianiu celów Eurosystemu z przepisami, które zapewniają:

- demokratyczną odpowiedzialność EBC;
- efektywny dialog i współpracę pomiędzy EBC a instytucjami i organami Wspólnoty;
- kontrolę sądową Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości nad aktami prawnymi EBC;
- zewnętrzną kontrolę rzetelności i zarządzania finansami EBC.

4.1 NIEZALEŻNOŚĆ

Kamieniem węgielnym reżimu walutowego strefy euro jest niezależność EBC oraz krajowych banków centralnych strefy euro od wpływów politycznych. Niezależność ta została ustanowiona zarówno w Traktacie WE, jak i w Statucie ESBC – nie zaś w przepisach prawa wtórnego – ma więc status „konstytucyjny”.

Niezależność EBC wynika z jego głównego celu, którym jest utrzymanie stabilności cen, oraz z jego wyłącznych kompetencji w dziedzinie polityki pieniężnej i innych funkcji w strefie euro. EBC musi być chroniony przed wszelkimi wpływami, które mogłyby zakłócać realizację jego głównego celu. Niezależny bank centralny nie tylko może poświęcić się realizacji nadrzędnego celu, jakim jest utrzymanie stabilności cen, ale także jest postrzegany przez społeczeństwo jako bardziej wiarygodny niż instytucja podlegająca rządowi. Jak wiadomo, rządy muszą dążyć do realizacji wielu celów, a rynki finansowe i opinia publiczna wcale nie uważają, że utrzymanie stabilności cen jest ich celem priorytetowym w przypadku wystąpienia celów sprzecznych ze sobą.

Niezależność EBC nie jest zatem celem samym w sobie, ale raczej nieodzownym elementem reżimu walutowego, który za priorytet uznaje stabilność cen.

Pojęcie niezależności obejmuje:

- niezależność instytucjonalną;
- niezależność prawną;
- niezależność osobistą członków organów decyzyjnych;

- niezależność funkcjonalną i operacyjną;
- niezależność finansową i organizacyjną.

Zasada niezależności dotyczy również krajowych banków centralnych oraz ich organów decyzyjnych z uwagi na ich specyficzną rolę w Eurosystemie. Znaczenie tej zasady dla prawa regulującego funkcjonowanie krajowych banków centralnych zostało sprecyzowane przez Europejski Instytut Walutowy i potwierdzone przez EBC w odpowiednich raportach o konwergencji, sporządzonych na mocy art. 121 ust. 2 oraz art. 122 ust. 2 Traktatu WE (zob. punkt 1.2.2.).

4.1.1 Niezależność instytucjonalna

Podstawowym przepisem Traktatu ustanawiającym niezależność EBC jest art. 108. Jego pierwsze zdanie wyraźnie stwierdza, że *„przy wykorzystywaniu uprawnień oraz wykonywaniu zadań i obowiązków ani EBC, ani krajowy bank centralny, ani członek któregośkolwiek z ich organów decyzyjnych nie zwracają się o instrukcje ani ich nie przyjmują od instytucji czy organów wspólnotowych, rządów Państw Członkowskich, ani jakiegokolwiek innego organu”*. Sformułowanie art. 108 wprowadza zakaz przyjmowania instrukcji lub zwracania się o nie do jakiegokolwiek innego organu – publicznego lub prywatnego, krajowego lub międzynarodowego – z naciskiem na słowo „instrukcje”. Art. 108 nie wyklucza jednak szukania istotnych informacji lub prowadzenia dialogu z wyżej wymienionymi organami.

Zakaz przyjmowania instrukcji uzupełnia zobowiązanie instytucji wspólnotowych, jak również organów i rządów Państw Członkowskich do jego przestrzegania. Drugie zdanie Traktatu stwierdza, że powyższe organy wspólnotowe *„zobowiązują się respektować tę zasadę i nie dążyć do wywierania wpływu na członków organów decyzyjnych EBC lub krajowych banków centralnych przy wykonywaniu ich zadań”*. Są one więc zobligowane do powstrzymywania się od udzielania instrukcji członkom organów decyzyjnych EBC oraz krajowych banków centralnych, jak również do powstrzymywania się od wywierania na nie wpływu.

4.1.2 Niezależność prawna

EBC i krajowe banki centralne posiadają własną osobowość prawną (zob. podrozdział 2.1), która jest warunkiem koniecznym niezależności członków Eurosystemu. Dla EBC niezależność prawna oznacza także prawo do wszczęcia postępowania przed Europejskim Trybunałem Sprawiedliwości w celu zachowania swych prerogatyw, jeśli zostaną one naruszone przez instytucje Wspólnoty lub państwo członkowskie.

4.1.3 Niezależność osobista

Aby wzmocnić niezależność instytucjonalną Statut chroni niezależność osobistą członków organów decyzyjnych EBC. W szczególności zapewnia im stosunkowo długie kadencje:

- minimalna kadencja prezesów krajowych banków centralnych trwa pięć lat i jest odnawialna;
- kadencja członków Zarządu EBC trwa osiem lat, bez możliwości wyboru na kolejną kadencję¹.

Członek organu decyzyjnego EBC nie może zostać uznaniowo zdymisjonowany za sposób realizacji polityki w przeszłości. Członkowie tych organów mogą być usunięci ze stanowiska jedynie wówczas, gdy przestaną spełniać warunki konieczne do wykonywania swych funkcji lub dopuszczają się poważnego uchybienia. W takich przypadkach Rada Prezesów lub Zarząd mogą zwrócić się do Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości o *przymusowe zdymisjonowanie* (zob. art. 11 ust. 4 Statutu EBC).

W takich samych okolicznościach kompetentne władze krajowe mogą zwolnić z urzędu prezesa krajowego banku centralnego, w zgodzie z procedurami określonymi w statutach poszczególnych krajowych banków centralnych. Zwolniony prezes lub Rada Prezesów może wówczas odwołać się do Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości, który jest właściwy do orzekania w takich przypadkach (art. 14 ust. 2 Statutu ESBC).

Statuty krajowych banków centralnych (z późniejszymi zmianami zgodnie z art. 109 Traktatu WE) rozciągają ochronę przeciwko dymisjom uznaniowym na innych członków organów decyzyjnych krajowych banków centralnych, którzy jednak nie mają prawa odwoływania się od takiej decyzji do Trybunału.

4.1.4 Niezależność funkcjonalna i operacyjna

Niezależność funkcjonalna i operacyjna jest zaakcentowana w kilku przepisach Statutu ESBC. W tej sprawie przyznano EBC wszelkie uprawnienia konieczne do osiągnięcia głównego celu, jakim jest stabilność cen. Na przykład Eurosystem jest wyposażony w wyłączne kompetencje w dziedzinie polityki pieniężnej, jak również posiada monopol na emisję banknotów. Państwa członkowskie mają prawo do emitowania jedynie monet o niskich nominałach, a wielkość emisji jest zatwierdzana przez EBC. Zatem żaden legalny środek płatniczy nie może zostać wyemitowany bez zgody Banku. Zapewnia to EBC pełną kontrolę nad bazą monetarną w strefie euro.

Uregulowania instytucjonalne w zakresie polityki kursowej zapewniają spójność zarówno wspólnej polityki pieniężnej, jak również polityki kursowej z celem utrzymania stabilności cen (art. 4 Traktatu WE). Z tego samego powodu oficjalne rezerwy walutowe są skupione w Eurosystemie, a EBC kontroluje ich wykorzystanie, jak również wykorzystanie walutowych kapitałów obrotowych państw członkowskich.

¹ W 1998 r., kiedy utworzono Europejski Bank Centralny, wprowadzono zróżnicowany czas trwania mandatów w Zarządzie, aby zapewnić ciągłość jego prac. Pierwszy prezes EBC został mianowany na osiem lat, a pierwszy wiceprezes – na cztery lata. Pozostali czterej członkowie Zarządu zostali mianowani odpowiednio na pięć, sześć, siedem i osiem lat. Kiedy pierwsze kadencje poszczególnych członków Zarządu dobiegną końca (w 2007 r.), wszyscy kolejni członkowie Zarządu będą powoływani na 8-letnie kadencje.

Dodatkowo art. 101 Traktatu UE zabrania Eurosystemowi udzielania pożyczek sektorowi publicznemu. Zakaz ten, który wszedł w życie wraz z rozpoczęciem drugiego etapu UGW, chroni Eurosystem przed naciskami sektora publicznego na dofinansowanie ze środków banków centralnych. Jest to także zabezpieczenie przed nabywaniem przez Eurosystem długu publicznego na rynku pierwotnym. EBC regularnie monitoruje rynek pod kątem potencjalnych prób ominięcia tego zakazu poprzez nabywanie długu publicznego na rynku wtórnym.

Eurosystem ma do dyspozycji zestaw instrumentów do prowadzenia swojej polityki, w tym uprawnienia regulacyjne oraz prawo do nakładania ważnych sankcji w przypadku naruszenia rozporządzeń i decyzji EBC (zob. punkt 2.5.3).

4.1.5 Niezależność finansowa i organizacyjna

EBC i krajowe banki centralne posiadają własne środki finansowe i własne dochody, jak również autonomię organizacyjną. Ich niezależność finansowa i organizacyjna umożliwia Eurosystemowi wypełnianie jego zadań.

Kapitał EBC jest subskrybowany i opłacany przez krajowe banki centralne. Europejski Bank Centralny ma własny budżet niezależny od budżetu Unii Europejskiej. Statut pozwala również EBC na samodzielne określanie warunków zatrudnienia oraz sposobu organizacji swojej struktury wewnętrznej.

Ponadto, jako organizacja ponadnarodowa, na strefie państw członkowskich EBC korzysta z przywilejów i immunitetów niezbędnych do wykonywania jego zadań. Rozdział 1 Protokołu w sprawie przywilejów i immunitetów Wspólnot Europejskich z dnia 8 kwietnia 1965 r. gwarantuje między innymi nienaruszalność siedziby i archiwów EBC, jak również nietykalność jego majątku i aktywów. Dalej Protokół stwierdza również, że nie mogą one podlegać żadnym ograniczeniom administracyjnym lub prawnym bez zgody Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości.

Jeśli chodzi o finansową i budżetową autonomię krajowych banków centralnych i ich pracowników, państwa członkowskie mają pewien wpływ na ich budżety oraz podział zysków i liczbę pracowników, czy to jako (czasem jedyny) udziałowiec danego banku centralnego, czy też poprzez władzę ustawodawczą. Jednak na mocy statutów krajowych banków centralnych wykonywanie uprawnień przez państwa członkowskie nie może utrudniać krajowym bankom centralnym wypełniania ich funkcji związanych z Eurosystemem.

4.2 ODPOWIEDZIALNOŚĆ DEMOKRATYCZNA

Przyznanie Europejskiemu Bankowi Centralnemu wyłącznej kompetencji w prowadzeniu polityki pieniężnej oznacza powierzenie mu kluczowego aspektu suwerenności w sprawach monetarnych. Zgodnie z podstawowymi zasadami społeczeństw demokratycznych, EBC jest odpowiedzialny przed obywatelami i ich demokratycznie wybranymi przedstawicielami. Za-

równy Traktat, jak i Statut ESBC zawierają szereg przepisów, zgodnie z którymi EBC – tak jak każdy niezależny bank centralny – jest zobowiązany do przedstawiania swoich działań i decyzji pod osąd opinii publicznej. Należyte wyjaśnianie i uzasadnianie podjętych decyzji leży w interesie samego EBC, ponieważ zapewnia poparcie społeczne dla prowadzonej przez Bank polityki.

4.2.1 Odpowiedzialność jako podstawowy element legitymizacji

Odpowiedzialność jest podstawowym warunkiem legitymizacji demokratycznej oraz trzonem struktur demokratycznych. W demokracji cała władza pochodzi od obywateli, a wszelkie decyzje dotyczące wspólnoty muszą być usankcjonowane przez elektorat. Tak więc decyzje w sprawie polityki dotyczącej sfery publicznej są usankcjonowane wtedy, gdy wyrażają – bezpośrednio lub pośrednio – wolę elektoratu. Ten warunek nazywany jest „legitymizacją proceduralną” lub „legitymizacją przez procedurę”. Jeśli podjęte decyzje spełniają oczekiwania i potrzeby obywateli, mówi się o „legitymizacji przez wyniki”.

EBC został ustanowiony na mocy Traktatu WE, podpisanego i ratyfikowanego przez wszystkie państwa członkowskie zgodnie z ich konstytucjami, a zatem posiada legitymizację proceduralną. Państwa członkowskie UE (działając poprzez wybranych przedstawicieli) podjęły suwerenną decyzję o przekazaniu odpowiedzialności za politykę pieniężną i związane z nią zadania do nowej organizacji wspólnotowej i o zapewnieniu jej niezależności od wpływów politycznych. Mandat do prowadzenia polityki pieniężnej jasno definiuje jej cel, a tym samym określa, w jakim zakresie organy decyzyjne EBC mogą działać według własnego uznania przy realizacji polityki pieniężnej.

Legitymizacja proceduralna wynika ponadto z procedury mianowania członków organów decyzyjnych EBC: odbywa się to za pośrednictwem demokratycznie wybranych przedstawicieli państw członkowskich. Jak wspomniano wcześniej, członkowie Zarządu są mianowani za wspólnym porozumieniem państw członkowskich na szczeblu szefów państw lub rządów (po konsultacji z Parlamentem Europejskim), natomiast pozostali członkowie Rady Prezesów – przez odpowiednie władze krajowe zgodnie z obowiązującymi procedurami.

EBC może uzyskać legitymizację przez wyniki w drodze właściwego wypełniania powierzonych mu zadań. W prowadzeniu polityki pieniężnej i realizacji innych zadań EBC może samodzielnie podejmować decyzje zmierzające do określonego celu, czyli utrzymania stabilności cen. Jak wspomniano w podrozdziale 4.1, doświadczenia szeregu banków centralnych w okresie powojennym wykazały, że najpewniejszym sposobem osiągnięcia tego celu jest zagwarantowanie bankowi centralnemu niezależności w ramach jasno sprecyzowanego i wiążącego mandatu. W ten sposób, pomimo celowego odsunięcia od normalnego procesu politycznego, niezależny bank centralny cieszy się pełną legitymizacją przez wyniki.

Ponadto legitymizacja niezależnych banków centralnych opiera się na złożonym systemie egzekwowania ich odpowiedzialności. Niezależność i odpowiedzial-

ność są jak dwie strony tego samego medalu, dlatego też EBC ma obowiązek wyjaśniać i uzasadniać obywatelom UE i ich wybranym przedstawicielom, w jaki sposób wykorzystuje udzielone mu uprawnienia i prerogatywy.

4.2.2 Charakter i zakres odpowiedzialności EBC

Pojęcie „odpowiedzialność” (ang. *accountability*) odnosi się do koncepcji głęboko zakorzenionej w demokratycznych i instytucjonalnych standardach krajów anglojęzycznych². W kontekście europejskim oznacza ponoszenie odpowiedzialności za własne decyzje i działania oraz obowiązek ich wyjaśniania i uzasadniania. Koncepcja ta z konieczności łączy się z wyjaśnianiem i uzasadnianiem a posteriori. Gdyby jakikolwiek organ – taki jak parlament czy rząd – mógł interweniować lub bezpośrednio wpływać na politykę banku centralnego, oznaczałoby to jego udział w procesie decyzyjnym, a zatem współodpowiedzialność za rezultaty prowadzonej polityki. Taki stan rzeczy byłby nie tylko sprzeczny z niezależnym statusem banku centralnego, ale także odbierał sens koncepcji odpowiedzialności.

Odpowiedzialność w znacznym stopniu łączy się z przejrzystością. Przejrzystość oznacza nie tylko jawność informacji, ale także przedstawianie ich w sposób zrozumiały dla społeczeństwa. Ułatwia tym samym egzekwowanie odpowiedzialności niezależnego banku centralnego.

Postanowienia Traktatu odnośnie odpowiedzialności EBC oraz praktyki i procedury w tym zakresie ustanowione w minionych latach zostały dostosowane do specyficznych warunków politycznych, gospodarczych i instytucjonalnych, w jakich funkcjonuje EBC. Jak wspomniano w punkcie 1.2.2, EBC jest ponadnarodowym bankiem centralnym, który wykonuje swoje zadania dla gospodarki strefy euro złożonej z wielu państw; jego odbiorcy są nie tyle Europejczykami, co członkami społeczności międzynarodowej. EBC posiada także specyficzną strukturę instytucjonalną, w której prezesi krajowych banków centralnych uczestniczą z urzędu w podejmowaniu decyzji.

Pomimo różnic politycznych i instytucjonalnych przepisy i procedury dotyczące egzekwowania odpowiedzialności EBC gwarantują wywiązywanie się Banku ze swoich obowiązków w tym zakresie w sposób równie skuteczny i właściwy jak tradycyjnie banki centralne w swoich krajach.

4.2.3 Wypełnianie obowiązków związanych z odpowiedzialnością

Zbiorowa odpowiedzialność organów decyzyjnych EBC

Jak wspomniano w punkcie 2.5.1, główne organy decyzyjne EBC, czyli Rada Prezesów i Zarząd, są organami kolegialnymi, których wszyscy członkowie są zbiorowo odpowiedzialni za właściwe wypełnianie zadań EBC. Człon-

² Zob. porównanie z amerykańskim Systemem Rezerwy Federalnej, Bankiem Anglii i Bankiem Japonii w artykule pt. *The accountability of the ECB* w listopadowym numerze Biuletynu Miesięcznego EBC z 2002 r.

kowie obu tych organów podejmują decyzje kierując się wyłącznie celami Eurosystemu oraz biorąc pod uwagę sytuację w całej strefie euro, a nie w poszczególnych państwach.

Organy decyzyjne EBC są zatem zbiorowo odpowiedzialne za podejmowane decyzje. System odpowiedzialności indywidualnej obowiązujący na przykład w amerykańskim Systemie Rezerwy Federalnej, Banku Anglii i Banku Japonii nie znajduje zastosowania w EBC, ponieważ jest niezgodny z jego polityką i strukturą instytucjonalną.

System, w którym wszyscy członkowie Rady Prezesów odpowiedzialiby indywidualnie przed Parlamentem Europejskim byłby nieodpowiedni dla EBC, ponieważ instytucje i organy unijne nie uczestniczą w mianowaniu prezesów krajowych banków centralnych. Tłumaczenie się przed krajowymi parlamentami z działań podejmowanych przez prezesów krajowych banków centralnych byłoby równie niewłaściwe, ponieważ parlamenty krajowe nie posiadają uprawnień do oceny prezesów swoich banków centralnych w zakresie wywiązywania się z ich „europejskich” obowiązków, które jednoznacznie wykluczają możliwość obrony interesów krajowych.

Odpowiedzialność EBC za zadania wyznaczone w Traktacie

EBC odpowiada za wszystkie działania i zadania przypisane Eurosystemowi przez Traktat WE, a w szczególności za prowadzenie polityki pieniężnej. Ustalając ilościową definicję stabilności cen EBC stworzył punkt odniesienia, według którego oceniane są wyniki jego działalności.

EBC odpowiada także za wszelkie inne funkcje pełnione przez Eurosystem na jego polecenie. Nie jest natomiast odpowiedzialny za funkcje niezwiązane z działalnością Eurosystemu, które wypełniają krajowe banki centralne zgodnie z art. 14 ust. 4 Statutu Europejskiego Systemu Banków Centralnych. W istocie krajowe banki centralne pełnią te funkcje na własną odpowiedzialność, zdając z nich sprawę jedynie władzom krajowym, zgodnie z prawnymi i konstytucyjnymi przepisami danego państwa członkowskiego.

Przed kim odpowiada EBC

Jako organ ustanowiony Traktatem i działający w granicach przyznanych mu uprawnień, EBC odpowiada przede wszystkim przed obywatelami państw członkowskich Unii Europejskiej, które podpisały i ratyfikowały Traktat. Traktat ustanawia szeroki zakres obowiązków sprawozdawczych (zob. niżej), które zapewniają społeczności europejskiej bezpośredni dostęp do informacji o działalności Banku. EBC wyjaśnia i uzasadnia swoje decyzje opinii publicznej za pośrednictwem publikacji we wszystkich oficjalnych językach Wspólnoty, jak również w wystąpieniach członków organów decyzyjnych EBC we wszystkich państwach członkowskich strefy euro oraz poza ich granicami.

Ponadto Traktat WE zakłada stały dialog z wybranymi przedstawicielami obywateli UE, czyli Parlamentem Europejskim (zob. punkt 4.3.1). Na podobnej za-

sadzie banki centralne Stanów Zjednoczonych, Japonii i Wielkiej Brytanii odpowiadają przed organami legislacyjnymi tych krajów.

Obok przepisów Traktatu WE dotyczących odpowiedzialności również prawo krajowe może nakładać na dany krajowy bank centralny obowiązek przedstawiania raportów rocznych. Może także upoważniać poszczególne parlamenty do wzywania prezesów krajowych banków centralnych do stawienia się na sesji plenarnej lub przed poszczególnymi komisjami parlamentarnymi albo dawać prezesowi prawo do występowania w parlamencie z własnej inicjatywy. Jednak parlamenty krajowe mogą pociągać własne banki centralne do odpowiedzialności jedynie za funkcje pełnione poza Eurosystemem, podczas gdy EBC jest odpowiedzialny wyłącznie za funkcje pełnione w ramach Eurosystemu.

Mimo że krajowe banki centralne nie mają formalnego obowiązku utrzymywania kontaktów z władzami politycznymi swojego kraju, kontakty takie stanowią dobrą okazję do wyjaśnienia decyzji EBC oraz informowania osób podejmujących decyzje polityczne na szczeblu krajowym o wspólnej polityce pieniężnej i racjach leżących u jej podłoża.

Egzekwowanie odpowiedzialności

Akceptacja i uznanie (w przypadku pomyślnej realizacji wyznaczonego celu) bądź sankcje (w przypadku wyników niezadowolających) wydają się teoretycznie właściwymi środkami egzekwowania odpowiedzialności banku centralnego. Jednak w praktyce specyficzny charakter polityki pieniężnej wymaga uwzględnienia pewnych zastrzeżeń.

Jak wspomniano w punkcie 3.1.1, z uwagi na opóźnienia w procesie transmisji polityka pieniężna wpływa na poziom cen dopiero w średnim okresie. Zatem w krótkim okresie bank centralny nie jest w stanie zneutralizować następstw nieoczekiwanych wstrząsów cenowych (spowodowanych na przykład skokami cen surowców). Ponadto biorąc pod uwagę niepewność związaną z mechanizmem transmisji oraz fakt, że właściwa reakcja polityki pieniężnej zależy od charakteru, czasu trwania i skali wstrząsów gospodarczych, wyznaczenie ścisłych ram czasowych przy ocenie polityki pieniężnej wydaje się niewłaściwe.

Wymierna ocena działalności banku centralnego zawsze wymaga wyważonego i zróżnicowanego podejścia. Formalne sankcje byłyby środkiem zbyt ostrym i mogłyby uniemożliwić właściwe wypełnianie mandatu przez bank centralny. Zatem najlepszym sposobem na egzekwowanie odpowiedzialności banku centralnego wydaje się być regularna kontrola jego działalności przez parlament i opinię publiczną.

Obowiązki sprawozdawcze

EBC ma szeroki zakres obowiązków sprawozdawczych:

- Art. 113 Traktatu WE wymaga od EBC składania sprawozdań rocznych z działalności ESBC i sprawozdań dotyczących polityki pieniężnej za rok ubiegły i rok bieżący do Parlamentu Europejskiego, Rady Unii Europejskiej i Komisji Europejskiej, jak również do Rady Europejskiej.

- Art. 15 Statutu ESBC wymaga publikacji raportów kwartalnych oraz tygodniowego skonsolidowanego sprawozdania finansowego Eurosystemu.

EBC wychodzi poza zobowiązania statutowe publikując oprócz raportów kwartalnych także Biuletyn Miesięczny oraz udostępniając na swoich stronach internetowych prace naukowe w serii *Working Papers* i inne publikacje.

W przeciwieństwie do amerykańskiego Systemu Rezerwy Federalnej, Banku Anglii i Banku Japonii, EBC nie publikuje protokołów z posiedzeń głównych organów odpowiedzialnych za politykę ani nie podaje do wiadomości publicznej rozkładu głosów w Radzie Prezesów. Jest to zgodne z przepisem art. 10 ust. 4 Statutu ESBC, który stwierdza, że „zebrania [Rady Prezesów] są poufne”.

Niejawnianie danych o sposobie głosowania poszczególnych członków Rady Prezesów chroni także ich niezależność. Podanie tej informacji mogłoby wywołać naciski i spekulacje na temat motywów decyzji podjętych przez poszczególnych członków Rady Prezesów. Umożliwiłaby to nawet opinii publicznej sprawdzenie, czy próby wywarcia wpływu na przebieg głosowania przyniosły pożądane rezultaty. Kwestie takie nie mają być może dużego znaczenia dla banków centralnych działających w państwach narodowych, jednak prezesi banków centralnych ze strefy euro kojarzeni są z krajami, z których pochodzą, a zatem istnieje ryzyko, że będą postrzegani jako obrońcy interesów krajowych w łonie Rady Prezesów, co mogłoby prowadzić do nieuzasadnionych prób wpływania na ich decyzje.

Z drugiej strony art. 10 ust. 4 Statutu stanowi, że „Rada Prezesów może zadecydować o podaniu wyniku swoich obrad do publicznej wiadomości”. Dlatego właśnie prezes i wiceprezes EBC po pierwszym spotkaniu Rady Prezesów w każdym miesiącu niezwłocznie zwołują konferencję prasową, której zapis publikowany jest na stronie EBC. Bank przedstawia również wyczerpującą analizę kwestii dotyczących polityki pieniężnej i stanu gospodarki w wydawanym przez siebie Biuletynie Miesięcznym. Jeśli chodzi o częstotliwość i poziom szczegółowości, EBC wyjaśnia decyzje dotyczące polityki i ich motywy w sposób równie skuteczny jak materiały publikowane przez inne banki centralne.

4.3 WSPÓŁPRACA I DIALOG Z INSTYTUCJAMI I ORGANAMI WSPÓLNOTOWYMI

Traktat WE ustanawia wyraźny podział obowiązków związanych z różnymi dziedzinami polityki w ramach UGW, ale jednocześnie promuje dialog i współpracę pomiędzy odpowiedzialnymi za nie organami, ustanawiając szereg formalnych kontaktów pomiędzy EBC a instytucjami i organami Wspólnoty.

Utrzymywanie roboczych relacji pomiędzy EBC i innymi organami decyzyjnymi UE jest warunkiem koniecznym właściwego wypełniania zadań Eurosystemu. Jest to oczywiste w przypadku zadań, w których EBC dzieli swoje kompetencje z organami Wspólnoty. W takich przypadkach Traktat nakłada obowiązek współpracy pomiędzy EBC a innymi instytucjami lub organami (np. w zakresie polityki kursowej, reprezentowania strefy euro czy statystyki). Jednak biorąc pod uwagę zależność między wspól-

na polityką pieniężną a polityką gospodarczą prowadzoną przez państwa członkowskie, w interesie EBC leży utrzymywanie dialogu z innymi organami decyzyjnymi odpowiedzialnymi za politykę, takimi jak rządy czy partnerzy społeczni. Stały dialog pomiędzy EBC a innymi organami decyzyjnymi stwarza okazję do wyjaśnienia obranego kursu polityki pieniężnej oraz pomaga zrozumieć działania EBC osobom z zewnątrz. W ten sposób EBC daje wiarygodny punkt odniesienia w stosunku do decyzji podejmowanych przez poszczególne podmioty, co służy utrzymaniu stabilności cen.

4.3.1 Parlament Europejski

Dialog pomiędzy EBC a Parlamentem Europejskim skupia się głównie na zagadnieniach wypełniania mandatu i zadań EBC. Jak wspomniano w podrozdziale 4.2, Parlament Europejski odgrywa kluczową rolę w egzekwowaniu odpowiedzialności EBC za prowadzoną politykę pieniężną i związane z nią zadania.

Debata nad raportem rocznym EBC

Zgodnie z art. 113 ust. 3 Traktatu WE, prezes EBC zobowiązany jest do przedstawiania raportów rocznych EBC na sesji plenarnej Parlamentu Europejskiego. Po prezentacji raportu Parlament przyjmuje uchwałę, która zawiera kompleksową ocenę działalności EBC i prowadzonej przez niego polityki.

Oświadczenia przed Parlamentem Europejskim

Zgodnie z tym samym artykułem Traktatu WE, tj. art. 113 ust. 3, prezes EBC i inni członkowie Zarządu mogą być przesłuchani (z inicjatywy własnej lub na wezwanie Parlamentu Europejskiego) przez właściwe komisje Parlamentu. Zgodnie z tym przepisem, prezes EBC cztery razy w roku staje przed Komisją ds. Gospodarczych i Monetarnych Parlamentu Europejskiego, która zgodnie z Regulaminem Parlamentu odpowiada za stosunki z Bankiem. Podczas przesłuchań prezes wyjaśnia decyzje dotyczące polityki EBC i odpowiada na pytania członków Komisji. Kwartalne przesłuchania stały się więc filarem działań Parlamentu w zakresie egzekwowania odpowiedzialności EBC.

Pozostali członkowie Zarządu EBC również stają przed Komisją ds. Gospodarczych i Monetarnych. Ostatnimi laty wiceprezes był zapraszany przez Komisję, by przedstawić raport roczny EBC podczas przygotowań do debaty na sesji plenarnej. Ponadto raz do roku członek Zarządu odpowiedzialny za badania ekonomiczne prezentuje przed Komisją stanowisko EBC w sprawie rocznego przeglądu gospodarki UE publikowanego przez Komisję Europejską. Niekiedy Komisja zaprasza również innych członków Zarządu na przesłuchania dotyczące uprawnień i zadań EBC.

Posiedzenia Komisji są zazwyczaj otwarte dla publiczności, a wkrótce po ich zakończeniu na stronach internetowych Parlamentu Europejskiego umieszczany jest stenogram z posiedzenia. Ponadto raport roczny EBC zawiera osobny rozdział poświęcony odpowiedzialności i stosunkom EBC z Parlamentem, który wymienia główne kwestie poruszone w trakcie stałego dialogu.

Pytania pisemne

Uzupełnieniem bezpośrednich kontaktów i wymiany poglądów pomiędzy prezesem EBC a członkami Komisji ds. Gospodarczych i Monetarnych jest

przewidziana w Regulaminie Parlamentu (nowa zasada 40a „Pytania pisemne do EBC”) możliwość przekazywania przez posłów Parlamentu Europejskiego pytań na piśmie za pośrednictwem Przewodniczącego Komisji. Pytania te wraz z odpowiedzią EBC są następnie publikowane w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej. Są one tym samym ogólnie dostępne we wszystkich oficjalnych językach Wspólnoty.

Mimo że ani Traktat, ani statut ESBC nie nakładają w tej kwestii żadnych zobowiązań, EBC zgodził się przyjąć tę procedurę, zaznaczając jednak, że nie powinno to w żadnym wypadku umniejszać znaczenia regularnych wystąpień przed Parlamentem, które pozostają właściwym forum do dyskusji nad polityką Banku.

Inne obszary współdziałania

Istnieją trzy inne ważne obszary współdziałania EBC i Parlamentu Europejskiego:

1. W kwestii mianowania prezesa, wiceprezesa i innych członków Zarządu EBC Bank konsultuje się z Parlamentem (art. 112 ust. 2 Traktatu WE). Komisja ds. Gospodarczych i Monetarnych prowadzi przesłuchania kandydatów, a plenum Parlamentu Europejskiego zatwierdza opinię.
2. Parlament uczestniczy w procesie legislacyjnym w zakresie nowelizacji i uzupełniania Statutu ESBC (art. 10 ust. 6, art. 41 i art. 42 Statutu). Do zmiany Statutu na mocy art. 41 wymagana jest zgoda Parlamentu. Istnieje również wymóg konsultacji zmian dotyczących prawa głosu na mocy art. 10 ust. 6 i projektów przepisów uzupełniających zgodnie z art. 42.
3. Parlament uczestniczy również w stanowieniu prawa w innych dziedzinach, za które odpowiada EBC.

4.3.2 Rada Unii Europejskiej i Eurogrupa

EBC dzieli z Radą Unii Europejskiej odpowiedzialność za politykę kursową i reprezentację strefy euro na arenie międzynarodowej. Ponadto kontaktuje się z Radą w sprawach dotyczących współpracy w dziedzinie polityki gospodarczej na szczeblu strefy euro. Jednak z uwagi na niezależność i charakter obowiązków EBC, jego relacje z Radą i Eurogrupą w zakresie polityki gospodarczej mogą jedynie przybierać formę niezobowiązującego dialogu, wykluczając możliwość uprzedniej koordynacji obranego kursu polityki pieniężnej z innymi dziedzinami polityki gospodarczej.

Do obowiązków Rady należy również rekomendowanie szefom państw lub rządów kandydatur na stanowiska prezesa, wiceprezesa i innych członków zarządu EBC.

Rada UE

W świetle prawa istnieje jedna Rada UE, jednak w rzeczywistości Rada spotyka się w różnych składach, w zależności od tematu dyskutowanego na posiedzeniach. W celu podjęcia najważniejszych decyzji dotyczących UGW, takich jak

przystąpienie państw członkowskich UE do strefy euro lub nowelizacja art. 10 ust. 2 Statutu ESBC, Rada zbiera się w składzie szefów państw lub rządów³, natomiast bieżące sprawy UGW są dyskutowane na posiedzeniach Rady Ministrów Gospodarki i Finansów (Rada ECOFIN). W tym kontekście paragraf 44 Wnio-sków Prezydencji z posiedzenia Rady Europejskiej w Luksemburgu w dniach 12-13 grudnia 1997 r. wyraźnie stwierdza, że Rada ECOFIN jest trzonem współpracy Państw Członkowskich w zakresie polityki gospodarczej, jak również jest uprawniona do podejmowania działań we właściwych jej obszarach.

Mimo że nie wszystkie państwa członkowskie należą do strefy euro, przedstawiciele wszystkich krajów (łącznie z tymi, które nie uczestniczą w trzecim etapie UGW) biorą udział w dyskusjach Rady UE na temat kwestii związanych z UGW. Jednak dla przedstawicieli krajów nieuczestniczących prawo głosu w większości kwestii dotyczących UGW (choć nie wszystkich) jest zawieszona. Do sytuacji wyjątkowych, w których głosują wszyscy członkowie, należy głosowanie nad ustawodawstwem wspólnotowym, które Rada UE przyjmuje na podstawie art. 107 Traktatu WE. Chodzi tu o ustawodawstwo zmieniające i uzupełniające statut ESBC (zob. punkt 2.5.4).

Na mocy art. 113 ust. 2 Traktatu WE prezes EBC jest zapraszany do uczestnictwa w spotkaniach rady ECOFIN zawsze, gdy omawiane są kwestie związane z celami i zadaniami ESBC. Kwestie te dotyczą ogólnych wytycznych polityki gospodarczej, spraw walutowych, reform w europejskim sektorze finansowym oraz zewnętrznej reprezentacji Wspólnoty w ramach UGW, jak również spraw związanych z polityką kursową.

EBC uczestniczy w posiedzeniach Rady ECOFIN, gdy omawiane jest na nich ustawodawstwo uzupełniające lub zmiany pewnych przepisów Statutu ESBC. W tych przypadkach Bank jest także reprezentowany w odpowiednich strukturach niższego szczebla podczas przygotowywania sesji rady ECOFIN. EBC jest też zazwyczaj zapraszany jako obserwator na etapie opracowywania innego ustawodawstwa wspólnotowego regulującego szczególnie istotne zagadnienia. EBC uczestniczy w również w pracach różnych organów działających w obszarach jego szczególnego zainteresowania, takich jak Komitet ds. Usług Finansowych lub tzw. Komitet Mędrców ds. Regulacji Europejskiego Rynku Papierów Wartościowych.

Prezes EBC regularnie uczestniczy w odbywających się dwa razy w roku nieformalnych spotkaniach Rady ECOFIN, które stanowią okazję do otwartej wymiany poglądów na bieżące tematy bez konieczności zachowania procedury formalnych spotkań Rady. Na spotkania te zapraszani są również prezesi krajowych banków centralnych, którzy towarzyszą ministrom swoich krajów.

EBC ma również ważne obowiązki sprawozdawcze w stosunku do Rady ECOFIN. Prezes EBC przedstawia Radzie Raport Roczny oraz przedkłada jej spra-

³ Rada Unii Europejskiej obradująca w składzie szefów państw lub rządów nie powinna być mylona z Radą Europejską. Rada Europejska, w skład której wchodzi szefowie państw lub rządów państw członkowskich UE oraz przewodniczący Komisji Europejskiej, zapewnia Unii Europejskiej impuls do rozwoju oraz określa ogólne wytyczne polityczne. Decyzje szefów państw lub rządów o mianowaniu członków Zarządu i wyznaczeniu siedziby EBC mają charakter decyzji międzyrządowych.

wozwanie dotyczące konwergencji w ramach odbywającego się co dwa lata spotkania mającego na celu ocenę stopnia konwergencji wymaganego art. 122 Traktatu WE.

Eurogrupa

Jak wspomniano wcześniej, Rada UE obraduje nad sprawami UGW w pełnym składzie, mimo że prawo głosu dla przedstawicieli krajów spoza UGW jest zawieszane. Traktat nie ustanawia żadnego organu, w którym ministrowie finansów uczestniczyliby w celu przedyskutowania spraw będących przedmiotem ich wspólnego zainteresowania, a związanym ze strefą euro i wspólną walutą. Dlatego w grudniu 1997 r. Rada Europejska obradująca w Luksemburgu ustanowiła Eurogrupę – nieformalny organ złożony z ministrów finansów państw strefy euro oraz Komisarza ds. Gospodarczych i Walutowych. Od 2005 r. Eurogrupa ma przewodniczącego, wybieranego przez jej członków zwykłą większością głosów na okres dwóch lat. EBC może uczestniczyć w spotkaniach Eurogrupy, kiedy jest to konieczne; dotąd EBC uczestniczył we wszystkich spotkaniach.

Eurogrupa stanowi kanał komunikacji w strefie euro, zbliżony do nieformalnych kontaktów istniejących pomiędzy rządami a bankami centralnymi państw narodowych. Nieformalny charakter Eurogrupy umożliwia otwartą wymianę poglądów na tematy związane ze strefą euro. Atmosfera szczerości i zaufania jest podtrzymywana, ponieważ spotkania Eurogrupy ograniczają się do obecności ministrów, Komisarza i prezesa EBC (z jedną osobą towarzyszącą). Zazwyczaj w formalnych sesjach Rady UE uczestniczy o wiele większa liczba osób.

Eurogrupa przeważnie spotyka się raz w miesiącu przed posiedzeniem Rady ECOFIN. Dyskusje na forum Eurogrupy skupiają się na ogólnym funkcjonowaniu gospodarki strefy euro, a w szczególności na jej perspektywach gospodarczych, na sytuacji budżetowej w poszczególnych państwach członkowskich oraz sposobach wygenerowania w nich impulsu politycznego w celu przeprowadzenia reform strukturalnych. Ponadto Eurogrupa omawia kształtowanie się kursu euro oraz zewnętrzny odbiór strefy euro jako odrębnego strefy gospodarczego.

4.3.3 Komisja Europejska

Komisja Europejska również uczestniczy w dialogu pomiędzy EBC a Radą ECOFIN. Komisarz ds. Gospodarczych i Walutowych bierze udział w obradach Rady ECOFIN i Eurogrupy, jak również w posiedzeniach Rady Prezesów EBC.

Oprócz uczestnictwa w dialogu politycznym na najwyższym szczeblu Komisja Europejska i EBC utrzymują ścisłe kontakty robocze podczas spotkań w szerszym gronie, np. w czasie obrad Komitetu Ekonomiczno-Finansowego lub Komitetu Polityki Gospodarczej (zob. poniżej) oraz podczas spotkań dwustronnych. Ten kontakt jest szczególnie ważny w kontekście kluczowej roli, jaką odgrywa Komisja w procesie stanowienia polityki gospodarczej Wspólnoty. W szczególności Komisji powierzono szereg zadań związanych z UGW. Należą do nich:

- formułowanie zaleceń dotyczących ogólnych wytycznych polityki gospodarczej;

- monitorowanie sytuacji budżetowej państw członkowskich i przedstawianie wyników Radzie ECOFIN;
- przygotowywanie (nie rzadziej niż co dwa lata) raportu o konwergencji przedstawiającego stopień spełnienia kryteriów konwergencji przez państwa członkowskie, które jeszcze nie przyjęły euro.

Ponadto Komisja Europejska zainicjowała szereg konkretnych działań (bądź co najmniej w nich uczestniczy) związanych z Eurosystemem lub mających wpływ na jego czynności i zadania. W wielu przypadkach bezpośredni udział EBC może być korzystny lub nawet niezbędny dla pomyślnego ich przebiegu.

- Eurostat i EBC ściśle współpracują w dziedzinie statystyki, zarówno dwustronnie, jak i w ramach właściwych komitetów statystycznych Wspólnoty, w szczególności Komitetu ds. Statystyki Walutowej, Finansowej oraz Bilansu Płatniczego (zob. podrozdz. 3.5);
- również w innych dziedzinach EBC uczestniczy w posiedzeniach wielu wyspecjalizowanych grup roboczych i komitetów regulacyjnych. Takie organy podejmują wiele tematów, np. integracja rynków finansowych (tzw. Grupa Giovanniniego) lub nadzór ostrożnościowy i stabilność finansowa (m.in. Europejski Komitet Bankowy i Komitet Europejskich Organów Nadzoru Bankowego);
- Komisja i EBC blisko współpracują i będą współpracować w przyszłości w sprawach związanych z rozszerzeniem UE, wchodzących w zakres kompetencji EBC.

4.3.4 Komitet Ekonomiczno-Finansowy

Komitet Ekonomiczno-Finansowy został powołany na mocy art. 114 ust. 2 Traktatu WE jako merytoryczne zaplecze dla Rady ECOFIN, sporządzające analizy i udzielające porad w wielu kwestiach gospodarczych i finansowych. W ustępie 12 rezolucji w sprawie koordynacji polityki gospodarczej na trzecim etapie UGW Rada Europejska obradująca w grudniu 1997 r. w Luksemburgu przypisała Europejskiemu Komitetowi Ekonomiczno-Finansowemu zadanie zapewnienia struktury, wewnątrz której dialog pomiędzy Radą i EBC mógłby być przygotowywany i kontynuowany pomiędzy urzędnikami wyższego szczebla w ministerstwach, krajowych bankach centralnych, Komisji i EBC.

Traktat przewiduje, że państwa członkowskie, Komisja i EBC mianują co najwyżej po dwóch członków Komitetu. Tradycyjnie jest to dwóch przedstawicieli każdego z państw członkowskich, z których jeden jest wysokim rangą urzędnikiem administracji, a drugi urzędnikiem wyższego szczebla krajowego banku centralnego. Jednak od czasu, gdy UE liczy 25 państw członkowskich, Komitet Ekonomiczno-Finansowy spotyka się w ograniczonym składzie, z tylko jednym przedstawicielem każdego państwa członkowskiego (przeważnie urzędnikiem administracji wyższego szczebla) oraz dwoma przedstawicielami Komisji Europejskiej i EBC. EBC reprezentują obecnie wiceprezes i członek Zarządu odpowiedzialny za ekonomię. Ich zastępcami są odpowiednio dyrektorzy generalni pionu stosunków międzynarodowych i ekonomii.

Uczestnicząc w posiedzeniach Komitetu Ekonomiczno-Finansowego EBC bierze również udział w dyskusji nad ogólnymi wytycznymi polityki gospodarczej, nadzorem polityki fiskalnej na podstawie rocznych programów stabilizacji i konwergencji państw członkowskich oraz przygotowaniem europejskiego stanowiska w sprawach międzynarodowych. EBC uczestniczy też w innych działaniach Komitetu Ekonomiczno-Finansowego, od spraw technicznych (np. produkcji monet) po reformy instytucjonalne i reprezentowanie Wspólnoty w ramach UGW.

Dyskusje na forum Komitetu Ekonomiczno-Finansowego służą również przygotowaniu dialogu pomiędzy ministrami finansów strefy euro a EBC w ramach Eurogrupy. Wkład EBC w obrady Komitetu Ekonomiczno-Finansowego polega głównie na przygotowywaniu ocen perspektyw gospodarczych strefy euro oraz ewolucji kursów walutowych, jak również bieżącej oceny trwałości finansów publicznych i adekwatności ogólnego kierunku polityki fiskalnej.

Uczestnictwo EBC w posiedzeniach Komitetu Ekonomiczno-Finansowego opiera się na pełnym poszanowaniu jego niezależności i wyłącznej odpowiedzialności za wspólną politykę pieniężną. EBC uczestniczy aktywnie w dyskusjach i wyraża swoje poglądy w różnych kwestiach, jednak nie bierze udziału w głosowaniu. Ponadto Komitet świadomie uchyla się od dyskusji na temat obranego kursu polityki pieniężnej. Podobnie postępuje w przypadku sprawozdań dotyczących wspólnej polityki pieniężnej prezentowanych podczas spotkań organizacji i forów międzynarodowych takich jak Międzynarodowy Fundusz Walutowy czy G7. Zgodnie z podziałem obowiązków przygotowywanie i prezentacja takich sprawozdań leży w wyłącznej kompetencji EBC.

4.3.5 Komitet Polityki Gospodarczej

Komitet Polityki Gospodarczej został powołany decyzją Rady⁴ w 1974 r. W jego skład wchodzi po dwóch przedstawicieli i dwóch ich zastępców z państw członkowskich, Komisji i EBC.

Podobnie jak Komitet Ekonomiczno-Finansowy, Komitet Polityki Gospodarczej uczestniczy w przygotowaniu spotkań Eurogrupy i Rady ECOFIN, jednak jego prace skupiają się raczej na reformach strukturalnych. W ramach tzw. procesu z Cardiff (zob. punkt 1.2.2) Komitet przeprowadza corocznie wnikliwą ocenę reform gospodarczych w państwach członkowskich. Komitet uczestniczy również w tzw. procesie luksemburskim (zob. punkt 1.2.2), który stanowi platformę koordynacji polityki zatrudnienia pomiędzy państwami członkowskimi. Komitet zajmuje się również wieloma długoterminowymi kwestiami o charakterze strukturalnym, takimi jak konsekwencje budżetowe starzenia się społeczeństw.

Ze względu na to, że EBC przywiązuje najwyższą wagę do reform strukturalnych w państwach członkowskich jako do głównego sposobu zwalczania bezrobocia i pełnego wykorzystania potencjału wzrostu strefy euro, uczestnictwo EBC w Komitecie Polityki Gospodarczej daje cenną możliwość wpływania na jego prace. Podobnie jak

⁴ Decyzja Rady 74/122/EWG z dnia 18 lutego 1974 r. powołująca Komitet Polityki Gospodarczej (Dz.U. L 63, 5.03.1974, str. 21).

w przypadku Komitetu Ekonomiczno-Finansowego, udział EBC w pracach Komitetu Polityki Gospodarczej opiera się na pełnym respektowaniu niezależności Banku.

4.3.6 Dialog makroekonomiczny

Celem dialogu makroekonomicznego jest promowanie lepszego rozumienia wymagań polityki związanej z UGW, a tym samym poprawa warunków do generowania bezinflacyjnego wzrostu połączonego ze wzrostem zatrudnienia. Dialog makroekonomiczny – zwany też procesem kolońskim – ma formę spotkań odbywających się dwa razy do roku. Został zapoczątkowany w 1999 r. na posiedzeniu Rady Europejskiej w Kolonii (zob. punkt 1.2.2) i przebiega na szczeblu zarówno politycznym, jak i technicznym. U jego podstaw leży pełne poszanowanie niezależności wszystkich uczestników, a w szczególności niezależności partnerów społecznych w procesie ustalania płac, jak również niezależności EBC w zakresie wspólnej polityki pieniężnej. Uznanie podziału odpowiedzialności za poszczególne dziedziny polityki gospodarczej i związane z nimi obowiązki pozwala lepiej uświadomić sobie, że zadaniem każdego z poszczególnych organów jest skuteczna realizacja polityki w ramach posiadanych kompetencji.

4.4 REŻIM JĘZYKOWY EBC

Jako instytucja wspólnotowa EBC zwraca się do społeczności mówiącej wieloma językami, a w skład jego organów decyzyjnych i kadr wchodzi osoby z różnych krajów. Różnorodność językowa UE wymaga od EBC komunikowania się w wielu językach w celu dotarcia do jak najszerszej grupy odbiorców. Pragmatyczne podejście EBC łączy szacunek dla różnorodności językowej UE z wymogiem efektywnej i szybkiej komunikacji.

Od 1 maja 2004 r. Wspólnota ma 20 języków urzędowych⁵. EBC w swoich aktach prawnych i relacjach z osobami trzecimi oraz opinią publiczną przestrzega zasady wielojęzyczności ustanowionej w prawie wspólnotowym⁶. Rozporządzenia i inne akty prawne o szerokim zastosowaniu są publikowane we wszystkich językach urzędowych. To samo odnosi się do publikacji przewidzianych w statucie (np. raportów rocznych, biuletynów miesięcznych). Akty prawne adresowane do pojedynczych podmiotów trzecich są publikowane w ich języku. Podmioty, które zwrócą się do EBC w jednym z języków urzędowych Wspólnoty, mogą oczekiwać pisemnej odpowiedzi w tym samym języku.

W większości innych przypadków, a w szczególności dla wewnętrznych potrzeb EBC i ESBC, stosowany jest jeden język roboczy – angielski. Wyjątek stanowią posiedzenia Rady Prezesów i Rady Ogólnej oraz Komitetów ESBC, gdzie zapewnione jest tłumaczenie symultaniczne na wiele języków. Używanie jednego

⁵ Języki w porządku alfabetycznym: angielski, czeski, duński, estoński, fiński, francuski, grecki, hiszpański, holenderski, litewski, łotewski, maltański, niemiecki, polski, portugalski, słowacki, słoweński, szwedzki, węgierski, włoski.

⁶ Rozporządzenie nr 1 Rady EWG w sprawie określenia systemu językowego Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej (Dz. U. 07, 6.10.1958, str. 385).

języka roboczego umożliwia szybką i efektywną komunikację w EBC i Eurosystemie przy stanowieniu i realizacji wspólnej polityki pieniężnej oraz wykonywaniu innych związanych z nią zadań.

4.5 KONTROLA SĄDOWA ZE STRONY EUROPEJSKIEGO TRYBUNAŁU SPRAWIEDLIWOŚCI

EBC cieszy się szerokimi uprawnieniami wynikającymi z Traktatu i Statutu ESBC. Należą do nich uprawnienia regulacyjne oraz prawo do nakładania sankcji i kar na instytucje i przedsiębiorstwa w przypadku naruszenia przez nie przepisów i decyzji EBC. Art. 35 ust. 1 Statutu ESBC przewiduje rewizję sądową działań EBC na warunkach przewidzianych w art. 230-233 Traktatu WE. Na mocy tych postanowień Rada UE, Komisja lub każde państwo członkowskie mogą zaskarżyć do Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości te działania EBC, które mają na celu wywołanie skutków prawnych wobec osób trzecich. Europejski Trybunał Sprawiedliwości jest właściwy do orzekania w przypadkach „*braku kompetencji, naruszenia istotnych wymogów proceduralnych, naruszenia niniejszego Traktatu lub jakiegokolwiek reguły prawnej związanej z jego zastosowaniem lub nadużycia władzy*” (drugi akapit art. 230 Traktatu). Ponadto każda osoba fizyczna lub prawna może na tych samych warunkach zaskarżyć decyzje EBC, które dotyczą jej bezpośrednio i indywidualnie (czwarty akapit art. 230).

Na mocy art. 232 Traktatu EBC może również zostać wezwany przed Trybunał przez instytucję wspólnotową lub państwo członkowskie za naruszenie postanowień Traktatu poprzez zaniechanie działania. Podobnie każda osoba fizyczna lub prawna może wnieść skargę do Trybunału, jeśli EBC nie uwzględnił jej w działaniu wymaganym przez Traktat lub Statut ESBC.

Jeśli skarga jest zasadna, Europejski Trybunał Sprawiedliwości unieważnia dany akt, lub – w przypadku zaniechania – stwierdza, że zaniechanie działania naruszyło postanowienia Traktatu. W takich przypadkach EBC musi podjąć konieczne kroki, aby zastosować się do orzeczenia. Sytuacja taka miała miejsce w 2003 r., kiedy Europejski Trybunał Sprawiedliwości unieważnił przyjęty przez EBC system zwalczania nadużyć finansowych i nakazał mu podporządkowanie się systemowi wspólnotowemu (zob. podrozdz. 4.6).

Europejski Trybunał Sprawiedliwości nie tylko kontroluje działania i przypadki zaniechania przez EBC działań, ale również orzeka w sprawach wniesionych przez EBC przeciwko instytucji wspólnotowej lub państwu członkowskiemu w celu ochrony swoich prerogatyw, albo przeciwko instytucji wspólnotowej w przypadku, gdy zaniechała ona działania (art. 230 i art. 232). EBC może także wnieść skargę przeciwko krajowemu bankowi centralnemu, jeśli nie wywiązuje się on ze zobowiązań wynikających z Traktatu i Statutu (art. 237 lit. (d) Traktatu).

Trybunał jest również właściwy do orzekania w kwestiach spornych pomiędzy EBC a jego pracownikami (zob. punkt 6.4.1.) i w przypadkach, gdy jurysdykcja została mu przekazana przez strony umów podpisywanych przez EBC.

4.6 KONTROLA RZETELNEGO ZARZĄDZANIA FINANSAMI

Rzetelne zarządzanie finansami Eurosystemu jest przedmiotem zainteresowania opinii publicznej, jako że EBC i krajowe banki centralne sprawują funkcję publiczną, finansowaną – w ostatecznym rozrachunku – z pieniędzy podatników. Traktat zawiera więc szereg przepisów, które poddają kontroli rzetelność zarządzania finansami EBC.

EBC wypełnia swoje obowiązki w tym zakresie publikując roczne sprawozdanie finansowe jako część Raportu Roczno. Roczne sprawozdania finansowe EBC oraz wszystkich krajowych banków centralnych Eurosystemu podlegają badaniu przez biegłych rewidentów. Na mocy art. 27 ust. 1 Statutu ESBC wybór biegłych rewidentów należy do Rady Prezesów, a ich zatwierdzenie – do Rady Unii Europejskiej. Przepisy prawne i związane z nimi praktyki wprowadzone przez EBC zostały uznane za zgodne z kodeksem dobrych praktyk w zakresie przejrzystości polityki pieniężnej i finansowej (ang. *Code of Good Practices on Transparency in Monetary and Financial Policies*) przyjętym w 1999 r. i ostatnio zaktualizowanym w sierpniu 2000 r.

Oprócz niezależnego audytu zewnętrznego, zarządzanie finansowe EBC podlega kontroli ze strony Europejskiego Trybunału Obrachunkowego. Na mocy art. 27 ust. 2 Statutu Trybunał Obrachunkowy bada skuteczność zarządzania EBC i publikuje raport roczny w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej.

Zgodnie z orzeczeniem Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości z 10 lipca 2003 r.,⁷ EBC jest objęty programem przeciwdziałania nadużyciom finansowym zainicjowanym przez Komisję Europejską na podstawie art. 280 Traktatu WE⁸. Program ten upoważnia Europejski Urząd ds. Zwalczenia Nadużyć Finansowych (ang. *European Anti-Fraud Office – OLAF*), który jest niezależną instytucją dochodzeniową Komisji⁹, do badania nadużyć finansowych jak również innych nieprawidłowości w EBC w przypadku uzasadnionego podejrzenia. W świetle orzeczenia Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości EBC dostosował wewnętrzne zasady i procedury prawne do ram prawnych określonych w orzeczeniu Trybunału oraz podjął działania niezbędne dla zapewnienia bliskiej współpracy z OLAF w zwalczaniu nadużyć finansowych¹⁰.

⁷ Rozporządzenie (WE) nr 1073/1999 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 maja 1999 r. dotyczące dochodzeń prowadzonych przez Europejski Urząd ds. Zwalczenia Nadużyć Finansowych (OLAF) (Dz.U. L 136, 31.05.1999, str. 1).

⁸ Sprawa C-11/00 Komisja Wspólnot Europejskich przeciwko Europejskiemu Bankowi Centralnemu [2003] ECR I-7147.

⁹ Decyzja Komisji z dnia 28 kwietnia 1999 roku ustanawiająca Europejski Urząd ds. Zwalczenia Nadużyć Finansowych (OLAF) (Dz.U. L 136, 31.05.1999, str. 20).

¹⁰ Decyzja (EBC/2004/11) Europejskiego Banku Centralnego 3 czerwca 2004 r. w sprawie warunków prowadzenia przez Europejski Urząd ds. Zwalczenia Nadużyć Finansowych dochodzeń w Europejskim Banku Centralnym w związku z zapobieganiem nadużyciom finansowym, korupcji oraz innym bezprawnym działaniom przynoszącym szkodę interesom finansowym Wspólnot Europejskich oraz w sprawie zmiany warunków zatrudnienia pracowników Europejskiego Banku Centralnego (Dz.U. L 230, 30.06.2004, str. 56).

Jean-Claude Trichet, obok 47 ministrów finansów i prezesów banków centralnych na dorocznym posiedzeniu Międzynarodowego Funduszu Walutowego w Singapurze we wrześniu 2006 r.

5 ZAANGAŻOWANIE EBC WE WSPÓŁPRACĘ MIĘDZYNARODOWĄ

EBC bierze udział w reprezentacji strefy euro na szczeblu międzynarodowym poprzez reprezentowanie Wspólnoty Europejskiej w sprawach dotyczących UGW w organizacjach i na forach międzynarodowych w zakresie zadań Eurosystemu. Charakter uczestnictwa EBC w tych organizacjach zależy od podziału kompetencji we Wspólnocie oraz pomiędzy Wspólnotą a jej państwami członkowskimi. Zatem zależnie od omawianego tematu zaangażowanie EBC w działalność organizacji i forów międzynarodowych może polegać na wyłącznym reprezentowaniu stanowiska w zakresie polityki Wspólnoty Europejskiej lub na formułowaniu własnego stanowiska obok stanowiska innych organów ustanawiających politykę na poziomie Wspólnoty lub krajowym.

5.1 WPROWADZENIE

Po przekazaniu polityki pieniężnej i kursowej na poziom wspólnotowy koniecznym stało się określenie zasad uczestnictwa EBC we współpracy pieniężnej i finansowej na szczeblu międzynarodowym. Uwzględniono przy tym cztery aspekty:

i. Podział kompetencji we Wspólnocie

Art. 111 ust. 3 i 4 Traktatu WE upoważnia radę UE do podejmowania decyzji w zakresie przygotowań do negocjacji i podpisywania umów z państwami spoza Unii Europejskiej i organizacjami międzynarodowymi w kwestiach odnoszących się do reżimu walutowego lub kursowego, jak również przedstawiania stanowiska i reprezentowania Wspólnoty na forum międzynarodowym w sprawach UGW, „w poszanowaniu podziału kompetencji” we Wspólnocie. Dotychczas przepisy art. 111 ust. 3 stosowano jedynie przy zawieraniu umów między Wspólnotą Europejską a niektórymi państwami spoza UE w sprawach dotyczących kwestii pieniężnych i kursowych¹. Obecnie ustalenia dotyczące reprezentowania Wspólnoty na forum międzynarodowym opierają się na porozumieniu osiągniętym na posiedzeniach Rady Europejskiej w Luksemburgu w grudniu 1997 r. i w Wiedniu w grudniu 1998 r. Wnioski Prezydencji z posiedzenia Rady Europejskiej w Luksemburgu zawierają stwierdzenie, że EBC i Rada ECOFIN „będą pełniły obowiązki związane z reprezentowaniem Wspólnoty na arenie międzynarodowej w sposób skuteczny i zgodny z podziałem uprawnień zawartym w Traktacie”.

ii. Podział obowiązków w ramach Eurosystemu

Na mocy art. 6 ust. 1 i art. 12 ust. 5 Statutu ESBC decyzja o tym, w jaki sposób Eurosystem powinien być reprezentowany na szczeblu międzynarodowym należy do Rady Prezesów. EBC jest uprawniony do uczestnictwa w działaniach mię-

¹ W przypadku czterech decyzji Rady dotyczących stosunków monetarnych pomiędzy Księstwem Monako, Republiką San Marino, Księstwem Andory i Watykanem, jak również dwóch decyzji Rady odnoszących się do waluty escudo Zielonego Przylądka, franka komoryjskiego i franka CFS (waluty używanej w 14 państwach Afryki Zachodniej i Środkowej).

dzynarodowych instytucji monetarnych, podobnie jak krajowe banki centralne, po uzyskaniu zgody Rady Prezesów. Rada Prezesów postanowiła, że krajowe banki centralne powinny brać udział w działaniach międzynarodowych organizacji i forów w zależności od stopnia, w jakim poszczególne kraje zaangażowane są w działalność takich organów, podczas gdy EBC powinien zapewniać odpowiednią reprezentację Eurosystemu.

iii. Podział kompetencji pomiędzy Wspólnotą a krajami strefy euro

Jak wspomniano w punkt 1.2.2, poszczególne kraje strefy euro pozostają odpowiedzialne za całą politykę gospodarczą z wyjątkiem polityki pieniężnej i kursowej. Oznacza to, że stopień zaangażowania EBC, Wspólnoty oraz poszczególnych państw członkowskich w proces współpracy międzynarodowej różni się w zależności od mandatów poszczególnych organizacji i forów międzynarodowych.

iv. Porządek instytucjonalny poszczególnych organizacji i forów międzynarodowych

Przekazanie uprawnień monetarnych spowodowało zakwestionowanie dotychczasowych ram instytucjonalnych dla stosunków międzynarodowych, które nie były przystosowane do uczestnictwa w nich tak dużej unii monetarnej jak strefa euro. Wcześniej organizacje i fora międzynarodowe zostały zaprojektowane tak, aby promować współpracę pomiędzy suwerennymi państwami, które posiadają pełne kompetencje w zakresie prowadzenia polityki gospodarczej, pieniężnej i finansowej. Aby zapewnić ich skuteczność, przepisy dotyczące stosunków międzynarodowych EBC i Wspólnoty wymagały wynegocjowania poprawek do regulujących je zasad i procedur. Do tej pory takie poprawki podyktowane były w dużej mierze względami pragmatycznymi. Zgodnie z Wnioskami Prezydencji z posiedzenia Rady Europejskiej w Wiedniu w grudniu 1998 r., podejście pragmatyczne mogłoby być najskuteczniejsze i zminimalizowałoby potrzebę dostosowania obecnych zasad i praktyk pod warunkiem, że spowodowałoby to właściwe uznanie roli euro.

Wypracowane pragmatyczne rozwiązania pozwalają EBC uczestniczyć w międzynarodowych organizacjach i forach, gdzie omawia się zadania powierzone Eurosystemowi.

- Gdy współpraca międzynarodowa dotyczy **wspólnej polityki pieniężnej**, EBC jest jedyną instytucją uprawnioną do przedstawiania stanowiska w sprawie polityki Wspólnoty Europejskiej, ponieważ jej stanowienie leży w wyłącznej kompetencji organów decyzyjnych EBC: Rady Prezesów i Zarządu.
- Jeśli chodzi o **kurs euro**, EBC dzieli w tym zakresie odpowiedzialność z Radą UE (ECOFIN) i Eurogrupą, tak więc w konsultacjach z osobami trzecimi, na przykład na poziomie grupy G7 i w polityce komunikacyjnej, uczestniczą zarówno prezes EBC, jak i przewodniczący Eurogrupy.
- W dziedzinie **systemów płatności** EBC może przedstawiać na szczeblu międzynarodowym stanowisko dotyczące sprawnego i efektywnego funkcjonowania systemów płatniczych i systemów rozrachunku papierów wartościowych. Krajowe banki centralne strefy euro, które uczestniczą wraz z EBC w organiza-

acjach i forach międzynarodowych, również mogą przedstawiać swoje opinie odzwierciedlające ich odpowiedzialność za zarządzanie i nadzór nad krajowym systemem płatniczym i systemem rachunku papierów wartościowych oraz ich doświadczenie w tych dziedzinach.

- W kwestiach **statystyki** Statut ESBC nakłada na EBC ogólny obowiązek współpracy z organizacjami międzynarodowymi. Przepis ten, uwzględniający fakt, że prace w zakresie statystyki są prowadzone w kontekście globalnym, pozwala EBC – podobnie jak innym kompetentnym organom wspólnotowych (np. Eurostatowi) – formułować własne stanowisko.
- Jeśli chodzi o **nadzór ostrożnościowy** oraz stabilność finansową, EBC może uczestniczyć w odnośnych spotkaniach międzynarodowych oraz wyrażać swoje stanowisko obok stanowiska władz krajowych, które posiadają uprawnienia w tym zakresie (np. krajowe banki centralne i organy nadzoru).

5.2 KURS POLITYKI EBC W STOSUNKACH MIĘDZYNARODOWYCH

Działalność EBC w zakresie współpracy międzynarodowej obejmuje przede wszystkim wymianę informacji i poglądów z innymi organami ustanawiającymi politykę w ramach forów i organizacji międzynarodowych. Poznanie opinii środowiska na temat sytuacji gospodarczej i polityki realizowanej w głównych gospodarkach jest szczególnie ważne, ponieważ ułatwia Europejskiemu Bankowi Centralnemu analizę wpływów zmian zewnętrznych na gospodarkę strefy euro. Wymianę informacji i poglądów uzupełniają obserwacje prowadzone przez niezależne organizacje, takie jak Międzynarodowy Fundusz Walutowy (MFW) czy Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD).

EBC jest też zaangażowany w działania społeczności międzynarodowej mające na celu wypracowanie dobrych praktyk i reguł, które czynią stanowienie polityki bardziej przejrzystym i efektywnym. Najlepsze praktyki są określane w formie podstawowych zasad, standardów i kodeksów wdrażanych przez poszczególne kraje na zasadzie dobrowolności. Wskazanie najlepszych praktyk zachęca ośrodki decyzyjne do ich naśladowania i promuje zasadę przejrzystości. Dzięki temu właściwe zarządzanie w sektorze publicznym staje się podstawowym elementem współpracy międzynarodowej.

Jednak aspekt polityczny współpracy międzynarodowej EBC nie obejmuje koordynacji a priori polityki pieniężnej i kursowej z polityką prowadzoną przez kraje spoza strefy euro, co byłoby sprzeczne z mandatem i niezależnością Banku. Próby takiej koordynacji mogłyby nie tylko zacierać zakresy obowiązków poszczególnych ośrodków decyzyjnych, ale także ograniczyć ich odpowiedzialność.

5.3 RELACJE EBC Z ORGANIZACJAMI MIĘDZYNARODOWYMI

EBC utrzymuje relacje z Międzynarodowym Funduszem Walutowym i Organizacją Współpracy Gospodarczej i Rozwoju. Obie organizacje regularnie monitorują i oceniają sytuację polityczno-gospodarczą w krajach będących ich członkami.

5.3.1 Międzynarodowy Fundusz Walutowy

Międzynarodowy Fundusz Walutowy, obecnie zrzeszający 184 państwa, został powołany w 1944 r. na mocy umowy z Bretton Woods. Jego głównymi zadaniami są promowanie globalnej współpracy walutowej, zapewnienie stabilności kursów walutowych, ułatwianie handlu międzynarodowego oraz wspieranie wzrostu gospodarczego. Czyni to MFW centralnym ośrodkiem międzynarodowego systemu walutowego.

Główną funkcją MFW jest nadzór, co wynika ze znaczenia polityki gospodarczej państw członkowskich dla stabilności światowego systemu gospodarczego. Nadzór ten polega na monitorowaniu i ocenie sytuacji gospodarczo-finansowej oraz polityki prowadzonej przez państwa członkowskie w procesie konsultacji na mocy art. IV Statutu MFW (tzw. konsultacje w ramach artykułu IV). Nadzór obejmuje również ocenę wpływu polityki krajowej poszczególnych państw na gospodarkę światową w kontekście postępującej integracji światowego systemu gospodarczego i finansowego (tzw. nadzór wielostronny).

Przyznanie EBC statusu obserwatora

Z uwagi na częściowo pokrywające się mandaty Międzynarodowego Funduszu Walutowego i Europejskiego Banku Centralnego, uznano za konieczne, aby EBC był reprezentowany na forum MFW w kwestiach wchodzących w zakres jego kompetencji. W dniu 21 grudnia 1998 r. zarząd MFW przyznał EBC status obserwatora. Rozwiązanie takie pozwoliło uniknąć zmiany statutu MFW, zgodnie z którym członkami tej organizacji mogą być jedynie państwa. EBC otrzymał stałe zaproszenie do uczestnictwa w charakterze obserwatora we wszystkich posiedzeniach zarządu MFW, podczas których omawiane są kwestie leżące w strefie zainteresowania EBC, w tym:

- konsultacje w ramach artykułu IV dotyczące polityki gospodarczej strefy euro,
- konsultacje w ramach artykułu IV dotyczące poszczególnych krajów strefy euro,
- rola euro w międzynarodowym systemie walutowym,
- nadzór wielostronny, tj. prowadzona co pół roku dyskusja nad raportami MFW *World Economic Outlook* oraz *Global Financial Stability Report*, jak również bieżące dyskusje na temat gospodarki i rynków światowych.

Na forum zarządu MFW stanowisko Wspólnoty Europejskiej w sprawie polityki pieniężnej strefy euro przedstawia obserwator EBC, natomiast stanowisko Wspólnoty Europejskiej w sprawach kursowych przedstawiają zarówno obserwator EBC, jak i dyrektor wykonawczy reprezentujący Prezydencję Eurogrupy, co odzwierciedla wymianę poglądów na szczeblu strefy euro, na przykład podczas spotkań Eurogrupy (patrz punkt 4.3.2).

Oprócz stałego zaproszenia obserwator EBC może być dodatkowo zapraszany na posiedzenia, podczas których rozpatrywane są kwestie uważane przez obie instytucje za istotne dla pełniących przez nie obowiązków. Ze względu na współ-

działanie EBC i krajowych banków centralnych państw członkowskich poza strefy euro w koordynacji polityki pieniężnej, przyjętą praktyką stał się już udział obserwatora EBC w dyskusjach w ramach artykułu IV dotyczących tych krajów. Obserwator EBC uczestniczy też w dorocznych konsultacjach w ramach artykułu IV w sprawie Stanów Zjednoczonych i Japonii.

Na mocy ustaleń dotyczących statusu obserwatora prezes EBC uczestniczy jako obserwator w posiedzeniach Międzynarodowej Komisji Monetarno-Finansowej. Komisja spotyka się dwa razy do roku (podczas wiosennej i dorocznej sesji MFW) w celu przedstawienia opinii i raportu dla Rady Gubernatorów MFW w sprawie nadzoru nad międzynarodowym systemem monetarno-finansowym. Komisja przedstawia także wskazówki dotyczące polityki prowadzonej przez rząd MFW.

Konsultacje w ramach artykułu IV z EBC i państwami strefy euro

Od czasu wprowadzenia euro konsultacje w ramach artykułu IV z krajami strefy euro zostały podzielone na dwie części: pierwsza dotyczy głównie kwestii pieniężnych i kursowych w strefie euro, druga – poszczególnych państw tego strefy i pozostałych dziedzin polityki gospodarczej (np. polityki fiskalnej czy strukturalnej). Takie dwustopniowe podejście stanowi modyfikację wcześniej stosowanych procedur MFW wymuszoną nowym podziałem kompetencji w strefie euro.

Delegacja MFW dwukrotnie w ciągu roku odwiedza EBC w celu omówienia aktualnej sytuacji i spraw związanych z polityką kursową i pieniężną strefy euro. W tym kontekście MFW prowadzi również dyskusję z organami Wspólnoty Europejskiej, które koordynują politykę na szczeblu krajowym (np. w ramach ogólnych wytycznych polityki gospodarczej oraz Paktu Stabilności i Wzrostu), takimi jak Komisja Europejska, Komitet Ekonomiczno-Finansowy i Eurogrupa. Dyskusje te skupiają się na istotnych dla polityki pieniężnej i kształtowania się kursów walut zmianach gospodarczo-politycznych (np. dotyczących polityki fiskalnej i strukturalnej) w całej strefie euro.

W ramach drugiej części konsultacji prowadzonych w ramach artykułu IV, która dotyczy polityki gospodarczej poszczególnych krajów, przedstawiciele MFW spotykają się z krajowymi organami decyzyjnymi.

Pozostałe dziedziny współpracy

EBC uczestniczy w wielu inicjatywach MFW podejmowanych w celu wzmocnienia międzynarodowej architektury finansowej. Dotyczy to m.in. kodeksu dobrych praktyk w zakresie przejrzystości polityki pieniężnej i finansowej, który zawiera ogólne zasady dotyczące przejrzystości i odpowiedzialności w dziedzinie stanowienia polityki pieniężnej i innych zadań banku centralnego. Zasady te obejmują systemy płatnicze i nadzór, wytyczne dotyczące zarządzania rezerwami walutowymi oraz raporty na temat zgodności ze standardami i kodeksami (ang. *Reports on the Observance of Standards and Codes* – ROSC) i są częścią szerszych działań podejmowanych na szczeblu międzynarodowym w celu promowania uzgodnionych standardów i kodeksów. Raporty ROSC oceniają, w jakim stopniu poszczególne kraje spełniają wymagania standardów i kodeksów

w celu zidentyfikowania potencjalnych zagrożeń, które mogłyby doprowadzić do niestabilności gospodarczej i finansowej.

EBC nawiązał także stosunki robocze z MFW w innych dziedzinach. Bank szczególnie aktywnie uczestniczy we wdrażaniu i opracowywaniu międzynarodowych standardów statystycznych, takich jak ustanowione w Instrukcji Bilansu Płatniczego MFW (wydanie piąte) – jako część znowelizowanego systemu rachunków narodowych SNA 93. Stosunki robocze rozwijane są także w ramach Standardu Rozpowszechniania Danych Specjalnych (SDDS) ustanowionego w 1996 r. w celu zapewnienia terminowego dostarczania rzetelnych i wyczerpujących danych służących zarówno informowaniu opinii publicznej, jak i nadzorowi MFW. EBC angażuje się również w działania MFW związane z pomocą techniczną.

Od listopada 2000 r. EBC jest również uprawnionym posiadaczem specjalnych praw ciągnięcia (tzw. SDR-ów), dzięki czemu może uczestniczyć w dobrowolnych transakcjach z krajami członkowskimi MFW oraz innymi upoważnionymi posiadaczami. W kwietniu 2001 r. ECB i MFW podpisały porozumienie w sprawie kupna i sprzedaży SDR-ów. Na jej podstawie MFW może inicjować transakcje pomiędzy EBC a innymi posiadaczami SDR-ów, przyczyniając się w ten sposób do sprawnego zarządzania obrotem tymi instrumentami².

5.3.2 Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju

OECD jest organizacją międzyrządową, która obecnie zrzesza 30 państw członkowskich oraz utrzymuje stosunki z 70 innymi. Jest płaszczyzną wymiany poglądów pomiędzy jej członkami, pozwalającą na porównywanie doświadczeń i współpracę w celu osiągnięcia jak najwyższego trwałego wzrostu gospodarczego oraz poprawy dobrobytu gospodarczego i społecznego w zgodzie z mechanizmami gospodarki rynkowej. OECD działa we wszystkich dziedzinach polityki, również w strefie polityki pieniężnej i gospodarczej. EBC bierze udział we wszystkich działaniach związanych z zadaniami Eurosystemu.

Wprawdzie członkami OECD mogą być tylko państwa, ale Wspólnota Europejska ma w niej stałe przedstawicielstwo oraz bierze udział w pracach, które jej dotyczą. Rozwiązanie to opiera się na Protokole Uzupełniającym nr 1 do art. 13 konwencji OECD z 14 grudnia 1960 r. Od 1999 r. EBC wraz z Komisją Europejską uczestniczą we wszystkich ważniejszych posiedzeniach OECD (w ramach delegacji Wspólnoty Europejskiej), na których prezentują swoje poglądy w sprawach należących do ich kompetencji.

EBC uczestniczy w następujących komitetach i grupach roboczych OECD:

- Komitet ds. Przeglądów Gospodarczych i Rozwoju;
- Komitet Polityki Gospodarczej i jego grupy robocze;
- Komitet Rynków Finansowych.

² Zob. EBC (2002): *Annual Report*, rozdział 5, część 2.

Komitet ds. Przeglądów Gospodarczych i Rozwoju, założony w 1961 r., przeprowadza regularne badania sytuacji gospodarczej i polityki gospodarczej poszczególnych państw członkowskich OECD. Na podstawie prowadzonych przeglądów powstają raporty, w których przedstawia się wyniki badań gospodarczych oraz szereg rekomendacji dotyczących prowadzonej polityki. Państwa członkowskie mogą brać te rekomendacje pod uwagę przy kształtowaniu swej polityki gospodarczej. Od 2001 r. Komitet sporządza również roczny przegląd strefy euro.

Komitet Polityki Gospodarczej koncentruje swe działania na sytuacji gospodarczej w skali globalnej, w szczególności na skutkach zmian w trzech głównych gospodarkach OECD (strefa euro, Stany Zjednoczone i Japonia). Bada szeroki zakres spraw związanych zarówno z perspektywami gospodarczymi, jak i wymogami dotyczącymi polityki gospodarczej w strefie OECD, zapewniając członkom OECD kompleksową ocenę sytuacji. Działania Komitetu wspiera szereg grup roboczych:

- i. Grupa robocza nr 1 zajmuje się sprawami gospodarczymi i polityką o charakterze strukturalnym (powiązania pomiędzy polityką gospodarczą a długoterminowym wzrostem, kryteria nadzoru nad wydatkami publicznymi i rola automatycznych stabilizatorów).
- ii. Grupa robocza nr 3 monitoruje i ocenia zmiany sytuacji makroekonomicznej (np. kształtowanie się kursów walut, nierównowagę w saldach bilansu płatniczego i budżetu oraz systemowe ryzyko finansowe).
- iii. Grupa robocza ds. krótkookresowych perspektyw ekonomicznych pomaga Komitetowi Polityki Gospodarczej w formułowaniu prognoz gospodarczych.

Komitet Rynków Finansowych analizuje zmiany strukturalne na rynkach finansowych OECD.

5.4 UDZIAŁ EBC W NIEFORMALNYCH FORACH MINISTRÓW SPRAW ZAGRANICZNYCH I PREZESÓW BANKÓW CENTRALNYCH

5.4.1 Ministrowie finansów i prezesi banków centralnych państw grupy G7

W ramach współpracy Grupy Siedmiu (G7)³ ministrowie finansów i prezesi banków centralnych spotykają się regularnie, aby dyskutować o kluczowych międzynarodowych kwestiach gospodarczych i finansowych. Podczas tych spotkań dyskusje koncentrują się głównie wokół zmian gospodarczych i finansowych, perspektyw dla poszczególnych krajów oraz kwestii kursowych i go-

³ Kanada, Francja, Niemcy, Włochy, Japonia, Wielka Brytania i Stany Zjednoczone tworzą Grupę Siedmiu (G7), a wraz z Rosją – Grupę Ośmiu (G8). Szeffowie państw lub rządów spotykają się w składzie grupy G8, a ministrowie finansów w składzie grupy G7.

spodarki światowej. Ponadto omawiane są kwestie będące przedmiotem wspólnego zainteresowania w dziedzinie międzynarodowej polityki pieniężnej i finansowej. Te nieformalne wymiany poglądów pomagają uczestnikom lepiej zrozumieć różne kwestie oraz są wykorzystywane podczas dyskusji i w procesie podejmowania decyzji przez organizacje międzynarodowe, takie jak MFW, Bank Światowy czy OECD, stanowiąc dla nich wytyczne lub nadając impuls polityczny do dalszego rozwoju.

Do momentu rozpoczęcia trzeciego etapu UGW uczestnictwo w spotkaniach ministrów finansów grupy G7 i prezesów banków centralnych ograniczało się do władz krajowych poszczególnych państw grupy G7. Wraz z przekazaniem polityki pieniężnej i kursowej z poziomu krajowego na poziom Wspólnoty rozwiązania dotyczące strefy euro zostały dostosowane do nowego podziału kompetencji. W rezultacie zarówno prezes EBC, jak i prezes Eurogrupy uczestniczą w tych częściach spotkań, które dotyczą nadzoru gospodarczego i zagadnień kursowych. Trzej prezesi banków centralnych strefy euro z krajów grupy G7 (Francja, Niemcy i Włochy) nie uczestniczą w tej części spotkania, biorą natomiast udział w dyskusji na temat innych spraw, np. międzynarodowej architektury finansowej czy zadłużenia najbardziej zagrożonych krajów.

Jeśli chodzi o faktyczny podział zadań i obowiązków, prezes EBC przedstawia stanowisko Eurosystemu w sprawie polityki pieniężnej strefy euro, a przewodniczący Eurogrupy uczestniczy w dyskusji na temat innych zagadnień dotyczących sytuacji i polityki gospodarczej w strefie euro. Z uwagi na fakt, iż EBC i Rada Unii Europejskiej dzielą odpowiedzialność w kwestiach kursów walutowych, stanowisko przedstawiane na forum grupy G7 jest odzwierciedleniem ich wcześniejszych konsultacji.

5.4.2 Ministrowie finansów i prezesi banków centralnych państw grupy G10

Prace ministrów i prezesów banków centralnych Grupy Dziesięciu (G10)⁴ są ściśle związane z działaniami MFW. Współpraca tych podmiotów sięga 1962 r., w którym podpisano Ogólne Porozumienie o Zaciąganiu Kredytów (GAB) będące uzupełnieniem środków pożyczkowych MFW. W ostatnich latach działalność grupy G10 skupiała się głównie na zapobieganiu i zarządzaniu międzynarodowymi kryzysami finansowymi.

Prezes EBC uczestniczy jako obserwator w spotkaniach ministrów i prezesów banków centralnych organizowanych podczas corocznych posiedzeń MFW oraz w organizowanych doraźnie przy tej okazji spotkaniach na szczelbu ich zastępców.

⁴ Grupa G10 to: Belgia, Francja, Holandia, Japonia, Kanada, Niemcy, Stany Zjednoczone, Szwecja, Wielka Brytania i Włochy. Szwajcaria jest członkiem korespondentem grupy G10.

5.4.3 Ministrowie finansów i prezesi banków centralnych państw grupy G20

Grupa Dwudziestu (G20)⁵, powstała w 1999 r., jest nieformalnym forum dialogu pomiędzy głównymi rynkami wschodzącymi w sprawach dotyczących międzynarodowej polityki gospodarczej i finansowej. Jej celem jest ułatwienie otwartej wymiany poglądów w tych kwestiach i promowanie porozumienia w sprawach podlegających dyskusji na forum organów decyzyjnych, takich jak Międzynarodowy Fundusz Walutowy czy Bank Światowy.

EBC i Prezydencja UE są członkami grupy G20 i uczestniczą w spotkaniach ministrów i prezesów banków centralnych, jak również w spotkaniach przygotowawczych na szczeblu ich zastępców. Udział zarówno EBC, jak i Prezydencji UE umożliwia uwzględnienie aspektów związanych z strefą euro w omawianych kwestiach. Stanowisko EBC i Prezydencji przedstawiane w dyskusji na forum grupy G20 jest w odpowiednim zakresie koordynowane, zgodnie z podziałem kompetencji przewidzianym w Traktacie.

5.4.4 Forum Stabilności Finansowej

W lutym 1999 r. ministrowie finansów i prezesi banków centralnych postanowili założyć Forum Stabilności Finansowej (FSF) w celu:

- i. identyfikacji słabych punktów systemu finansowego;
- ii. identyfikacji czynności promujących międzynarodową stabilność finansową poprzez wymianę informacji i współpracę międzynarodową w zakresie nadzoru finansowego.

Zaplecze administracyjne dla FSF zapewnia sekretariat znajdujący się w Banku Rozrachunków Międzynarodowych (BIS). Członek zarządu EBC (Tommaso Padoa-Schioppa uczestniczył w pierwszych spotkaniach FSF jako obserwator, a od czerwca 2000 r. uczestniczy w nich jako oficjalny członek w charakterze przewodniczącego Komitetu ds. Systemów Płatniczych i Systemów Rozrachunku BIS.

5.4.5 Bank Rozrachunków Międzynarodowych i fora banków centralnych

Założony w 1930 r. Bank Rozrachunków Międzynarodowych jest najstarszą międzynarodową organizacją monetarno-finansową. Głównym celem BIS jest rozwój współpracy pomiędzy bankami centralnymi (art. 3 statutu BIS). EBC bierze udział we wszystkich działaniach BIS w zakresie *współpracy*, w tym także

⁵ Członkami grupy G20 są ministrowie finansów i prezesi banków centralnych Afryki Południowej, Arabii Saudyjskiej, Argentyny, Australii, Brazylii, Chin, Francji, Indii, Indonezji, Japonii, Kanady, Korei, Meksyku, Niemiec, Rosji, Stanów Zjednoczonych, Turcji, Wielkiej Brytanii i Włoch. Kolejnym członkiem jest Wspólnota Europejska reprezentowana przez Przewodniczącego Rady Unii Europejskiej oraz Prezesa EBC. W rozmowach uczestniczą również z urzędu dyrektorzy zarządzający MFW i Banku Światowego oraz przewodniczący Międzynarodowej Komisji Monetarno-Finansowej i Komitetu Rozwoju MFW i Banku Światowego.

w dziedzinie statystyki. Od 2000 r. EBC jest też akcjonariuszem BIS z prawem głosu i prawem do uczestnictwa w Walnym Zgromadzeniu Akcjonariuszy.

Prezes EBC uczestniczy w spotkaniach prezesów banków centralnych grupy G10⁶, które zazwyczaj odbywają się co dwa miesiące w siedzibie BIS w Bazylei. Na tym forum prezesi dyskutują o najważniejszych międzynarodowych kwestiach gospodarczych, walutowych i finansowych (np. o trendach gospodarczych w krajach uprzemysłowionych, jak również gospodarkach rozwijających się, o potencjalnych zagrożeniach globalnej stabilności finansowej oraz długoterminowych zmianach sytuacji pieniężnej i finansowej). Spotkania te stają się coraz bardziej otwarte dla banków centralnych rozwijających się gospodarek rynkowych, które mają rosnące znaczenie dla całego systemu finansowego.

Prezesi banków centralnych krajów grupy G10 utworzyli kilka stałych komitetów i doraźnych grup roboczych. Dla EBC szczególne znaczenie mają cztery komitety:

- i. Na spotkaniach **Bazylejskiego Komitetu ds. Nadzoru Bankowego (BCBS)** EBC posiada status obserwatora. Komitet ten, stanowiący stałe forum współpracy pomiędzy krajami G10, jest uznawanym na szczeblu międzynarodowym twórcą standardów w zakresie regulacji, nadzoru i najlepszej praktyki w bankowości. Ze względu na wagę prac komitetu dla działań EBC i Eurosystemu w zakresie nadzoru ostrożnościowego i stabilności finansowej, EBC uczestniczy w pracach niektórych podgrup BCBS (np. grupy ds. bankowości elektronicznej, grupy kapitałowej, grupy zadaniowej ds. badań i grupy ds. zarządzania ryzykiem).
- ii. Od czerwca 2000 r. przewodniczącym **Komitetu ds. Systemów Płatniczych i Systemów Rozrachunku (CPSS)** jest członek zarządu EBC, Tommaso Padoa-Schioppa. CPSS dokłada wszelkich starań, aby promować sprawne i zdrowe rozwiązania w zakresie systemów płatności i rozrachunku.
- iii. EBC jest również członkiem **Komitetu ds. Globalnego Systemu Finansowego (CGFS)**. Działania CGFS mają na celu identyfikację i ocenę potencjalnych źródeł napięć w światowym środowisku finansowym, poszerzanie wiedzy na temat funkcjonowania rynków finansowych i promowanie ich efektywności i stabilności.
- iv. EBC jest członkiem **Komitetu ds. Rynków**, w którego skład wchodzi wyższą rangą przedstawiciele banków centralnych. Dokonują oni regularnych przeglądów sytuacji na rynkach finansowych, skupiając się w szczególności na rynkach walutowych.

⁶ Od listopada 2003 r. prezes EBC przewodniczy spotkaniom grupy G10.

Eurotower,
siedziba EBC
we Frankfurcie
Nad Menem.

6 EBC JAKO PODMIOT GOSPODARCZY

Będąc bankiem centralnym, EBC posiada cechy instytucji zarówno sektora publicznego, jak i prywatnego. Ze względu na swe podstawy prawne i misję EBC jest organem władzy publicznej. Jednocześnie jego polityka jest realizowana głównie poprzez operacje finansowe, zaś struktura organizacyjna i metody pracy są podobne jak w bankach sektora prywatnego. EBC jest zatem jedynym w swoim rodzaju organem władzy publicznej o cechach korporacyjnych.

6.1 MISJA

W sierpniu 2003 r. Zarząd zdefiniował misję EBC, będącą odzwierciedleniem jego celów i pozycji w Eurosystemie:

„Europejski Bank Centralny i krajowe banki centralne tworzą Eurosystem – system bankowości centralnej strefy euro. Podstawowym celem Eurosystemu jest utrzymanie stabilności cen, czyli ochrona wartości euro.

Europejski Bank Centralny zobowiązuje się skutecznie wykonywać wszystkie powierzone mu zadania banku centralnego, dążąc przy tym do osiągnięcia jak najwyższego poziomu rzetelności, kompetencji, wydajności i przejrzystości.”

Pierwsza część definicji podkreśla kluczową rolę relacji EBC z krajowymi bankami centralnymi strefy euro oraz zwraca uwagę na główny cel Eurosystemu. Część druga podkreśla dążenie EBC do sprawnego wypełniania obowiązków oraz wymienia wartości mające szczególne znaczenie dla kierownictwa i pracowników EBC. W sondażu przeprowadzonym wśród pracowników EBC, którego wyniki przyczyniły się bezpośrednio do zdefiniowania misji, do najważniejszych wartości zaliczono rzetelność, kompetencje, efektywność i przejrzystość.

Wartości te znajdują swoje odzwierciedlenie w strukturze organizacyjnej i procedurach EBC. Struktura ta i procedury nie są stałe, lecz podlegają ciągłej ewolucji w dążeniu do określenia najlepszych praktyk i standardów. Na początku priorytetem EBC było zorganizowanie własnej działalności oraz wprowadzenia euro. Dziś, gdy te początkowe cele zostały z powodzeniem zrealizowane, EBC koncentruje się w większym stopniu na usprawnieniu swej wewnętrznej organizacji i na strategii kadrowej.

6.2 ŁAD KORPORACYJNY

Pojęcie ładu korporacyjnego można definiować na wiele sposobów. W kontekście EBC ład korporacyjny oznacza:

- zasady i procedury podejmowania decyzji w kwestiach dotyczących EBC jako podmiotu gospodarczego;

- ustalenia dotyczące nadzoru nad przestrzeganiem tych zasad i właściwych przepisów.

EBC jest instytucją niezależną, stąd za ład korporacyjny odpowiadają przede wszystkim jego organy decyzyjne, w szczególności Rada Prezesów i Zarząd. Dodatkowo istnieje kilka szczebli kontroli zewnętrznej i wewnętrznej.

6.2.1 Rola Rady Prezesów i Zarządu w ramach ładu korporacyjnego

Jako najwyższy organ decyzyjny w sprawach administracji i funkcjonowania EBC Rada Prezesów zatwierdza Regulamin Europejskiego Banku Centralnego. Jest również odpowiedzialna za jego finanse. Na wniosek Zarządu Rada zatwierdza roczny budżet EBC i podejmuje wszystkie decyzje dotyczące finansowania Banku oraz podziału jego wyniku finansowego. Określa również warunki zatrudnienia zarówno członków Zarządu (zob. punkt 2.5.1), jak i pracowników.

Zgodnie ze swym statutowym zadaniem zarządzania bieżącą działalnością EBC, Zarząd posiada kompetencje w zakresie podejmowania decyzji dotyczących jego organizacji i zarządzania. Po konsultacji z Radą Prezesów Zarząd decyduje o wewnętrznej strukturze EBC, tj. o liczbie, nazwie i obowiązkach jego jednostek organizacyjnych. Główne jednostki organizacyjne (tzw. obszary działalności) znajdują się pod bezpośrednią kontrolą Zarządu, który powierza odpowiedzialność za poszczególne obszary działalności swoim członkom, informując o tym Radę Prezesów oraz Radę Ogólną. Decyzje w tej sprawie są podejmowane w obecności wszystkich członków Zarządu i nie mogą zapaść wbrew opinii prezesa¹.

Zarząd odpowiada także za kwestie pracownicze – zatwierdza Regulamin Pracy (w celu wdrożenia Warunków Zatrudnienia zatwierdzonych przez EBC) i podejmuje wszelkie niezbędne decyzje w sprawie rekrutacji, zatrudnienia oraz awansów.

6.2.2 Szczeble kontroli wewnętrznej i zewnętrznej

Jak wspomniano w podrozdziale 4.6, rzetelność finansowa i zarządzanie finansami EBC podlegają kontroli zewnętrznej ze strony niezależnych audytorów, Europejskiego Trybunału Obrachunkowego oraz Europejskiego Urzędu ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych (OLAF). Uzupełnieniem kontroli zewnętrznej są mechanizmy i procedury kontroli wewnętrznej opisane poniżej.

Komitet Budżetowy

Komitet Budżetowy, który powstał na mocy art. 15 Regulaminu EBC, wspiera Radę Prezesów w sprawach dotyczących budżetu EBC. W jego skład wchodzi przedstawiciele banków centralnych Eurosystemu, spośród których jeden pełni rolę przewodniczącego. Komitet w szczególności analizuje i opiniuje projekt rocznego budżetu EBC przed jego zatwierdzeniem przez Radę Prezesów, a także opiniuje wykorzystanie budżetu rocznego.

¹ Art. 10 ust. 2 Regulaminu EBC.

Organizacja kontroli wewnętrznej

Kontrola wewnętrzna jest zorganizowana według funkcji – poszczególne obszary działalności prowadzą ją w swoim zakresie, ustanawiając i realizując odpowiednie procedury operacyjne, i odpowiadają za jej efektywność. Ponadto Dyrekcja Planowania i Controllingu oraz Dział zarządzania ryzykiem doradzają Zarządowi w sprawach dotyczących kontroli na poziomie całego Banku.

Audyt wewnętrzny

Dyrekcja Audytu Wewnętrznego podlega bezpośrednio Zarządowi, a jej obowiązki określa Karta Audytu opracowana przez Zarząd na podstawie międzynarodowych standardów wykonywania zawodu audytora, w szczególności standardów Instytutu Auditorów Wewnętrznych (ang. *Institute of Internal Auditors* – IIA).

Kodeksy postępowania i zapobieganie wykorzystywaniu informacji niedostępnych publicznie

Jedną z głównych wartości EBC jest promowanie wysokiego poziomu uczciwości zawodowej. W związku z tym EBC ustanowił zasady i procedury, które mają zapewnić realizację tego celu.

Kodeks Postępowania dla członków Rady Prezesów przyjęty w maju 2002 r.² podkreśla odpowiedzialność wszystkich członków Rady Prezesów za przestrzeganie uczciwości zawodowej i ochronę reputacji Eurosystemu oraz zapewnienie efektywności jego funkcjonowania. Powołany przez Radę Prezesów doradca udziela jej członkom wskazówek dotyczących różnych aspektów etyki zawodowej.

Kodeks Postępowania Europejskiego Banku Centralnego³ zawiera wytyczne i standardy dla pracowników EBC i członków Zarządu, od których oczekuje się wysokiego poziomu etyki zawodowej podczas wykonywania obowiązków.

Aby zapobiec nadużyciom opracowano także **zasady dotyczące nieuprawnionego wykorzystania informacji niedostępnych publicznie**⁴. Zgodnie z tymi zasadami, wszystkich pracowników EBC i członków Zarządu obowiązuje zakaz czerpania bezpośrednich lub pośrednich korzyści dzięki wykorzystaniu informacji, do których mają dostęp z racji wykonywania obowiązków służbowych przy prowadzeniu prywatnej działalności finansowej na własne ryzyko i odpowiedzialność lub na ryzyko i odpowiedzialność osób trzecich.

Wyznaczony przez Zarząd doradca ds. etyki udziela wskazówek dotyczących właściwego postępowania, jak również zapewnia spójną interpretację reguł wykorzystywania informacji niedostępnych publicznie.

² Dz.U. C 123, 24.05.2002, str. 9.

³ Dz.U. C 76, 08.03.2001, str. 12.

⁴ Dz.U. C 236, 22.08.2001, str. 13.

⁵ Rozporządzenie (WE) nr 45/2001 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2000 r., dotyczące przetwarzania danych osobowych przez instytucje i organy wspólnotowe i o swobodnym przepływie takich danych (Dz.U. C 8, 12.01.2001, str. 1).

Inspektor Ochrony Danych Osobowych

Zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady⁵, Zarząd mianował Inspektora Ochrony Danych Osobowych, który objął stanowisko 1 stycznia 2002 r. Inspektor zapewnia poufność danych osobowych zbieranych i przetwarzanych przez EBC.

Zasady zakupu towarów i usług

Zamawiając towary i usługi EBC stosuje się do zasad jawności, przejrzystości, równego dostępu, niedyskryminacji oraz sprawnej administracji. Zasady dokonywania zamówień pozostają w zgodzie z dyrektywami wspólnotowymi dotyczącymi zamówień publicznych i stanowią, że odstępstwa od reguł określonych w dyrektywach dopuszcza się tylko w przypadkach pilnych, z uwagi na bezpieczeństwo lub poufność, gdy dostępny jest wyłącznie jeden dostawca, w przypadku dostaw z krajowych banków centralnych na rzecz EBC lub w celu zapewnienia ciągłości dostaw od danego dostawcy.

6.2.3 Dostęp do archiwów EBC

Zasady dostępu do archiwów EBC określone są w przepisach Decyzji EBC z 4 marca 2004 r.⁶ Decyzja ta gwarantuje publiczny dostęp do dokumentów EBC zgodnie z uchwałami Rady Europejskiej podjętymi na posiedzeniach w Birmingham (1992) i Kopenhadze (1993), które mają na celu przybliżenie Wspólnoty jej obywatelom, w uznaniu dla ich uzasadnionego zainteresowania organizacją i sposobem funkcjonowania instytucji i organów finansowanych ze źródeł publicznych.

Termin „dokument” oznacza wszelkie treści (bez względu na nośnik) stworzone lub będące w dyspozycji EBC i dotyczące jego polityki, działalności i decyzji. EBC udostępnia również zgromadzone w swych zbiorach dokumenty Europejskiego Instytutu Walutowego oraz Komitetu Prezesów.

EBC odmawia dostępu do dokumentów, jeżeli ich ujawnienie byłoby sprzeczne z interesem publicznym, który wymaga poufności postępowania organów decyzyjnych EBC. Poufność tych i podobnych dokumentów jest utrzymywana przez okres maksymalnie 30 lat. Konieczność zachowania poufności tych dokumentów (zob. punkt 4.2.2) przeważa nad obowiązkiem informowania opinii publicznej. Jednakże utrzymywanie poufnego statusu tych dokumentów nie jest sprzeczne z interesem publicznym, ponieważ EBC w szerokim zakresie informuje opinię publiczną o wynikach posiedzeń organów decyzyjnych.

Wnioski o udzielenie dostępu do dokumentów EBC należy składać w Dyrekcji Generalnej Sekretariatu i Służb Językowych, która prowadzi archiwa EBC. W przypadku odrzucenia wniosku można odwołać się do Zarządu. Jeśli EBC podtrzyma swoją decyzję, wnioskodawca może skierować sprawę do Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich i Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości na mocy artykułów 195 i 230 Traktatu WE.

⁶ Decyzja EBC 2004/3 z dnia 4 marca 2004 r. w sprawie dostępu do dokumentów Europejskiego Banku Centralnego (Dz.U L 80, 18.03.2004, str. 42).

6.3 STRUKTURA ORGANIZACYJNA

Europejski Bank Centralny jest obecnie podzielony na 17 pionów (tzw. obszarów działalności – patrz schemat 3). Płaska struktura organizacyjna odzwierciedla zarówno szeroki zakres działalności, jak i chęć uniknięcia zbyt rozbudowanej hierarchii. Każdym pionem kieruje dyrektor lub dyrektor generalny podlegający jednemu z członków Zarządu. Niektórzy szefowie pionów przewodniczą ponadto komitetom ESBC w dziedzinach, za które są odpowiedzialni (zob. punkt 2.5.2).

Aby ułatwić wykonywanie obowiązków wymagających współpracy różnych jednostek organizacyjnych EBC, powołano kilka wewnętrznych komitetów. W 2003 r. Zarząd ustanowił również Komitet ds. Zarządzania, który doradza i pomaga Zarządowi w kwestiach związanych z zarządzaniem EBC, planowaniem strategicznym i opracowywaniem rocznego budżetu. Komitet ds. Zarządzania składa się z członków wyższej kadry zarządzającej, którym przewodniczy członek zarządu.

6.4 KADRY I RELACJE PRACOWNICZE

Europejski Bank Centralny samodzielnie kształtuje swoją politykę kadrową. Możliwość podejmowania samodzielnych decyzji w tym zakresie jest jednym z warunków niezależności EBC gwarantowanej artykułem 108 Traktatu WE i potwierdzonej w artykule 36 Statutu ESBC.

6.4.1 Kadry

EBC zatrudnia pracowników pochodzących ze wszystkich państw członkowskich UE, a także z krajów przystępujących. Na koniec 2005 r. Bank zatrudniał 1.360 osób na umowach na czas ograniczony powyżej 12 miesięcy lub na czas

nieograniczony. EBC zatrudnia również pracowników na kontrakty krótkoterminowe do 1 roku w celu zaspokojenia tymczasowych potrzeb kadrowych. W ramach programu wymiany pracowników Eurosystemu, EBC zaprasza na krótkie okresy ekspertów z różnych banków centralnych ESBC.

Większość pracowników EBC to wysoko wykwalifikowani specjaliści zajmujący się prowadzeniem analiz i badań ekonomicznych oraz zarządzaniem. Jako centralna instytucja Eurosystemu, EBC stworzył wiele stanowisk wymagających umiejętności kierowniczych i analitycznych. Większość pracowników obejmujących takie stanowiska studiowała ekonomię na poziomie studiów magisterskich lub pomagisterskich.

Pracownicy EBC są wybierani, zatrudniani i awansowani na podstawie posiadanych kwalifikacji zawodowych, z należyтым uwzględnieniem zasad jawności, przejrzystości, równych szans i niedyskryminacji. Zgodnie z tymi zasadami, przyjęte przez Zarząd przepisy dotyczące zatrudnienia⁷ określiły proces selekcji kadr ukierunkowany na zapewnienie wysokiego poziomu kwalifikacji, kompetencji i rzetelności zawodowej pracowników. Proces ten ma również na celu zapewnienie możliwie jak największego zróżnicowania pod względem krajów pochodzenia zatrudnianych pracowników w ramach UE, bez względu na pochodzenie etniczne czy rasowe, religię lub przekonania, orientację seksualną czy niepełnosprawność. EBC nie stosuje żadnych limitów ilościowych pod względem narodowości zatrudnianych osób i zapewnia równe szanse wszystkim narodowościom Unii Europejskiej informując o rekrutacji poprzez specjalne kampanie informacyjne prowadzone na terenie całej Unii Europejskiej.

Warunki zatrudnienia pracowników EBC ustalone przez Radę Prezesów i opisane w Regulaminie Pracy przyjętym przez Zarząd są integralną częścią indywidualnych umów o pracę pomiędzy EBC i jego pracownikami.

Wynagrodzenia i świadczenia socjalne dla pracowników EBC są porównywalne z wypłacanymi w innych instytucjach europejskich i instytucjach międzynarodowych z siedzibą w Europie. Poprzez swój program relokacji EBC pomaga nowo zatrudnionym pracownikom i ich rodzinom przeprowadzić się do Frankfurtu nad Menem. Ponadto EBC oferuje dzieciom swoich pracowników miejsca w żłobkach i przedszkolach oraz możliwość kształcenia w placówkach międzynarodowych. Od września 2002 r. dzieci pracowników EBC mogą uczęszczać do nowej Szkoły Europejskiej położonej w północno-zachodniej części Frankfurtu⁸.

Wynagrodzenia wypłacane przez EBC, łącznie z wynagrodzeniami dla członków Zarządu, podlegają opodatkowaniu podatkiem dochodowym na rzecz Wspólnoty Europejskiej i zasilają jej budżet.

⁷ Okólnik administracyjny EBC (2004) nr 05/2004 z dnia 18 maja 2004 r.

⁸ Szkoły Europejskie są wspólnym przedsięwzięciem państw członkowskich UE i Wspólnoty Europejskiej; tworzone są przede wszystkim na potrzeby pracowników instytucji i organów Wspólnoty.

Strategia kadrowa EBC w coraz większym stopniu koncentruje się urzeczywistnianiu wspólnych wartości określonych w jego misji. Strategia ta obejmuje działania promujące mobilność kadr (wewnętrzną i zewnętrzną) oraz podnoszące umiejętności kierownicze i przywódcze, a także zasady szkoleń, które pozwalają nabywać i rozwijać umiejętności i kwalifikacje. W związku z faktem, że pracownicy EBC pochodzą z wielu krajów, Bank wprowadził w swej codziennej działalności zasady zarządzania różnorodnością, czyli świadomego wykorzystania zróżnicowanego potencjału wszystkich pracowników. Zasady te umożliwiają stworzenie środowiska pracy opartego na szacunku, w którym talenty każdego z pracowników są jak najlepiej wykorzystywane do realizacji celów danej instytucji.

Prawa pracowników EBC są chronione systemem prawnym Wspólnoty Europejskiej. Na mocy Traktatu, organem właściwym do rozstrzygania wszelkich sporów pomiędzy EBC a jego pracownikami jest Europejski Trybunał Sprawiedliwości. Pracownicy EBC mają również prawo do strajku.

Niezależny doradca ds. socjalnych zapewnia pracownikom możliwość poufnych konsultacji w kwestiach związanych z wykonywaną pracą oraz pośredniczy w rozwiązywaniu konfliktów w miejscu pracy. EBC powołał również niezależnego doradcę ds. równouprawnienia, który zajmuje się sprawami szeroko pojętej dyskryminacji, na przykład ze względu na płeć, narodowość i wiek.

6.4.2 Reprezentacja pracowników EBC

Warunki Zatrudnienia EBC przewidują, że pracowników reprezentuje Komitet Pracowniczy. Komitet ten reprezentuje ogólne interesy wszystkich pracowników w zakresie umów o pracę, regulaminu pracy, wynagrodzeń, warunków zatrudnienia i pracy, przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy oraz ubezpieczeń społecznych i systemów emerytalnych. Jego członkowie są wybierani w drodze tajnego głosowania wszystkich pracowników Banku.

Zgodnie z postanowieniami Warunków Zatrudnienia, Komitet Pracowniczy EBC posiada pełne prawa do wyrażania swojej opinii w tych kwestiach. EBC ściśle przestrzega tego prawa. Ponadto EBC zapewnił Komitetowi Pracownicemu wszelkie udogodnienia niezbędne, aby mógł on skutecznie wykonywać swoje obowiązki, na przykład częściowe zwolnienie z pracy odpowiadające 2,3 pełnego etatu. Ponadto EBC opłaca obsługę biurową i logistyczną Komitetu, jak również porady prawne.

Niektórzy pracownicy EBC należą do związku zawodowego Europejskiego Banku Centralnego (ang. *Union of the Staff of the ECB – USE*), który jest również angażowany przez EBC w sprawy związane z warunkami pracy i warunkami socjalnymi. Jednak w 2002 r. Sąd Pierwszej Instancji uznał za niedopuszczalny wniosek USE i zewnętrznego związku zawodowego – Organizacji Międzynarodowych i Europejskich Służb Publicznych (ang. *International and European Public Services Organisation – IPSO*) o uznanie ich za partnerów w negocjacjach układów zbiorowych. Apelacja wniesiona przez IPSO do Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości została następnie wycofana.

6.4.3 Dialog społeczny w ramach ESBC

W 1999 r. EBC rozpoczął z własnej inicjatywy dialog społeczny z europejskimi federacjami związków zawodowych reprezentującymi pracowników banków centralnych ESBC, do których należą:

- UNI-Europe (dawniej Eurofiet);
- Stały komitet związków zawodowych pracowników banków centralnych (ang. *Standing Committee of the Unions of central bank staff* – CUCB);
- Związek Zawodowy Europejskiego Sektora Publicznego (ang. *European Public Sector Union* – EPSU).

Forum dialogu społecznego zostało ustanowione na wniosek europejskich federacji związków zawodowych. Uczestniczą w nim przedstawiciele pracowników wszystkich banków centralnych ESBC. Forum to zajmuje się różnymi aspektami (np. istotą sprawy, uzasadnieniem, terminem wprowadzenia) tych decyzji, które istotnie wpływają na poziom i jakość zatrudnienia w krajowych bankach centralnych. Zapewnia to pracownikom wszystkich krajowych banków centralnych z strefy UE (w tym z EBC) możliwość przedstawienia swoich poglądów, zanim organy decyzyjne EBC podejmą ostateczną decyzję.

Forum dialogu społecznego nie ingeruje w relacje pracownicze w samym EBC i w krajowych bankach centralnych, co wyraźnie stwierdza dokument podpisany przez zainteresowane strony w grudniu 1999 r. Relacje te pozostają w gestii EBC i poszczególnych krajowych banków centralnych.

6.5 SIEDZIBA EBC

Za wspólnym porozumieniem szefów państw lub rządów państw członkowskich UE z dnia 29 października 1993 r. siedzibą EBC został Frankfurt nad Menem⁹. W dniu 18 września 1998 r. pomiędzy EBC i Republiką Federalną Niemiec została podpisana umowa w sprawie siedziby, która weszła w życie 4 marca 1999 r. Umowa dotyczy praktycznych i technicznych aspektów zastosowania Protokołu w sprawie przywilejów i immunitetów Wspólnot Europejskich.

Obecnie EBC zajmuje trzy wynajęte budynki w centrum Frankfurtu, jednak Bank postanowił zbudować własną siedzibę. W marcu 2002 r. EBC zakupił działkę budowlaną we wschodniej części Frankfurtu. Obecnie znajduje się na niej hala targowa Grossmarkthalle, która jest budynkiem zabytkowym i zostanie wkomponowana w projekt nowej siedziby EBC.

W listopadzie 2002 r. EBC ogłosił międzynarodowy konkurs architektoniczno-urbanistyczny na projekt swej nowej siedziby¹⁰. Na konkurs nadesłało projekty ponad 300 architektów z 31 krajów na pięciu kontynentach. Spośród nich Komii-

⁹ Decyzja podjęta za wspólnym porozumieniem między przedstawicielami rządów państw członkowskich podczas spotkania na szczycie szefów państw i rządów w sprawie lokalizacji siedzib niektórych organów i służb Wspólnot Europejskich oraz Europolu (Dz.U. C 323, 30.11.1993, str. 1).

sja Preselekcyjna składająca się z pięciu ekspertów EBC oraz pięciu architektów wybrała 80 kandydatów, w tym 70 uznanych architektów i 10 początkujących.

W lutym 2004 r. międzynarodowe jury pod przewodnictwem wiceprezesa EBC Lucasa D. Papademosy składające się z 12 członków (trzech pracowników EBC, trzech członków krajowych banków centralnych, pięciu architektów o międzynarodowej renomie i jednego przedstawiciela władz miejskich Frankfurtu) wyłoniło trzy zwycięskie projekty¹¹. Wyboru dokonano na podstawie ustalonych wcześniej kryteriów, takich jak jakość projektu architektonicznego, oryginalność, walory estetyczne i innowacyjność koncepcji oraz wkomponowanie projektu w otaczający krajobraz.

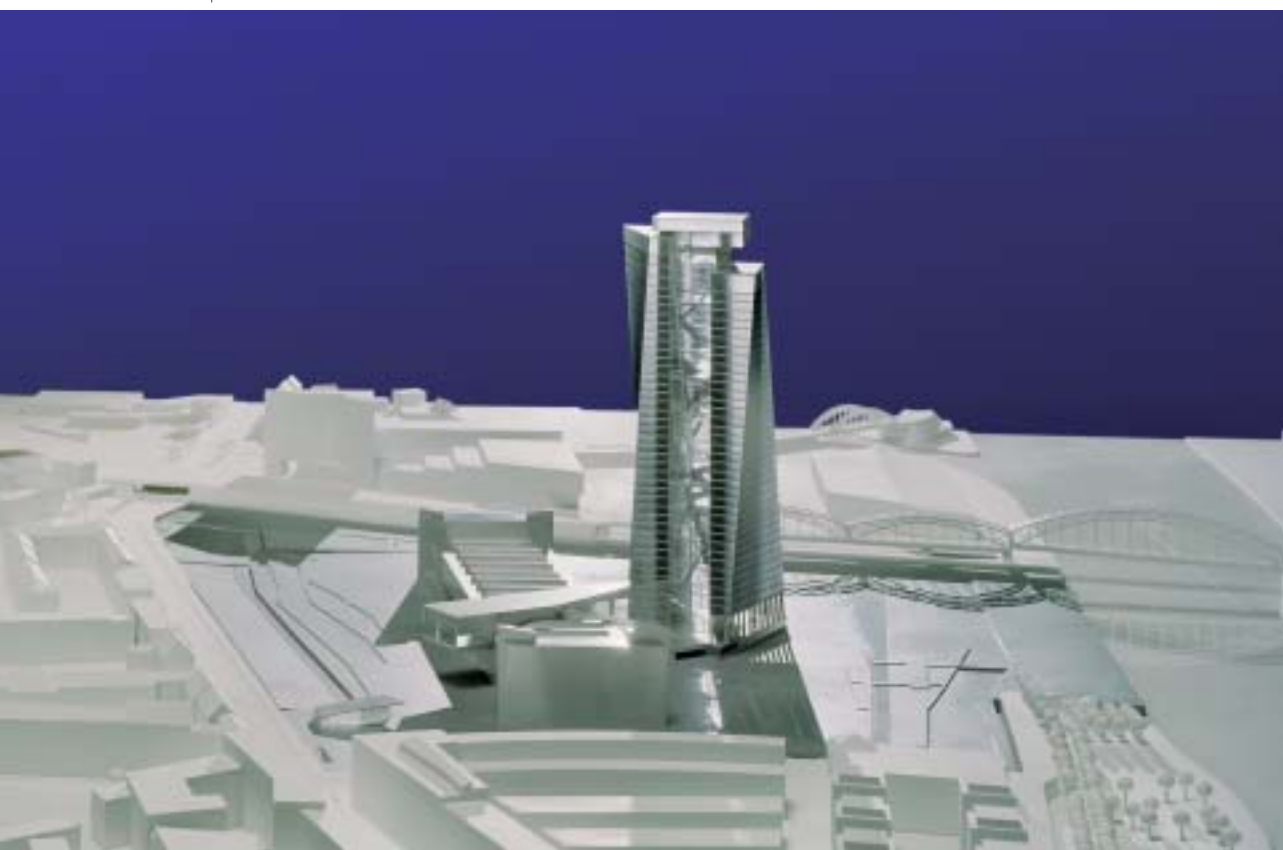
Zwycięzcami konkursu zostali:

- 1. nagroda – Coop Himmelb(l)au, Wiedeń, Austria;
- 2. nagroda – ASP Schweger Assoziierte, Berlin, Niemcy;
- 3. nagroda – 54f architekten/T. R. Hamzah & Yeang, Darmstadt, Niemcy/Selangor, Malezja.

Wszystkie trzy nagrodzone pracownie zostały zaproszone do udziału w etapie poprawek projektowych mających na celu uwzględnienie zaleceń i wymogów jury, EBC oraz władz Frankfurtu. W styczniu 2005 r., po zakończeniu poprawek, EBC wybrał do realizacji projekt pracowni architektonicznej Coop Himmelb(l)au, zwycięzców konkursu architektoniczno-urbanistycznego. W marcu 2006 r., po zakończeniu etapu optymalizacji, projekt wszedł w fazę planowania. Sama budowa powinna rozpocząć się pod koniec 2007 r. a zakończyć w 2011 r.

¹⁰ Zob. komunikat prasowy EBC z 26 listopada 2002 r.

¹¹ Zob. komunikat prasowy EBC z 13 lutego 2004 r.

Makieta nowej siedziby EBC.

ZAŁĄCZNIK I

WYJĄTKI Z TRAKTATU USTANAWIAJĄCEGO WSPÓLNOTĘ EUROPEJSKĄ

CZĘŚĆ PIERWSZA

ZASADY

Artykuł 2

Zadaniem Wspólnoty jest, przez ustanowienie wspólnego rynku, unii gospodarczej i walutowej oraz urzeczywistnianie wspólnych polityk lub działań określonych w artykułach 3 i 4, popieranie w całej Wspólnocie harmonijnego, zrównoważonego i stałego rozwoju działalności gospodarczej, wysokiego poziomu zatrudnienia i ochrony socjalnej, równości mężczyzn i kobiet, stałego i nieinflacyjnego wzrostu, wysokiego stopnia konkurencyjności i konwergencji dokonań gospodarczych, wysokiego poziomu ochrony i poprawy jakości środowiska naturalnego, podwyższania poziomu i jakości życia, spójności gospodarczej i społecznej oraz solidarności między Państwami Członkowskimi.

Artykuł 3

1. W celu realizacji zadań określonych w artykule 2 działalność Wspólnoty obejmuje, na warunkach i zgodnie z harmonogramem przewidzianym w niniejszym Traktacie:

- a) zakaz opłat celnych i ograniczeń ilościowych między Państwami Członkowskimi w przywozie i wywozie towarów, jak również wszelkich innych środków o skutku równoważnym;
- b) wspólną politykę handlową;
- c) rynek wewnętrzny, charakteryzujący się zniesieniem między Państwami Członkowskimi przeszkód w swobodnym przepływie towarów, osób, usług i kapitału;
- d) środki dotyczące wjazdu i przemieszczania się osób zgodnie z tytułem IV;
- e) wspólną politykę w dziedzinach rolnictwa i rybołówstwa;
- f) wspólną politykę w dziedzinie transportu;
- g) system zapewniający niezakłóconą konkurencję na rynku wewnętrznym;
- h) zbliżanie ustawodawstw krajowych w stopniu koniecznym do funkcjonowania wspólnego rynku;

- i) wspieranie koordynacji polityk zatrudnienia Państw Członkowskich w celu wzmocnienia ich efektywności poprzez realizację wspólnej strategii zatrudnienia;
- j) politykę w sferze społecznej obejmującą Europejski Fundusz Społeczny;
- k) wzmacnianie spójności gospodarczej i społecznej;
- l) politykę w dziedzinie środowiska naturalnego;
- m) wzmacnianie konkurencyjności przemysłu Wspólnoty;
- n) wspieranie badań naukowych i rozwoju technologicznego;
- o) zachęcanie do tworzenia i rozwijania sieci transeuropejskich;
- p) przyczynianie się do osiągnięcia wysokiego poziomu ochrony zdrowia;
- q) przyczynianie się do osiągnięcia wysokiej jakości edukacji i kształcenia zawodowego oraz rozkwitu kultur Państw Członkowskich;
- r) politykę w dziedzinie współpracy na rzecz rozwoju;
- s) stowarzyszanie z krajami i terytoriami zamorskimi w celu zwiększenia wymiany handlowej i wspólnych starań na rzecz rozwoju gospodarczego i społecznego;
- t) przyczynianie się do wzmocnienia ochrony konsumentów;
- u) środki w dziedzinach energetyki, ochrony ludności i turystyki.

2. We wszystkich działaniach określonych w niniejszym artykule Wspólnota zmierza do zniesienia nierówności oraz wspierania równości mężczyzn i kobiet.

Artykuł 4

1. Dla osiągnięcia celów określonych w artykule 2 działania Państw Członkowskich i Wspólnoty obejmują, na warunkach i zgodnie z harmonogramem przewidzianym w niniejszym Traktacie, przyjęcie polityki gospodarczej opartej na ściślejszej koordynacji polityk gospodarczych Państw Członkowskich, rynku wewnętrznym i ustaleniu wspólnych celów oraz prowadzonej w poszanowaniu zasady otwartej gospodarki rynkowej z wolną konkurencją.

2. Równoległe, na warunkach i zgodnie z harmonogramem i procedurami przewidzianymi w niniejszym Traktacie, działania te obejmują nieodwołalne ustalenie kursów wymiany walut, prowadzące do ustanowienia jednej waluty, ECU, jak również określenie oraz prowadzenie jednolitej polityki pieniężnej i polityki wymiany walut, których głównym celem jest utrzymanie stabilności cen, oraz, bez uszczerbku dla tego celu, wspieranie ogólnych polityk gospodarczych we Wspólnocie, zgodnie z zasadą otwartej gospodarki rynkowej z wolną konkurencją.

3. Te działania Państw Członkowskich i Wspólnoty zakładają poszanowanie następujących zasad przewodnich: stabilnych cen, zdrowych finansów publicznych i warunków pieniężnych oraz trwałej równowagi płatniczej.

Artykuł 8

Zgodnie z procedurami określonymi w niniejszym Traktacie ustanawia się Europejski System Banków Centralnych, zwany dalej „ESBC”, oraz Europejski Bank Centralny, zwany dalej „EBC”, które działają w granicach uprawnień przyznanych im niniejszym Traktatem oraz dołączonym do niego Statutem ESBC i EBC, zwanym dalej „Statutem ESBC”.

CZĘŚĆ TRZECIA

POLITYKI WSPÓLNOTY

Tytuł VII

Polityka gospodarcza i pieniężna

ROZDZIAŁ I

POLITYKA GOSPODARCZA

Artykuł 98

Państwa Członkowskie prowadzą swoje polityki gospodarcze, mając na względzie przyczynianie się do osiągnięcia celów Wspólnoty określonych w artykule 2 i w kontekście ogólnych kierunków określonych w artykule 99 ustęp 2. Państwa Członkowskie i Wspólnota działają w poszanowaniu zasady otwartej gospodarki rynkowej z wolną konkurencją, sprzyjając efektywnej alokacji zasobów, zgodnie z zasadami określonymi w artykule 4.

Artykuł 99

1. Państwa Członkowskie uznają swoje polityki gospodarcze za przedmiot wspólnego zainteresowania i koordynują je w ramach Rady, zgodnie z artykułem 98.

2. Rada, stanowiąc większością kwalifikowaną na zalecenie Komisji, opracowuje projekt ogólnych kierunków polityk gospodarczych Państw Członkowskich i Wspólnoty oraz składa sprawozdanie Radzie Europejskiej.

Rada Europejska, na podstawie sprawozdania Rady, debatuje nad konkluzją w sprawie ogólnych kierunków polityk gospodarczych Państw Członkowskich i Wspólnoty.

Na podstawie tej konkluzji Rada, stanowiąc większością kwalifikowaną, przyjmuje zalecenie określające te ogólne kierunki. Rada informuje Parlament Europejski o swoim zaleceniu.

3. W celu zapewnienia ściślejszej koordynacji polityk gospodarczych i trwałej konwergencji dokonań gospodarczych Państw Członkowskich, Rada, na podsta-

wie sprawozdań przedstawionych przez Komisję, nadzoruje rozwój sytuacji gospodarczej w każdym z Państw Członkowskich i we Wspólnocie, jak również zgodność polityk gospodarczych z ogólnymi kierunkami określonymi w ustępie 2 oraz regularnie dokonuje oceny całościowej.

Dla potrzeb tego wielostronnego nadzoru Państwa Członkowskie przesyłają Komisji informacje o ważnych środkach, które przyjęły w dziedzinie swej polityki gospodarczej oraz wszelkie inne informacje, które uznają za niezbędne.

4. W przypadku gdy w ramach procedury określonej w ustępie 3 stwierdzi się, że polityki gospodarcze Państwa Członkowskiego nie są zgodne z ogólnymi kierunkami określonymi w ustępie 2 lub że zagrażają należytemu funkcjonowaniu unii gospodarczej i walutowej, Rada, stanowiąc większością kwalifikowaną na zalecenie Komisji, może kierować do danego Państwa Członkowskiego niezbędne zalecenia. Rada, stanowiąc większością kwalifikowaną na wniosek Komisji, może zdecydować o podaniu swoich zaleceń do publicznej wiadomości.

Przewodniczący Rady i Komisja składają sprawozdanie Parlamentowi Europejskiemu dotyczące rezultatów wielostronnego nadzoru. Przewodniczący Rady może być wezwany do stawienia się przed właściwą komisją Parlamentu Europejskiego, jeśli Rada podała swoje zalecenia do publicznej wiadomości.

5. Rada, stanowiąc zgodnie z procedurą przewidzianą w artykule 252, może przyjąć szczegółowe zasady procedury wielostronnego nadzoru, o której mowa w ustępach 3 i 4 niniejszego artykułu.

Artykuł 100

1. Bez uszczerbku dla innych procedur przewidzianych w niniejszym Traktacie, Rada, stanowiąc większością kwalifikowaną na wniosek Komisji, może zdecydować o środkach odpowiednich do sytuacji gospodarczej, zwłaszcza jeśli pojawią się poważne trudności w zaopatrzeniu w niektóre produkty.

2. W przypadku gdy Państwo Członkowskie ma trudności lub jest istotnie zagrożone poważnymi trudnościami z racji klęsk żywiołowych lub nadzwyczajnych okoliczności pozostających poza jego kontrolą, Rada, stanowiąc kwalifikowaną większością na wniosek Komisji, może przyznać danemu Państwu Członkowskiemu, pod pewnymi warunkami, wspólnotową pomoc finansową. Przewodniczący Rady informuje Parlament Europejski o podjętej decyzji.

Artykuł 101

1. Zakazane jest udzielanie przez EBC lub banki centralne Państw Członkowskich, zwane dalej „krajowymi bankami centralnymi”, pożyczek na pokrycie deficytu lub jakichkolwiek innych kredytów instytucjom lub organom Wspólnoty, rządów centralnym, władzom regionalnym, lokalnym lub innym władzom publicznym, innym instytucjom lub przedsiębiorstwom publicznym Państw Członkowskich, jak również nabywanie bezpośrednio od nich przez EBC lub krajowe banki centralne ich papierów dłużnych.

2. Ustęp 1 nie ma zastosowania do publicznych instytucji kredytowych, które, w ramach utrzymywania rezerw przez banki centralne, korzystają ze strony kra-

jowych banków centralnych i EBC z takiego samego traktowania jak prywatne instytucje kredytowe.

Artykuł 102

1. Zakazany jest każdy środek nieoparty na względach o charakterze ostrożnościowym, ustanawiający uprzywilejowany dostęp instytucji lub organów Wspólnoty, rządów centralnych, władz regionalnych, lokalnych lub innych władz publicznych, innych instytucji lub przedsiębiorstw publicznych Państw Członkowskich do instytucji finansowych.

2. Przed 1 stycznia 1994 r. Rada, stanowiąc zgodnie z procedurą określoną w artykule 252, sprecyzuje definicje w celu zastosowania zakazu określonego w ustępie 1.

Artykuł 103

1. Wspólnota nie odpowiada za zobowiązania rządów centralnych, władz regionalnych, lokalnych lub innych władz publicznych, innych instytucji lub przedsiębiorstw publicznych Państwa Członkowskiego, ani ich nie przejmuje, z zastrzeżeniem wzajemnych gwarancji finansowych dla wspólnego wykonania określonego projektu. Państwo Członkowskie nie odpowiada za zobowiązania rządów centralnych, władz regionalnych, lokalnych lub innych władz publicznych, innych instytucji lub przedsiębiorstw publicznych innego Państwa Członkowskiego, ani ich nie przejmuje, z zastrzeżeniem wzajemnych gwarancji finansowych dla wspólnego wykonania określonego projektu.

2. Rada, stanowiąc zgodnie z procedurą określoną w artykule 252, może w razie potrzeby sprecyzować definicje w celu zastosowania zakazów określonych w artykule 101 i w niniejszym artykule.

Artykuł 104

1. Państwa Członkowskie unikają nadmiernego deficytu budżetowego.

2. Komisja nadzoruje rozwój sytuacji budżetowej i wysokość długu publicznego w Państwach Członkowskich w celu wykrycia oczywistych błędów. Bada ona poszanowanie dyscypliny budżetowej na podstawie poniższych dwóch kryteriów:

a) czy stosunek między planowanym lub rzeczywistym deficytem publicznym a produktem krajowym brutto przekracza wartość odniesienia, chyba że:

– stosunek ten zmniejszył się znacznie oraz w sposób stały i osiągnął poziom bliski wartości odniesienia,

– lub przekroczenie wartości odniesienia ma charakter wyjątkowy oraz tymczasowy i stosunek ten pozostaje bliski wartości odniesienia,

b) czy stosunek między długiem publicznym a produktem krajowym brutto przekracza wartość odniesienia, chyba że stosunek ten zmniejsza się dostatecznie i zbliża się do wartości odniesienia w zadowalającym tempie.

Wartości odniesienia są sprecyzowane w Protokole w sprawie procedury dotyczącej nadmiernego deficytu, który jest załączony do niniejszego Traktatu.

3. Jeśli Państwo Członkowskie nie spełnia wymogów jednego lub obu tych kryteriów, Komisja opracowuje sprawozdanie. Sprawozdanie Komisji uwzględni również to, czy deficyt publiczny przekracza publiczne wydatki inwestycyjne i uwzględni wszelkie inne istotne czynniki, w tym średniookresową sytuację gospodarczą i budżetową Państwa Członkowskiego.

Komisja może także opracować sprawozdanie, jeśli mimo spełnienia wymagań wynikających z tych kryteriów uzna, że istnieje ryzyko nadmiernego deficytu w Państwie Członkowskim.

4. Komitet przewidziany w artykule 114 wydaje opinie w odniesieniu do sprawozdania Komisji.

5. Jeśli Komisja uzna, że w Państwie Członkowskim istnieje nadmierny deficyt lub że taki deficyt może wystąpić, kieruje opinię do Rady.

6. Rada, stanowiąc większością kwalifikowaną na zalecenie Komisji i rozważywszy ewentualne uwagi danego Państwa Członkowskiego, decyduje, po dokonaniu ogólnej oceny, czy istnieje nadmierny deficyt.

7. W przypadku gdy Rada, zgodnie z ustępem 6, podejmuje decyzję o istnieniu nadmiernego deficytu, kieruje zalecenia do danego Państwa Członkowskiego, aby położyło ono kres tej sytuacji w oznaczonym terminie. Z zastrzeżeniem postanowień ustępu 8, zalecenia te nie zostają podane do publicznej wiadomości.

8. W przypadku gdy Rada stwierdzi, że w odpowiedzi na jej zalecenia żadne skuteczne działania nie zostało podjęte w oznaczonym terminie, może podać zalecenia do publicznej wiadomości.

9. Jeśli Państwo Członkowskie w dalszym ciągu nie realizuje zalecenia Rady, może ona wezwać dane Państwo Członkowskie do przyjęcia w wyznaczonym terminie środków zmierzających do takiego ograniczenia deficytu, jakie zostanie uznane przez Radę za niezbędne do zaradzenia sytuacji.

W takim przypadku Rada może zażądać od danego Państwa Członkowskiego przedstawienia sprawozdań według precyzyjnego harmonogramu, aby móc zbadać wysiłki dostosowawcze podjęte przez to Państwo Członkowskie.

10. Prawa wniesienia skargi przewidziane w artykułach 226 i 227 nie mogą być wykonywane w ramach ustępów 1-9 niniejszego artykułu.

11. Tak długo jak Państwo Członkowskie nie stosuje się do decyzji przyjętej na podstawie ustępu 9, Rada może zdecydować o zastosowaniu lub, w odpowiednim przypadku, o zaostrzeniu jednego lub kilku z następujących środków:

- zająć od danego Państwa Członkowskiego, aby opublikowało dodatkowe informacje, które określi Rada, przed emisją obligacji i papierów wartościowych,
- wezwać Europejski Bank Inwestycyjny do ponownego rozważenia polityki udzielania pożyczek wobec danego Państwa Członkowskiego,
- zająć złożenia we Wspólnocie przez dane Państwo Członkowskie nieoprotowanego depozytu o stosownej wysokości aż do czasu, gdy, w ocenie Rady, nadmierny deficyt zostanie skorygowany,
- nałożyć grzywnę w stosownej wysokości.

Przewodniczący Rady informuje Parlament Europejski o podjętych decyzjach.

12. Rada uchyla wszystkie lub niektóre swoje decyzje określone w ustępach 1-9 i 11, w miarę jak nadmierny deficyt został, w ocenie Rady, skorygowany. Jeśli Rada uprzednio podała zalecenia do publicznej wiadomości, to z chwilą uchylecia decyzji przewidzianej w ustępie 8 oświadcza publicznie, że nie ma już nadmiernego deficytu w tym Państwie Członkowskim.

13. Rada, przyjmując decyzje określone w ustępach 7-9, 11 i 12, stanowi na zalecenie Komisji większością dwóch trzecich głosów swoich członków, ważonych zgodnie z artykułem 205 ustęp 2, wyłączając głosy przedstawiciela danego Państwa Członkowskiego.

14. Uzupełniające przepisy dotyczące stosowania procedury opisanej w niniejszym artykule znajdują się w Protokole w sprawie procedury dotyczącej nadmiernego deficytu, załączonym do niniejszego Traktatu.

Rada, stanowiąc jednomyślnie na wniosek Komisji i po konsultacji z Parlamentem Europejskim i EBC, uchwała właściwe przepisy, które zastąpią ten Protokół.

Z zastrzeżeniem innych postanowień niniejszego ustępu, Rada, stanowiąc większością kwalifikowaną na wniosek Komisji i po konsultacji z Parlamentem Europejskim, określi przed 1 stycznia 1994 r. szczegółowe warunki i definicje w celu zastosowania postanowień tego Protokołu.

ROZDZIAŁ 2

POLITYKA PIENIĘŻNA

Artykuł 105

1. Głównym celem ESBC jest utrzymanie stabilności cen. Bez uszczerbku dla celu stabilności cen, ESBC wspiera ogólne polityki gospodarcze we Wspólnocie, mając na względzie przyczynianie się do osiągnięcia celów Wspólnoty ustanowionych w artykule 2. ESBC działa w poszanowaniu zasady otwartej gospodarki rynkowej z wolną konkurencją, sprzyjając efektywnej alokacji zasobów oraz zgodnie z zasadami określonymi w artykule 4.

2. Podstawowe zadania ESBC polegają na:

- definiowaniu i urzeczywistnianiu polityki pieniężnej Wspólnoty,
- przeprowadzaniu operacji walutowych zgodnie z artykułem 111,
- utrzymywaniu i zarządzaniu oficjalnymi rezerwami walutowymi Państw Członkowskich,
- popieraniu należytego funkcjonowania systemów płatniczych.

3. Trzecie tiret ustępu 2 stosuje się bez uszczerbku dla utrzymywania i zarządzania przez rządy Państw Członkowskich walutowymi kapitałami obrotowymi.

4. EBC jest konsultowany:

- w sprawie każdego projektowanego aktu wspólnotowego w dziedzinach podlegających jego kompetencji,
- przez władze krajowe w sprawie każdego projektu regulacji w dziedzinach podlegających jego kompetencji, lecz w granicach i na warunkach określonych przez Radę zgodnie z procedurą przewidzianą w artykule 107 ustęp 6.

EBC może w dziedzinach podlegających jego kompetencji przedkładać opinie właściwym instytucjom lub organom Wspólnoty bądź władzom krajowym.

5. ESBC przyczynia się do należytego wykonywania polityk prowadzonych przez właściwe władze w odniesieniu do nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i do stabilności systemu finansowego.

6. Rada, stanowiąc jednomyślnie na wniosek Komisji, po konsultacji z EBC i za zgodą Parlamentu Europejskiego, może powierzyć EBC specyficzne zadania dotyczące polityk w dziedzinie nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i innymi instytucjami finansowymi, z wyjątkiem instytucji ubezpieczeniowych.

Artykuł 106

1. EBC ma wyłączne prawo do upoważniania do emisji banknotów we Wspólnocie. Banknoty takie mogą emitować EBC i krajowe banki centralne. Banknoty emitowane przez EBC i krajowe banki centralne są jedynym legalnym środkiem płatniczym we Wspólnocie.

2. Państwa Członkowskie mogą emitować monety, z zastrzeżeniem zgody EBC co do wielkości emisji. Rada, stanowiąc zgodnie z procedurą określoną w artykule 252 i po konsultacji z EBC, może przyjąć środki w celu zharmonizowania nominałów i specyfikacji technicznych wszystkich monet przeznaczonych do obiegu, w zakresie, w jakim jest to niezbędne do zapewnienia należytego ich obiegu we Wspólnocie.

Artykuł 107

1. ESBC złożony jest z EBC i krajowych banków centralnych.
2. EBC ma osobowość prawną.
3. ESBC jest kierowany przez organy decyzyjne EBC, którymi są Rada Prezesów i Zarząd.
4. Statut ESBC jest ustanowiony w Protokole dołączonym do niniejszego Traktatu.
5. Artykuły: 5.1, 5.2, 5.3, 17, 18, 19.1, 22, 23, 24, 26, 32.2, 32.3, 32.4, 32.6, 33.1 lit. a) i 36 Statutu ESBC mogą być zmienione przez Radę, stanowiącą bądź większością kwalifikowaną na zalecenie EBC i po konsultacji z Komisją, bądź jednoznacznie na wniosek Komisji i po konsultacji z EBC. W każdym przypadku wymagana jest zgoda Parlamentu Europejskiego.
6. Rada, stanowiąc większością kwalifikowaną bądź na wniosek Komisji i po konsultacji z Parlamentem Europejskim i EBC, bądź na zalecenie EBC i po konsultacji z Parlamentem Europejskim i Komisją, uchwała przepisy, o których mowa w artykułach: 4, 5.4, 19.2, 20, 28.1, 29.2, 30.4 i 34.3 Statutu ESBC.

Artykuł 108

W wykonywaniu uprawnień oraz zadań i obowiązków, które zostały im powierzone niniejszym Traktatem i Statutem ESBC, ani EBC, ani krajowy bank centralny, ani członek któregośkolwiek z ich organów decyzyjnych nie zwracają się o instrukcje ani ich nie przyjmują od instytucji czy organów wspólnotowych, rządów Państw Członkowskich, ani jakiegokolwiek innego organu. Instytucje i organy wspólnotowe, jak również rządy Państw Członkowskich zobowiązują się szanować tę zasadę i nie dążyć do wywierania wpływu na członków organów decyzyjnych EBC lub krajowych banków centralnych przy wykonywaniu ich zadań.

Artykuł 109

Każde Państwo Członkowskie zapewnia, najpóźniej z datą ustanowienia ESBC, zgodność swojego ustawodawstwa krajowego, w tym statutu krajowego banku centralnego, z niniejszym Traktatem i Statutem ESBC.

Artykuł 110

1. W celu wykonania zadań powierzonych ESBC, EBC, zgodnie z niniejszym Traktatem i na warunkach określonych w Statucie ESBC:
 - uchwała rozporządzenia w zakresie niezbędnym do wykonania zadań określonych w artykule 3.1 pierwsze tiret, artykułach 19.1, 22 i 25.2 Statutu ESBC, jak również w przypadkach przewidzianych w aktach Rady, o których mowa w artykule 107 ustęp 6;
 - podejmuje decyzje niezbędne do wykonania zadań powierzonych ESBC na podstawie niniejszego Traktatu i Statutu ESBC;
 - wydaje zalecenia i opinie.

2. Rozporządzenie ma zasięg ogólny. Wiąże w całości i jest bezpośrednio stosowane we wszystkich Państwach Członkowskich.

Zalecenia i opinie nie mają mocy wiążącej.

Decyzja wiąże w całości adresatów, do których jest kierowana.

Artykuły 253, 254 i 256 stosują się do rozporządzeń i decyzji przyjętych przez EBC.

EBC może zdecydować o opublikowaniu swych decyzji, zaleceń i opinii.

3. W granicach i na warunkach uchwalonych przez Radę zgodnie z procedurą przewidzianą w artykule 107 ustęp 6, EBC jest upoważniony, w przypadku nieposzanowania jego rozporządzeń i decyzji, do nakładania na przedsiębiorstwa grzywien i okresowych kar pieniężnych.

Artykuł 111

1. Na zasadzie odstępstwa od artykułu 300 Rada, stanowiąc jednomyślnie na zalecenie EBC lub Komisji, po konsultacji z EBC w celu doprowadzenia do konsensusu zgodnego z celem stabilności cen, po konsultacji z Parlamentem Europejskim, zgodnie z procedurą określoną w ustępie 3 w odniesieniu do ustaleń, o których tam mowa, może zawrzeć umowy formalne dotyczące systemu kursów wymiany ECU w stosunku do walut pozawspólnotowych. Rada, stanowiąc większością kwalifikowaną na zalecenie EBC lub Komisji i po konsultacji z EBC, w celu doprowadzenia do konsensusu zgodnego z celem stabilności cen, może przyjąć, zmienić lub zrezygnować z centralnych kursów ECU w systemie kursów walutowych. Przewodniczący Rady informuje Parlament Europejski o przyjęciu, zmianie lub rezygnacji z centralnych kursów ECU.

2. W przypadku braku systemu kursów walutowych w stosunku do jednej lub więcej walut pozawspólnotowych w rozumieniu ustępu 1, Rada, stanowiąc większością kwalifikowaną bądź na zalecenie Komisji i po konsultacji z EBC, bądź na zalecenie EBC, może określić ogólne kierunki polityki kursów walutowych w stosunku do tych walut. Te ogólne kierunki nie naruszają podstawowego celu ESBC, a mianowicie utrzymania stabilności cen.

3. Na zasadzie odstępstwa od artykułu 300, w przypadku gdy umowy w sprawach odnoszących się do reżimu pieniężnego lub kursowego powinny stanowić przedmiot rokowań między Wspólnotą a jednym lub większą liczbą państw albo organizacji międzynarodowych, Rada, stanowiąc większością kwalifikowaną na zalecenie Komisji i po konsultacji z EBC, decyduje o ustaleniach dotyczących rokowań i zawarcia tych umów. Ustalenia te powinny zapewnić wyrażanie przez Wspólnotę jednolitego stanowiska. Komisja jest w pełni włączana do rokowań.

Umowy zawarte zgodnie z niniejszym ustępem wiążą instytucje Wspólnoty, EBC i Państwa Członkowskie.

4. Z zastrzeżeniem ustępu 1, Rada, stanowiąc większością kwalifikowaną na wniosek Komisji i po konsultacji z EBC, decyduje o stanowisku, jakie zajmu-

je Wspólnota na poziomie międzynarodowym w odniesieniu do kwestii o szczególnym znaczeniu dla unii gospodarczej i walutowej oraz o jej reprezentacji, w poszanowaniu podziału kompetencji przewidzianego w artykułach 99 i 105.

5. Bez uszczerbku dla kompetencji i umów wspólnotowych w dziedzinie unii gospodarczej i walutowej, Państwa Członkowskie mogą prowadzić rokowania w organach międzynarodowych i zawierać umowy międzynarodowe.

ROZDZIAŁ 3

POSTANOWIENIA INSTYTUCJONALNE

Artykuł 112

1. Rada Prezesów EBC składa się z członków Zarządu EBC i prezesów krajowych banków centralnych.

2. a) Zarząd składa się z prezesa, wiceprezesa i czterech innych członków.

b) Prezes, wiceprezes i pozostali członkowie Zarządu są mianowani za wspólnym porozumieniem przez rządy Państw Członkowskich na szczeblu szefów państw lub rządów, na zalecenie Rady i po konsultacji z Parlamentem Europejskim oraz z Radą Prezesów EBC, spośród osób o uznanym autorytecie i doświadczeniu zawodowym w dziedzinie pieniądza lub bankowości.

Ich mandat trwa osiem lat i nie jest odnawialny.

Członkami Zarządu mogą być tylko obywatele Państw Członkowskich.

Artykuł 113

1. Przewodniczący Rady i członek Komisji mogą uczestniczyć, bez prawa głosowania, w posiedzeniach Rady Prezesów EBC.

Przewodniczący Rady może przedłożyć wniosek do rozważenia przez Radę Prezesów EBC.

2. Prezes EBC jest zapraszany do uczestniczenia w posiedzeniach Rady, kiedy dyskutuje ona o sprawach dotyczących celów i zadań ESBC.

3. EBC kieruje sprawozdanie roczne z działalności ESBC i w sprawie polityki pieniężnej za rok ubiegły i rok bieżący do Parlamentu Europejskiego, Rady i Komisji, jak również do Rady Europejskiej. Prezes EBC przedstawia to sprawozdanie Radzie i Parlamentowi Europejskiemu, który może odbyć debatę generalną na tej podstawie.

Prezes EBC i inni członkowie Zarządu mogą, na żądanie Parlamentu Europejskiego lub z inicjatywy własnej, być przesłuchani przez właściwe komisje Parlamentu Europejskiego.

Artykuł 114

1. W celu wspierania koordynacji polityk Państw Członkowskich w pełnym zakresie niezbędnym do funkcjonowania rynku wewnętrznego, ustanawia się Komitet Walutowy o charakterze doradczym.

Zadania Komitetu to:

- śledzenie sytuacji pieniężnej i finansowej Państw Członkowskich i Wspólnoty, jak również ogólnego systemu płatności Państw Członkowskich oraz regularne składanie Radzie i Komisji sprawozdań na ten temat;
- wydawanie opinii na żądanie Rady lub Komisji bądź z inicjatywy własnej dla tych instytucji;
- bez uszczerbku dla artykułu 207, przyczynianie się do przygotowania prac Rady określonych w artykułach 59 i 60, artykule 99 ustępy 2, 3, 4 i 5, artykułach 100, 102, 103, 104, artykule 116 ustęp 2, artykule 117 ustęp 6, artykułach 119 i 120, artykule 121 ustęp 2 i w artykule 122 ustęp 1;
- badanie, przynajmniej raz w roku, sytuacji w dziedzinie przepływów kapitału i swobody płatności wynikających ze stosowania niniejszego Traktatu i środków przyjętych przez Radę; badanie to dotyczy wszystkich środków odnoszących się do przepływów kapitału i płatności; Komitet składa sprawozdanie Komisji i Radzie w sprawie wyników tego badania.

Państwa Członkowskie i Komisja, każde w swoim zakresie, mianują po dwóch członków Komitetu Walutowego.

2. Na początku trzeciego etapu ustanawia się Komitet Ekonomiczno-Finansowy. Komitet Walutowy przewidziany w ustępie 1 zostaje rozwiązany.

Zadaniem Komitetu Ekonomiczno-Finansowego jest:

- wydawanie opinii na żądanie Rady lub Komisji bądź z inicjatywy własnej dla tych instytucji;
- śledzenie sytuacji gospodarczej i finansowej Państw Członkowskich i Wspólnoty oraz regularne składanie Radzie i Komisji sprawozdań na ten temat, zwłaszcza w sprawie stosunków finansowych z państwami trzecimi i z instytucjami międzynarodowymi;
- bez uszczerbku dla artykułu 207, przyczynianie się do przygotowania prac Rady określonych w artykułach 59 i 60, artykule 99 ustępy 2, 3, 4 i 5, artykułach 100, 102, 103, 104, artykule 105 ustęp 6, artykule 106 ustęp 2, artykule 107 ustępy 5 i 6, artykułach 111 i 119, artykule 120 ustępy 2 i 3, artykule 122 ustęp 2 i w artykule 123 ustępy 4 i 5 oraz wykonywanie innych zadań doradczych i przygotowawczych, które są mu powierzane przez Radę;
- badanie, przynajmniej raz w roku, sytuacji w dziedzinie przepływów kapitału i swobody płatności wynikających ze stosowania niniejszego Traktatu i środ-

ków przyjętych przez Radę; badanie to dotyczy wszystkich środków odnoszących się do przepływów kapitału i płatności; Komitet składa sprawozdanie Komisji i Radzie w sprawie wyników tego badania.

Państwa Członkowskie, Komisja i EBC mianują nie więcej niż po dwóch członków Komitetu.

3. Rada, stanowiąc większością kwalifikowaną na wniosek Komisji i po konsultacji z EBC oraz z Komitetem określonym w niniejszym artykule, uchwała przepisy dotyczące składu Komitetu Ekonomiczno-Finansowego. Przewodniczący Rady informuje Parlament Europejski o podjętej decyzji.

4. Oprócz zadań określonych w ustępie 2, jeśli i tak długo jak istnieją Państwa Członkowskie objęte derogacją na mocy artykułów 122 i 123, Komitet śledzi sytuację pieniężną i finansową oraz ogólny system płatności tych Państw Członkowskich i regularnie składa Radzie i Komisji sprawozdania na ten temat.

Artykuł 115

W sprawach objętych zakresem zastosowania artykułu 99 ustęp 4, artykułu 104 z wyjątkiem ustępu 14, artykułów 111, 121, 122 i artykułu 123 ustępy 4 i 5 Rada lub Państwo Członkowskie może żądać od Komisji sformułowania, w zależności od przypadku, zalecenia lub propozycji. Komisja bezzwłocznie rozpatruje to żądanie i przedstawia konkluzje Radzie.

ROZDZIAŁ 4

POSTANOWIENIA PRZEJŚCIOWE

Artykuł 119

1. W przypadku trudności lub poważnego zagrożenia trudnościami w bilansie płatniczym Państwa Członkowskiego wynikających bądź z ogólnego zachwiania bilansu płatniczego, bądź z charakteru walut, jakimi dysponuje, zwłaszcza gdy trudności te mogą narazić na niebezpieczeństwo funkcjonowanie wspólnego rynku lub stopniową realizację wspólnej polityki handlowej, Komisja niezwłocznie bada sytuację tego Państwa, jak również działanie, jakie państwo to podjęło lub może podjąć zgodnie z postanowieniami niniejszego Traktatu, odwołując się do wszelkich dostępnych środków. Komisja wskazuje środki, których przyjęcie zaleca danemu państwu.

Jeśli działanie podjęte przez Państwo Członkowskie i środki sugerowane przez Komisję nie okazują się wystarczające do przewyciężenia trudności lub zagrożeń trudnościami, Komisja zaleca Radzie, po konsultacji z Komitetem określonym w artykule 114, przyznanie wzajemnej pomocy i właściwe jej metody.

Komisja regularnie informuje Radę o sytuacji i jej rozwoju.

2. Rada, stanowiąc większością kwalifikowaną, przyznaje taką wzajemną pomoc; uchwała dyrektywy lub decyzje określające jej warunki i szczegóły. Wzajemna pomoc może przyjąć zwłaszcza formę:

- a) uzgodnionego działania w ramach innych organizacji międzynarodowych, do których Państwa Członkowskie mogą się zwrócić;
- b) środków niezbędnych do uniknięcia zakłóceń w handlu, gdy państwo znajdujące się w trudnej sytuacji utrzymuje lub przywraca ograniczenia ilościowe w stosunku do państw trzecich;
- c) udzielenia ograniczonych kredytów przez inne Państwa Członkowskie, z zastrzeżeniem ich zgody.

3. Jeśli wzajemna pomoc zalecona przez Komisję nie została przyznana przez Radę lub jeśli przyznana wzajemna pomoc i przyjęte środki są niewystarczające, Komisja upoważnia Państwo mające trudności do podjęcia środków ochronnych, których warunki i szczegóły określa Komisja.

Takie upoważnienie może zostać odwołane, a powyższe warunki i szczegóły zmienione przez Radę, stanowiącą większość kwalifikowaną.

4. Z zastrzeżeniem artykułu 122 ustęp 6, niniejszego artykułu nie stosuje się od początku trzeciego etapu.

Artykuł 120

1. W przypadku nagłego kryzysu w bilansie płatniczym i jeśli decyzja w rozumieniu artykułu 119 ustęp 2 nie zostaje niezwłocznie wydana, zainteresowane Państwo Członkowskie może podjąć, w charakterze środków zapobiegawczych, niezbędne środki ochronne. Środki te powinny powodować jak najmniejsze zakłócenia w funkcjonowaniu wspólnego rynku i nie mogą wykraczać poza to, co jest ściśle konieczne do pokonania powstałych nagle trudności.

2. Komisja i pozostałe Państwa Członkowskie powinny być informowane o takich środkach ochronnych najpóźniej w chwili ich wejścia w życie. Komisja może zalecić Radzie udzielenie wzajemnej pomocy zgodnie z artykułem 119.

3. Po wydaniu opinii przez Komisję i po konsultacji z komitetem określonym w artykule 114 Rada, stanowiąc większość kwalifikowaną, może zdecydować, że zainteresowane Państwo Członkowskie powinno zmienić, zawiesić lub znieść powyższe środki ochronne.

4. Z zastrzeżeniem artykułu 122 ustęp 6, niniejszego artykułu nie stosuje się od początku trzeciego etapu.

Artykuł 121

1. Komisja i EIW składają Radzie sprawozdania w sprawie postępów dokonanych przez Państwa Członkowskie w wypełnianiu ich zobowiązań w zakresie urzeczywistnienia unii gospodarczej i walutowej. Sprawozdania te określają, czy ustawodawstwo krajowe każdego Państwa Członkowskiego, w tym statuty jego krajowego banku centralnego, jest zgodne z artykułami 108 i 109 niniejszego Traktatu i ze Statutem ESBC. Sprawozdania określają również, czy osiągnięty

został wysoki poziom trwałej konwergencji, analizując, w jakim stopniu każde Państwo Członkowskie spełniło następujące kryteria:

- osiągnięcie wysokiego stopnia stabilności cen; będzie to wynikało ze stopy inflacji zbliżonej do istniejącej w co najwyżej trzech Państwach Członkowskich, które mają najlepsze rezultaty w dziedzinie stabilności cen;
- stabilna sytuacja finansów publicznych; będzie to wynikało z sytuacji budżetowej, która nie wykazuje nadmiernego deficytu budżetowego w rozumieniu artykułu 104 ustęp 6;
- poszanowanie zwykłych marginesów wahań kursów przewidzianych mechanizmem wymiany walut europejskiego systemu walutowego przez co najmniej dwa lata, bez dewaluacji w stosunku do waluty innego Państwa Członkowskiego;
- trwały charakter konwergencji osiągniętej przez Państwo Członkowskie i jego udziału w mechanizmie wymiany walut europejskiego systemu walutowego, co odzwierciedla się w poziomach długoterminowych stóp procentowych.

Cztery kryteria określone w niniejszym ustępie i odpowiednie okresy, podczas których każde ma być przestrzegane, są sprecyzowane w Protokole załączonym do niniejszego Traktatu. Sprawozdania Komisji i EIW biorą również pod uwagę stan rozwoju ECU, wyniki integracji rynków, sytuację i rozwój równowagi płatności bieżących oraz ocenę rozwoju jednostkowych kosztów pracy i innych wskaźników cen.

2. Na podstawie tych sprawozdań Rada, stanowiąc większością kwalifikowaną na zalecenie Komisji, ocenia:

- w stosunku do każdego Państwa Członkowskiego, czy spełnia ono warunki niezbędne do przyjęcia jednej waluty,
- czy większość Państw Członkowskich spełnia warunki konieczne do przyjęcia jednej waluty,

i przesyła swoje wnioski w formie zaleceń Radzie zebranej w składzie szefów państw lub rządów. Parlament Europejski jest konsultowany i przesyła swoją opinię Radzie zebranej w składzie szefów państw lub rządów.

3. Uwzględniając należycie sprawozdania określone w ustępie 1 oraz opinię Parlamentu Europejskiego określoną w ustępie 2, Rada zebrana w składzie szefów państw lub rządów, stanowiąc większością kwalifikowaną, najpóźniej do 31 grudnia 1996 r.:

- decyduje, na podstawie zaleceń Rady określonych w ustępie 2, czy większość Państw Członkowskich spełnia warunki niezbędne do przyjęcia jednej waluty;
- decyduje, czy właściwe jest wejście przez Wspólnotę w trzeci etap,

a jeżeli tak, to:

– określa datę rozpoczęcia trzeciego etapu.

4. Jeśli do końca 1997 r. data rozpoczęcia trzeciego etapu nie zostanie określona, trzeci etap rozpocznie się 1 stycznia 1999 r. Przed 1 lipca 1998 r. Rada, zebrana w składzie szefów państw lub rządów, po powtórzeniu procedury przewidzianej w ustępach 1 i 2, z wyjątkiem drugiego tiret w ustępie 2, biorąc pod uwagę sprawozdania określone w ustępie 1 i opinię Parlamentu Europejskiego, potwierdza większością kwalifikowaną i na podstawie zaleceń Rady określonych w ustępie 2, które Państwa Członkowskie spełniają warunki konieczne do przyjęcia jednej waluty.

Artykuł 122

1. Jeśli zgodnie z artykułem 121 ustęp 3 została podjęta decyzja ustalająca datę, Rada, na podstawie swych zaleceń określonych w artykule 121 ustęp 2, stanowiąc większością kwalifikowaną na zalecenie Komisji, zdecyduje, czy, a jeśli tak, to które Państwa Członkowskie są objęte derogacją, tak jak jest ona zdefiniowana w ustępie 3 niniejszego artykułu. Te Państwa Członkowskie zwane są dalej „Państwami Członkowskimi objętymi derogacją”.

Jeśli Rada potwierdziła, na podstawie artykułu 121 ustęp 4, które Państwa Członkowskie spełniają warunki niezbędne do przyjęcia jednej waluty, Państwa Członkowskie, które nie spełniają tych warunków są objęte derogacją, tak jak jest ona zdefiniowana w ustępie 3 niniejszego artykułu. Te Państwa Członkowskie zwane są dalej „Państwami Członkowskimi objętymi derogacją”.

2. Przynajmniej co dwa lata lub na żądanie Państwa Członkowskiego objętego derogacją, Komisja i EBC składają sprawozdanie Radzie, zgodnie z procedurą przewidzianą w artykule 121 ustęp 1. Po konsultacji z Parlamentem Europejskim i dyskusji w ramach Rady zebranej w składzie szefów państw lub rządów Rada, stanowiąc większością kwalifikowaną na wniosek Komisji, decyduje, które Państwa Członkowskie objęte derogacją spełniają niezbędne warunki, na podstawie kryteriów określonych w artykule 121 ustęp 1, i uchyła derogacje w stosunku do danych Państw Członkowskich.

3. Derogacja w rozumieniu ustępu 1 powoduje, że następujące artykuły nie mają zastosowania do danego Państwa Członkowskiego: artykuł 104 ustępy 9 i 11, artykuł 105 ustępy 1, 2, 3 i 5, artykuły 106, 110 i 111 oraz artykuł 112 ustęp 2 lit. b). Wyłączenie tego Państwa Członkowskiego i jego krajowego banku centralnego z zakresu praw i obowiązków w ramach ESBC jest przewidziane w rozdziale IX Statutu ESBC.

4. W artykule 105 ustępy 1, 2 i 3, w artykułach 106, 110 i 111 oraz w artykule 112 ustęp 2 lit. b) przez „Państwa Członkowskie” rozumie się „Państwa Członkowskie nieobjęte derogacją”.

5. Prawa głosu Państw Członkowskich objętych derogacją są zawieszane co do decyzji Rady określonych w artykułach niniejszego Traktatu wymienionych w ustępie 3. W tym przypadku, na zasadzie odstępstwa od artykułu 205 i artyku-

łu 250 ustęp 1, większość kwalifikowana jest określona jako dwie trzecie głosów przedstawicieli Państw Członkowskich nieobjętych derogacją, ważonych zgodnie z artykułem 205 ustęp 2, a jednomyślność tych Państw Członkowskich wymagana jest w odniesieniu do każdego aktu wymagającego jednomyślności.

6. Artykuły 119 i 120 stosują się nadal do Państwa Członkowskiego objętego derogacją.

Artykuł 123

1. Natychmiast po podjęciu, zgodnie z artykułem 121 ustęp 3, decyzji określającej datę rozpoczęcia trzeciego etapu lub, w odpowiednim przypadku, natychmiast po 1 lipca 1998 r.:

- Rada przyjmuje przepisy określone w artykule 107 ustęp 6;
- rządy Państw Członkowskich nieobjętych derogacją mianują, zgodnie z procedurą określoną w artykule 50 Statutu ESBC, prezesa, wiceprezesa i pozostałych członków Zarządu EBC. Jeśli istnieją Państwa Członkowskie objęte derogacją, liczba członków wchodzących w skład Zarządu może być mniejsza od przewidzianej w artykule 11.1 Statutu ESBC, ale w żadnym wypadku nie może być mniejsza od czterech.

Natychmiast po mianowaniu Zarządu ustanawiane są ESBC i EBC, które przygotowują się do pełnego funkcjonowania, tak jak to określono w niniejszym Traktacie i Statucie ESBC. Rozpoczynają one w pełni wykonywanie swych uprawnień od pierwszego dnia trzeciego etapu.

2. Z chwilą ustanowienia EBC, przejmuje on, w miarę potrzeby, zadania EIW. EIW ulega likwidacji wraz z ustanowieniem EBC; procedury likwidacyjne są przewidziane w Statucie EIW.

3. Jeśli i tak długo jak istnieją Państwa Członkowskie objęte derogacją oraz bez uszczerbku dla artykułu 107 ustęp 3 niniejszego Traktatu, Rada Ogólna EBC określona w artykule 45 Statutu ESBC jest ukonstytuowana jako trzeci organ decyzyjny EBC.

4. Z dniem rozpoczęcia trzeciego etapu, Rada, stanowiąc jednomyślnie głosami Państw Członkowskich nieobjętych derogacją, na wniosek Komisji i po konsultacji z EBC, uchwała kursy wymiany, zgodnie z którymi ich waluty są nieodwołalnie powiązane oraz zgodnie z którymi ustalony zostaje nieodwołalnie kurs, po jakim ECU zastępuje te waluty, a ECU staje się samodzielną walutą. Środek ten nie zmienia wartości zewnętrznej ECU. Rada, stanowiąc kwalifikowaną większością głosów wymienionych Państw Członkowskich, na wniosek Komisji i po konsultacji z EBC, podejmuje inne środki niezbędne do szybkiego wprowadzenia ECU jako jednej waluty w tych Państwach Członkowskich. Zdanie drugie artykułu 122 ustęp 5 stosuje się.

5. Jeśli decyduje się, zgodnie z procedurą przewidzianą w artykule 122 ustęp 2, o uchyleniu derogacji, Rada, stanowiąc jednomyślnie głosami Państw Członkow-

skich nieobjętych derogacją oraz danego Państwa Członkowskiego na wniosek Komisji i po konsultacji z EBC, określa kurs, po jakim ECU zastępuje walutę danego Państwa Członkowskiego, oraz decyduje o innych środkach niezbędnych do wprowadzenia ECU jako jednej waluty w danym Państwie Członkowskim.

Artykuł 124

1. Aż do rozpoczęcia trzeciego etapu każde Państwo Członkowskie traktuje swoją politykę kursową jako przedmiot wspólnego zainteresowania. Czyniąc to, Państwa Członkowskie uwzględniają doświadczenia zdobyte dzięki współpracy w ramach europejskiego systemu walutowego (ESW) i dzięki rozwojowi ECU, w poszanowaniu istniejących w tej dziedzinie kompetencji.

2. Od początku trzeciego etapu i tak długo jak Państwo Członkowskie jest objęte derogacją, ustęp 1 stosuje się analogicznie do polityki kursowej tego Państwa Członkowskiego.

ZAŁĄCZNIK 2

PROTOKÓŁ W SPRAWIE STATUTU EUROPEJSKIEGO SYSTEMU BANKÓW CENTRALNYCH I EUROPEJSKIEGO BANKU CENTRALNEGO*

WYSOKIE UMAWIAJĄCE SIĘ STRONY,

PRAGNĄC określić Statut Europejskiego Systemu Banków Centralnych i Europejskiego Banku Centralnego wymienionych w artykule 4a niniejszego Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską,

PRZYJĘŁY następujące postanowienia, które są dołączone do Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską:

Rozdział I

USTANOWIENIE ESBC

Artykuł 1

Europejski System Banków Centralnych

1.1. Europejski System Banków Centralnych (ESBC) i Europejski Bank Centralny (EBC) zostają ustanowione na mocy artykułu 4a Traktatu; wypełniają swoje zadania i działają zgodnie z postanowieniami niniejszego Traktatu i niniejszego Statutu.

1.2. Zgodnie z artykułem 106 ustęp 1 niniejszego Traktatu, ESBC złożony jest z EBC i krajowych banków centralnych Państw Członkowskich („krajowe banki centralne”). Institut monétaire luxembourgeois jest bankiem centralnym Luksemburga.

Rozdział II

CELE I ZADANIA ESBC

Artykuł 2

Cele

Zgodnie z artykułem 105 ustęp 1 niniejszego Traktatu, głównym celem ESBC jest utrzymywanie stabilności cen. Bez uszczerbku dla celu stabilności cen, ESBC wspiera ogólne polityki gospodarcze we Wspólnocie, mając na względzie przyczynianie się do osiągnięcia celów Wspólnoty przedstawionych w artykule

* Protokół załączony do Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską (Dz.U. C 191 z 29.07.1992, str. 68) – nieoficjalna wersja skonsolidowana uwzględniająca zmiany wprowadzone na mocy Traktatu Amsterdamskiego (Dz.U. C 340 z 10.11.1997, str. 1), Traktatu Nijmegenkiego (Dz.U. C 80 z 10.03.2001, str. 1), decyzji Rady 2003/223/WE (Dz.U. L 83 z 1.04.2003, str. 66) oraz Aktu dotyczącego warunków przystąpienia Republiki Czeskiej, Republiki Estońskiej, Republiki Cypryjskiej, Republiki Łotewskiej, Republiki Litewskiej, Republiki Węgierskiej, Republiki Malty, Rzeczypospolitej Polskiej, Republiki Słowenii i Republiki Słowackiej oraz dostosowań w traktatach stanowiących podstawę Unii Europejskiej (Dz.U. L 236 z 23.09.2003, str. 33).

2 niniejszego Traktatu. ESBC działa w poszanowaniu zasady otwartej gospodarki rynkowej z wolną konkurencją, sprzyjając efektywnej alokacji zasobów oraz zgodnie z zasadami określonymi w artykule 3a niniejszego Traktatu.

Artykuł 3

Zadania

3.1. Zgodnie z artykułem 105 ustęp 2 niniejszego Traktatu podstawowe zadania ESBC polegają na:

- definiowaniu i urzeczywistnianiu polityki pieniężnej Wspólnoty,
- przeprowadzaniu operacji walutowych zgodnie z artykułem 109 niniejszego Traktatu,
- utrzymywaniu i zarządzaniu oficjalnymi rezerwami walutowymi Państw Członkowskich,
- popieraniu sprawnego funkcjonowania systemów płatniczych.

3.2. Zgodnie z artykułem 105 ustęp 3 niniejszego Traktatu, trzecie tiret artykułu 3.1 stosuje się bez uszczerbku dla utrzymywania i zarządzania przez rządy Państw Członkowskich walutowymi kapitałami obrotowymi.

3.3. Zgodnie z artykułem 105 ustęp 5 niniejszego Traktatu ESBC przyczynia się do należytego wykonywania polityk prowadzonych przez właściwe władze w odniesieniu do nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i do stabilności systemu finansowego.

Artykuł 4

Funkcje doradcze

Zgodnie z artykułem 105 ustęp 4 niniejszego Traktatu:

(a) EBC jest konsultowany:

- w sprawie każdego projektowanego aktu wspólnotowego w dziedzinach podlegających jego kompetencji,
- przez władze krajowe w sprawie każdego projektu regulacji w dziedzinach podlegających jego kompetencji, lecz w granicach i na warunkach określonych przez Radę zgodnie z procedurą przewidzianą w artykule 42;

(b) EBC może w dziedzinach podlegających jego kompetencji przedkładać opinie właściwym instytucjom lub organom Wspólnoty bądź władzom krajowym.

Artykuł 5

Gromadzenie informacji statystycznych

5.1. W celu realizacji zadań ESBC, EBC, wspomagany przez krajowe banki centralne, gromadzi niezbędne informacje statystyczne bądź od właści-

wych władz krajowych, bądź bezpośrednio od podmiotów gospodarczych. W tym celu współpracuje z instytucjami lub organami Wspólnoty i właściwymi władzami Państw Członkowskich lub państw trzecich oraz organizacjami międzynarodowymi.

5.2. Krajowe banki centralne wykonują, w miarę możliwości, zadania określone w artykule 5.1.

5.3. EBC przyczynia się do harmonizacji, w miarę potrzeb, reguł i praktyk rządzących gromadzeniem, tworzeniem i upowszechnianiem informacji statystycznej w dziedzinie podlegającej jego kompetencji;

5.4. Rada, zgodnie z procedurą przewidzianą w artykule 42, określa osoby fizyczne i prawne poddane wymogom sprawozdawczości, zasady poufności oraz odpowiednie przepisy wykonawcze.

Artykuł 6

Współpraca międzynarodowa

6.1. W dziedzinie współpracy międzynarodowej związanej z zadaniami powierzonymi ESBC, EBC decyduje o sposobie reprezentacji ESBC.

6.2. EBC i, za jego zgodą, krajowe banki centralne mogą uczestniczyć w międzynarodowych instytucjach walutowych.

6.3. Artykuły 6.1 i 6.2 stosuje się bez uszczerbku dla artykułu 109 ustęp 4 niniejszego Traktatu.

Rozdział III

ORGANIZACJA ESBC

Artykuł 7

Niezależność

Zgodnie z artykułem 107 niniejszego Traktatu przy wykonywaniu uprawnień oraz zadań i obowiązków, które zostały im powierzone niniejszym Traktatem i Statutem ESBC, ani EBC, ani krajowy bank centralny, ani członek któregokolwiek z ich organów decyzyjnych, nie zwracają się o instrukcje ani ich nie przyjmują od instytucji czy organów wspólnotowych, rządów Państw Członkowskich, ani jakiegokolwiek innego organu. Instytucje i organy wspólnotowe oraz rządy Państw Członkowskich zobowiązują się respektować tę zasadę i nie dążyć do wywierania wpływu na członków organów decyzyjnych EBC lub krajowych banków centralnych przy wykonywaniu ich zadań.

Artykuł 8

Zasada ogólna

ESBC jest kierowany przez organy decyzyjne EBC.

Artykuł 9

Europejski Bank Centralny

9.1. EBC, który na mocy artykułu 106 ustęp 2 niniejszego Traktatu, ma osobowość prawną, posiada w każdym z Państw Członkowskich zdolność prawną i zdolność do czynności prawnych o najszerszym zakresie przyznanym przez ustawodawstwa krajowe osobom prawnym; może on zwłaszcza nabywać i zbywać mienie ruchome i nieruchome oraz stawać przed sądem.

9.2. EBC zapewnia realizację zadań powierzonych ESBC na mocy artykułu 105 ustępy 2, 3 i 5 niniejszego Traktatu, bądź to przez własne działania zgodnie z niniejszym Statutem, bądź poprzez działania krajowych banków centralnych zgodnie z artykułami 12.1 i 14.

9.3. Zgodnie z artykułem 106 ustęp 3 niniejszego Traktatu organami decyzyjnymi EBC są Rada Prezesów i Zarząd.

Artykuł 10

Rada Prezesów

10.1. Zgodnie z artykułem 109a ustęp 1 niniejszego Traktatu Rada Prezesów EBC składa się z członków Zarządu EBC i prezesów krajowych banków centralnych.

10.2.¹ Każdy członek Rady Prezesów ma jeden głos. Od dnia, w którym liczba członków Rady Prezesów przekroczy 21, każdy członek Zarządu będzie miał jeden głos, a liczba prezesów z prawem do głosowania wynosić będzie 15. Te prawa do głosowania zostają przydzielone a ich rotacja odbywa się następująco:

- od dnia, w którym liczba członków Rady Prezesów przekroczy 15, do chwili gdy osiągnie 22, prezesi zostają przydzieleni do dwóch grup, zgodnie z uszeregowaniem wielkości udziału Państwa Członkowskiego danego KBC w całkowitym produkcie krajowym brutto w cenach rynkowych oraz w łącznym zagregowanym bilansie pieniężnych instytucji finansowych Państw Członkowskich, które przyjęły euro. Udziały w całkowitym produkcie krajowym brutto w cenach rynkowych oraz w łącznym zagregowanym bilansie pieniężnych instytucji finansowych zostają przydzielone odpowiednio w wagach i . Pierwsza grupa złożona jest z pięciu prezesów, a druga z pozostałych prezesów. Częstotliwość praw do głosowania prezesów przydzielonych do pierwszej grupy nie będzie niższa od częstotliwości praw do głosowania prezesów z grupy drugiej. Z zastrzeżeniem poprzedniego zdania, pierwszej grupie zostają przydzielone cztery prawa do głosowania, a drugiej grupie jednaście praw do głosowania;
- od dnia, w którym liczba prezesów osiągnie 22 prezesi zostaną przydzieleni do trzech grup zgodnie z uszeregowaniem na podstawie powyższych kryteriów. Pierwsza grupa złożona jest z pięciu prezesów i zostaną jej przydzielone cztery prawa do głosowania. Druga grupa złożona jest z połowy łącznej liczby prezesów, w przypadku jakiegokolwiek ułamka zaokrąglonego do najbliższej liczby całkowitej, i zostanie jej przydzielone osiem praw do głosowania. Trze-

¹ Zgodnie ze zmianą wprowadzoną przez decyzję Rady 2003/223/WE.

cia grupa złożona jest z pozostałych prezesów i zostaną jej przydzielone trzy prawa do głosowania;

- prezesi w każdej grupie mają swoje prawa do głosowania w równych okresach czasu;
- do obliczania udziałów w całkowitym produkcie krajowym brutto w cenach rynkowych stosuje się art. 29.2. Łączny zagregowany bilans pieniężnych instytucji finansowych obliczany jest zgodnie z ramami statystycznymi stosowanymi we Wspólnocie Europejskiej w momencie obliczania;
- w każdym przypadku gdy całkowity produkt krajowy brutto w cenach rynkowych jest dostosowywany zgodnie z art. 29.3, lub w każdym przypadku gdy zwiększa się liczba prezesów, wielkość i/lub struktura grup jest dostosowywana zgodnie z powyższymi zasadami;
- Rada Prezesów, stanowiąca większością dwóch trzecich głosów wszystkich jej członków, mających lub nie prawo do głosowania, przyjmuje wszelkie środki niezbędne do wykonania powyższych zasad oraz może podjąć decyzję o opóźnieniu rozpoczęcia systemu rotacji do dnia, w którym liczba prezesów przekroczy 18.

Prawo do głosowania jest wykonywane osobiście. Na zasadzie odstępstwa od tej reguły, regulamin wewnętrzny określony w art. 12.3 może ustanowić, że członkowie Rady Prezesów mogą oddać swój głos za pomocą środków telekonferencyjnych. Reguły te stanowią również, że członek Rady Prezesów, który nie może uczestniczyć w jej posiedzeniach przez dłuższy okres, może wyznaczyć zastępcę jako członka Rady Prezesów.

Przepisy poprzednich akapitów pozostają bez uszczerbku dla praw do głosowania wszystkich członków Rady Prezesów, mających lub nie prawo do głosowania, na podstawie art. 10.3, 10.6 i 41.2.

O ile w niniejszym Statucie nie przewidziano inaczej, Rada Prezesów stanowi zwykłą większość członków mających prawo do głosowania. W przypadku równej liczby głosów, głos przewodniczącego jest decydujący.

W celu umożliwienia głosowania Radzie Prezesów, wymagane jest kworum dwóch trzecich członków mających prawo do głosowania. Jeżeli nie osiągnięto kworum, Przewodniczący może zwołać nadzwyczajne posiedzenie, na którym decyzje mogą być podejmowane bez względu na kworum.

10.3. Dla wszelkich decyzji podjętych zgodnie z artykułami 28, 29, 30, 32, 33 i 51 głosy członków Rady Prezesów ważne są zgodnie z udziałami krajowych banków centralnych w subskrybowanym kapitale EBC. Waga głosów członków Zarządu wynosi zero. Decyzja wymagająca kwalifikowanej większości zostaje podjęta, jeżeli głosy za jej przyjęciem reprezentują przynajmniej dwie trzecie subskrybowanego kapitału EBC i przynajmniej połowę akcjonariuszy. Jeżeli jeden z prezesów nie może być obecny, może on wyznaczyć swego zastępcę w celu oddania jego ważonego głosu.

10.4. Zebrania są poufne. Rada Prezesów może zdecydować o podaniu wyniku swoich obrad do publicznej wiadomości.

10.5. Rada Prezesów zbiera się przynajmniej 10 razy w roku.

10.6.² Artykuł 10.2 może zostać zmieniony przez Radę zebraną w składzie szefów państw lub rządów, stanowiącą jednomyślnie na zalecenie EBC po konsultacji z Parlamentem Europejskim i Komisją, bądź na zalecenie Komisji oraz po konsultacji z Parlamentem Europejskim i EBC. Rada zaleca przyjęcie tych zmian Państwom Członkowskim. Zmiany te wchodzi w życie po ich ratyfikowaniu przez wszystkie Państwa Członkowskie, zgodnie z ich odpowiednimi wymogami konstytucyjnymi.

Wydanie zalecenia przez EBC na mocy niniejszego ustępu wymaga decyzji Rady Prezesów, stanowiącej jednomyślnie.

Artykuł 11

Zarząd

11.1. Zgodnie z artykułem 109a ustęp 2 litera a) niniejszego Traktatu Zarząd składa się z prezesa, wiceprezesa i czterech innych członków. Członkowie wykonują swoje obowiązki w pełnym wymiarze czasowym. Członkowie nie mogą wykonywać żadnej innej zarobkowej lub niezarobkowej działalności zawodowej, chyba że Rada Prezesów w drodze wyjątku zwolni z tego zakazu.

11.2. Zgodnie z artykułem 109a ustęp 2 litera b) niniejszego Traktatu prezes, wiceprezes i pozostali członkowie Zarządu są mianowani za wspólnym porozumieniem przez rządy Państw Członkowskich na szczeblu szefów państw lub rządów, na zalecenie Rady i po konsultacji z Parlamentem Europejskim oraz Radą Prezesów spośród osób o uznanym autorytecie i doświadczeniu zawodowym w dziedzinie pieniądza lub bankowości.

Ich mandat trwa osiem lat i nie jest odnawialny.

Członkami Zarządu mogą być tylko obywatele Państw Członkowskich.

11.3. Okresy i warunki zatrudnienia członków Zarządu, w szczególności ich wynagrodzenia, emerytury i inne świadczenia z tytułu ubezpieczeń społecznych są przedmiotem umów zawieranych z EBC i są ustalane przez Radę Prezesów na wniosek Komitetu składającego się z trzech członków mianowanych przez Radę Prezesów i trzech członków mianowanych przez Radę. Członkowie Zarządu nie mają prawa głosu w sprawach określonych w niniejszym punkcie.

11.4. Jeśli członek Zarządu nie spełnia już warunków koniecznych do wykonywania swych funkcji lub dopuścił się poważnego uchybienia, Trybunał Sprawiedliwości może go zdymisjonować na wniosek Rady Prezesów lub Zarządu.

² Postanowienia wprowadzone przez artykuł 5 Traktatu Nicejskiego.

11.5. Każdy członek Zarządu obecny osobiście na posiedzeniach ma prawo głosu i dysponuje w tym celu jednym głosem. Z zastrzeżeniem odmiennych postanowień Zarząd stanowi zwykłą większością oddanych głosów. W przypadku jednakowej liczby głosów przeważa głos prezesa Procedury głosowania są szczegółowo określone w regulaminie wewnętrznym przewidzianym w artkule 12.3.

11.6. Zarząd odpowiada za bieżące sprawy EBC.

11.7. Każdy wakat w Zarządzie jest obsadzany w drodze mianowania nowego członka zgodnie z artykułem 11.2.

Artykuł 12

Obowiązki organów decyzyjnych

12.1. Rada Prezesów uchwała wytyczne i podejmuje decyzje niezbędne do zapewnienia wykonania zadań powierzonych ESBC na podstawie niniejszego Traktatu i niniejszego Statutu. Rada Prezesów ustala politykę pieniężną Wspólnoty, włącznie z odpowiednimi decyzjami w sprawach pośrednich celów pieniężnych, podstawowych stóp procentowych i wielkości rezerw w ESBC oraz określa wytyczne konieczne do ich realizacji.

Zarząd realizuje politykę pieniężną zgodnie z wytycznymi i postanowieniami Rady Prezesów. W tych ramach Zarząd udziela niezbędnych instrukcji krajowym bankom centralnym. Ponadto, Zarząd może uzyskać w drodze delegacji pewne uprawnienia, o ile Rada Prezesów tak zadecyduje.

W zakresie uznanym za możliwy i odpowiedni oraz bez uszczerbku dla postanowień niniejszego artykułu EBC ma prawo zwracać się do krajowych banków centralnych w celu przeprowadzenia operacji stanowiących część zadań ESBC.

12.2. Zarząd jest odpowiedzialny za przygotowanie posiedzeń Rady Prezesów.

12.3. Rada Prezesów przyjmuje regulamin wewnętrzny, który określa wewnętrzną organizację EBC i jego organów decyzyjnych.

12.4. Rada Prezesów wykonuje funkcje doradcze określone w artkule 4.

12.5. Rada Prezesów podejmuje decyzje określone w artkule 6.

Artykuł 13

Prezes EBC

13.1. Prezes lub, w razie jego nieobecności, wiceprezes przewodniczy Radzie Prezesów i Zarządowi EBC.

13.2. Z zastrzeżeniem artykułu 39 prezes EBC lub osoba przez niego wyznaczona reprezentuje EBC na zewnątrz.

Artykuł 14

Krajowe banki centralne

14.1. Zgodnie z artykułem 108 niniejszego Traktatu każde Państwo Członkowskie zapewnia, najpóźniej z datą ustanowienia ESBC, zgodność swojego ustawodawstwa, w tym statutu krajowego banku centralnego, z niniejszym Traktatem i niniejszym Statutem.

14.2. Statuty krajowych banków centralnych przewidują w szczególności, że kadencja prezesa krajowego banku centralnego nie będzie krótsza niż pięć lat.

Prezes może zostać zwolniony z urzędu wyłącznie wówczas, gdy nie spełnia już warunków koniecznych do wykonywania swych funkcji lub dopuścił się poważnego uchybienia. Decyzja w tej sprawie może być zaskarżona do Trybunału Sprawiedliwości przez prezesa, którego dotyczy, lub Radę Prezesów z powodu naruszenia niniejszego Traktatu lub jakiegokolwiek reguły prawnej dotyczącej jego stosowania. Skargi takie powinny być wniesione w terminie dwóch miesięcy, stosownie do przypadku, od daty publikacji decyzji lub jej notyfikowania skarżącemu lub, w razie ich braku, od daty powzięcia przez niego wiadomości o tej decyzji.

14.3. Krajowe banki centralne są integralną częścią ESBC i działają zgodnie z wytycznymi i instrukcjami EBC. Rada Prezesów podejmuje kroki niezbędne w celu zapewnienia poszanowania wytycznych i instrukcji EBC oraz wymaga, aby dostarczano jej wszelkich niezbędnych informacji.

14.4. Krajowe banki centralne mogą wykonywać inne funkcje niż określone niniejszym Statutem, chyba że Rada Prezesów, stanowiąc większością dwóch trzecich oddanych głosów, uzna, że są one sprzeczne z celami i zadaniami ESBC. Funkcje te krajowe banki centralne wykonują na własną odpowiedzialność i nie uważa się ich za część funkcji ESBC.

Artykuł 15

Obowiązek składania sprawozdań

15.1. Co najmniej raz na kwartał EBC opracowuje i publikuje sprawozdania z działalności ESBC.

15.2. Skonsolidowane zestawienie finansowe ESBC jest publikowane co tydzień.

15.3. Zgodnie z artykułem 109b ustęp 3 niniejszego Traktatu EBC kieruje sprawozdanie roczne z działalności ESBC i w sprawie polityki pieniężnej za rok ubiegły i rok bieżący do Parlamentu Europejskiego, Rady i Komisji, jak również do Rady Europejskiej.

15.4. Sprawozdania i zestawienia określone w niniejszym artykule udostępnia się zainteresowanym stronom bezpłatnie.

Artykuł 16

Banknoty

Zgodnie z artykułem 105a ustęp 1 niniejszego Traktatu Rada Prezesów ma wyłączone prawo do upoważnienia do emisji banknotów we Wspólnocie. Banknoty

takie mogą emitować EBC i krajowe banki centralne. Banknoty emitowane przez EBC i krajowe banki centralne są jedynym legalnym środkiem płatniczym we Wspólnocie.

EBC respektuje, w miarę możliwości, istniejące praktyki związane z emisją i projektowaniem banknotów.

Rozdział IV

FUNKCJE MONETARNE I OPERACJE WYKONYWANE PRZEZ ESBC

Artykuł 17

Rachunki bankowe w EBC i krajowych bankach centralnych

W celu przeprowadzania swoich operacji, EBC i krajowe banki centralne mogą otwierać rachunki bankowe instytucjom kredytowym, organom publicznym i innym uczestnikom rynku oraz akceptować aktywa, w tym papiery wartościowe, na rachunku bieżącym jako zabezpieczenie.

Artykuł 18

Operacje na otwartym rynku i operacje kredytowe

18.1. Aby osiągnąć cele ESBC i wykonywać swe zadania EBC i krajowe banki centralne mogą:

- dokonywać operacji na rynkach finansowych w formie kupna i sprzedaży bezwarunkowej (za gotówkę i na kredyt), albo z zastrzeżeniem prawa odkupu, oraz udzielając i zaciągając pożyczki wyrażone w wierzytelnościach i papierach zbywalnych, w walutach Wspólnoty lub niewspólnotowych, jak również w odniesieniu do metali szlachetnych.
- dokonywać właściwie zabezpieczonych operacji kredytowych z instytucjami kredytowymi oraz innymi uczestnikami rynku.

18.2. EBC określa ogólne zasady dokonywania przez niego lub przez krajowe banki centralne operacji na otwartym rynku i operacji kredytowych, w tym ogłaszania warunków, na jakich są one gotowe dokonywać powyższe operacje.

Artykuł 19

Rezerwy obowiązkowe

19.1. Z zastrzeżeniem artykułu 2, realizując cele polityki pieniężnej, EBC ma prawo żądać od instytucji kredytowych ustanowionych w Państwach Członkowskich utrzymywania obowiązkowych rezerw na rachunkach EBC i krajowych banków centralnych. Zasady dotyczące obliczania i określania wymaganych rezerw obowiązkowych mogą być ustalane przez Radę Prezesów. W przypadkach niestosowania się do powyższych wymagań EBC jest uprawniony pobierać odsetki karne oraz nakładać inne sankcje o porównywalnym skutku.

19.2. W celu stosowania niniejszego artykułu Rada, zgodnie z procedurą przewidzianą w artykule 42, ustala podstawę dla rezerw obowiązkowych oraz do-

puszczalne maksymalne proporcje pomiędzy tymi rezerwami a ich podstawami, a także stosowne sankcje w razie nieprzestrzegania tych zasad.

Artykuł 20

Inne narzędzia kontroli pieniężnej

Rada Prezesów może, większością dwóch trzecich oddanych głosów, zdecydować o zastosowaniu innych operacyjnych metod kontroli pieniężnej, jakie uzna za stosowne, z uwzględnieniem artykułu 2. Rada, zgodnie z procedurą przewidzianą w artykule 42, określa zakres powyższych metod, jeżeli nakładają one zobowiązania na osoby trzecie.

Artykuł 21

Operacje z podmiotami publicznymi.

21.1. Zgodnie z artykułem 104 niniejszego Traktatu zakazane jest udzielanie przez EBC lub krajowe banki centralne pożyczek na pokrycie deficytu lub jakichkolwiek innych kredytów instytucjom lub organom Wspólnoty, rządów centralnym, władzom regionalnym, lokalnym lub innym władzom publicznym, innym instytucjom lub przedsiębiorstwom publicznym Państw Członkowskich, jak również nabywanie bezpośrednio od nich przez EBC lub krajowe banki centralne ich papierów dłużnych.

21.2. EBC i krajowe banki centralne mogą działać jako agenci skarbowi na rzecz jednostek wymienionych w artykule 21.1.

21.3. Postanowienia niniejszego artykułu nie mają zastosowania do publicznych instytucji kredytowych, które, w ramach utrzymywania rezerw przez banki centralne, korzystają ze strony krajowych banków centralnych i EBC z takiego samego traktowania jak prywatne instytucje kredytowe.

Artykuł 22

Systemy rozliczeń i płatności

EBC i krajowe banki centralne mogą stwarzać udogodnienia, a EBC może uchylać rozporządzenia, w celu zapewnienia skuteczności i rzetelności systemów rozliczeń i płatności w ramach Wspólnoty i z innymi krajami.

Artykuł 23

Operacje zewnętrzne

EBC i krajowe banki centralne mogą:

- ustanawiać stosunki z bankami centralnymi i instytucjami finansowymi innych krajów oraz, w miarę potrzeby, z organizacjami międzynarodowymi;
- nabywać i zbywać, za gotówkę i na kredyt, wszystkie rodzaje rezerwowych aktywów walutowych i metale szlachetne; termin „aktywa walutowe” oznacza papiery wartościowe i wszystkie inne aktywa wyrażone w walucie dowolnego państwa lub w jednostkach rachunkowych, bez względu na formę, w jakiej są przechowywane;
- utrzymywać i zarządzać aktywami określonymi w niniejszym artykule;

- przeprowadzać wszystkie typy operacji bankowych z państwami trzecimi i organizacjami międzynarodowymi, w tym operacje udzielania i zaciągania pożyczek.

Artykuł 24

Inne operacje

Poza operacjami wynikającymi z ich zadań EBC i krajowe banki centralne mogą wykonywać inne operacje dla celów swojej infrastruktury administracyjnej lub na rzecz swojego personelu.

ROZDZIAŁ V

NADZÓR OSTROŻNOŚCIOWY

Artykuł 25

Nadzór ostrożnościowy

25.1. EBC jest uprawniony do wyrażania opinii i udzielania konsultacji Radzie, Komisji i właściwym organom Państw Członkowskich w sprawie zakresu i stosowania ustawodawstwa wspólnotowego odnoszącego się do nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i do stabilności systemu finansowego.

25.2. Zgodnie z każdą decyzją Rady podjętą na podstawie artykułu 105 ustęp 6 niniejszego Traktatu, EBC może wykonywać specyficzne zadania, związane z polityką nadzoru ostrożnościowego instytucji kredytowych i innych instytucji finansowych, z wyłączeniem przedsięwzięć ubezpieczeniowych.

Rozdział VI

PRZEPISY FINANSOWE ESBC

Artykuł 26

Sprawozdania finansowe

26.1. Rok obrachunkowy EBC i krajowych banków centralnych rozpoczyna się pierwszego dnia stycznia i kończy ostatniego dnia grudnia.

26.2. Sprawozdania roczne EBC sporządza Zarząd zgodnie z zasadami określonymi przez Radę Prezesów. Sprawozdania zatwierdza Rada Prezesów, a następnie są one publikowane.

26.3. Dla potrzeb analizy i zarządzania Zarząd sporządza łączny bilans ESBC, zawierający aktywa i pasywa krajowych banków centralnych wchodzących w skład ESBC.

26.4. W celu stosowania niniejszego artykułu Rada Prezesów przyjmuje zasady konieczne do normalizacji procedur rachunkowych i sprawozdawczych dotyczących operacji krajowych banków centralnych.

Artykuł 27

Kontrola rachunków

27.1. Rachunki EBC i rachunki narodowych banków centralnych są kontrolowane przez niezależnych rewidentów z zewnątrz wyznaczonych na zalecenie Rady Prezesów i zatwierdzonych przez Radę. Rewidenci księgowi mają wszelkie pełnomocnictwa do badania wszystkich ksiąg i rachunków EBC i krajowych banków centralnych oraz do otrzymywania wszystkich informacji na temat ich operacji.

27.2. Postanowienia artykułu 188c Traktatu stosują się tylko do badania skuteczności zarządzania EBC.

Artykuł 28

Kapitał EBC

28.1. Kapitał EBC, który staje się aktywny od chwili jego ustanowienia, wynosi 5 miliardów ECU. Kapitał ten może zostać podwyższony o kwotę określoną przez Radę Prezesów, stanowiącą większość kwalifikowaną przewidzianą w artykule 10.3, w granicach i na warunkach ustanowionych przez Radę, zgodnie z procedurą przewidzianą w artykule 42.

28.2. Wyłącznie krajowe banki centralne są uprawnione do subskrybowania i rozporządzania kapitałem EBC. Kapitał jest subskrybowany zgodnie z kluczem określonym w artykule 29.

28.3. Rada Prezesów, stanowiąc większość kwalifikowaną przewidzianą w artykule 10.3, określa wymaganą wysokość i sposoby objęcia kapitału.

28.4. Z zastrzeżeniem artykułu 28.5 udziały krajowych banków centralnych w subskrybowanym kapitale EBC nie mogą być zbywane, zastawiane ani zajmowane.

28.5. Jeżeli klucz określony w artykule 29 ulega zmianie, krajowe banki centralne przekazują sobie udziały kapitałowe w taki sposób, aby podział tych udziałów odpowiadał nowemu kluczowi. Rada Prezesów określa terminy i warunki tych transferów.

Artykuł 29

Klucz subskrypcji kapitału

29.1. Po ustanowieniu ESBC i EBC zgodnie z procedurą określoną w artykule 109l ustęp1 niniejszego Traktatu, ESBC i EBC, określa się klucz subskrypcji kapitału EBC. Każdemu krajowemu bankowi centralnemu przyznane jest ważenie w tym kluczu, które jest równe sumie:

- 50% udziału danego Państwa Członkowskiego w ludności Wspólnoty w przedostatnim roku poprzedzającym ustanowienie ESBC;
- 50% udziału danego Państwa Członkowskiego w produkcie wewnętrznym brutto Wspólnoty w cenach rynkowych, stwierdzonego w trakcie pięciu lat poprzedzających przedostatni rok przed ustanowieniem ESBC.

Udziały określone w procentach są zaokrąglone w górę do 0,05%.

29.2 Dane statystyczne konieczne do stosowania niniejszego artykułu są sporządzane przez Komisję zgodnie z zasadami przyjętymi przez Radę stosownie do procedury przewidzianej w artykule 42.

29.3. Ważenia przyznane krajowym bankom centralnym są dostosowywane co pięć lat po ustanowieniu ESBC, analogicznie do przepisów artykułu 29.1. Dostosowany klucz wywiera skutek pierwszego dnia następnego roku.

29.4. Rada Prezesów podejmie wszelkie inne środki konieczne do zastosowania niniejszego artykułu.

Artykuł 30

Przekazanie rezerw walutowych do EBC

30.1. Bez uszczerbku dla artykułu 28, EBC jest wyposażony przez krajowe banki centralne w rezerwowe aktywa walutowe inne niż waluty Państw Członkowskich, ECU, pozycje rezerwowe w MFW i specjalne prawa ciągnięcia (SDR), do kwoty stanowiącej równowartość 50 miliardów ECU. Rada Prezesów decyduje o proporcjach wymaganych przez EBC po jego ustanowieniu i o kwotach, które będą wymagane w późniejszych terminach. EBC ma pełne prawo do utrzymywania i zarządzania rezerwami walutowymi, które zostały mu przekazane, i używania ich dla celów ustalonych w niniejszym Statucie.

30.2. Udział każdego krajowego banku centralnego jest ustalony proporcjonalnie do jego udziału w subskrybowanym kapitale EBC.

30.3. Każdy krajowy bank centralny uzyskuje od EBC wierzytelność stanowiącą równowartość jego udziału. Rada Prezesów określa wartość nominalną i należność za te wierzytelności.

30.4. Dodatkowe aktywa rezerwowe mogą być wymagane przez EBC, zgodnie z artykułem 30.2, ponad limit określony w artykule 30.1, w granicach i na warunkach określonych przez Radę zgodnie z procedurą określoną w artykule 42.

30.5. EBC może utrzymywać i zarządzać pozycjami rezerwowymi w MFW i specjalnymi prawami ciągnięcia oraz akceptować łączenie tych aktywów.

30.6. Rada Prezesów podejmuje wszystkie inne środki niezbędne do stosowania niniejszego artykułu.

Artykuł 31

Rezerwy walutowe utrzymywane przez krajowe banki centralne

31.1. Krajowe banki centralne są upoważnione do dokonywania operacji związanych z wypełnianiem ich zobowiązań w stosunku do organizacji międzynarodowych zgodnie z artykułem 23.

31.2. Wszelkie inne operacje związane z rezerwami walutowymi, które pozostają w krajowych bankach centralnych po transferach określonych w artykule 30

oraz transakcje dokonywane przez Państwa Członkowskie ich walutowymi kapitałami obrotowymi, powyżej pewnej granicy ustalonej w ramach artykułu 31.3, podlegają zatwierdzeniu przez EBC w celu zagwarantowania spójności z polityką kursów walutowych i polityką pieniężną Wspólnoty.

31.3. Rada Prezesów określa wytyczne w celu ułatwienia powyższych operacji.

Artykuł 32

Podział dochodów pieniężnych krajowych banków centralnych.

32.1. Dochód osiągany przez krajowe banki centralne w wyniku realizowania zadań polityki pieniężnej ESBC, nazywany dalej „dochodem pieniężnym”, jest rozdzielany pod koniec każdego roku obrachunkowego zgodnie z postanowieniami niniejszego artykułu.

32.2. Z zastrzeżeniem artykułu 32.3 wysokość dochodu pieniężnego każdego krajowego banku centralnego równa jest jego rocznemu dochodowi uzyskanemu z jego aktywów zestawionych z wartością pieniądza w obiegu i zobowiązań wynikających z depozytów instytucji kredytowych. Powyższe aktywa są asygnowane przez krajowe banki centralne zgodnie z wytycznymi przyjętymi przez Radę Prezesów.

32.3. Jeżeli, po rozpoczęciu trzeciego etapu, struktury bilansów krajowych banków centralnych, w ocenie Rady Prezesów, nie pozwalają na zastosowanie artykułu 32.2, Rada Prezesów, stanowiąc kwalifikowaną większością, może zdecydować, że w drodze odstępstwa od artykułu 32.2 dochód pieniężny będzie obliczany według innej metody, przez okres nie dłuższy niż pięć lat.

32.4. Kwota dochodu pieniężnego każdego krajowego banku centralnego jest zmniejszana o wszelkie odsetki zapłacone przez ten bank centralny od zobowiązań wynikających z depozytów ustanowionych przez instytucje kredytowe zgodnie z artykułem 19.

Rada Prezesów może zdecydować o wyrównaniu narodowym bankom centralnym kosztów związanych z emisją banknotów lub, w wyjątkowych okolicznościach, o wyrównaniu konkretnych strat spowodowanych operacjami polityki pieniężnej realizowanej dla ESBC. Wyrównanie dokonywane jest w formie uznanej za odpowiednią przez Radę Prezesów; powyższe sumy mogą być potrącone z dochodu pieniężnego krajowych banków centralnych. Wyrównanie dokonywane jest w formie uznanej za odpowiednią przez Radę Prezesów; powyższe sumy mogą być potrącone z dochodu pieniężnego krajowych banków centralnych.

32.5. Suma dochodu pieniężnego krajowych banków centralnych zostaje rozdzielona pomiędzy krajowe banki centralne proporcjonalnie do ich wpłaconych udziałów w kapitale EBC, z zastrzeżeniem wszelkich decyzji podjętych przez Radę Prezesów zgodnie z artykułem 33.2.

32.6. Wyrównanie i rozliczanie bilansów wynikających z podziału dochodu pieniężnego przeprowadza EBC zgodnie z wytycznymi ustanowionymi przez Radę Prezesów.

32.7. Rada Prezesów podejmie wszelkie inne środki konieczne do zastosowania niniejszego artykułu.

Artykuł 33

Podział zysków netto i strat EBC

33.1. Zysk netto EBC jest przekazywany w następującym porządku:

- (a) suma określona przez Radę Prezesów, która nie może przekroczyć 20% zysku netto, jest przekazywana do ogólnego funduszu rezerwowego ograniczonego do 100% kapitału;
- (b) pozostały zysk netto zostaje podzielony między akcjonariuszy EBC proporcjonalnie do ich wpłaconych udziałów.

33.2. W przypadku strat poniesionych przez EBC deficyt może być potrącony z ogólnego funduszu rezerwowego EBC i, jeżeli będzie to konieczne, po podjęciu decyzji przez Radę Prezesów, z dochodów pieniężnych odpowiedniego finansowego roku obrachunkowego proporcjonalnie i do wysokości sum podzielonych pomiędzy krajowe banki centralne zgodnie z artykułem 32.

ROZDZIAŁ VII

POSTANOWIENIA OGÓLNE

Artykuł 34

Akty prawne

34.1. Zgodnie z artykułem 108a niniejszego Traktatu, EBC:

- uchwała rozporządzenia w zakresie koniecznym do wykonania zadań określonych w artykule 3.1 pierwsze tiret, w artykułach 19.1, 22 i 25.2 jak również w przypadkach przewidzianych w aktach Rady, o których mowa w artykule 42;
- podejmuje decyzje niezbędne do wykonania zadań powierzonych ESBC na podstawie niniejszego Traktatu i Statutu ESBC;
- wydaje zalecenia i opinie.

34.2. Rozporządzenie ma zasięg ogólny. Wiąże w całości i jest bezpośrednio stosowane we wszystkich Państwach Członkowskich.

Zalecenia i opinie nie mają mocy wiążącej.

Decyzja wiąże w całości adresatów, do których jest kierowana.

Artykuły 190, 191 i 192 niniejszego Traktatu stosują się do rozporządzeń i decyzji przyjętych przez EBC.

EBC może zdecydować o opublikowaniu swych decyzji, zaleceń i opinii.

34.3. W granicach i na warunkach uchwalonych przez Radę zgodnie z procedurą przewidzianą w artykule 42, EBC jest upoważniony, w przypadku nieposzanowania jego rozporządzeń i decyzji, do nakładania na przedsiębiorstwa grzywien i okresowych kar pieniężnych.

Artykuł 35

Kontrola sądowa i związane z nią kwestie

35.1. Trybunał Sprawiedliwości może kontrolować działania i zaniechania EBC bądź interpretować je w sprawach i na warunkach określonych niniejszym Traktatem. EBC może wszczynać postępowanie w sprawach i na warunkach określonych niniejszym Traktatem.

35.2. Spory pomiędzy EBC a jego wierzycielami, dłużnikami lub innymi stronami rozstrzygają właściwe sądy krajowe, chyba że właściwość ta zostanie przyznana Trybunałowi Sprawiedliwości.

35.3. EBC podlega systemowi odpowiedzialności przewidzianemu w artykule 215 niniejszego Traktatu. Odpowiedzialność krajowych banków centralnych jest określona stosownie do ich krajowych systemów prawnych.

35.4. Trybunał Sprawiedliwości jest właściwy do orzekania na mocy klauzuli arbitrażowej umieszczonej w umowie prawa publicznego lub prywatnego, zawartej przez EBC lub w jego imieniu.

35.5. Decyzja EBC o wszczęciu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości podejmowana jest przez Radę Prezesów.

35.6. Trybunał Sprawiedliwości jest właściwy do orzekania w każdym sporze związanym z wypełnianiem przez krajowe banki centralne zobowiązań określonych w niniejszym Statucie. Jeżeli EBC uznaje, że krajowy bank centralny uchybił jednemu z zobowiązań, które na nim ciąży na mocy niniejszego Traktatu, wydaje on uzasadnioną opinię w tym przedmiocie, po uprzednim umożliwieniu temu bankowi przedstawienia swych uwag. Jeśli dany krajowy bank centralny nie zastosuje się do opinii w terminie określonym przez EBC, ten ostatni może wnieść sprawę do Trybunału Sprawiedliwości.

Artykuł 36

Personel

36.1. Rada Prezesów na wniosek Zarządu ustanawia warunki zatrudnienia personelu EBC.

36.2. Trybunał Sprawiedliwości jest właściwy do orzekania w każdym sporze między EBC i jego pracownikami, w granicach i na warunkach określonych w warunkach zatrudnienia.

Artykuł 37

Siedziba

Przed końcem 1992 r. zostanie podjęta decyzja co do siedziby EBC, za wspólnym porozumieniem rządów Państw Członkowskich, na szczeblu szefów państw lub rządów.

Artykuł 38

Tajemnica służbowa

38.1. Członkowie organów decyzyjnych i personelu EBC oraz krajowych banków centralnych są obowiązani, nawet po zakończeniu pełnienia swoich obowiązków do nieudzielania informacji objętych tajemnicą służbową.

38.2. Osoby mające dostęp do danych podlegających prawodawstwu wspólnotowemu nakładającym obowiązek zachowania tajemnicy podlegają temu prawu.

Artykuł 39

Sygnatariusze

Prawne zobowiązania EBC w stosunku do osób trzecich są podejmowane przez prezesa EBC lub przez dwóch członków Zarządu, lub na podstawie podpisów dwóch członków personelu EBC, którzy zostali należycie upoważnieni przez prezesa do składania podpisów w imieniu EBC.

Artykuł 40³

Przywileje i immunitety

EBC korzysta na terenie Państw Członkowskich z wszelkich przywilejów i immunitetów jakie są niezbędnie do wykonywania swoich zadań, na warunkach ustanowionych w Protokole w sprawie przywilejów i immunitetów Wspólnot Europejskich, dołączonym do Traktatu ustanawiającego Jedną Radę i Jedną Komisję Wspólnot Europejskich.

ROZDZIAŁ VIII

ZMIANA STATUTU I PRAWODAWSTWO UZUPEŁNIAJĄCE

Artykuł 41

Uproszczona procedura zmian

41.1. Zgodnie z artykułem 106 ustęp 5 niniejszego Traktatu, artykuły 5.1, 5.2, 5.3, 17, 18, 19.1, 22, 23, 24, 26, 32.2, 32.3, 32.4, 32.6, 33.1 litera a) i 36 niniejszego Statutu mogą zostać zmienione przez Radę, stanowiącą albo kwalifikowaną większość na zalecenie EBC i po zasięgnięciu opinii Komisji, albo jednomyślnie na wniosek Komisji i po zasięgnięciu opinii EBC. W obu przypadkach wymagana jest zgoda Parlamentu Europejskiego.

41.2. Zalecenie wydane przez EBC zgodnie z niniejszym artykułem wymaga jednomyślnej decyzji Rady Prezesów.

³ Postanowienia zmienione przez artykuł 6 punkt III(4) Traktatu Amsterdamskiego.

Artykuł 42

Prawodawstwo uzupełniające

Zgodnie z artykułem 106 ustęp 6 niniejszego Traktatu, niezwłocznie po podjęciu decyzji o terminie rozpoczęcia trzeciego etapu, Rada, stanowiąc większością kwalifikowaną, bądź na wniosek Komisji i po konsultacji z Parlamentem Europejskim oraz EBC, bądź na zalecenie EBC i po konsultacji z Parlamentem Europejskim oraz Komisją, uchwała przepisy, o których mowa w artykułach 4, 5.4, 19.2, 20, 28.1, 29.2, 30.4 i 34.3 niniejszego Statutu.

ROZDZIAŁ IX

POSTANOWIENIA PRZEJŚCIOWE ORAZ INNE POSTANOWIENIA DOTYCZĄCE ESBC

Artykuł 43

Postanowienia ogólne

43.1. Derogacja określona w artykule 109k ustęp 1 niniejszego Traktatu powoduje, że następujące artykuły niniejszego Statutu nie przyznają żadnych praw ani nie nakładają żadnych zobowiązań na dane Państwa Członkowskie: 3, 6, 9.2, 12.1, 14.3, 16, 18, 19, 20, 22, 23, 26.2, 27, 30, 31, 32, 33, 34, 50 i 52.

43.2. Banki centralne Państw Członkowskich objętych derogacją, określoną w artykule 109k ustęp 1 niniejszego Traktatu, zachowują swoje uprawnienia w zakresie polityki pieniężnej zgodnie z prawem krajowym.

43.3. Zgodnie z artykułem 109k ustęp 4 niniejszego Traktatu, określenie „Państwa Członkowskie” rozumie się jako „Państwa Członkowskie nieobjęte derogacją” w następujących artykułach niniejszego Statutu: 3, 11.2, 19, 34.2 i 50.

43.4. Określenie „krajowe banki centralne” należy rozumieć jako „banki centralne Państw Członkowskich nieobjętych derogacją” w następujących artykułach niniejszego Statutu: 9.2, 10.1, 10.3, 12.1, 16, 17, 18, 22, 23, 27, 30, 31, 32, 33.2 i 52.

43.5. W artykułach 10.3 i 33.1 przez „akcjonariuszy” należy rozumieć „banki centralne Państw Członkowskich nieobjętych derogacją”.

43.6. W artykułach 10.3 i 30.2 przez „kapitał subskrybowany” należy rozumieć „kapitał EBC subskrybowany przez banki centralne Państw Członkowskich nieobjęte derogacją”.

Artykuł 44

Zadania przejściowe EBC

EBC przejmie te zadania Europejskiego Instytutu Walutowego, które, z powodu objęcia derogacją jednego lub więcej Państw Członkowskich, muszą być nadal realizowane w trzecim etapie.

EBC pełni funkcję doradczą w przygotowaniach do zniesienia derogacji określonych artykułem 109k niniejszego Traktatu.

Artykuł 45

Rada Ogólna EBC

45.1. Z zastrzeżeniem postanowień artykułu 106 ustęp 3 niniejszego Traktatu, Rada Ogólna jest ustanowiona jako trzeci organ decyzyjny EBC.

45.2. Rada Ogólna składa się z prezesa i wiceprezesa EBC oraz prezesów krajowych banków centralnych. Pozostali członkowie Zarządu mogą uczestniczyć w posiedzeniach Rady Ogólnej, ale bez prawa do głosowania.

45.3. Obowiązki Rady Ogólnej wymieniono w sposób wyczerpujący w artykule 47 niniejszego Statutu.

Artykuł 46

Regulamin wewnętrzny Rady Ogólnej

46.1. Radzie Ogólnej EBC przewodniczy prezes lub, w razie jego nieobecności, wiceprezes EBC.

46.2. Przewodniczący Rady i członek Komisji mogą uczestniczyć w posiedzeniach Rady Ogólnej, ale bez prawa głosowania.

46.3. Prezes EBC przygotowuje posiedzenia Rady Ogólnej

46.4. W drodze odstępstwa od artykułu 12.3, Rada Ogólna uchwała swój regulamin wewnętrzny.

46.5. Sekretariat Rady Ogólnej jest zapewniony przez EBC.

Artykuł 47

Obowiązki Rady Ogólnej

47.1. Rada Ogólna:

- wykonuje zadania wymienione w artykule 44;
- współdziała w wykonywaniu funkcji doradczych określonych w artykułach 4 i 25.1.

47.2. Rada Ogólna wspiera:

- gromadzenie informacji statystycznych określonych w artykule 5;
- działalność sprawozdawczą EBC określoną w artykule 15;
- ustanawianie zasad koniecznych dla zastosowania artykułu 26, określonych w artykule 26.4;
- podejmowanie wszelkich innych środków koniecznych dla zastosowania artykułu 29, określonych w artykule 29.4;
- ustanawianie warunków zatrudnienia personelu EBC przewidzianych w artykule 36.

47.3. Rada Ogólna wspomaga wszelkie przygotowania niezbędne do nieodwołalnego ustalenia kursów walut Państw Członkowskich objętych derogacją w odniesieniu do walut, lub jednej waluty, Państw Członkowskich nieobjętych derogacją, zgodnie z artykułem 109 ustęp 5 niniejszego Traktatu.

47.4. Rada Ogólna jest informowana przez prezesa EBC o decyzjach podjętych przez Radę Prezesów.

Artykuł 48

Postanowienia przejściowe dotyczące kapitału EBC

Zgodnie z artykułem 29.1, każdemu krajowemu bankowi centralnemu zostaje przyznana – zgodnie z kluczem subskrypcji – część kapitału EBC. W drodze odstępstwa od artykułu 28.3, banki centralne Państw Członkowskich objętych derogacją nie wpłacają swojego subskrybowanego kapitału, chyba że Rada Ogólna, stanowiąc większością reprezentującą przynajmniej dwie trzecie subskrybowanego kapitału EBC i przynajmniej połowę akcjonariuszy, podejmie decyzję, że musi zostać wpłacony minimalny procent jako wkład w koszty operacyjne EBC.

Artykuł 49

Odroczona wpłata kapitału, rezerw i zasobów EBC

49.1. Bank centralny Państwa Członkowskiego, którego derogacja została uchylona, wpłaca swój subskrybowany udział w kapitale EBC w takim samym stopniu jak banki centralne innych Państw Członkowskich nieobjętych derogacją i przekazuje do EBC rezerwy walutowe zgodnie z artykułem 30.1. Przekazywana kwota jest określona poprzez pomnożenie określonych w ECU zgodnie z obowiązującymi kursami walut wartości rezerw walutowych, które zostały już przekazane do EBC zgodnie z artykułem 30.1, przez stosunek pomiędzy liczbą udziałów subskrybowanych przez dany krajowy bank centralny a liczbą udziałów uprzednio wpłaconych przez inne krajowe banki centralne.

49.2. Oprócz wpłaty, która jest dokonywana zgodnie z artykułem 49.1, dany bank centralny uczestniczy w rezerwach EBC, zasobach równoważnych rezerwom i kwocie, która ma zostać dodana do rezerw i zasobów odpowiadających saldu rachunku zysków i strat z 31 grudnia roku poprzedzającego uchylenie derogacji. Suma, którą należy wyasygnować, zostaje ustalona poprzez pomnożenie sumy rezerw, określonej powyżej i zapisanej w zatwierdzonym bilansie EBC, przez stosunek liczby udziałów subskrybowanych przez dany bank centralny a liczbą udziałów uprzednio wpłaconych przez inne banki centralne.

49.3.⁴ Po tym jak jedno lub więcej państw stanie się Państwami Członkowskimi, a ich krajowe banki centralne staną się częścią Europejskiego Systemu Banków Centralnych (ESBC), kapitał subskrybowany EBC oraz ograniczenie ilości rezerwowych aktywów walutowych, które mogą być przekazywane EBC zostają pod-

⁴ Postanowienia wprowadzone na mocy artykułu 17 Aktu dotyczącego warunków przystąpienia Republiki Czeskiej, Republiki Estońskiej, Republiki Cypryjskiej, Republiki Łotewskiej, Republiki Litewskiej, Republiki Węgierskiej, Republiki Malty, Rzeczypospolitej Polskiej, Republiki Słowenii i Republiki Słowackiej oraz dostosowań w traktatach stanowiących podstawę Unii Europejskiej.

wyższone automatycznie. Wzrost ustala się poprzez pomnożenie odpowiednich wartości obowiązujących w danym czasie przez stosunek, w ramach rozszerzonego klucza kapitałowego, pomiędzy waznieniem przystępujących krajowych banków centralnych a waznieniem krajowych banków centralnych już będących członkami ESBC. Waznienie każdego z krajowych banków centralnych w kluczu kapitałowym oblicza się przez analogię z artykułem 29.1 oraz zgodnie z artykułem 29.2. Okresy referencyjne, które mają być stosowane do celów danych statystycznych są identyczne z zastosowanymi do celów ostatniego dostosowywania waznienia dokonywanego co pięć lat, zgodnie z artykułem 29.3.

Artykuł 50

Pierwsze mianowanie członków Zarządu

W chwili ustanawiania Zarządu EBC jego prezes, wiceprezes i pozostali członkowie Zarządu są mianowani za wspólnym porozumieniem przez rządy Państw Członkowskich na szczeblu szefów państw lub rządów, na zalecenie Rady i po konsultacji z Parlamentem Europejskim i Radą EIW. Prezes Zarządu jest mianowany na osiem lat. Na zasadzie odstępstwa od artykułu 11.2 wiceprezes jest mianowany na cztery lata, a pozostali członkowie Zarządu na kadencję trwającą od pięciu do ośmiu lat. Żaden mandat nie jest odnawialny. Liczba członków Zarządu może być mniejsza niż przewidziana w artykule 11.1 ale w żadnym wypadku nie może być mniejsza od czterech.

Artykuł 51

Odstępstwo od artykułu 32

51.1. Jeżeli po rozpoczęciu trzeciego etapu Rada Prezesów podejmie decyzję, że zastosowanie artykułu 32 zmienia w sposób istotny względne pozycje dochodowe krajowych banków centralnych, suma dochodu do podziału zgodnie z artykułem 32 zostanie obniżona w jednakowym określonym procentowo stopniu, który nie może przekraczać 60% w pierwszym roku obrachunkowym po rozpoczęciu trzeciego etapu i który będzie obniżany o 12 punktów procentowych w każdym następnym roku obrachunkowym.

51.2. Artykuł 51.2 stosuje się nie dłużej niż przez pięć lat obrachunkowych po rozpoczęciu trzeciego etapu.

Artykuł 52

Wymiana banknotów w walucie wspólnotowej

Po nieodwołalnym ustaleniu kursów walut Rada Prezesów podejmie konieczne środki w celu zapewnienia, że banknoty w walutach o nieodwołalnie ustalonym kursie walut są wymieniane przez krajowe banki centralne według wartości nominalnej.

Artykuł 53

Stosowanie środków przejściowych.

Artykuły 43-48 są stosowane jeśli i tak długo jak istnieją Państwa Członkowskie objęte derogacją.

SŁOWNICZEK

Bank Rozrachunków Międzynarodowych (ang. *Bank for International Settlements* – BIS) – instytucja powołana na mocy międzynarodowej umowy z dnia 17 maja 1930 r. pomiędzy Belgią, Francją, Japonią, Niemcami, Stanami Zjednoczonymi, Wielką Brytanią i Włochami w celu zacieśniania międzynarodowej współpracy pieniężnej i finansowej oraz jako bank dla banków centralnych. Wypełniając swoje zadania, BIS pełni rolę: (i) forum dla banków centralnych i międzynarodowej społeczności finansowej umożliwiające dyskusję i ułatwiające proces podejmowania decyzji; (ii) ośrodka studiów ekonomicznych i monetarnych; (iii) wiarygodnego kontrahenta banków centralnych w prowadzonych przez nie operacjach finansowych; (iv) agenta lub powiernika w międzynarodowych operacjach finansowych. BIS ma siedzibę w Bazylei oraz przedstawicielstwa w Hong Kongu i Meksyku.

Depozyt w banku centralnym na koniec dnia – operacja Eurosystemu na koniec dnia, w ramach której kontrahenci mogą składać w krajowym banku centralnym depozyty na termin *overnight* oprocentowane według z góry ustalonej stopy procentowej (zob. też **podstawowe stopy procentowe EBC**).

Dłuższa operacja refinansująca – comiesięczna **operacja otwartego rynku** przeprowadzana przez **Eurosystem**, której termin zapadalności wynosi zwykle trzy miesiące. Operacje te przeprowadza się w formie przetargów o zmiennej stopie procentowej i wstępnie ogłoszonej kwocie przydziałów.

Dochód pieniężny – dochód osiągany przez krajowe banki centralne w wyniku realizowania funkcji **Eurosystemu** związanych z polityką pieniężną, obliczony na podstawie aktywów wskazanych przez **Radę Prezesów** i będących podstawą emisji banknotów w obiegu i zobowiązań banku centralnego wobec instytucji kredytowych.

ECU (ang. *European Currency Unit* – europejska jednostka walutowa) – koszyk walut obejmujący określone kwoty 12 z 15 walut państw członkowskich UE. Wartość ECU obliczano jako średnią ważoną wartości walut składowych. Z dniem 1 stycznia 1999 r. **euro** zastąpiło ECU w stosunku jeden do jednego.

EONIA (ang. *Euro Overnight Index Average*) – uśredniona stopa procentowa transakcji jednodniowych typu *overnight* na rynku międzybankowym strefy euro, kwotowana na podstawie transakcji.

ERM II (ang. *Exchange Rate Mechanism II*) – system kursowy stanowiący ramową podstawę współpracy w zakresie polityki kursowej między krajami strefy euro a tymi krajami członkowskimi UE, które nie uczestniczą w trzecim etapie UGW.

EUREPO – stopa procentowa, po której banki oferują środki w **euro** innym bankom pod zastaw wyłącznie obligacji i bonów skarbowych emitowanych przez kraje strefy euro. Stopa EUREPO jest obliczana podobnie jak stopa **EURIBOR**,

ale dotyczy jedynie środków pożyczanych na rynkach kredytów zabezpieczonych (czyli rynkach repo). Inna jest również grupa banków, których stopy procentowe są uwzględniane w kalkulacji.

EURIBOR (ang. *euro interbank offered rate*) – stopa procentowa, po której banki oferują środki w **euro** innym bankom. Jest ona obliczana codziennie dla depozytów międzybankowych o różnych terminach zapadalności, maksymalnie do 12 miesięcy. W przeciwieństwie do stopy EUREPO stopa EURIBOR odzwierciedla warunki panujące na rynku kredytów niezabezpieczonych.

Euro – nazwa wspólnej waluty europejskiej przyjęta przez **Radę Europejską** na posiedzeniu w Madrycie w dniach 15-16 grudnia 1995 r.

Euro Banking Association (EBA) – związek banków stanowiący forum dla dyskusji i analizy wszelkich zagadnień z dziedziny bankowości będących przedmiotem zainteresowania jego członków, a w szczególności spraw dotyczących użycia **euro** i rozrachunku transakcji w euro. Pod koniec 1998 r. EBA założyło spółkę rozliczeniową (ABE Clearing S.A.S., Société par Actions Simplifiée – Capital Variable), której zadaniem jest zarządzanie nowym systemem rozliczeń w euro (EURO1), wprowadzonym z dniem 1 stycznia 1999 r. System EURO 1 jest następcą wcześniej istniejącego systemu rozliczeń i rozrachunku dla ECU.

Eurogrupa – nieformalna grupa skupiająca członków **Rady ECOFIN** reprezentujących kraje **strefy euro**. Eurogrupa zbiera się regularnie (zwykle przez posiedzeniami Rady ECOFIN) w celu omówienia kwestii dotyczących wspólnej odpowiedzialności krajów strefy euro za wspólną walutę. W uzasadnionych przypadkach do udziału w posiedzeniach zaprasza się przedstawiciela **Komisji Europejskiej** i **EBC**.

Europejski Bank Centralny (EBC) – EBC jest centralnym ośrodkiem **Europejskiego Systemu Banków Centralnych** i **Eurosystemu**. Na mocy prawa wspólnotowego ma osobowość prawną. EBC jest gwarantem realizacji – czy to przez EBC, czy też krajowe banki centralne – zadań powierzonych Eurosystemowi i ESBC zgodnie ze Statutem ESBC i EBC. EBC jest zarządzany przez **Radę Prezesów** i **Zarząd**. Trzecim, tymczasowym organem decyzyjnym jest **Rada Ogólna**. **EBC** odpowiada przed wszystkimi obywatelami Unii Europejskiej, a formalnie – przed ich przedstawicielami w **Parlamencie Europejskim**.

Europejski Fundusz Współpracy Walutowej (EFWW) – dawny organ Wspólnoty utworzony na podstawie Rozporządzenia Rady (EWG) Nr 907/73 z dnia 3 kwietnia 1973 r. (Dz.U. L 89, z 5.4.1973 r., strona 2). Na drugim etapie **UGW** Fundusz został rozwiązany, a jego obowiązki przejął **Europejski Instytut Walutowy (EIW)**.

Europejski Instytut Walutowy (EIW) – tymczasowa instytucja utworzona w momencie rozpoczęcia drugiego etapu **Unii Gospodarczej i Walutowej (UGW)** w dniu 1 stycznia 1994 r. Dwa główne zadania Instytutu obejmowały wzmocnienie współpracy między bankami centralnymi i koordynację polityki pieniężnej oraz przeprowadzenie niezbędnych przygotowań do ustano-

wienia **Europejskiego Systemu Banków Centralnych (ESBC)**, prowadzenia wspólnej polityki pieniężnej i utworzenia wspólnej waluty na trzecim etapie UGW. Instytut został zlikwidowany wraz z utworzeniem **EBC** w dniu 1 czerwca 1998 r.

Europejski Komitet Bankowy – powstał w 2003 r. na mocy decyzji Komisji nr 2004/10/WE z dnia 5 listopada 2003 r. (Dz.U. L 3, 07.01.04, str. 36) jako instytucja poziomu drugiego doradzająca **Komisji Europejskiej** w sprawach polityki dotyczącej działalności bankowej. Zastąpił wcześniejszy Komitet Doradczy ds. Bankowości. W dziedzinie bankowości i nadzoru bankowego **EBC** jest reprezentowany w Komitecie Europejskich Organów Nadzoru Bankowego, będącym instytucją poziomu trzeciego.

Europejski Mechanizm Kursowy (ang. *exchange rate mechanism – ERM*) – mechanizm kursów walut i interwencji **Europejskiego Systemu Walutowego** oparty na kursach centralnych uczestniczących w nim walut wobec **ECU**. Kursy centralne wobec ECU służyły określeniu siatki dwustronnych kursów centralnych pomiędzy walutami uczestniczącymi w mechanizmie. Kursy mogły wahać się w określonym paśmie wokół kursów centralnych, które podlegały korekcie na mocy wzajemnego porozumienia pomiędzy wszystkimi krajami należącymi do mechanizmu. W 1999 r. wraz z rozpoczęciem trzeciego etapu **Unii Gospodarczej i Walutowej** europejski mechanizm kursowy został zastąpiony przez mechanizm kursowy **ERM II**.

Europejski System Banków Centralnych (ESBC) – obejmuje **EBC** oraz krajowe banki centralne wszystkich 25 państw członkowskich UE. Oprócz członków **Eurosystemu** obejmuje więc również krajowe banki centralne tych państw członkowskich UE, które nie przyjęły jeszcze euro. ESBC jest zarządzany przez **Radę Prezesów i Zarząd EBC** oraz trzeci, tymczasowy organ decyzyjny – **Radę Ogólną**. Podstawowe zadania ESBC są realizowane przez Eurosystem.

Europejski System Walutowy (ESW) – system kursowy utworzony na mocy Rozporządzenia Rady Europejskiej z dnia 5 grudnia 1978 r. Procedury operacyjne systemu zostały określone w Umowie z 13 marca 1979 r. pomiędzy bankami centralnymi Państw Członkowskich Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej. ESW ustanowił ramy dla ścisłej współpracy w zakresie polityki pieniężnej i kursowej pomiędzy państwami członkowskimi **Wspólnoty Europejskiej**. Głównymi elementami systemu były: **ECU**, mechanizm kursowy i interwencyjny (**ERM**), mechanizm finansowania na bardzo krótki okres oraz mechanizmy kredytowania krótko- i średnioterminowego. Wraz z rozpoczęciem trzeciego etapu **UGW** europejski system walutowy został zastąpiony przez mechanizm kursowy **ERM II**.

Europejski Urząd ds. Zwalczenia Nadużyć Finansowych (ang. *European Anti-Fraud Office – OLAF*) – urząd **Komisji Europejskiej** powołany do prowadzenia dochodzeń w sprawach nadużyć finansowych i innych nieprawidłowości we Wspólnocie Europejskiej. W lipcu 2003 r. **Europejski Trybunał Sprawiedliwości** uznał, że Urząd jest również uprawniony do prowadzenia dochodzeń w **EBC**.

Eurostat – urząd statystyczny Wspólnot Europejskich. Jest częścią **Komisji Europejskiej** odpowiedzialną za statystykę Wspólnoty.

Eurosystem – obejmuje **EBC** i krajowe banki centralne tych państw członkowskich, które przyjęły euro na trzecim etapie **Unii Gospodarczej i Walutowej** (zob. też **strefa euro**). Obecnie w skład Eurosystemu wchodzi 12 krajowych banków centralnych. Władzami Eurosystemu są **Rada Prezesów** oraz **Zarząd EBC**.

Komisja Europejska – instytucja **Wspólnoty Europejskiej** będąca gwarantem przestrzegania postanowień **Traktatu**. Komisja opracowuje polityki wspólnotowe, ma inicjatywę ustawodawczą w zakresie prawa wspólnotowego oraz uprawnień wykonawczych w określonych dziedzinach. W dziedzinie polityki gospodarczej Komisja proponuje (w formie zalecenia) **ogólne wytyczne polityki gospodarczej** oraz przedstawia **Radzie UE** sprawozdania dotyczące sytuacji i polityki gospodarczej. Komisja monitoruje sytuację finansów publicznych w ramach mechanizmu wielostronnego nadzoru i przedstawia raporty w tej sprawie Radzie UE. Przed 1 maja 2004 r. w skład Komisji wchodziło 20 członków: dwóch z Niemiec, Hiszpanii, Francji, Włoch i Wielkiej Brytanii oraz po jednym z pozostałych państw członkowskich. Po okresie przejściowym po rozszerzeniu UE Komisja ma 25 członków, po jednym z każdego z 25 państw członkowskich.

Komitet ds. Statystyki Walutowej, Finansowej oraz Bilansu Płatniczego – komitet powołany decyzją Rady nr 91/115/EWG z 25 lutego 1991 r. (Dz.U. L 59, 06.03.91, str. 19), z późniejszymi zmianami wprowadzonymi decyzją Rady nr 96/174/EWG z 26 lutego 1996 r. (Dz.U. L 51, 01.03.96, str. 48), w skład którego wchodzi eksperci z krajowych urzędów statystycznych, **Eurostatu**, krajowych banków centralnych oraz **EBC**. Komitet doradza Komisji w sprawach dotyczących statystyki (zwłaszcza statystycznych aspektów **procedury nadmiernego deficytu**) oraz przyczynia się do współpracy i koordynacji prac statystycznych na szczeblu europejskim.

Komitet Ekonomiczno-Finansowy – organ konsultacyjny Wspólnoty ustanowiony wraz z rozpoczęciem trzeciego etapu **Unii Gospodarczej i Walutowej (UGW)**. Państwa członkowskie, **Komisja Europejska** i **Europejski Bank Centralny** mianują po dwóch członków Komitetu. Każde państwo członkowskie mianuje jednego członka spośród urzędników wyższego szczebla administracji rządowej, a drugiego – spośród urzędników wyższego szczebla krajowego banku centralnego. Przedstawiciele krajowych banków centralnych uczestniczą w posiedzeniach Komitetu jedynie wtedy, gdy omawiane są zagadnienia wchodzące w zakres obowiązków lub specjalistycznej wiedzy danej instytucji. Zadania Komitetu wymienia art. 114 ust. 2 **Traktatu WE**.

Komitet Europejskich Regulatorów Rynku Papierów Wartościowych (ang. *Committee of European Securities Regulators – CESR*) – komitet ustanowiony przez **Komisję Europejską** w czerwcu 2001 r. w odpowiedzi na zalecenia raportu tzw. Komitetu Mędrców ds. Regulacji Europejskiego Rynku Papierów Wartościowych. W jego skład wchodzi przedstawiciele krajowych organów odpowiedzialnych za regulację rynków papierów wartościowych. Jako tzw. instytucja poziomu trzeciego w ramach zreformowanego europejskiego procesu regulacji sektora

ra finansowego. Komitet doradza Komisji Europejskiej w sprawach rynku papierów wartościowych oraz pomaga zagwarantować, że przepisy wspólnotowe będą spójnie wdrażane we wszystkich państwach członkowskich. Pomaga również w koordynacji europejskich organów regulacyjnych.

Komitet Polityki Ekonomicznej – organ konsultacyjny Wspólnoty utworzony decyzją Rady nr 74/122/EWG z dnia 18 lutego 1974 r. (Dz.U. L 63, 05.03.74, str. 21) obejmujący po dwóch przedstawicieli i po dwóch zastępców z każdego państwa członkowskiego, **Komisji Europejskiej** i **EBC**. Głównym zadaniem Komitetu jest udział w pracach przygotowawczych Rady ECOFIN w zakresie koordynacji polityki gospodarczej państw członkowskich i Wspólnoty Europejskiej oraz doradzanie Komisji Europejskiej i Radzie EU. Komitet ściśle współpracuje z Komitetem Ekonomiczno-Finansowym, skupiając się głównie na polityce strukturalnej mającej na celu poprawę potencjału wzrostu i zatrudnienia we Wspólnocie.

Komitet Prezesów banków centralnych państw członkowskich Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej – organ utworzony w maju 1964 r. na podstawie art. 105 ust. 2 Traktatu EWG w celu zacieśniania współpracy pomiędzy bankami centralnymi. W 1994 r. jego zadania przejął nowo utworzony **Europejski Instytut Walutowy**, a Komitet został rozwiązany.

Komitet Walutowy – komitet utworzony na mocy art. 105 ust. 2 **Traktatu WE**; wraz z początkiem trzeciego etapu **UGW** zastąpił go **Komitet Ekonomiczno-Finansowy**.

Komitety ESBC – Komitety ESBC zostały ustanowione przez **Radę Prezesów** na mocy art. 9 Regulaminu EBC w celu wspierania pracy organów decyzyjnych EBC.

Konstytucja Europejska – w dniu 13 czerwca 2003 r. Konwent Europejski w sprawie przyszłości Europy przyjął projekt Traktatu ustanawiającego Konstytucję dla Europy, która miała zastąpić zarówno **Traktat UE**, jak i **Traktat WE**. Projekt został przedstawiony Radzie Europejskiej na posiedzeniu w Salonikach w dniu 20 czerwca 2003 r. i był omawiany na konferencjach międzyrządowych od września 2003 r. do czerwca 2004 r. Państwa członkowskie przyjęły projekt w czerwcu 2004 r. Przewiduje się, że ratyfikacja Traktatu powinna się zakończyć do listopada 2006 r.

Kredyt w banku centralnym na koniec dnia – operacja Eurosystemu umożliwiająca kontrahentom zaciągnięcie kredytu na termin overnight z krajowego banku centralnego według z góry ustalonej stopy procentowej pod zabezpieczenie w postaci aktywów kwalifikowanych (zob. **podstawowe stopy procentowe EBC**).

Kryteria konwergencji – kryteria ustanowione w art. 121 ust. 1 **Traktatu WE** (oraz szerzej omówione w protokole nr 21 załączonym do Traktatu) jako podstawa oceny, czy dany kraj może przyjąć euro. Dotyczą wyników w zakresie **stabilności cen**, sytuacji finansowej budżetu, kursu walutowego oraz długoterminowych stóp procentowych. Obejmują również zgodność prawodawstwa krajowe-

go (w tym statutu krajowego banku centralnego) z **Traktatem** oraz **Statutem Europejskiego Systemu Banków Centralnych i Europejskiego Banku Centralnego**.

Kurs centralny euro – oficjalny kurs wymiany walut krajów należących do **ERM II** wobec euro, wokół którego określany jest przedział dopuszczalnych wahań kursów walutowych.

Ład korporacyjny – procedury i procesy, zgodnie z którymi instytucja jest zarządzana i kontrolowana. Struktura ładu korporacyjnego określa podział praw i obowiązków pomiędzy poszczególnych uczestników, takich jak zarząd, kierownictwo, akcjonariuszy i innych interesariuszy, a także reguły i zasady podejmowania decyzji. Jednocześnie stanowi ramy dla wytyczania celów operacyjnych instytucji oraz wyszczególnia środki służące realizacji tych celów oraz kontrolowaniu osiągniętych wyników.

Mechanizm wzajemnego powiązania – jeden z komponentów systemu **TARGET**. Termin ten stosowany jest na określenie infrastruktury technicznej i procedur powiązania krajowych **systemów RTGS** (rozliczeń brutto w czasie rzeczywistym) umożliwiających przetwarzanie płatności transgranicznych w systemie TARGET.

Międzynarodowy Fundusz Walutowy (MFW) – międzynarodowa organizacja monetarna ustanowiona w 1944 r. na mocy umowy z Bretton Woods. Mieści się w Waszyngtonie i obecnie należą do niej 184 państwa członkowskie. Zgodnie z aktem założycielskim MFW, jego głównymi zadaniami są promowanie globalnej współpracy monetarnej, zapewnienie stabilności kursów walutowych, ułatwianie handlu międzynarodowego i promowanie rozwoju gospodarczego.

Minimalna oferowana stopa procentowa – dolna granica wysokości stóp procentowych, na które kontrahenci mogą składać oferty w przetargach na **podstawowe operacje refinansujące** ze zmienną stopą procentową. Jest to jedna z **podstawowych stóp procentowych EBC** obrazująca aktualne nastawienie jego polityki pieniężnej.

Monetarne instytucje finansowe (MIF) – instytucje finansowe tworzące sektor emisji pieniądza w **strefie euro**. Obejmują one **EBC**, krajowe banki centralne krajów strefy euro oraz instytucje kredytowe i fundusze rynku pieniężnego strefy euro.

Niezależność banku centralnego – rozwiązania prawne gwarantujące ochronę banku centralnego przed ingerencją polityczną podczas realizacji jego statutowych zadań i obowiązków. Zasada niezależności banków centralnych **strefy euro** została ustanowiona w artykule 108 **Traktatu WE**.

Odpowiedzialność – prawny i polityczny obowiązek właściwego uzasadniania i wyjaśniania społeczeństwu oraz jego przedstawicielom swoich decyzji przez niezależną instytucję, a tym samym rozliczania się z realizacją założonych celów.

OECD (Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju) – organizacja międzyrządowa założona w 1950 r. z siedzibą w Paryżu. Obecnie liczy 30 krajów

członkowskich i ma powiązania z 70 innymi. Jest płaszczyzną wymiany poglądów dla jej członków, pozwalającą na porównywanie doświadczeń i współpracę w celu osiągnięcia jak najwyższego trwałego wzrostu gospodarczego oraz poprawy dobrobytu gospodarczego i społecznego w zgodzie z zasadami gospodarki rynkowej.

Ogólne wytyczne polityki gospodarczej – Traktat zobowiązuje państwa członkowskie do wzajemnego koordynowania swej polityki gospodarczej w ramach Rady UE. Ogólne wytyczne polityki gospodarczej są głównym narzędziem tej koordynacji. Zawierają zalecenia dla ośrodków decyzyjnych w zakresie polityki makroekonomicznej i strukturalnej oraz stanowią wzorzec, według którego ocenia się postępy w ich realizacji. Oceny takie stanowią część mechanizmu wielostronnego nadzoru w ramach Rady UE. Rada UE przygotowuje wstępną wersję ogólnych wytycznych na podstawie zaleceń Komisji Europejskiej, a następnie przedstawia ją Radzie Europejskiej. Po uwzględnieniu wniosków Rady Europejskiej, Rada UE zatwierdza ogólne wytyczne polityki gospodarczej przedstawione w formie zalecenia Komisji.

Okres utrzymywania rezerwy – okres, dla którego obliczany jest poziom wymaganej **rezerwy obowiązkowej** dla **instytucji kredytowej**. Od 10 marca 2004 r. okres utrzymywania rezerwy rozpoczyna się w dniu rozliczenia pierwszej **podstawowej operacji refinansującej** po posiedzeniu **Rady Prezesów**, podczas którego formułowana jest miesięczna ocena nastawienia w polityce pieniężnej na następny okres. **ECB** ogłasza kalendarz okresów utrzymywania rezerwy co najmniej na trzy miesiące przed początkiem każdego roku.

Operacja dostrajająca – nieregularna **operacja otwartego rynku** realizowana przez **Eurosystem** głównie w celu przeciwdziałania nieoczekiwanym wahaniom płynności na rynku.

Operacje banku centralnego na koniec dnia – instrumenty banku centralnego udostępniane na żądanie kontrahentom. **Eurosystem** oferuje dwa typy takich operacji: **kredyt banku centralnego na koniec dnia** i **depozyt w banku centralnym na koniec dnia**.

Operacje otwartego rynku – operacje przeprowadzane z inicjatywy banku centralnego na rynku finansowym w formie jednej z następujących transakcji: (i) bezwarunkowa sprzedaż lub kupno aktywów (kasowa lub terminowa); (ii) sprzedaż lub kupno aktywów na podstawie **umów z przyrzeczeniem odkupu**; (iii) udzielenie lub zaciągnięcie pożyczki pod zastaw aktywów; (iv) emisja certyfikatów dłużnych banku centralnego; (v) przyjmowanie lokat terminowych; (vi) transakcje zamiany waluty krajowej na zagraniczną (**swapy walutowe**).

Pakt Stabilności i Wzrostu – obejmuje dwa rozporządzenia **Rady UE**, tj. (i) Rozporządzenie (WE) nr 1466/97 z 7 lipca 1997 r. o wzmocnieniu nadzoru pozycji budżetowych oraz nadzoru i koordynacji polityk gospodarczych oraz (ii) Rozporządzenie (WE) nr 1467/97 z 7 lipca 1997 r. o przyspieszeniu i wyjaśnieniu zasad stosowania **procedury dotyczącej nadmiernego deficytu**, a także **Rezolucję** Rady Europejskiej o przyjęciu Paktu Stabilności i Wzrostu uchwaloną na szczy-

cie w Amsterdamie w dniu 17 czerwca 1997 r. Celem Paktu jest zapewnienie dobrego stanu finansów publicznych na trzecim etapie **Unii Gospodarczej i Walutowej**, w celu zagwarantowania warunków dla stabilności cen oraz silnego, trwałego wzrostu prowadzącego do wzrostu zatrudnienia. W szczególności średniookresowym celem państw członkowskich jest budżet bliski równowagi lub wykazujący nadwyżkę.

Parlament Europejski – instytucja Wspólnoty, w skład której wchodzi przedstawiciele obywateli państw członkowskich. W kadencji parlamentarnej 2004-2009 ich liczba wynosi 732. Parlament jest jednym z uczestników procesu legislacyjnego. Jego prerogatywy są różne w zależności od procedury, zgodnie z którą stanowiąc jest dane prawo UE. W kontekście **Unii Gospodarczej i Walutowej (UGW)** Parlament ma głównie uprawnienia konsultacyjne. **Traktat** nakłada jednak na **EBC** pewne procedury demokratycznej **odpowiedzialności** przez Parlamentem (przedstawienie raportu rocznego, ogólna debata w sprawie polityki pieniężnej, wystąpienia przed właściwymi komisjami parlamentarnymi).

Podstawa naliczania rezerwy obowiązkowej – suma pozycji bilansu (w szczególności zobowiązań), które stanowią podstawę obliczania przez **instytucje kredytowe** utrzymywanych przez nie **rezerw obowiązkowych**.

Podstawowa operacja refinansująca – cotygodniowa **operacja otwartego rynku** przeprowadzana przez **Eurosystem**. Z dniem 9 marca 2004 r. termin zapadalności tych operacji został skrócony z dwóch do jednego tygodnia na mocy decyzji Rady Prezesów z 2003 r. Operacje te przeprowadza się w formie przetargów na bazie zmiennej stopy procentowej o ustalonej z góry **minimalnej oferowanej stopy procentowej**.

Podstawowe stopy procentowe EBC –: stopy procentowe ustalone przez **Radę Prezesów**, które odzwierciedlają nastawienie polityki pieniężnej **EBC**. Są to: **minimalna oferowana stopa procentowa podstawowych operacji refinansujących**, stopa procentowa **kredytu banku centralnego na koniec dnia** oraz stopa **depozytu w banku centralnym na koniec dnia**.

Powiązania pomiędzy systemami rozrachunku papierów wartościowych – procedury i uzgodnienia pomiędzy **systemami rozrachunku papierów wartościowych** umożliwiające transfer papierów wartościowych w drodze zapisów księgowych. Eurosystem korzysta z wybranych powiązań – jako alternatywy dla **systemu banków centralnych korespondentów** – dla celów transgranicznego wykorzystania **zabezpieczeń**.

Procedura dotycząca nadmiernego deficytu – zdefiniowana w art. 104 **Traktatu WE** i szczegółowo opisana w Protokole nr 20 (w sprawie procedury dotyczącej nadmiernego deficytu). Wymaga ona od państw członkowskich UE utrzymania dyscypliny budżetowej, określa kryteria, według których saldo budżetu może zostać uznane za nadmierny deficyt i określa zasady postępowania w przypadku, gdy wymagania dotyczące równowagi budżetowej lub długu publicznego nie zostały spełnione. Wyżej wymienione dokumenty uzupełnia Rozporządzenie Rady (WE) nr 1467/97 z 7 lipca 1997 r. o przyspieszeniu i wy-

jaśnieniu zasad stosowania procedur nadmiernego deficytu, stanowiące element **Paktu Stabilności i Wzrostu**.

Programy stabilizacyjne – średnioterminowe plany i założenia rządów co do przebiegu kluczowych zmiennych gospodarczych przedstawiane przez kraje strefy euro. Zawierają one jako cel osiągnięcie w średnim terminie nadwyżki budżetowej lub salda bliskiego równowagi albo ścieżkę dochodzenia do takiego celu, zgodnie z **Paktem Stabilności i Wzrostu**. Programy stabilności aktualizuje się co rok. Programy są analizowane przez **Komisję Europejską** oraz **Komitet Ekonomiczno-Finansowy**, których wnioski stanowią podstawę oceny dokonywanej przez **Radę ECOFIN**.

Projekcje – zob. **projekcje ekspertów Eurosystemu**.

Projekcje ekspertów Eurosystemu – opracowywane przez ekspertów **Eurosystemu** scenariusze możliwego przyszłego rozwoju sytuacji makroekonomicznej w **strefie euro**, stanowiące jeden z elementów analizy makroekonomicznej.

Przetarg standardowy – procedura przetargowa stosowana przez **Eurosystem** w regularnych **operacjach otwartego rynku**. Przetargi standardowe są przeprowadzane w ciągu 24 godzin. W przetargu standardowym oferty przetargowe mogą składać wszyscy kontrahenci spełniający ogólne kryteria kwalifikowalności.

Przetarg szybki – procedura przetargowa stosowana przez **Eurosystem** w **operacjach dostrajających**. Przetargi szybkie są przeprowadzane w czasie jednej godziny i są zastrzeżone dla ograniczonej grupy kontrahentów.

Rada ECOFIN – zob. **Rada UE**.

Rada Europejska – nadaje **Unii Europejskiej** impulsy niezbędne do jej rozwoju i określa jego ogólne kierunki polityczne. W jej skład wchodzi szefowie państw lub rządów krajów członkowskich oraz przewodniczący **Komisji Europejskiej** (zob. też **Rada UE**).

Rada Ogólna – jeden z organów decyzyjnych **EBC**. Składa się z prezesa i wiceprezesa EBC oraz prezesów banków centralnych wszystkich państw członkowskich Unii Europejskiej.

Rada Prezesów – najwyższy organ decyzyjny **EBC**. Składa się z wszystkich członków **Zarządu** EBC oraz prezesów banków centralnych państw członkowskich Unii Europejskiej, które przyjęły **euro** jako swoją walutę.

Rada UE (Rada Ministrów Unii Europejskiej) – jedna z instytucji Wspólnoty Europejskiej. W jej skład wchodzi przedstawiciele rządów państw członkowskich, zwykle ministrów odpowiedzialnych za określone zagadnienia (w związku z tym często określana jako Rada Ministrów). Posiedzenie Rady UE, w którym uczestniczą ministrowie gospodarki i finansów jest często określane jako **Rada ECOFIN**. Rada Unii Europejskiej może się również zbierać w składzie szefów państw lub rządów w celu podjęcia decyzji wyszczególnionych w **Traktacie** (zob. też **Rada Europejska**).

Rezerwa obowiązkowa – minimalna kwota rezerwy, jaką **instytucja kredytowa** musi utrzymywać w **Eurosystemie**. Zgodność z tym wymogiem jest określana na podstawie średnich z sald dziennych w **okresie utrzymywania rezerwy**, wynoszącym około miesiąca.

Ryzyko rozrachunku – termin ogólny oznaczający ryzyko, że rozrachunek w systemie transferów nie nastąpi w sposób zgodny z oczekiwaniami. Ryzyko rozrachunku może dotyczyć zarówno ryzyka kredytowego, jak i ryzyka płynności.

Stabilność cen – utrzymanie stabilności cen jest podstawowym zadaniem **Eurosystemu**. Według definicji Rady Prezesów, stabilność cen jest utrzymana, jeżeli roczny wzrost **zharmonizowanego wskaźnika cen konsumpcyjnych (HICP)** w **strefie euro** nie przekracza 2%. Rada Prezesów uściśliła również, że dążąc do zachowania stabilności cen, zamierza utrzymać stopę inflacji w średnim okresie na poziomie nieco poniżej 2%.

Statut Europejskiego Systemu Banków Centralnych i Europejskiego Banku Centralnego (Statut ESBC) – podstawa prawna funkcjonowania **Europejskiego Systemu Banków Centralnych (ESBC)** i **Europejskiego Banku Centralnego (EBC)**, sformułowana jako protokół stanowiący załącznik do **Traktatu WE**.

Stopa rezerwy obowiązkowej – wskaźnik definiowany przez bank centralny dla każdej kategorii pozycji bilansowych zaliczanych do **podstawy naliczania rezerwy obowiązkowej**. Stopy te są następnie stosowane do obliczania poziomu **rezerwy obowiązkowej**.

Strategia polityki pieniężnej – ogólne podejście do prowadzenia polityki pieniężnej. Głównymi elementami strategii polityki pieniężnej **EBC** są liczbowa definicja podstawowego celu utrzymania **stabilności cen** oraz system analityczny oparty na dwóch filarach – analizie makroekonomicznej i analizie monetarnej. Taki system analityczny jest podstawą ogólnej oceny zagrożeń dla stabilności cen formułowanej przez **Radę Prezesów** oraz jej decyzji w sprawie polityki pieniężnej. Decyzje te wyjaśnia się opinii publicznej właśnie przez odniesienie do strategii.

Strefa euro – obszar obejmujący państwa członkowskie, które zgodnie z Traktatem przyjęły **euro** jako wspólną walutę i w których obowiązuje wspólna polityka pieniężna prowadzona przez **EBC**. Do strefy euro należą obecnie: Austria, Belgia, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Luksemburg, Niemcy, Portugalia i Włochy.

Swap walutowy – jednoczesna transakcja kasowa i terminowa wymiany jednej waluty na drugą. **Eurosystem** może prowadzić **operacje otwartego rynku** w formie swapów walutowych, w których krajowe banki centralne (lub **EBC**) kupują (lub sprzedają) **euro** w transakcji kasowej za walutę i jednocześnie odsprzedają (lub odkupują) je w transakcji terminowej.

System banków centralnych korespondentów (ang. *correspondent central banking model* – **CCBM**) – mechanizm utworzony przez **Europejski System**

Banków Centralnych (ESBC) w celu umożliwienia kontrahentom uzyskanie kredytu z banku centralnego kraju, w którym są ustanowieni zabezpieczonego aktywami zdeponowanych w innym kraju. W systemie CCBM, krajowy bank centralny pełni rolę powiernika innych KBC w stosunku do papierów wartościowych zdeponowanym w krajowym **systemie rozrachunku papierów wartościowych**.

System płatniczy – zestaw instrumentów, procedur bankowych i systemów międzybankowego przekazu środków umożliwiający obieg pieniądza. Systemy płatnicze wymagają uzgodnienia standardów technicznych oraz metod transmisji instrukcji płatniczych pomiędzy uczestnikami, uzgodnienia rodzaju aktywów, w których odbywa się rozrachunek oraz szeregu wspólnych procedur i zasad operacyjnych obejmujących m.in. kryteria dostępu i cennika opłat.

System rozrachunku papierów wartościowych – system, który pozwala na utrzymywanie i przekazywanie papierów wartościowych lub innych aktywów finansowych zarówno nieodpłatnie, jak i za zapłatą.

System RTGS (ang. *real-time gross settlement system* – system rozrachunku brutto w czasie rzeczywistym) – system rozrachunku, w którym przetwarzanie i rozrachunek zleceń jest dokonywany na zasadzie jedno po drugim (bez kompensowania pozycji) w czasie rzeczywistym (w trybie ciągłym) (zob. również **TARGET**).

TARGET (ang. *Trans-European Automated Real-time Gross settlement Express Transfer* – transeuropejski zautomatyzowany błyskawiczny system rozrachunku brutto w czasie rzeczywistym) – **system RTGS** dla transakcji w **euro**. Jest to zdecentralizowany system składający się z 15 krajowych systemów RTGS, mechanizmu płatności EBC (EPM) i mechanizmu ich wzajemnego powiązania.

TARGET2 – druga generacja systemu **TARGET**, opracowywana w celu zwiększenia integracji finansowej w **strefie euro**. Głównymi celami systemu TARGET2 są: (i) wyjście naprzeciw oczekiwaniom klientów poprzez udostępnienie ujednoczonych interfejsów; (ii) zagwarantowanie efektywności kosztowej poprzez wprowadzenie jednolitej tabeli opłat za podstawowe usługi; (iii) przygotowanie na wyzwania przyszłości, w tym rozszerzenie **Unii Europejskiej** i **Eurosystemu**. W systemie TARGET2 za rachunki i kontakty z instytucjami kredytowymi odpowiadać będą krajowe banki centralne. Oczekuje się, że nowy system znacznie funkcjonować w drugiej połowie obecnej dekady.

Traktat – oznacza Traktat **ustanawiający Wspólnotę Europejską (Traktat WE)**, podpisany w Rzymie dnia 25 marca 1957 r. (i stąd nazywany często Traktatem Rzymskim) i obowiązujący od 1 stycznia 1958 r. Traktat ten ustanowił **Europejską Wspólnotę Gospodarczą (EWG)**, która następnie przekształciła się we **Wspólnotę Europejską**. Nastąpiło to na mocy Traktatu o Unii Europejskiej (**Traktat UE**), zwanego również Traktatem z Maastricht.

Traktat UE – zob. **Traktat**.

Traktat WE – zob. **Traktat**.

Transakcja odwracalna – operacja, w ramach której bank centralny kupuje lub sprzedaje aktywa na mocy **umowy z przyrzeczeniem odkupu** bądź przeprowadza zabezpieczone operacje kredytowe.

Trybunał Obrachunkowy – instytucja **Wspólnoty Europejskiej** odpowiedzialna za kontrolę księgową we Wspólnocie. Jednym z jego obowiązków jest badanie skuteczności zarządzania **EBC**.

Trybunał Sprawiedliwości – jedna z instytucji **Wspólnoty Europejskiej**, z siedzibą w Luksemburgu. Do jej zadań należy: i) zagwarantowanie poprawnej interpretacji i stosowania traktatów; ii) rozstrzyganie o ważności i dokonuje wykładni prawa wspólnotowego. Trybunał sprawuje nadzór sądowy nad działalnością **EBC**.

Umowa z przyrzeczeniem odkupu – umowa sprzedaży aktywów oraz ich późniejszego odkupu po określonej cenie w przyszłym terminie lub na żądanie. Umowa taka jest podobna do zabezpieczonego kredytu z taką różnicą, że sprzedający nie zachowuje prawa własności do papierów wartościowych będących jej przedmiotem. Umowy z przyrzeczeniem odkupu są zaliczane do agregatu M3, o ile sprzedający jest monetarną instytucją finansową (MIF), a kontrahent – rezydentem strefy euro innym niż MIF.

Unia Europejska (UE) – ustanowiona **Traktatem o Unii Europejskiej (Traktatem UE)**, zwanym również Traktatem z Maastricht, podpisanym w lutym 1992 r. i obowiązującym od 1 listopada 1993 r. Traktat o Unii Europejskiej został znowelizowany Traktatem Amsterdamskim (podpisanym 2 października 1997 r. w Amsterdamie i obowiązującym od 1 maja 1999 r.) oraz najnowszym Traktatem Nicejskim (podpisanym 26 lutego 2001 r. i obowiązującym od 1 lutego 2003 r.). Unia Europejska (UE) opiera się na trzech filarach, które stanowi szereg organizacji i rozwiązań o różnym charakterze prawnym. Jej pierwszym filarem jest **Wspólnota Europejska** i Europejska Wspólnota Energii Atomowej (Euratom), które posiadają osobowość prawną i są przedmiotem oddzielnych traktatów. Drugi i trzeci filar UE stanowią w zasadzie międzyrządowe porozumienia w sprawie wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, a także współpracy policji i wymiaru sprawiedliwości w sprawach kryminalnych.

Unia Gospodarcza i Walutowa (UGW) – unia realizowana w trzech etapach zgodnie z procedurami i harmonogramem określonymi w **Traktacie WE**. Etap pierwszy UGW rozpoczął się w lipcu 1990 r. i trwał do 31 grudnia 1993 r. Obejmował przede wszystkim wyeliminowanie wewnętrznych barier dla swobodnego przepływu kapitału w ramach UE. Etap drugi UGW zaczął się w dniu 1 stycznia 1994 r. Na tym etapie utworzono **Europejski Instytut Walutowy**, wprowadzono zakaz finansowania sektora publicznego przez banki centralne, zakaz uprzywilejowanego dostępu do instytucji finansowych dla sektora publicznego oraz obowiązek unikania nadmiernego deficytu budżetowego. Trzeci etap rozpoczął się 1 stycznia 1999 r. przeniesieniem kompetencji monetarnych na **EBC** oraz wprowadzeniem **euro**. Wymiana pieniądza na euro w dniu 1 stycznia 2002 r. zakończyła proces tworzenia UGW.

Wartość referencyjna dynamiki pieniądza – w celu oceny sytuacji monetarnej **Rada Prezesów** ogłosiła wartość referencyjną dla szerokiego agregatu pieniężnego M3. Wartość ta określa, jaka roczna stopa wzrostu M3 zapewni utrzymanie stabilności cen w średnim okresie. Wartość referencyjna jest obliczana w sposób zapewniający realizację celu utrzymania **stabilności cen** (zgodnie z jej definicją sformułowaną przez Radę Prezesów) na podstawie średniookresowych założeń co do trendu wzrostu realnego PKB oraz trendu szybkości obiegu M3. Znaczne lub długotrwałe odchylenie dynamiki pieniądza od wartości referencyjnej świadczy – w normalnych okolicznościach – o istnieniu zagrożeń dla utrzymania stabilności cen w średnim okresie. Polityka pieniężna nie reaguje jednak automatycznie na odchylenia wzrostu M3 od wartości referencyjnej.

Wskaźnik deficytu – przedmiot jednego z kryteriów fiskalnych stosowanych przy stwierdzaniu nadmiernego deficytu, określonych w art. 104 ust. 2 **Traktatu WE**. Zdefiniowany został jako stosunek między planowanym lub rzeczywistym deficytem finansów publicznych a produktem krajowym brutto w bieżących cenach rynkowych. Deficyt sektora publicznego został zdefiniowany w protokole nr 20 (w sprawie **procedury nadmiernego deficytu**) jako pożyczki netto sektora instytucji rządowych i samorządowych.

Wskaźnik długu – przedmiot jednego z kryteriów fiskalnych stosowanych przy stwierdzaniu nadmiernego deficytu, określonych w art. 104 ust. 2 **Traktatu WE**. Wskaźnik ten został zdefiniowany jako stosunek długu publicznego do produktu krajowego brutto w bieżących cenach rynkowych, natomiast dług publiczny – według definicji w protokole nr 20 (w sprawie **procedury nadmiernego deficytu**) – jest to całkowity dług brutto w wartości nominalnej, niespłacony na koniec roku przez sektor publiczny i skonsolidowaną dla wszystkich sektorów władzy publicznej.

Wspólne systemy operacyjne – systemy utworzone wspólnie przez EBC i krajowe banki centralne w celu ułatwienia realizacji zdecentralizowanych operacji. Obejmują wspólne systemy informatyczne, aplikacje i procedury, zorganizowane w formie tzw. sieci gwiazdистой z EBC w jej centrum.

Wspólnota Europejska – organizacja ponadnarodowa ustanowiona Traktatem EWG z 1958 r. jako Europejska Wspólnota Gospodarcza. Traktat UE rozszerzył zadania EWG oraz zmienił jej nazwę na Wspólnotę Europejską. Główne zadania Wspólnoty Europejskiej to wspieranie harmonijnego, zrównoważonego i stałego rozwoju działalności gospodarczej, wysokiego poziomu zatrudnienia i ochrony socjalnej, równości mężczyzn i kobiet, stałego i bezinflacyjnego wzrostu gospodarczego, wysokiego stopnia konkurencyjności i konwergencji dokonań gospodarczych, wysokiego poziomu ochrony i poprawy jakości środowiska naturalnego, podwyższania poziomu i jakości życia, spójności gospodarczej i społecznej oraz solidarności między Państwami Członkowskimi. Wspólnota realizuje te zadania między innymi poprzez utworzenie wspólnego rynku i UGW.

Zabezpieczenie – aktywa zastawione (np. przez **instytucje kredytowe** w bankach centralnych) jako gwarancja spłaty kredytu, a także aktywa sprzedane (np. bankom centralnym przez instytucje kredytowe) w ramach **umów z przyrzeczeniem odkupu**.

Zarząd – jeden z organów decyzyjnych **EBC**. W skład Zarządu wchodzi prezes i wiceprezes EBC oraz czterech innych członków wyznaczonych drogą porozumienia szefów państw lub rządów krajów, które przyjęły **euro**.

Zharmonizowany wskaźnik cen konsumpcyjnych (ang. *Harmonised Index of Consumer Prices* – **HICP**) – indeks cen konsumpcyjnych obliczany na podstawie ujednoczonej (pomiędzy krajami) metodologii statystycznej.

BIBLIOGRAFIA

POZYCJE OGÓLNE

Oficjalne publikacje EBC

EBC (kwiecień 1999): *Annual Report 1998*.

EBC (kwiecień 2000): *Annual Report 1999*.

EBC (maj 2001): *Annual Report 2000*.

EBC (kwiecień 2002): *Annual Report 2001*.

EBC (kwiecień 2003): *Annual Report 2002*.

EBC (kwiecień 2004): *Annual Report 2003*.

EBC (kwiecień 2005): *Raport Roczny 2004*.

EBC (kwiecień 2006): *Raport Roczny 2005*.

EBC (marzec 2002): *Compendium: collection of legal instruments, czerwiec 1998 – grudzień 2001*.

EBC (październik 2004): *Przepisy instytucjonalne: Statut ESCB i EBC, regulaminy wewnętrzne*.

EBC (maj 2006): *The European Central Bank, the Eurosystem, the European System of Central Banks* (broszura informacyjna).

Inne publikacje

Papadia, F., Santini, C. (2006): *La Banque centrale européenne*. Paryż.

Raymond, R. (2001): *L'euro et l'unité de l'Europe*. Paryż.

Scheller, H.K. (1999): *Das Europäische System der Zentralbanken*. W: Glomb/Lauk (red.): *Euro Guide*. Kolonia.

Scheller, H.K. (2000): *Die Europäische Zentralbank*. Frankfurt nad Menem.

Von der Groeben, H., Thiesing, J., Ehlermann, C.-D. (red.): *Kommentar zum EU/EG-Vertrag* (wyd. 5). Baden-Baden, 1997/1999.

Zilioli, C., Selmayr, M. (2001): *The Law of the European Central Bank*. Oxford-Portland Oregon.

ROZDZIAŁ I

Oficjalne publikacje EBC

EBC (maj 2000): *Convergence Report 2000*.

EBC (październik 2004): *Convergence Report 2004* (częściowo przetłumaczony na polski).

EBC (maj 2006): *Convergence Report 2006* (częściowo przetłumaczony na polski).

EBC (listopad 2001): *The economic policy framework in EMU*. W: „Biuletyn Miesięczny”.

EBC (luty 2003): *The relationship between monetary policy and fiscal policies in the euro area*. W: „Biuletyn Miesięczny”.

EBC (sierpień 2004): *The European Constitution and the ECB*. W: „Biuletyn Miesięczny”.

Inne publikacje

Andrews, D. (grudzień 2003): *The Committee of Central Bank Governors as a source of rules*. W: „Journal of European Public Policy 10:6”, str. 956-973.

Baer, G.D. (1994): *The Committee of Governors as a forum for European central bank cooperation*. W: Bakker, A. et al. (red.): *Monetary Stability through International Cooperation: Essays in Honor of André Szász*. Amsterdam.

Berger, F. (2001): *12 into one: one money for Europe*. Frankfurt nad Menem.

Committee for the study of economic and monetary union (Komitet Delorsa) (1989): *Report on economic and monetary union in the European Community*.

EIW (kwiecień 1995): *Annual Report 1994*.

EIW (listopad 1995): *The changeover to the single currency*.

EIW (luty 1996): *Role and functions of the European Monetary Institute*.

EIW (kwiecień 1996): *Annual Report 1995*.

EIW (styczeń 1997): *The single monetary policy in Stage Three: specification of the operational framework*.

EIW (kwiecień 1997): *Annual Report 1996*.

EIW (marzec 1998): *Convergence Report: Report required by Article 109j of the Treaty establishing the European Community*.

EIW (maj 1998): *Annual Report 1997*.

Komitet Prezesów banków centralnych państw członkowskich Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej (listopad 1990): *Introductory Report and Commentary on the Statute of the European System of Central Banks and the ECB*.

Komitet Prezesów banków centralnych państw członkowskich Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej (kwiecień 1992): *Annual Report 1990/91*.

Komitet Prezesów banków centralnych państw członkowskich Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej (kwiecień 1993): *Annual Report 1992*.

Komisja Europejska (1995): *Green Paper on the Practical Arrangements for the Introduction of the Single Currency (COM(95) 33 final)*. Luksemburg, 31 maja.

Scheller, H.K. (2001): *The Changeover to the Euro*. W: Caesar/Scharrer (red.): *European Economic and Monetary Union: Regional and Global Challenges*. Baden-Baden, str. 243-263.

Van den Berg, C.C.A. (2004): *The Making of the Statute of the European system of Central Banks, An Application of Checks and Balances*.

ROZDZIAŁ 2

Oficjalne publikacje EBC

EBC (styczeń 1999): *The Eurosystem and the European System of Central Banks (ESCB)*. W: „Biuletyn Miesięczny”.

EBC (lipiec 1999): *The institutional framework of the European System of Central Banks*. W: „Biuletyn Miesięczny”.

EBC (listopad 1999): *Legal instruments of the European Central Bank*. W: „Biuletyn Miesięczny”.

EBC (czerwiec 2001): *Why price stability?*

EBC (maj 2003): *The adjustment of voting modalities in the Governing Council*. W: „Biuletyn Miesięczny”.

Inne publikacje

Arrowsmith, J.A.A. (1996): *La non-participation à la phase 3: la vie à l'étage inférieur de l'UEM*. W: „Revue d'économie financière” nr 36, 1-1996.

Caparello, M. (2003): *Internal audit in the central banking community*. W: Courtis, N., Mander, B. (red.): *Accounting standards for central banks*. Central Banking Publications, London.

Duisenberg, W.F. (2001): *The European Central Bank, the Eurosystem and the European System of Central Banks* (przemówienie wygłoszone podczas ceremonii inauguracji nowego gmachu Banque centrale du Luxembourg). Luxembourg, 18 maja 2001 r.

Liebscher, K. (maj 1998): *Die Rolle einer nationalen Zentralbank im ESZB am Beispiel der OeNB*. W: „26. Volkswirtschaftliche Tagung der Oesterreichischen Nationalbank”.

Merriman, N. (2003): *Financial reporting in the Eurosystem*. W: Courtis, N., Mander, B. (red.): *Accounting standards for central banks*. Central Banking Publications, London.

Padoa-Schioppa, T. (2000): *An institutional glossary of the Eurosystem*. Artykuł przedstawiony na konferencji „The Constitution of the Eurosystem: the Views of the EP and the ECB”, 8 marca 2000 r.

Palmer, M. (maj 2001): *The Banque centrale du Luxembourg in the European System of Central Banks*. Banque centrale du Luxembourg.

Raymond, R. (1996): *Les Banques centrales nationales dans le système européen de banques centrales*. W: „Revue d'économie financière” nr 36, 1-1996.

ROZDZIAŁ 3

Oficjalne publikacje EBC

EBC (styczeń 1999): *The stability-oriented monetary policy strategy of the Eurosystem*. W: „Biuletyn Miesięczny”.

EBC (listopad 1999): *TARGET and payments in euro*. W: „Biuletyn Miesięczny”.

EBC (styczeń 2000): *Foreign exchange reserves and operations of the Eurosystem*. W: „Biuletyn Miesięczny”.

EBC (kwiecień 2000): *EMU and banking supervision*. W: „Biuletyn Miesięczny”.

EBC (czerwiec 2001): *Eurosystem staff macroeconomic projection exercises for the euro area*. W: „Biuletyn Miesięczny”.

EBC (styczeń 2002): *Euro banknote preparations: from cash changeover to post-launch activities*. W: „Biuletyn Miesięczny”.

EBC (kwiecień 2002): *The role of the Eurosystem in payment and clearing systems*. W: „Biuletyn Miesięczny”.

EBC (maj 2002): *The liquidity management of the ECB*. W: „Biuletyn Miesięczny”.

EBC (maj 2002): *Implications of the euro cash changeover on the development of banknotes and coins in circulation*. W: „Biuletyn Miesięczny”.

EBC (styczeń 2003): *The demand for currency in the euro area and the impact of the euro cash changeover*. W: „Biuletyn Miesięczny”.

EBC (styczeń 2003): *CLS – purpose, concept and implications*. W: „Biuletyn Miesięczny”.

EBC (czerwiec 2003): *The outcome of the ECB’s evaluation of its monetary policy strategy*. W: „Biuletyn Miesięczny”.

EBC (sierpień 2003): *Changes to the Eurosystem’s operational framework for monetary policy*. W: „Biuletyn Miesięczny”.

EBC (maj 2000): *Statistical information collected and compiled by the ESCB*.

EBC (kwiecień 2002): *Evaluation of the 2002 cash changeover*.

EBC (luty 2003): *EU banking sector stability*.

EBC (sierpień 2005): *ECB Statistics: a brief overview*.

EBC (sierpień 2005): *TARGET – the current system* (broшуra informacyjna).

EBC (listopad 2003): *TARGET: the Trans-European Automated Real-time Gross settlement Express Transfer system – update 2003* (broшуra informacyjna).

EBC (styczeń 2004): *The monetary policy of the ECB* (wyd. 2).

EBC (luty 2005): *The implementation of monetary policy in the euro area: General documentation on Eurosystem monetary policy instruments and procedures*.

EBC (listopad 2004): *Developments in the EU framework for financial regulation, supervision and stability*. W: „Biuletyn Miesięczny”.

EBC (luty 2005): *Initial experience with the changes to the Eurosystem’s operational framework for monetary policy implementation*. W: „Biuletyn Miesięczny”.

EBC (sierpień 2005): *TARGET innovation and transformation* (broшуra informacyjna).

EBC (kwiecień 2006): *Zarządzanie portfelem w EBC*. W: „Biuletyn Miesięczny”.

Inne publikacje

Bull, P. (lipiec 2004): *The development of statistics for Economic and Monetary Union*, Frankfurt nad Menem.

Domingo-Solans, E. (2003): *The importance of Eurostat for the monetary policy of the European Central Bank*. Przemówienie wygłoszone podczas debaty akademickiej z okazji 50-lecia Urzędu Statystycznego Wspólnot Europejskich, Luksemburg, 16 maja 2003 r.

Duisenberg, W.F. (2001): *The ECB's monetary policy strategy and the quantitative definition of price stability*. Pismo prezesa EBC do przewodniczącej Komisji ds. Gospodarczych i Monetarnych, Christy Randzio-Plath, 13 grudnia 2001 r.

Issing, O., Gaspar, V., Angeloni, I. Tristani, O. (2001): *Monetary policy in the euro area: strategy and decision-making at the European Central Bank*. Cambridge University Press, Cambridge.

Issing, O. et al. (red.) (listopad 2003): *Background Studies for the ECB's Evaluation of its Monetary Policy Strategy*. Frankfurt nad Menem.

Trichet, J.-C. (2003): *The ECB's monetary strategy after the evaluation and clarification of maj 2003*. Przemówienie wygłoszone w Center for Financial Studies, Frankfurt nad Menem, 20 listopada 2003 r.

Trichet, J.-C. (2004): *Euro area statistics and their use for ECB policy-making*. Przemówienie wygłoszone podczas drugiej konferencji statystycznej EBC, Frankfurt nad Menem, 22-23 kwietnia 2004 r.

ROZDZIAŁ 4

Oficjalne publikacje EBC

EBC (październik 2000): *The ECB's relations with institutions and bodies of the European Community*. W: „Biuletyn Miesięczny”.

EBC (luty 2001): *The external communication of the European Central Bank*. W: „Biuletyn Miesięczny”.

EBC (listopad 2002): *The accountability of the ECB*. W: „Biuletyn Miesięczny”.

EBC (listopad 2002): *Transparency in the monetary policy of the ECB*. W: „Biuletyn Miesięczny”.

Inne publikacje

Noyer, C. (1999): *Politics and central banks*. Przemówienie wygłoszone w Eesti Pank, Tallinn, 3 maja 1999 r.

Zilioli, C., Selmayr, M. (2000): *The European Central Bank: An Independent Specialised Organization of Community Law*. W: „Common Market Law Review” Vol. 37, wyd. 3, str. 591-644.

ROZDZIAŁ 5

Oficjalne publikacje EBC

EBC (sierpień 1999): *The international role of the euro*. W: „Biuletyn Miesięczny”.

EBC (styczeń 2001): *The ECB's relations with international organisations and fora*. W: „Biuletyn Miesięczny”.

EBC (maj 2002): *International supervisory co-operation*. W: „Biuletyn Miesięczny”.

EBC (grudzień 2002): *Review of the international role of the euro*.

Inne publikacje

Duisenberg, W.F. (2000): *The role of the ECB at the international level*. Przemówienie wygłoszone podczas dorocznego spotkania Institute for International Finance, Inc. (IIF), Praga, 23 września 2000 r.

Padoa-Schioppa, T. (1999): *The external representation of the euro area*. Oświadczenie wstępne przed Podkomisją ds. Monetarnych Parlamentu Europejskiego, Bruksela, 17 marca 1999 r.

Zilioli, C., Selmayr, M. (1999): *The External Relations of the Euro Area: Legal Aspects*. W: „Common Market Law Review” Vol. 36, wyd. 2, str. 273-349.

ROZDZIAŁ 6

Oficjalne publikacje EBC

EBC (2000): *ECB labour relationships and the social dialogue with regard to the ESCB*. Komunikat prasowy EBC z dnia 5 października 2000 r.

EBC (2002): *Code of Conduct of the European Central Bank in accordance with Article 11.3 of the Rules of Procedure of the European Central Bank*, marzec 2001 (Dz.U. C 76, 8.3.2001, str. 12).

EBC (2002): *Code of Conduct for the Members of the Governing Council*, 16 maja 2002 r. (Dz.U. C 123, 24.5.2002, str. 9).

EBC (sierpień 2003): *Misja Europejskiego Banku Centralnego*.

Inne publikacje

Ricard, P. (2001): *Voyage au centre de la BCE*. W: „Le Monde”, 23 listopada 2001 r.

INDEKS

- Bank Rozrachunków Międzynarodowych (BIS) 153, 207
- Banknoty euro 105, 106
- Centrum Analiz Fałszerstw 110
- Depozyt w banku centralnym na koniec dnia 90, 207
- Dialog makroekonomiczny 33, 140
- Dłuższa operacja refinansująca 90, 207
- Dochód pieniężny 121, 207
- ECU (europejska jednostka walutowa) 19, 207
- EONIA 27, 207
- ERM II (europejski mechanizm kursowy) 93, 207
- EUREPO 27, 207
- EURIBOR 27, 208
- Euro 23, 26, 28, 30, 208
- Euro Banking Association (EBA) 103, 208
- Eurogrupa 54, 135, 208
- Europejska Wspólnota Gospodarcza (EWG) 15
- Europejski Bank Centralny (EBC)
 - Archiwa 160
 - Audyt wewnętrzny 159
 - Decyzje 72
 - Decyzje wewnętrzne 67
 - Dialog z instytucjami i organami wspólnotowymi 133
 - Doradca ds. etyki 159
 - Działalność doradcza 73
 - Inspektor Ochrony Danych Osobowych 159
 - Instrukcje 66
 - Kadry 161
 - Klucz kapitałowy 117
 - Kodeksy postępowania 159
 - Komitet Budżetowy 158
 - Kontrola rzetelnego zarządzania finansami 142
 - Kontrola sądowa działania i zaniechania działań 141
 - Kontrola wewnętrzna 159
 - Ład korporacyjny 157, 212
 - Mechanizm płatności 100
 - Misja 157
 - Niezależność 125
 - Odpowiedzialność 128, 212
 - Opinie 75
 - Organy decyzyjne 53
 - Osobowość prawna 45
 - Podstawowe stopy procentowe EBC 55, 86, 214
 - Przywileje i immunitety 45
 - Rada Ogólna 63, 215
 - Rada Prezesów 54, 158, 215
 - Rezerwy walutowe 96
 - Reżim językowy 140
 - Rola w Eurosystemie 53
 - Rozporządzenia 71
 - Siedziba 164
 - Status instytucjonalny 45
 - Statystyki 111
 - Stosunki zewnętrzne 145
 - Strategia polityki pieniężnej 82
 - Struktura organizacyjna 161
 - Umowa w sprawie siedziby 164
 - Uprawnienia regulacyjne 71
 - Zalecenia 73
 - Zarząd 61, 158, 220
 - Zasady zakupu towarów i usług 160
 - Zasoby finansowe 117
- Europejski Fundusz Współpracy Walutowej (EFWW) 18, 208
- Europejski Instytut Walutowy (EIW) 22, 23, 208
- Europejski Komitet Bankowy 115, 209
- Europejski Mechanizm Kursowy (ERM) 19, 209
- Europejski System Banków Centralnych (ESBC)
 - Cele 47
 - Dialog społeczny 164
 - Komitety 67, 211
 - Struktura 43, 209
 - Władze 53, 215
 - Wspólne systemy operacyjne 66, 209

- Zadania 50
- Europejski System Walutowy (ESW) 19, 208
- Europejski Trybunał Sprawiedliwości 45, 125, 141, 209
- Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych (OLAF) 142, 209
- Eurostat 112, 138, 210
- Eurosystem
 - Działalność 79
 - Projekcje makroekonomiczne ekspertów Eurosystemu 86
 - Relacje finansowe wewnątrz Euro systemu 116
 - Sprawozdawczość wewnątrz Euro systemu 70
 - Struktura 43, 210
 - Termin „Eurosystem” 44
 - Władze 53, 210
- Forum Stabilności Finansowej 153
- G10 152
- G20 153
- G7 151
- Interwencje na rynkach walutowych 93
- Jednolity Akt Europejski 19
- Komisja Europejska 33, 34, 38, 45, 54, 73, 93, 111, 137, 210
- Komitet ds. Statystyki Walutowej, Finansowej oraz Bilansu Płatniczego (CMFB) 112, 138, 210
- Komitet Ekonomiczno-Finansowy 138, 210
- Komitet Europejskich Regulatorów Rynku Papierów Wartościowych (CESR) 105, 210
- Komitet Prezesów 17, 22, 211
- Komitet Walutowy 17, 21, 211
- Konstytucja Europejska 31, 75, 211
- Krajowe banki centralne (KBC) 44, 49, 51, 52, 65, 75, 98, 102, 104, 113, 117, 121
- Kredyt w banku centralnym na koniec dnia 90, 211
- Kryteria konwergencji 36, 211
- Kurs centralny euro 94, 212
- Mechanizm wzajemnego powiązania 102, 212
- Memorandum Marjolina 17
- Międzynarodowy Fundusz Walutowy (MFW) 148, 212
- Monetarne instytucje finansowe (MIF) 70, 212
- Monety euro 110
- Nadzór ostrożnościowy 114
- Niezależność banku centralnego 38, 125, 212
- Strefa euro 35, 216
- OECD (Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju) 150, 212
- Ogólne wytyczne polityki gospodarczej (OWPG) 32, 33, 213
- Okres utrzymywania rezerwy 91, 213
- Operacja dostrajająca 90, 213
- Operacja otwartego rynku 91, 213
- Operacje banku centralnego na koniec dnia 90, 213
- Pakt Stabilności i Wzrostu 25, 34, 213
- Parlament Europejski 134, 135, 214
 - Komisja ds. Gospodarczych i Monetarnych 134
- Plan Barre’a 17
- Plan Wernera 17
- Podstawa naliczania rezerwy obowiązkowej 91, 214
- Podstawowa operacja refinansująca 89, 214
- Procedura dotycząca nadmiernego deficytu 33, 214
- Proces koloński 33, 138
- Proces luksemburski 33, 138
- Proces z Cardiff 33, 138
- Programy stabilizacyjne 34, 215
- Przepisy uzupełniające 73
- Przetarg standardowy 89, 215
- Przetarg szybki 90, 215
- Rada ECOFIN zob. Rada UE

Rada Europejska 33, 215
 Rada Ogólna EBC zob. Europejski Bank Centralny (EBC)
 Rada Prezesów EBC zob. Europejski Bank Centralny (EBC)
 Rada UE 33, 39, 40, 45, 54, 74, 93, 132, 215
 Rezerwa obowiązkowa 91, 216
 Rezerwy walutowe 96
 Rzyko rozrachunku 100, 216

Stabilność cen 47, 82, 216
 Stabilność finansowa 114
 Statut Europejskiego Systemu Banków Centralnych i Europejskiego Banku Centralnego (Statut ESBC) 22, 73, 216
 Stopa rezerwy obowiązkowej 92, 216
 Strategia lizbońska 33
 Strategia polityki pieniężnej 82, 216
 Swap walutowy 88, 216
 System banków centralnych korespondentów (CCBM) 104, 216
 System rozrachunku papierów wartościowych 100, 104, 217
 System RTGS (system rozrachunku brutto w czasie rzeczywistym) 102, 217
 System płatniczy 100, 217

TARGET (transeuropejski zautomatyzowany błyskawiczny system rozrachunku brutto w czasie rzeczywistym) 101, 217
 TARGET2 102, 217
 Traktat 21, 28, 75, 217
 Traktat UE zob. Traktat
 Transakcja odwracalna 88, 218
 Trybunał Obrachunkowy 45, 142, 218

Umowa z przyrzeczeniem odkupu (repo) 218
 Unia Europejska (UE) 29, 218
 Unia Gospodarcza i Walutowa (UGW) 16, 38, 218

Wartość referencyjna dynamiki pieniądza 87, 219
 Wskaźnik deficytu budżetowego 34, 219
 Wskaźnik długu publicznego 34, 219
 Wspólnota Europejska (WE) 29, 219

Zabezpieczenie 88, 219
 Zarząd EBC zob. Europejski Bank Centralny (EBC)
 Zharmonizowany wskaźnik cen konsumpcyjnych (HICP) 82, 220